

NOORD- EN ZUID-NEDERLANDSCHE DIALECTBIBLIOTHEEK
ONDER LEIDING VAN DR. L. GROOTAERS EN DR. G. G. KLOEKE

DEEL VII

DE TAAL
VAN
HINDELOOPEN

DOOR

T. VAN DER KOoy Dz.

MET DRIE KAARTJES

'S-GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1937

DE TAAL VAN HINDELOOPEN

NOORD-EN ZUID-NEDERLANDSCHE DIALECTBIBLIOTHEEK
ONDER LEIDING VAN DR. L. GROOTAERS EN DR. G. G. KLOEKE

DEEL VII

DE TAAL VAN HINDELOOPEN

GRAMMATICAAAL OVERZICHT EN WOORDENBOEK
MET EEN BLOEMLEZING VAN HINDE-
LOOPER PROZA EN POËZIE

DOOR

T. VAN DER KOOY Dz.

MET 3 KAARTJES

'S-GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1937

DE TAAL VAN HINDELOOPEN

Grammaticaal overzicht en woordenboek
met een bloemlezing van Hindelooper
proza en poëzie

DOOR

T. VAN DER KOOY Dz.

MET 3 KAARTJES

'S-GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1937

Copyright 1937 by Martinus Nijhoff, The Hague, Netherlands
All rights reserved, including the right to translate or to reproduce
this book or parts thereof in any form

PRINTED IN THE NETHERLANDS

INHOUD

VOORBERICHT	XI
BIBLIOGRAPHIE	XI
PLAATSELIJKE GESCHIEDENIS VAN HINDELOOPEN.	1
OVERZICHT DER HINDELOOPER SPRAAKKLANKEN	24
SPELLING	30
KORT OVERZICHT DER GEBRUIKTE LETTERTEKENS	33
SPRAAKKUNSTIGE VERSCHIJNSELEN	34
IDIOOM	41
LIJST VAN MANS- EN VROUWENVOORNAMEN	178
BLOEMLEZING UIT DE HINDELOOPER LITERATUUR.	181
ALPHABETISCHE LIJST VAN NEDERLANDSE WOORDEN	248
BIJLAGE 1. Deense Douane-verklaring voor een Hindelooper Schipper, 1775.	23
BIJLAGE 2. Schetskaartje van Hindeloopen	8
BIJLAGE 3. De naaste omgeving der plaats	18
BIJLAGE 4. De verdere omgeving	20

Cette petite cité a eu son art à part, son costume particulier, son architecture spéciale et une langue qui n'était parlée que dans ses murs.

HENRY HAVARD, *La Hollande pittoresque, Voyage aux villes mortes du Zuiderzée*, 1874.

VOORBERICHT

De taal van Hindeloopen verdient ongetwijfeld, wegens haar geheel eigenaardig karakter, om in druk te worden vastgelegd. Vooral nu er woorden aan het verdwijnen zijn, en andere reeds geheel in de spreektaal zijn verdwenen.

Een werk over de Hindelooper taal als het hier volgende bestond nog niet. Wel was er het boekje van Roosjen, Kroese en Eekhoff, „Merkwaardigheden van Hindeloopen”, maar dit dateert van 1855, is dus bijna een eeuw oud, en bovendien niet meer verkrijgbaar. De opzet van dit nieuwe werk is echter veel breder, zowel in de inleidende hoofdstukken als ook omdat het een compleet woordenboek bevat, gevolgd door een historische bloemlezing uit de Hindelooper literatuur.

Woorden, die geheel overeenstemmen met de Nederlandse vertaling en dus door ieder vreemdeling onmiddellijk begrepen worden, hebben we in dit woordenboek niet opgenomen (als *baas, touw* en dergelijke); het boek zou nodeloos groot en duur geworden zijn. Wij hebben ons tot de karakteristiek Hindelooper woorden bepaald, waaronder er natuurlijk nog vele zullen zijn, die in meerdere of mindere mate, met het Fries of Nederlands overeenkomen.

Verouderde woorden hebben we met het teken † aangeduid.

Inzake de door ons gevolgde spelling der Hindelooper woorden hebben we getracht, zoveel mogelijk de uitspraak te benaderen. De door vroegere schrijvers gebezigde spelling konden we niet in alle opzichten als doelmatig en juist beschouwen. Dat dit streven „gelet op de eigenaardige nuances in het Hindelooper klanksysteem, wel eens voor moeilijkheden plaatste, behoeft geen betoog. We vleien ons met de gedachte, ze zoveel mogelijk te hebben overwonnen. Hierbij streefden we vooral naar eenvoud en nauwkeurigheid. Zo hebben we de klinker uit het Engelsche „all”, die in het Hindelooper veelvuldig voorkomt, niet voorgesteld door *ao*, wat veel gedaan is, maar weergegeven als de verdubbeling van de klinker uit het Nederl. „tot”, en dus voorgesteld als *ôô*; de eveneens veel voorkomende klinker uit het Nederl. „door” daarentegen als de verdubbeling van die in „ton”, en dus als *ôô* geschreven.

Naast de uitspraak hebben we de regel der gelijkvormigheid betracht. Daarom schrijven we *tiid* met een *d*, meervoud *tiiden*, maar *altiet* met een *t*, om de nevenvorm *altieten*.

Het grammatisch gedeelte bedoelt geen volledige spraakkunst te zijn, maar alleen, zoals de titel trouwens reeds aanduidt, een opgave van opmerkenswaardige, meer of minder interessante, grammatische verschijnselen.

Voor de lijst van persoonsnamen (voornamen) hebben we gebruik gemaakt van door den heer P. van der Kooi te Meppel verstrekte gegevens. Aan hem, en voorts aan allen, die aan de totstandkoming van dit werk op enigerlei wijze hebben medegewerkt, betuigen we bij dezen onze hartelijke dank. Inzonderheid aan prof. dr. G. G. Kloeke te Leiden, zonder wiens aanwijzingen, leiding en contrôle dit boek niet zou geworden zijn wat het thans is.

T. VAN DER KOOY Dz.

BIBLIOGRAPHIE

- ROOSJEN, S. O., KROESE, N. D. en EEKHOFF, W. Merkwaaardigheden van Hindeloopen, benevens taalproeven in rijm en onrijm. Te Leeuwarden, bij W. Eekhoff, 1855.
- Tegenwoordige Staat der Vereenigde Nederlanden, deel 15; 1788.
- Petrus Scriverius, Oude en Nieuwe Beschrijvinge van Holland, Zeeland en Vriesland. In 's Graven-hage, bij Levyn van Dyck, 1667.
- HOOFFT, P. C. Nederlandsche Historiën, uitgave W. Hecker, 9de boek. Te Groningen, bij C. M. van Bolhuis Hoitsema, 1843.
- Nederlandsche Jaerboeken, meldende een Verhael van de merkwaardigste geschiedenissen, die dagelyks voorvallen binnen den omtrek der Vereenigde Provinciën, voor het Jaer 1749. Te Amsterdam, bij F. Houttuyn, 1749.
- Gedenkboek der Overstrooming van 1825.
- Wetten ter bestiering van het Vry-corps te Hindeloopen, 1784.
- HALBERTSMA, J. H. Hindelooper Vrouwenkleeding. Hindelooper Kamer te Den Haag, uitgave Firma W. J. van Hoogstraten, 1888.
- Catalogus veiling van oude kunst te Amsterdam, C. F. Roos & Co., 1909.
- Catalogus van Hindelooper historische voorwerpen, Hidde-Nijlandstichting.
- Wat is Volkskunst? Hidde-Nijlandstichting.
- Le musée de Hindeloopen; vente d'antiquités, à Amsterdam. L'imprimerie coopérative, Leeuwarden, 1898.
- EYKMAN, L. P. H. Phonetische Beschrijving van de klanken der Hindeloopensche taal, Bij Johannes Müller, Amsterdam, 1913.
- Hindelooper Zeemans-almanak 1679 (in Halbertsma, Hulde aan Gijsbert Japiks, II, 1827).
- KOOI, S. VAN DER. Hinlepper Fortoltjes. Bij A. J. Osinga, Bolsward, 1930.
- Zeebad Hindeloopen, officiële Badcourant, jaarg. 1915. Firma H. Brandenburgh, Sneek.
- Buitenrust Hettema, Nomina Geographica Neerlandica. 1899. Brill, Leiden.
- De Vrije Fries, tijdschrift uitgegeven door het Friesch Genootschap van Geschied-, Oudheid- en Taalkunde,
- BEEKMAN, A. A. e.a. Geschiedkundige Atlas van Nederland.

- AA, A. J. VAN DER, Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden, deel 5; 1844.
- LEOPOLD, J. A. en L. Van de Schelde tot de Weichsel, Nederduitsche Dialecten in dicht en onacht, 1882.
- WINKLER, JOHAN, Algemeen Nederduitsch en Friesch Dialecticon, 1874.
- KUYPER, J. Gemeente-atlas.
- Wegwijzer voor de Binnenscheepvaart, 1930; uitgeg. door het Ministerie van Waterstaat.
- Nieuwe Geographische en Historische Atlas van de zeven provinciën, te Amsterdam bij Hendrik de Leth, 1775.
-

PLAATSELIJKE GESCHIEDENIS VAN HINDELOOPEN

Hindeloopen is reeds ontstaan in de vroege middeleeuwen, toen er nog geen Zuiderzee was. Uit het meer Flevo (Almari) kwam de Vlietstroom, die ten westen van de tegenwoordige Friese kust in noordelijke richting naar de Noordzee liep.

In de buurt lag het Kreilerbos, waar herten en „hinden liepen”, en waar de Friese koningen, die te Stavoren resideerden en hier op de hertenjacht gingen, een jachthuis hadden. Dit jachthuis moet de oorsprong van Hindeloopen zijn geworden ¹⁾.

Ook de naam zou met dit jachtvermaak in verband staan. Een rijmpje boven de ingang d r Grote kerk herinnert er aan:

„Des Heeren Woord Met aandacht hoort,
„Komt daartoe met hoopen, Als Hinden loopen”.

Volgens deze mening zou de naam betekenen „loopplaats der hinden”.

In overeenstemming hiermee is ook Ocko Scarlensis, die in zijn kroniek spreekt van „etlicke wilde beesten, die men hinden noemde, en die uit het bosch van de Creyl aldaer haren ganck ende loop hadden”.

Dr. Buitenrust Hettema trekt in *Nomina Geographica Neerlandica* deze woordafleiding in twijfel. Al kunnen er geen bezwaren tegen de woordvorm worden ingebracht, hij begrijpt niet, waarom men een buurt naar de loop van hinden noemen zou. De naam zou dan immers „hindenloop” betekenen.

Ofschoon zich niets met zekerheid laat beslissen, acht hij het niet onmogelijk, dat de naam verwant is met „Hondsbosch”, en dus met het oude „hund”, honderdmanschap. De mannen, die hiertoe behoorden, waren „hunderi”.

Hiertegenover staat het feit, dat de naam in oude vormen steeds met een *i* voorkomt: Hintinluofe (8ste eeuw), Hindelepum, Hinde-

¹⁾ Tegenwoordige Staat der Vereenigde Nederlanden, 1788; deel 15, bl. 340.

lipe, Hindehlepen, Hindeloip, Hyndalepem, Hindeloepen (in een kadaster van 1505) ¹⁾).

Dr. Poelman, Rijksarchivaris, acht de gissing van Ocko Scarlensis zowel als die van C. Schotanus in 1664 (van „Eyndelopen”) phantasie; de zaak is niet uit te maken ²⁾).

Aanvankelijk kon van Hindeloopen gezegd worden, wat een dichter later van het grote Amsterdam zei:

Straks komt daar een visscher landen,
Hunkerend naar rijken buit,
Kiest een plekjen zich ter woonstee
Aan den lagen oever uit.

Naast visserij werd al heel spoedig ook de veeteelt uitgeoefend, een verschijnsel, dat alle eeuwen door zo bleef. Er was grasland in de nabijheid!

Uit deze oude tijd is een schenking bekend aan het klooster van St. Bonifacius te Fulda, waarschijnlijk uit de achtste eeuw. In het land Westrahe (Westergo), bij de plaats Hintinluofe, wordt aan genoemd klooster land geschonken voor dertig koeien, met 16 hoo-
rigen ³⁾).

Maar Hindeloopen groeide al spoedig zo aan, dat het reeds in 779 een troep Noormannen aantrok. Zij plunderden het dorp en zouden het in brand steken, maar werden verdreven door een troep Stavorschen, die de plaats verder „met hun oorlogschepen beschermden” ⁴⁾).

De vrees voor de telkens terugkerende zeeschuimers drukte jaren lang als een nachtmerrie op de bewoners dezer lage landen bij de zee. Eerst in 910 vatten de Hindeloopers moed, om opnieuw huizen te bouwen, zodat de plaats weer aangroeide ⁴⁾).

Geduchte watervloeden sloegen in de middeleeuwen het land weg, dat Friesland met het tegenwoordige Noord-Holland verbond, zodat de Zuiderzee ontstond. Op die wijze kwam Hindeloopen aan de zee te liggen. En 't was wel op grillige wijze, dat de zee de stukken land wegsloeg, ten noorden en ten zuiden van de plaats, zodat deze op het laatst als een klein schiereiland in de zee lag, ten noorden, westen en zuiden door het water omgeven, en alleen aan de oostzijde met het vasteland verbonden.

¹⁾ De Vrije Fries, deel 28, bl. 368. Nomina Geographica Neerlandica, deel 4, bl. 132 e.v.

²⁾ Idem, deel 27, bl. 326.

³⁾ De Vrije Fries, deel 28, bladz. 368; aanhaling uit het Ostfriesisches Urkundenbuch.

⁴⁾ Hindelooper Kroniek, in Hulde aan Gijsbert Japiks 1827; deel 2, bladz. 216.

Was Hindeloopen tot nog toe een dorp geweest, dat als wegschool onder de rook van het naburige vorstelijke Stavoren, thans begon er een nieuwe toekomst.

De inwoners gingen zich toeleggen op de zeevaart, en de plaats werd groter en belangrijker. In 1225 ¹⁾, toen Amsterdam en Rotterdam nog dorpen waren, kreeg het stedelijke rechten, en werd de haven aangelegd. Het zegel der stad was aanvankelijk een hinde, lopende over het veld; later werd het een hert en hinde, staande tegen een boom ²⁾.

Zeër zeker zal de opkomende plaats er voordeel van hebben getrokken, dat het Kreil nog tot 1270 „in zijn volle kracht stond”. Het leverde hard eikenhout, „t welk verre landwaarts in gehaald werd, om er huizen en kerken mede te betimmeren” ³⁾.

De zeevaart der bewoners richtte zich eerst naar Engeland, in navolging van de handelslieden uit het naburige Stavoren. Trouwens namen ook Workum en Molkwerum hieraan deel; ja de gehele Zuidwesthoek der provincie was in die dagen Frieslands handelsdistrict bij uitnemendheid, waarin Stavoren een dominerende positie innam. Stavoren trad onderhandelend en beschermend op, niet alleen voor zijn eigen bewoners, ook voor die van de andere Friese plaatsen ⁴⁾.

Dr. Poelman wijst er in zijn studie „De Handelsstad Hindeloopen” op, dat de zeedijk van Hindeloopen op de oudste plattegronden (Van Deventer 1558, Schotanus 1664) nergens een opening vertoont, waardoor schepen van zee uit de stad konden binnenvaren. De sluis was alleen geschikt voor wateruitlaat, en misschien voor kleine binnenschepen. De schepen konden alleen op de rede buitendijks voor anker liggen. Het is duidelijk, dat deze ligplaats voor de lange wintermaanden onvoldoende was. Dr. Poelman vermoedt, dat Stavoren dan de haven zal geweest zijn, waar de Hindelooper schepen werden opgelegd. Zodra het voorjaar aanbrak, werden ze opgetuigd en bemand, en konden ze zee kiezen ⁵⁾.

Maar vooral de handel op de Oostzee begon bloei en welvaart te brengen. Ook hier was Hindeloopen steeds in verbinding met Stavoren, dat in geval van nood en bij bijzondere gelegenheden het hele Friese handelsgebied vertegenwoordigde.

In 1368 verleende koning Albrecht van Zweden aan de schippers

¹⁾ Volgens Ocko Scarlensis 1254; volgens anderen 1255. Prof. Blok, in de Geschiedkundige Atlas, plaatst het eerst in 1372.

²⁾ Tegenw. Staat, bl. 340.

³⁾ Hindelooper Kroniek.

⁴⁾ Dr. Poelman, De handelsstad Hindeloopen, in De Vrije Fries, deel 27, bl. 331 e.v.

⁵⁾ Idem, bl. 328 e.v.

van Stavoren en Hindeloopen vrijdom van tol door de Sont en nog verschillende andere faciliteiten, en verzegelde ze met „brieven van zijn eigen hand.” De stad was toen al lid van het Hanze-verbond.

In 1370 sloot koning Hakon van Noorwegen een wapenstilstand met Hindeloopen, Stavoren, Harderwijk en de IJsselsteden.

Hindeloopen had een aandeel in de hulk (koopvaardijship) van meyster Hugo van Dantzik. Er kwam geschil. . . . Door de krachtige steun van Stavoren werd het tot genoegen der zusterstad bijgelegd.

In 1394 besloten Hindeloopen, Stavoren, Harderwijk, Elburg, Zutphen en Deventer op een vergadering te Harderwijk, om voor de veiligheid in de Oostzee een „vredeschip” uit te rusten, bemand met 55 koppen. De gelden zouden gevonden worden uit een heffing, te innen op Schonen (Zweden) van de daar komende schepen. Aangezien Stavoren aldaar een vertegenwoordiger (voogd) had, werd aan dezen de inning opgedragen.

Een schip uit Bolsward werd in 1466 in Noorwegen aangehouden. Hindeloopen en Stavoren kwamen met Bolsward krachtig op voor vrijlating.

In 1480 werd de Sonttol verhoogd. Tegen betaling van 250 Rijnse gulden werd Hindeloopen daarvan vrijgesteld ¹⁾.

Men vermoedt, dat verscheidene Hindelooper familiën zich hebben neergezet op het eiland Amager tegenover Kopenhagen, wat de overeenkomst der beide inheemse klederdrachten zou verklaren ²⁾.

Wat de aanleg en bouw van de plaats aangaat, houdt men het noordwestelijk gedeelte (de tegenwoordige Boerren en Kerkstraat) voor het oudste deel. De tegenwoordige Toen (Tuinen) zullen inderdaad tuinen zijn geweest, die zich uitstrekten tot aan het water de Zijlroede, en gebruikt werden voor het verbouwen van groenten, maar later met huizen werden bebouwd. Nog een derde straat werd evenwijdig aan deze aangelegd, en kreeg de naam Klinten (waarschijnlijk „schansen”) ³⁾.

De verdere geschiedenis der plaats is nu, evenals trouwens bij de meeste steden, een aaneengeschakeld verhaal van brandschade, stormen, overstromingen en oorlogsrampen, maar ook van stichting van officiële gebouwen en uitbreiding der plaats.

't Was in de tijd van de Schieringers en Vetkoopers. Ook Hindeloopen bleef van de bloedige kriegsbedrijven niet verschoond. Zo landde in 1418 heer Okke van Broek met een troep Vetkoopers bij de

¹⁾ Idem, bl. 331.

²⁾ Tegenw. Staat, bl. 346.

³⁾ Idem, bl. 337. Echter betekent „klinte” in de Friese zandstreken nog: plaggen hut, met riet of plaggen gedekt; ook oud, laag woonhuisje, scheef en verzakt.

Palesloot tussen Hindeloopen en Molkwerum, en overviel er de Schieringers onder Sikke Sjaardema. De laatsten werden op de vlucht gedreven met achterlating van 300 doden en 200 gevangenen.

Twee jaar later werd er nogmaals gevochten, „bij het Oude Hof in de hooilanden”, een kwartier gaans ten Oosten der stad. Wie behaalde de overwinning? De kroniekschrijver vermeldt alleen, dat er „bij de 200 sneuvelden of verdronken, en even zo veel werden gevangen genomen” ¹⁾.

Tussen de Kerkstraat en de Oude Weide ligt nog de „Galgepolle”. Volgens de overlevering moet hier de galg hebben gestaan. Men betwijfelt echter, of Hindeloopen ooit het recht van halsstraf heeft gehad. Toch is het best mogelijk, dat er in tijden, waarin het recht van den sterkste gehuldigd werd, wel eens gevangen genomen vijanden zijn opgeknoopt ²⁾.

In de twisten dier dagen liet ook Hindeloopen zich gelden. In 1421 huldigde het Jan van Beieren tot heer. In 1422 nam het deel aan een arbitrageverdrag met Groningen. In 1433 kreeg het het privilege, dat niemand voor een vreemden rechter zou geroepen worden (jus de non evocando). In 1443 sloot het een vredesverdrag met Sneek, Bolsward en Workum, waarvoor ieder der vier steden één gijzelaar stelde. In 1470 gaf het vrijgeleide voor de bezoekers van de St. Martinuskerk te Franeker. In 1473 een defensief verbond tot onderlinge steun, met de drie Friese landschappen. In 1482 verbood het, met verschillende andere steden, de uitvoer van vee, boter en kaas naar Zwolle. In 1487 een nieuw verbond voor 4 jaar, om de vrede te handhaven en de dijken te herstellen, gesloten met de steden en gemeenten van Westergoo ³⁾.

In deze tijd was ook de strijd gevoerd tussen de Hanze enerzijds en de concurrerende Hollanders, Zeeuwen en Engelsen anderzijds. De strijd eindigde met de ondergang der Hanze, terwijl Holland en Zeeland op weg waren, om het eerste handelsland van Europa, ja van de gehele wereld te worden. De critieke vraag deed zich nu voor, of de Nederlandse Hanzesteden in de val van het verbond zouden delen. Terwijl de steden aan IJssel en Zuiderzee inderdaad haar handel verloren; Groningen geducht achteruit ging; Stavoren zelfs ten onder ging, en alle zeehandel zich met de 17de eeuw naar Holland scheen te verplaatsen, deed zich het merkwaardig verschijnsel voor, dat Hindeloopen opleefde tot nieuwe bloei. Men schrijft dit toe aan het feit, dat de Doopsgezinden (die er talrijk waren) van openbare be-

¹⁾ Hindel. Kroniek.

²⁾ Tegenw. Staat, bl. 338.

³⁾ Idem, bl. 346.

trekkingen waren uitgesloten, en zich dus meer op handel en zeevaart gingen toeleggen. Maar vooral was het daaraan te danken, dat de stad zich, gelijk vroeger bij Stavoren, voortaan bij Amsterdam ging aansluiten, gelijk uit het vervolg zal blijken ¹⁾.

Nog altijd waren de huizen van hout, zodat bij brand de vlammen gretig voedsel vonden. In 1491 werden er 18 huizen te gelijk in de as gelegd. Erger was het nog na de grote droogte van 1503. Door het gehele land brandden er vele gebouwen af, en te Hindeloopen verbrandde de kerk met het meerendeel der huizen. Deze herhaalde branden verklaren ook, waarom er van de oude archieven betrekkelijk weinig is bewaard gebleven.

In deze tijd begon de lange en taaie worsteling van Karel van Gelderland tegen de Bourgondisch-Oostenrijkse macht. Karel V dacht in 1515 Friesland bij koop van hertog Joris van Saksen over te nemen. Maar er zwierven nog Saksische benden rond, die zich al spoedig verenigden met de Gelderse „Zwarte Hoop”. Verscheidene boerenhoeven en dorpen werden verbrand, en ook Hindeloopen voor een deel in de as gelegd.

Toch kregen de Bourgondiërs vaste voet. Hun oog viel op Hindeloopen, dat ze geschikt achtten, om als vast steunpunt te versterken. Reeds maakten ze aan de éne zijde een begin met de werkzaamheden. Daar werden ze plotseling overvallen door Grooten Pier, den Friesen helper der Geldersen. Deze „overviel Hindeloopen met groot geweld, en nam het in. Honderd en zeven Bourgondiërs vonden de dood; 77 werden gevangen genomen; de vluchtelingen raakten meestal te water en verdronken” ²⁾. Van de bezetting, die uit 300 man bestaan had, bleef weinig over. Groote Pier versterkte de stad, en voegde aan zijn vele titels nog die van „Vrijheer van Hindeloopen” toe.

Toen de tijden wat rustiger werden, moesten de dijken nodig worden hersteld. Op de landdag te Leeuwarden in 1525 werd een regeling getroffen, en geschillen, die er uit voortvloeiden, door Stadhouder en Raden in 1528 en 1529 beslist. In 1533 werd de kwestie van het onderhoud der zeedijken definitief door Stadhouder, Resident en Raden geregeld. Maar in 1561 werd de contributie voor de inkoop van palen van het Workumer hek af tot aan het Roode Klif opnieuw vastgesteld voor de tijd van zeven jaren.

Ook de tollën eischten soms de aandacht. In 1532 moest er over dit punt onderhandeld worden met Deventer en Kampen. Hinde-

¹⁾ Dr. Poelman, in *De vrije Fries*, deel 27, bladz. 334 en 342.

²⁾ Petrus Scriverius, *Oude en Nieuwe Beschrijvinge van Holland, Zeeland en Friesland*, 1667; bladz. 101.

loopen benoemde, evenals de andere Friese steden, zijn gevolmachtigde, en de zaken hadden een gunstig verloop; Stadhouder en Raden konden de zaak definitief vaststellen.

Karel V begon ouder te worden, en liet zijn zoon Filips als opvolger huldigen. Lolke Fokkes was daarbij de gevolmachtigde van Hindeloopen. Dit geschiedde in 1550. Voor de grote plechtigheid van 1555, toen Karel afstand deed van de regering en Filips als heer werd gehuldigd, ging Hindeloopen samen met Workum, Sloten en IJlst. Als gedeputeerden werden door de vier steden aangewezen Tjomme Wiebes Rollema van Sneek, Jacob Sybrands van Leeuwarden en Reinier Annes van Bolsward.

Tot nog toe had de kerk te Hindeloopen onder het opzicht gestaan van het Sint-Odulfusklooster te Stavoren. Bij de nieuwe kerkelijke indeling van 1561 veranderde dat. Zij kwam onder het nieuwe bisdom Leeuwarden.

In 1570 teisterde de Allerheiligenvloed de stad. Het water liep over de dijken, zodat het vee in allerijl uit de weide moest worden gehaald. De vrouwen gingen uit om de dieren op te halen; hoogstwaarschijnlijk zijn de mannen bij de waterkeringen aan het werk geweest. Maar het water verraste haar. Niet minder dan dertig vrouwen verdronken met haar beesten, en de lijken spoelden bij de hoge dijk onder Molkwerum aan.

De strijd tegen Spanje ging ons stedeke ook niet voorbij. Hooft verhaalt: „In deze zelfde dagen (1574) overviel hopman Wolter Hageman, in 's prinsens dienst, met omtrent 300 man van zijn en zijns broeders vendel de stad Hindeloopen in Vriesland.” Bij nacht waren ze van Tessel gekomen, en waren in een oogwenk meester van de stad.

„'t Welck, door die van Enkhuizen vernomen zijnde, zonden zij ter versterking twee schepen derwaarts, met kruit en lood en andere oorlogsvoorraad.”

De Geuzen plunderden nu de stad en staken ze in brand, terwijl de Spanjaarden, die hun in handen waren gevallen, op de Galgepolle werden opgehangen ¹⁾.

Den volgenden dag echter kwam Drost Montjoy van Stavoren er op af. Ook gingen er geruchten, dat de stadhouder Casper Robles met zijn Walen in aantocht was. Hageman zag in, dat de stad in der haast niet was te versterken, en achtte het raadzaam, terug te trekken. Nu gingen de Spanjaarden er toe over, de stad met een schans en andere verdedigingswerken (langs de Klinten) te versterken ²⁾.

¹⁾ P. C. Hooft, *Nederlandsche Historiën*, 9de boek, 385.

²⁾ *Tegenw. Staat*, bl. 355.

Om voor dergelijke overvallen beveiligd te zijn, waren er het vorige jaar reeds plannen geopperd, om met de naburige plaatsen gezamenlijk een zevental oorlogschepen uit te rusten. Casper Robles achtte het, met het oog op de zandige ondiepten, beter galeien te laten bouwen. Hindeloopen en Workum beloofden ieder een platboomde galei uit te rusten, waarvoor bestekken uit Amsterdam werden overgezonden. Men weet niet, of deze plannen ook uitgevoerd zijn ¹⁾.

Over de betaling van het krijgsvolk moest ook dikwijls onderhandeld worden. De gewone inkomsten waren niet voldoende. In 1575 moest een „familiegeld” worden geheven, en de stad moest 15 gulden per maand betalen voor de soldaten. Stadhouder Rennenberg vroeg in 1577 niet minder dan honderd duizend gulden. De Hindelooper volmacht Wytje Annes stemde op de landdag toe; bij die gelegenheid ging de stad ook over tot de Pacificatie, en aanvaardde kort daarna het Eeuwig Edict van Don Jan.

In 1598 volgde bij een hevige storm in de maand Juni nieuwe schade; er vergingen toen wel honderd schepen vóór de kust. In 1610, bij de Pontiaansvloed, brak de dijk tussen Hindeloopen en Stavoren weer op verscheidene plaatsen door.

Toch ging het Hindeloopen in het klein zoals ons Vaderland in het groot: het groeide onder de verdrukking. De stad moest uitgelegd worden. Eerst werd toen de „Aâldweide” (Oude Weide) bebouwd, sedert 1614. Dit was stadsgrond, waarom een jaarlijkse grondpacht van één gulden per huis werd geheven, die later echter werd afgekocht ²⁾.

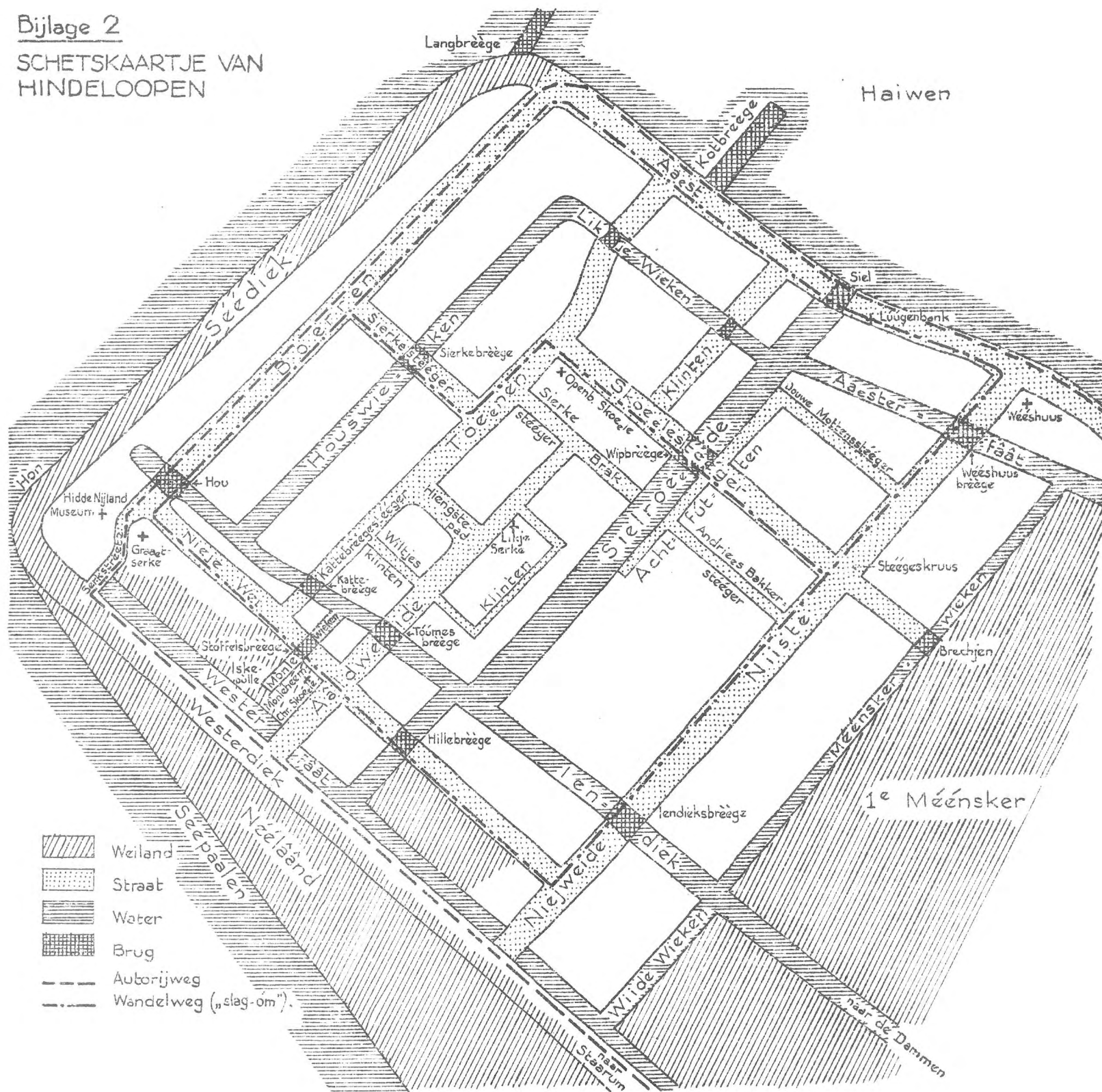
Het volgende jaar werd de toren herbouwd. Vier jaar later (1619) werd de zeesluis (nog steeds van hout) vernieuwd en in 1632 bouwde men bij de toren een nieuwe kerk. De kosten voor deze kerkbouw (14000 gld.) werden verkregen door een voordelig grondbedrijf: de Magistraat had grond aangekocht, en verkocht deze in afzonderlijke percelen als bouwterrein aan de meestbiedenden. Deze grond lag aan de overkant der Zijlroede. Zo kon er weer gebouwd worden. De uitbreiding kreeg de naam van „Niiste” („Nije Stéé”, d.i. nieuwe stad), en verraadt nog door haar regelmatigere bouw de latere oorsprong (1638).

Ook de huisplaatsen in het verlengde van de Niiste kwamen in 1642 onder de hamer. Deze buurt, over de Indijk gelegen, kreeg de naam van „Niejweide” (Nieuwe Weide). Nu moest de rogge -en oliemolen, die bij de Indijksbrug stond, verplaatst worden, en wel naar

¹⁾ Idem, bl. 354.

²⁾ Idem, bl. 338.

SCHETSKAARTJE VAN
HINDELOOPEN

de Oosterdijk, waartoe de ingezetenen van Hommerts vergunning moesten geven ¹⁾. De plaats, waar de molen gestaan had, werd door de Magistraat aangekocht, en bestemd tot begraafplaats voor aangespoelde lijken („Nieuwe Kerkhof”).

Daarop volgde natuurlijk al heel spoedig weer storm, watersnood en doorbraak in 1643. Het z.g. Juffersgat brak in, waardoor het Nieuwland onder water liep. Ook naar het zuiden stond het land blank, zodat men van Molkwerum over land naar Hindeloopen kwam varen. De sluis werd door de kracht der woedende baren weggescheurd, en er spoelden 12 huizen weg.

Toch bloeide de stad. In 1615 waren er 100 Oostzeeschippers, grootschippers geheten. De voorspoed kwam tot uitdrukking in grote, met mooie gevels versierde huizen. Maar ook aan het inwendige der woningen werd veel ten koste gelegd door het aanschaffen van kostbare meubelen en gouden en zilveren sieraden, terwijl ook de zeer bijzondere kleding van de rijkdom der burgerij getuigde ²⁾. „De 17de eeuw was ook voor Hindeloopen een goede eeuw” (Poelman).

Tot nu toe was Hindeloopen bestuurd door vijf Burgemeesteren. In 1614 werd er een vroedschap van zes leden (gezworenen) ingesteld. Ter Statenvergadering van Friesland had het onder de steden de elfde of laatste stem ³⁾.

Deze vroedschap trad alle jaren af, waarbij hoogstens één of twee van de zes leden herkiesbaar waren. Een eigenaardige regeling, geheel afwijkende van die in andere steden. Er kwam op den duur ontevredenheid, er kwam gisting, er braken onlusten uit . . . In 1635 moesten de Staten er zich mee bemoeien. Abraham van Roorda Suffridus Rispens en Julius Harinxma kwamen als gecommiteerden en ontwierpen met een commissie uit de burgerij een nieuw reglement op de „raadsbestelling”. De vroedschap zou voortaan uit 18 leden bestaan, die levenslang zouden zitting hebben, en zich bij versterf zelve zouden aanvullen. Ook berustte bij de vroedschap de keuze van zes Burgemeesteren ⁴⁾.

Dit ontwerp was lang niet naar de zin van den Stadhouder en van den Hove Provinciaal. Het werd door de Staten afgekeurd, en in 1637 volgde een nieuw reglement, waarbij, meer naar de zede van de tijd, de magistraatsbestelling uit een dubbeltal aan den Stadhouder werd opgedragen. In de praktijk werd dit nu zo, dat de Stadhouder in de periodieke jaarlijkse vacature van Burgemeester voorzag uit een

¹⁾ Idem, bl. 344.

²⁾ Roosjen, Kroese en Eekhof, Merkwaardigheden van Hindeloopen, 1855; bl. 8 e.v.

³⁾ Scriverius, bl. 101.

⁴⁾ Tegenw. Staat, bl. 360.

dubbeltal, terwijl de jaarlijkse vacature in de Vroedschap door Burgemeesteren werd vervuld ¹⁾).

In 1580 werd de eerste Hervormde godsdienstoefening gehouden, ten huize van Laurens Gysberts.

De Gereformeerde (Hervormde) Kerk, had aanvankelijk geen eigen predikant, maar werd door dien van het naburige Koudum bediend ²⁾. Eerst in 1600 kreeg de Kerk een eigen dominé ³⁾, den eersten van een 50-tal, die elkander tot op deze tijd in het ambt zijn opgevolgd. Een tijd lang (1726–1794) waren er zelfs twee predikanten: De eene werd door de mansleden gekozen uit een drietal van den kerkeraad (goedgekeurd door de magistraat); deze had een traktement van 700 gld. en vrije woning. De andere werd benoemd door de magistraat en was tevens rector der Latijnse school, op een traktement van 600 gld. 's jaars. De eerste moest twee derde, de andere één derde van de weekbeurten waarnemen ⁴⁾. Later kwam het beroepingswerk aan den Kerkeraad.

Groter nog was eens de Doopsgezinde gemeente, die omstr. 1550 was gesticht. Zij telde in het begin der 17de eeuw over de duizend zielen, en was de grootste van Friesland. Er was vrijheid van godsdienst en verdraagzaamheid, en er was algemene welvaart.

Maar het zijn sterke benen, die de weelde kunnen dragen. In 1615 kwam er een scheuring onder de „Mennisten”, zodat de Waterlandse en de Vlaamse Doopsgezinden een afzonderlijke gemeente gingen vormen. Ook was hier nog een Hoogduitse gemeente, die zich later met de Waterlandse heeft verenigd. In 1647 woonden de Hindelooper Doopsgezinden een vergadering van de Waterlanders te Amsterdam bij. In 1653 bouwde de gemeente een nieuw kerkgebouw, de „Fe-menning” d.i. Vermaning. In 1700 telde de Vlaamse gemeente 573, de Waterlandse 213 leden. Beide gemeenten verenigden zich in 1730, doch reeds in 1749 kwam het weer tot een scheuring. In 1788 hadden beide groepen een eigen predikant: de eene had een traktement van 500, de andere van 400 gld., beide met vrije woning.

Eerst in 1810, toen de financiële toestand zeer ongunstig was, en verscheidene goeude leden tot de Hervormde Kerk waren overgegaan, werden de Doopsgezinde gemeenten definitief verenigd.

¹⁾ Idem, bl. 380.

²⁾ Ds. Rudolfus Fabritius. Daarna door dien van Molkwerum.

³⁾ Ds. Gerardus Vockengius, die sedert 1597 predikant van Hindeloopen en Molkwerum was geweest. In 1603 vertrok hij naar Makkum. (Van der Aa, Aardrijkskundig Woordenboek).

⁴⁾ Tegenw. Staat, bl. 341. De eerste „extra-ordinaire” predikant was Hanso Lemstra, in 1728 naar Heeg vertrokken. Bij het vertrek van Ds. Bouwe Ringnalda naar Dronrijp in 1794 werd de plaats niet weer vervuld, en door Lodewijk Napoleon in 1808 opgeheven. Toen werd de andere predikant met het rectoraat belast.

Nog op het einde van de 18de eeuw was er een Rooms-Katholieke kerk, echter zonder eigen geestelijke. Een tijd lang kwam de pastoor van Bakhuizen er dienst doen. Later woonden de Rooms-Katholieke leden in bij die van Workum 1).

De Hervormde kerk is gebouwd in 1632. Door de aanwas der bevolking werd zij spoedig te klein, waarom zij in 1658 werd vergroot, door er een tweede, soortgelijk gebouw, onder eigen kap, naast te zetten, waarna de tussenmuur werd afgebroken, en door pilaren werd vervangen. In deze dubbelvorm (de Oude en de Nieuwe kerk geheten) heeft zij bestaan tot 1892, toen de éne helft weer werd afgebroken, wegens bouwvalligheid.

Nieuwe oorlogsrampen! Soms legden oorlogen met Engeland onze handel stil, zodat de Zuiderzee „een mastbos geleeke”. Het spreekt vanzelf, dat ook Hindeloopen hierdoor schade leed. De Engelse bevelhebber Holmes drong zelfs in 1666 het Vlie binnen, en verbrandde 140 van de dàar liggende koopvaardijschepen; 29 van deze waren uit Hindeloopen, slechts één kon behouden terug komen.

In 1669 weer storm en overstroming, zodat de sluis al weer wegspoelde. Hoe vaak hadden de sluisdeuren het nu al moeten opgeven, en dan was het schuimende water met kracht de brede Zijlroede en de Indijk, tot Koudum en Galamadammen toe, ingestort, zodat een groot deel der omstreken met de stad onder water gezet waren. Zou daar nu niets aan te doen zijn? De sluis werd in 1670 opnieuw, en nu van steen, opgebouwd, en kon zo de storm van 1676 doorstaan. Nu „behoefde ze voor gene andere in de Provincie te wijken” 2).

Het Rampjaar kwam, 1672; oorlog met Frankrijk, Engeland, Munster en Keulen te gelijk. De Magistraat van Hindeloopen liet de burgerij in die nood een commissie van 12 personen kiezen, om haar met raad en daad bij te staan. Besloten werd nu, in overleg met hogere autoriteiten, om de fortificatiën door den luitenant-ingenieur Lauwerman te doen voltooiën. De admiraliteit van Friesland leende 16 stukken geschut met toebehoren. Verder zou er langs de hele Oostzijde een wal worden opgeworpen, door sloten en vaarten heen, van de Oosterdijk tot de Westerdijk. In de Indijk werd een sluis gelegd, om de stad voor het water te bewaren, zo de provincie eens mocht worden geïnundeerd. Mannen en vrouwen sloegen de handen met ijver aan het werk; gegoede ingezetenen schoten het geld voor, tot drie jaren na den vrede renteloos. Drie compagnieën schutterij, ieder van 50 man, deden dagelijks dienst; de soldij was drie gld. per

1) Tegenw. Staat, bl. 343.

2) Idem, bl. 334.

week, voor de officieren zes gld. De Doopsgezinden betaalden 3750 gulden, en waren nu vrijgesteld van de wapenoefeningen.

Hindeloopen kwam er nog al goed af. Bij een marsch werd één burger bij een vijandelijke overval aan het been gekwetst. Na de oorlog werden de drie vaandels verloot; de vaandrighs Wiebe IJntjes, Dirk Jans en Pieter Simons waren de gelukkige winnaars. Honderd jaar later was er nog een overblijfsel van het bolwerk, Prins Hendrik Cazimirs Bolwerk geheten ¹⁾.

In 1675 verklaarde Hindeloopen de waardigheden van stadhouder en kapitein-generaal erfelijk in de mannelijke nakomelingen van Hendrik Cazimir II, den toenmaligen stadhouder. Regeren is vooruitzien: in 1691 verzocht een Hindelooper deputatie aan des stadhouders gemalin Amalia van Anhalt, om de magistraatsbestelling, indien haar echtgenoot kwam te overlijden, gedurende de minderjarigheid van haar zoon Jan Willem Frizo waar te nemen. Eenzelfde verzoek werd, na het verdrinken van Frizo in 1711, gericht aan diens weduwe Maria Louise van Hessen-Kassel.

De storm van 1676 sloeg gaten in de Westerdijk; ze werden gestopt en de dijk verhoogd van de schans tot voorbij de Oude Weide. Hiertoe werd het bolwerk van 1672 afgegraven. Eveneens besloot men in 1682 de sluis in de Indijk weer af te breken. Het volgende jaar werd, tegenover de Grote kerk, het stadhuis gebouwd, ook al in een dubbelvorm, onder twee afzonderlijke kappen; het is het tegenwoordige Hidde-Nijlandsmuseum. Daarop volgde in 1694 het Weeshuis, dadelijk bij de ingang van het stadje, van Workum komende. De Hervormde diaconie gaf daartoe het gebouw, dat haar door Lambartus Camp bij testamentaire beschikking was vermaakt. Het zou bestuurd worden door acht voogden en vier voogdessen, waarvan jaarlijks een vierde deel aftraden; de helft moest Gereformeerd en de helft Doopsgezind zijn. In het stedelijk archief bevindt zich nog het oude Weeshuisreglement van 23 Februari 1695, „extract uit het Resolutieboek van Magistraat en Vroedschap”, en voor accoord getekend door den secretaris S. Gerslma. Het bevat verschillende „Articulen, waarnaar de Weesevader, Weesemoeder en de Weesen hun zullen hebben te reguleeren” ²⁾.

In 1701 werd de sluis nogmaals vernieuwd; vergden de waterkeringen altijd niet veel moeite en kosten? In hetzelfde jaar al weer angstig geklep van de brandklok: een deel van de toren brandde af.

¹⁾ Idem, bl. 387.

²⁾ Zie over dit Reglement een artikel van schrijver dezes in het Paedagogisch Tijdschrift voor het Christelijk Onderwijs 1916 onder de titel: „Een stuk 17de-eeuwsche Paedagogiek”.

In 1703 had men in December al weer een zware storm. Niet minder dan 23 van de grootste schepen sloegen van de ankers los en dreven langs de Westkust van Friesland op het strand. Tot overmaat van ramp wilde de substituut-grietman van Wonseradeel, Tjaard van Aylva, nu het strandrecht toepassen, en het tiende deel van de buit voor zich houden. De schippers beriepen zich op den Hove Provinciaal, met dit gevolg, dat Aylva een deel van zijn eis liet vallen, daar hij geen lust had om 23 bijzondere processen te gaan voeren; 14 der schepen werden vrij gelaten, na de lading te hebben gelost.

Het gevolg van een en ander was, dat de schippers niet langer zoals voorheen jaarlijks met hun schepen op de rede kwamen om proviand in te slaan, maar ze te Amsterdam lieten liggen, wat de stad op het verlies van een aanmerkelijk bedrag aan sluisgelden kwam te staan ¹⁾.

Trouwens blijkt Hindeloopen zich meer naar het westen te hebben georiënteerd en zich, gelijk vroeger bij Stavoren, nu meer en meer bij Amsterdam te hebben aangesloten. Dr. Poelman vermoedt, dat de Doopsgezinden met hun talrijke relaties in Amsterdam en Noord-Holland dit wel in de hand hebben gewerkt. Mede daardoor is het te verklaren, dat het, wel verre van zoals andere steden meegesleept te worden in de ondergang der Hanze, juist na 1500 weer tot nieuwe bloei kwam.

Kapitaalkrachtig waren de Hindelooper reders niet; zij hadden over het geheel slechts enkele aandelen in de schepen. Het scheepsbezit was zeer versnipperd; er waren aandelen van $\frac{1}{64}$ en $\frac{1}{128}$ ²⁾. Bij overlijden werd het schip n.l. dikwijls niet verkocht, maar stelden de erfgenamen zich met aandelen tevreden, en werd de zaak op dezelfde voet voortgezet. Door verkoop, maar ook doordat Hindeloopers zich te Amsterdam vestigden, kwamen verscheidene aandelen in handen van Amsterdamse burgers, zoals uit oude scheepsverklaringen blijkt ³⁾. De schepen werden 's winters te Amsterdam opgelegd. De Hindelooper haven toch was alleen voldoende voor kleine schepen; voor grote was er geen diepgang genoeg. Bij vloed stond er aan de ingang slechts 4 à 5 voet water ⁴⁾. Er was geen ruimte voor een honderdtal zeeschepen, en in de stad geen voldoende ruimte voor pakhuizen en opslagplaatsen. 't Mocht een vluchthaven zijn voor de op Holland varende kaagschepen, voor de grote vaart was Amsterdam

¹⁾ Tegenw. Staat, bl. 388.

²⁾ Dr. Poelman in *De vrije Fries*, deel 27, bl. 338 e.v.

³⁾ Idem, bl. 340.

⁴⁾ Idem, bl. 341.

de haven van Hindeloopen ¹⁾. Aan deze toestanden herinnert het gedicht van S. O. Roosjen „Houmanhou” ²⁾.

Van uit Amsterdam voeren de schepen uit naar Scandinavië. De lading bestond uit allerlei goederen, waaronder porselein en Fries aardewerk, de terugvracht was voornamelijk hout.

Tengevolge van een en ander ontstond er een druk verkeer met Amsterdam, door middel van kaagschepen (Hindelooper „kaig”), platboomde vaartuigen voor de binnenvaart. Te Amsterdam werden de schepen uitgerust en gerepareerd; daar waren de kantoren, waar de orders inkwamen. Men zei wel eens, dat de Hindelooper huismoeders te Amsterdam gingen winkelen. Dr. Poelman onderstelt, dat het porselein en de Indische katoentjes daar werden ingekocht; ook brandhout kwam bij scheepsladingen uit Amsterdam. In 1674 stonden de Friese Staten toe, dat de magistraat van Hindeloopen ten voordele der armen een belasting mocht leggen op de af- en aanvarende schepen. Iedere grootschipper zou bij aankomst een halve zilveren ducaton hebben te betalen; de kaagschippers voor iederen passagier twee stuivers (de vracht op Holland was voor de heenreis 13, voor de terugreis 12 stuivers), voor de sjouwers één stuiver (vracht zes); voor elk aangevoerd vadem brandhout drie stuiver (vracht 15) ³⁾.

De schepen waren meest fluitschepen, voor vrachtvaart zeer geschikt; smakschepen, met twee masten, en raas aan de voormast; echte Hollandse kofschepen met brede achtersteven, en galjoetschepen met twee of drie masten en platte bodem. Onder de bemanning waren er ook zeelieden uit Workum, Molkwerum, Harlingen, Vlieland, Amsterdam, Groningen en Holstein, maar de schipper was steeds een Hindelooper. Onder de reeders uit de jaren 1715 tot '17 treft men namen aan als Dirk Heeres, Auke Tijmens, Jantjer Jelles, Heere Simens ⁴⁾.

En dan in het jaar 1703 het koene ondernemen van schipper Auke Wybes, die de Newa opvoer, terwijl Czaar Peter de Groote dáár zijn nieuwe hoofdstad bouwde, en die alzo de eerste zeevaarder was, die in de haven van Sint-Petersburg zijn anker liet vallen. De Czaar, daarmee ten eerste ingenomen, begiftigde hem en het scheepsvolk met rijke geschenken, en schonk zijn schip het voorrecht, dat het te allen tijde vrijdom van tol en havengelden zou genieten in de havens

¹⁾ Idem, bl. 342.

²⁾ Roosjen, Kroese en Eekhoff, Merkwaardigheden van Hindeloopen, bl. 57.

³⁾ Dr. Poelman in De vrije Fries, deel 27, bl. 336.

⁴⁾ Dr. Poelman in De vrije Fries, deel 27, bl. 338.

van het Russische rijk, en het eerst zou worden gelost. Hiervan profiteerden na hem zijn zoon Wybe Aukes en zijn kleinzoon Peter Wybes (genoemd naar den czaar). De laatste stond in bijzondere gunst bij keizerin Katharina II. Daarna werd het schip (dat de naam Sint-Petersburg voerde) afgebroken, daar schipper Peter oordeelde, dat vreemden niet mochten profiteren van zijn familieprivilegie. Het portret van Peter Wybes in olieverf bevindt zich in het Hidde-Nijlandsmuseum te Hindeloopen.

In 1716 besloot de Magistraat de lange Havenbrug te maken, waartoe heeren Regenten en de Secretaris persoonlijk het geld renteloos voorschoten. Aan dit havenhoofd weet men het nu, dat bij de hoge vloed van het volgende jaar de sluis bewaard bleef. Wel leed de dijk schade, maar met afgegraven aarde van het bolwerk werd die spoedig hersteld, en de dijk rondom de stad in 1725 vier voeten verhoogd.

Het oude mannen- en vrouwenhuis werd gebouwd in 1729, onder bestuur van de Diaconie en vier Regentessen voor de kleding. De laatste werden door den Magistraat benoemd en traden om de twee jaar voor de helft af.

Vijf jaar daarna, in 1734, werd de toren in zijn tegenwoordige fraaie vorm, met drie „omgangen”, tot een hoogte van 42 meter opgetrokken. Ter tegemoetkoming in de kosten werd een accijns ingevoerd van één gulden op een anker wijn en 12 stuiver op een ton uitlands bier.

In die tijd telde de stad 1900 inwoners, waarvan slechts 56 be-deeld werden (1744).

Een wereldje op zich zelf, maar wat daarbuiten de gemoederen in beweging bracht, gistte ook hier na. Dat bleek in de woelige jaren 1748 en 1749. Ook hier kwam reactie tegen familieregering en nepotisme. Waar was de goede, oude, eenvoudige tijd, toen alle leden der stedelijke regering, gelijk hun medeburgers, op zee voeren, en het bestuur heel gemoedelijk overdroegen aan één oud-burgemeester, die aan de wal bleef, en dan zeggen kon: „L'état c'est moi”? Zo was het o.a. in de jaren 1632 en 1661 geweest, en 't was er even goed om gegaan. De tijden en de mensen waren veranderd ¹⁾.

Gelijk de Hoogmogenden in Holland zich lieten leiden door hun rechtsgeleerden raadsman, zo was te Hindeloopen de stadssecretaris

¹⁾ De burgemeesteren in 1661 waren Jotje Hettes, Lieucke Rommerts, Ippe Jotjes, Okke Tongers, Douwe Hartmans. De oud-burgemeester „ende teghenwoordigh Vroedtsman” was Broer Heeres. Dr. Poelman haalt het verzoekschrift om goedkeuring van dit besluit aan, bij den stadhouder Willem Frederik ingediend 6 Febr. 1661. De Vrije Fries, deel 27, bladz. 335.

Wybrant, die tevens bij verkopen als notaris fungeerde, de man, die alles te zeggen had. Dat verveelde op den duur; onder de burgerij werden democratische stemmen gehoord; Wybrant kon niet gehandhaafd blijven, maar werd afgezet, en 10 Juni 1748 beloofden Burgemeesteren, dat noch de afgezette noch een van zijn familieleden voor de opengevallen post in aanmerking zouden komen.

Toch groeide het wantrouwen. Waarom gebruikte het stadsbestuur den zoon van Wybrant telkens voor allerlei secretarisch werk, zoals het aflezen der stukken van de pui van het Raadhuis? Er werden waarschuwingen aan den Magistraat op schuttingen aangeplakt, en toen Wybrant Jr. zelfs met een verkoping werd belast, deed niemand een bod, maar bouwden de jongens zelfs den omroeper na.

De agitatie werd steeds groter, en eindelijk werd er in de nacht van 29 op 30 Januari 1749 op een schutting een gedicht van 70 regels aangeplakt, dat de dingen ongezoeten zei:

Aen den achtbren Magsitraet
Wordt gegeven deze raed,
Dat Wybrant en zijn zoon vertrekken,
Want het is zekerlijk geen gekken,

en zo al meer, terwijl er met geweld en bloedvergieten werd bedreigd. De Magistraat gaf bevel, het stuk op het Raadhuis te brengen, waartoe een hele plank moest worden uitgezaagd; en hij voegde zich wijselijk naar de wens der burgerij, zodat nieuwe functionarissen werden benoemd ¹⁾.

Onder dat alles was en bleef men oranjegezind. De eerste verjaardag van den Erfprins, den lateren Willem V, werd 8 Maart 1749 „met verscheide vreugdebedrijven en het afsteken van vuurwerken heuchelrijk gevierd.”

Nog omstreeks 1775 stond Hindeloopen op het toppunt van zijn bloei. In de „Nieuwe Geographische en Historische Atlas van de zeven provinciën”, destijds te Amsterdam bij Hendrik de Leth uitgegeven, lezen wij: „Hindeloopen is een open vlek, hebbende een haven aan de Zuiderzee; de inwoners geneeren zich meest met de scheepsbouw en de groote zeevaart.”

„De stad, geheel met grachten doorsneden zijnde, vertoont zich, alsof ze in verscheidene eilanden verdeeld ware”, zoo lezen we in de Tegenwoordige Staat der Vereenigde Nederlanden (1788). „De grootste dier grachten is de Zijlroede („Sielroede”), waardoor het binnen-

¹⁾ Nederlandsche Jaarboeken, Maart 1749, bl. 299.

water uit de Indijk en het Haanmeer naar zee vloeit Hindeloopen heeft goede straten, is dicht bebouwd, en zonder open plaatsen of pleinen. In vroegere tijden waren hier veel koemelkerijen, in 1642 zelf 162. Dit is niet te verwonderen, want de vermogendste ingezetenen waren eigenaar en tevens gebruiker van de naburige landerijen. . . De huizen zijn hecht en sterk, en met eikenhout betimmerd De haven is goed, zoodat bij stormweer kleine schepen daar veilig op kunnen toezeilen, doch voor groote schepen heeft ze geen diepte genoeg, alzoo er bij een gewoon hoog tij, niet boven de vier of vijf voeten waters in de mond der haven gevonden wordt" ¹⁾.

Maar toen kwam ook al spoedig de catastrofe. De vierde Engelse oorlog bracht Hindeloopens handel de nekslag toe, zodat alle schepen verloren gingen en het stadje snel achteruitging. In de Franse tijd was het voor Hindeloopen onmogelijk, er weer boven op te komen. Nieuwe schepen werden niet gebouwd, en de haven verzandde. Ofschoon de gezinnen van vele kapiteins en stuurlieden te Hindeloopen bleven wonen, verplaatste de scheepvaart zich naar elders, vooral naar Amsterdam. Het geld, door de inwoners meest belegd in buitenlandse staatspapieren, raakte verloren.

De overstroming van 1825 bracht nieuwe schade aan. Vrijdagmorgen 4 Februari wies het water binnen een kwartier tijds 63 duim, en nog was het twee uur vóór de vloed. Aan drie kanten sloegen de golven over de straten en door de stad. In dijken en straten ontstonden scheuren en verzakkingen; palen en grote keien, vaten en planken werden door de golfslag tegen huizen en stallen aan geworpen. „Daar was men bezig, huisraad en goederen in aller ijl te pakken; hier namen vrouwen en kinderen schreiende de vlucht; daarbij geschreeuw en gejoel tegen elkander, en ondertussen de meest veront- rustende geruchten uit het Workumer Nieuwland." Fel sloeg de woedende zee tegen de herberg de Zwaan, op het Oost gelegen, zodat er in de straat bij het brugje naar de Toeanen een geweldigde verzakking ontstond. Ieder was in de weer, om het gat te dempen; een jong zeeman, pas van de reis teruggekeerd, raakte van de been, en werd tegen een hoek aangeslingerd, waar hij, beklemd tussen paalwerk, jammerlijk omkwam. De beurtschipper Uilke Lolles de Vreeze snelde hem te hulp, maar te vergeefs. Groot was de schade aan vernielde zeeweringen en weggeslagen beschoeiingen ²⁾.

In 1834 werd het kerkgebouw der Hervormden gerestaureerd. Vier jaar later werd de grootste der beide Doopsgezinde kerken gedeeltelijk afgebroken en herbouwd tot de tegenwoordige „Fe-men-

¹⁾ Tegenwoordige Staat, bl. 333.

²⁾ Gedenkboek der overstroming van 1825, bladz. 55.

ning'', waarvoor in 1931 een nieuwe gevel is gezet. Een Christelijk Gereformeerde (Afgescheiden) kerk werd in 1842 gebouwd. In de Joodse synagoge werd vóór 1860 dienst gehouden. Daar het aantal Israelieten echter verminderde, werd zij in 1866 afgebroken; de naam „Jóódeheem'' (Jodenerf) herinnert er nog aan.

Hindeloopen was indertijd ook zetel van een kantongerecht, dat omstreeks 1869 werd opgeheven.

Langzamerhand nam ook de lust voor de zeevaart weer toe. Het hoofd der openbare school, N. D. Kroeze, onderwees de „stuurmanskunst'', en gaf een cursus ter opleiding van stuurlieden. In 1855, toen Roosjen, Kroeze en Eekhof hun „Merkwaardigheden van Hindeloopen'' in het licht gaven, waren er weer 80 zeevarenden, waaronder 4 kapiteins en 12 stuurlieden, terwijl verscheidene anderen zich voor hun rederijen elders hadden moeten vestigen. Het aantal inwoners bedroeg toen 1254, waarvan in de zomer 77, in de winter 300 werden bedeed ¹⁾.

Een eigenaardig staaltje van kerkelijke samenwerking was wel de gemeenschappelijke kerkdienst van Hervormden en Doopsgezinden op Oudejaarsdag 1851. Dien avond te zes uur leidde de Doopsgezinde predikant Jan Daniël van der Plaats de dienst in het kerkgebouw der Hervormden, en wel naar aanleiding van Klaagliederen 3 : 39: „Wat klaagt dan een levend mensch? Een ieder klage vanwege zijne zonden''.

Het is hier ook de plaats, om iets te zeggen over het stedelijk grondgebied, de z.g. Klokslag van Hindeloopen. Van af de zeedijk bij Molkwerum werd de grens gevormd door de z.g. Palesloot, die in het Haanmeer uitliep; vervolgens liep hij langs de westelijke kant van dit meer, en dan noordwaarts tot de oude zeedijk (de tegenwoordige grindweg naar de Nieuwe Aanleg). Na de bedijking van het Workumer Nieuwland in 1624 kwam een gedeelte daarvan aan Hindeloopen, en werd de grens dus naar het noorden verplaatst.

Het water de Indijk, van Hindeloopen naar het Haanmeer, verdeelt het oude stadsgebied in een oostelijke en westelijke helft. Na volledige opmetingen vermeldden kadastrale opgaven van 1832 als de grootte van de gemeente 500 ha, 79 a, 23 ca.

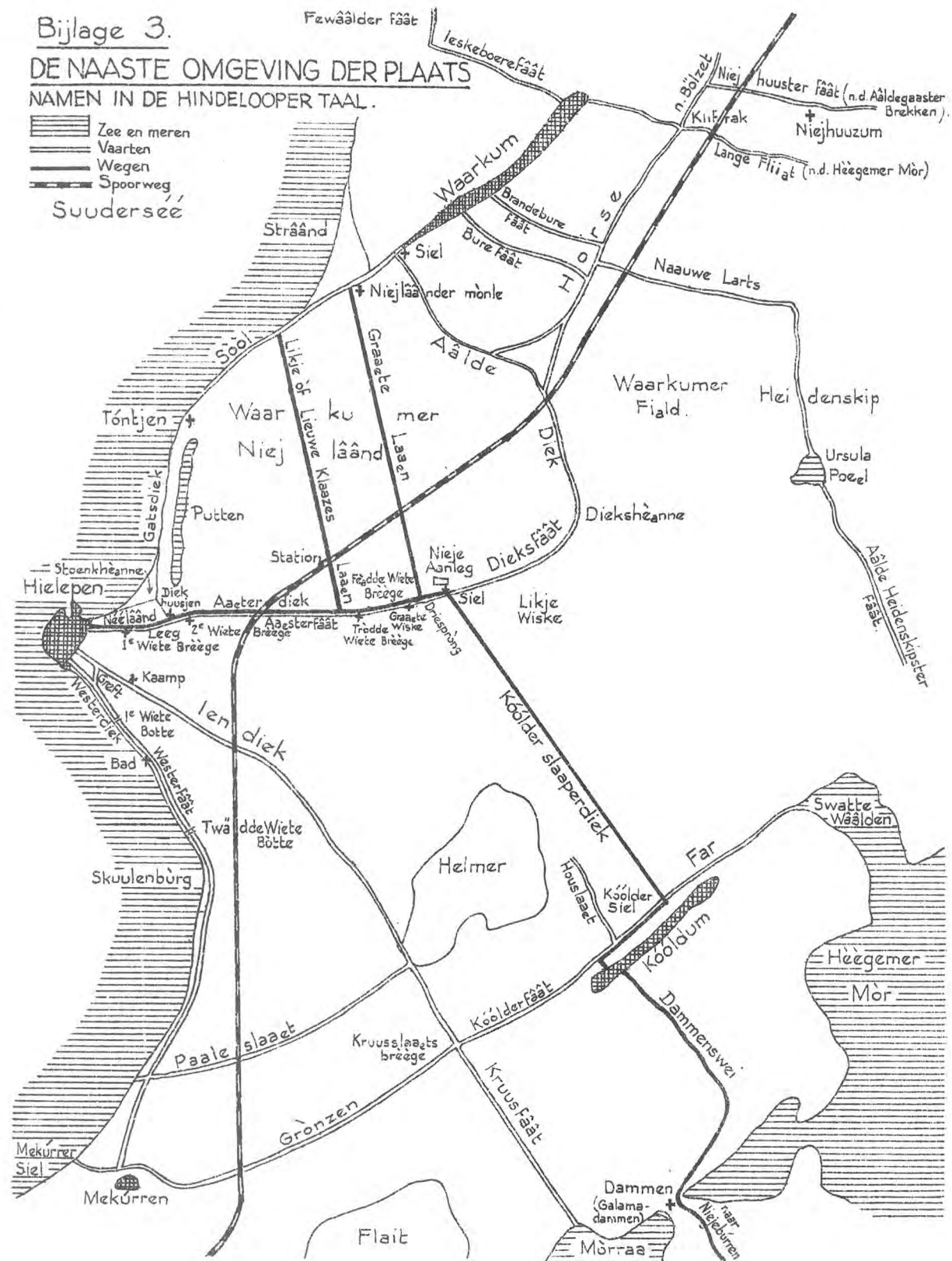
Wat het gebruik dezer landerijen betreft, vertoonden Hindeloopen en het naburige Molkwerum iets zeer merkwaardigs, en wel de marktoestanden die in de oostelijke zandstreken inheems waren: gemeenschappelijk bezit der weilanden („gemene scharren''), terwijl de hooilanden, schoon wel verdeeld, toch niet van elkander gescheiden

¹⁾ Volgens Van der Aa, Aardrijksk. Woordenboek, was het aantal huizen in 1844 237, bewoond door 272 gezinnen.

DE NAASTE OMGEVING DER PLAATS
NAMEN IN DE HINDELOOPER TAAL.

 Zee en meren
 Vaarten
 Wegen
 Spoorweg

Suudersee

waren. Daar dit verschijnsel op de kleigronden anders niet voorkomt, mag het verrassend heten, het omstreeks 1700 nog hier aan te treffen met daarmee gepaard gaande gemeenschappelijke regeling van het bedrijf.

Volgens een Reglement van 1673 benoemde de Magistraat der stad telken jare in Maart twee „scharmeeesters”, die met den schrijver de zaken der gemeene weide te regelen hadden. De scharboeken, waarin alles nauwkeurig werd aangetekend, werden door de goede zorgen van den Magistraat op de secretarie zorgvuldig bewaard, en bevonden zich thans in het Rijksarchief.

Het gemeenschappelijk wei- en hooiland besloeg in 1700 in totaal $73\frac{1}{2}$ procent der oppervlakte. Het lag in negen afzonderlijke stukken („scharren”) aan beide zijden van de Indijk. Ten oosten lagen de weilanden Mienschar (nog over in de naam Minsker) en de daarop volgende Nijfinne, en de hooilanden Maaden en Sâåltgreft (tot aan het Haanmeer). Ten westen had men de weilanden Weide, Diepe-sloot en Hiengstefinne, en de hooilanden Boven Poelen en Welcke.

De overige $26\frac{1}{2}$ procent, kleine of particuliere finnen ¹⁾ geheten, lag door sloten in kleine stukken verdeeld. Het waren grotendeels hooilanden; de meeste lagen ten westen van de Indijk ($\frac{3}{4}$). Bouwland was er destijds bij Hindeloopen niet. Ook deze kleine finnen hadden meestal meer dan één eigenaar. Het verschil met de gemene scharren lag echter dáárin, dat de laatste vanwege het stadsbestuur, de eerste door de eigenaars zelve werden bestuurd. Sommige veehouders hadden nog een „blinde koegang”, dat was het recht om na de hooiing in een bepaald stuk land, waarvan zij geen hooi kregen, enige koeien in het nagras te laten weiden.

Er heerste te Hindeloopen klein- en geen groot-grondbezit. Van de 259 eigenaars (d.w.z. bezitters van aandelen in de gemene scharren en van particuliere finnen) bezat de helft (129) minder dan een hectare, en slechts vier hadden meer dan 10 ha in eigendom. Althans zo was de toestand in 1700. In 1672 behoorde de Mienschar alleen aan 106 eigenaren, die ieder gemiddeld 28 are bezaten; de grootste eigenaar had 120 are. Van de hooilanden had ieder een bepaald aangewezen stuk, door palen aangeduid. Door splitsing, koop, verkoop en onderlinge verhuur werd de toestand aardig ingewikkeld. Zo kreeg Wiebren Lieukes in 1725 één pondemaat (36 are) van Douwe Jarigs over, 24 are van Jeye Reiners, 10 are van Fonger Tonnis, en $1\frac{1}{2}$ are van Sipke Seerks. Anne Intjes bezat in 1700: 22 are in Diepe-sloot, 9 are in Hiengstefinne, 57 are in de Maaden, 15 are in de Poe-

¹⁾ In overeenstemming met de tegenwoordige Hindelooper uitspraak schrijven we „finne” en niet „fenne”.

len, 10 are in Welcke, en één „koegang” in de particuliere finne van Jelle Wiibes.

Heren scharmeesters hadden met hun schrijver heel wat te becijferen. Geen wonder, dat het op geldboete verboden was, „gedurende het scharrekenen. sich onfassenlijk met rabbelen off praeten aen te stellen tot verstoringe ofte verbijsteringe van de reekeninge;” men moest zijn gedachten bij het werk kunnen houden!

Na het oorlogsgevaar van 1672 moest er in de Mienschar en de Weide orde op zaken gesteld worden. Immers lag daar nu een versterking door heen, die tegen de Munstersen opgeworpen was. Wie zou zijn aandeel nu binnen, wie buiten de fortificatie hebben? Het werd door loting uitgemaakt; $\frac{1}{5}$ lag binnen, $\frac{4}{5}$ buiten de linie.

Slechts voor een klein deel werd het land door de eigenaars zelve gebruikt. Veehouders hadden het weer van hen in huur. Ook had de kerk een grondbezit van 1873 are. De vraag naar het aantal bedrijven is dan ook weer een andere dan die naar het grondbezit. In 1676 werd alleen de Mienschar door 30 personen gebruikt, en was het totaal aantal landgebruikers zeker wel omstreeks 150. Trouwens lezen we, dat in 1642 het getal koemelkers 162 bedroeg, wat hiermee wel overeenstemt¹⁾.

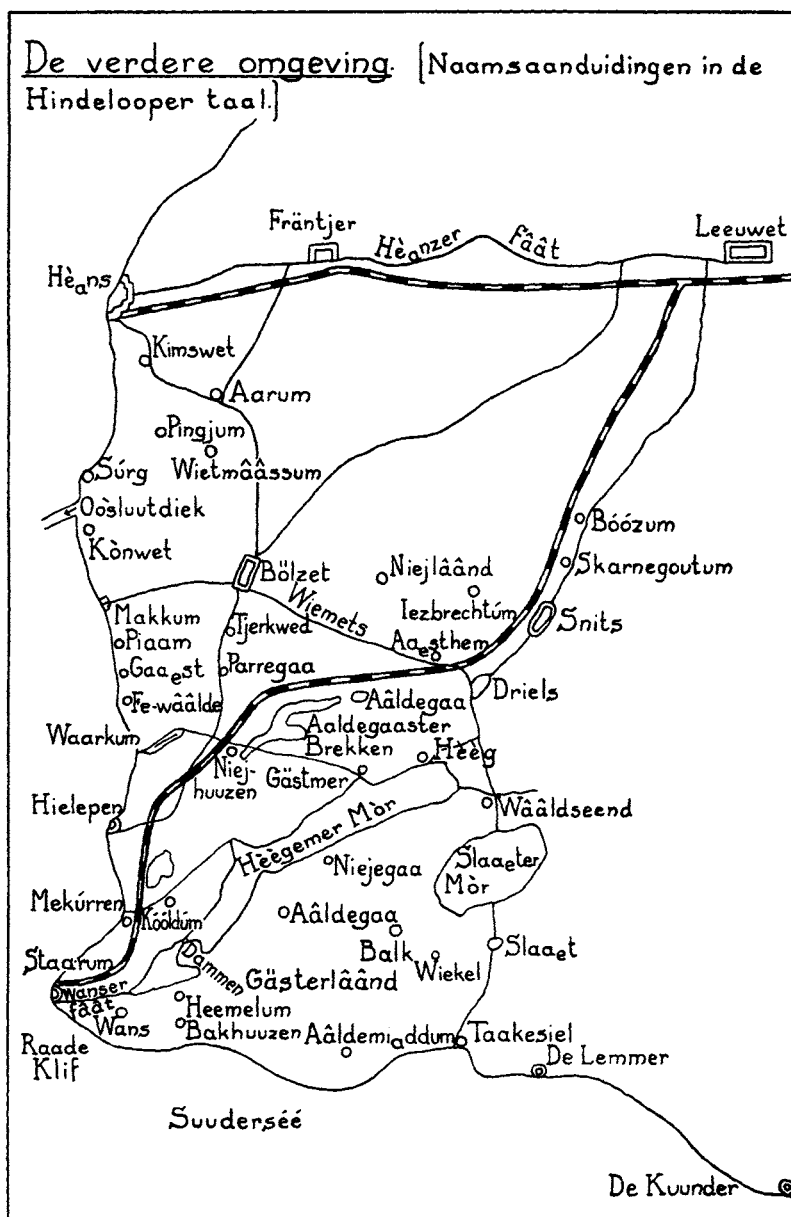
Natuurlijk bleven deze toestanden niet stationnair. De Mienschar en de Weide werden met belangrijke stukken verminderd voor de uitbreiding der stad (1e helft der 17de eeuw). Bovendien begon het verdelingsproces der gemeenschappelijke gronden, waaruit langzamerhand de tegenwoordige toestand van particulier landbezit is ontstaan. Hiermee ging gepaard een concentratie van het grondbezit en van de bedrijven; dus een vermindering van het aantal grondbezitters en veehouders. In 1758 heette het: „de gemeene scharren syn alle aan stucken geslat en tot particuliere finnen gemaakt, behalve de Hiengstefinne.” De laatste onderging hetzelfde lot in 1778.

De Mienschar was reeds in 1733 verdeeld. De stukken werden genoemd: Minsker binnen de schans, Pieter Kool stuk, Wed. Jeltje Jelles stuk, burgemeester Anne Klazes stuk, Tjeerd Heeres stuk, Broer Ages stuk, Ilike Hommes stuk.

Zo heeft zich uit de grootste versnippering (in 1682: 337 eigenaars) langzamerhand de tegenwoordige toestand ontwikkeld (in 1858: 32 eigenaars). Alleen langs de zeedijken herinnert de scharverhuring nog aan vroegere toestanden.

Ook het aantal bedrijven verminderde. Maar kleinbedrijf bleef regel. Van de 61 boeren, die er in 1725 waren, hadden er vijf geen

¹⁾ Tegenw. Staat.

enkele koe, en slechts vier meer dan 10. In de Hiengstefinne liepen bij voorkeur paarden. In 1744 was het aantal gebruikers 40, waarvan zes eigenaar waren. Bij de volkstelling van 1749 werden 20 gezins-hoofden als boer vermeld. In 1858 waren er 31, die land in gebruik hadden.

Maar veehouderij was te allen tijde in Hindeloopen bijzaak. De hoofdzaak was zeevaart. In 1749 waren er 552 hoofden van gezinnen. Van 162 hunner wordt geen beroep vermeld. Van de overige 370 waren er 176 zeevarende ¹⁾.

In zo'n klein plaatsje draagt de samenleving dikwijls een goedmoedelijk stempel. De heer Rinia van Nauta, vroeger te Hindeloopen, maar later naar Amsterdam vertrokken, werd op verzoek benoemd tot burgemeester van Hindeloopen, maar vroeg aanstonds verlof, te Amsterdam te blijven wonen. Het werd hem toegestaan, maar moest voor elke termijn opnieuw aangevraagd worden. Slechts enkele malen per jaar stak hij de zee over naar zijn gemeente, maar het overige van de tijd berustte het bestuur bij den loco-burgemeester. Des zomers ging het gehele gezin mee, om bij tante Folkerdina van Auen te logeren: zijn zoon Gerard en zijn dochters, in de wandeling Hijke en Fokje genoemd.

Dit duurde zo tot 1880, toen de oude burgemeester aftrad.

Hij werd opgevolgd door een neef van dezelfde naam. Maar Gerard, wiens ziel aan het oude, mooie Hindeloopen hing, wilde er ook heen. De werkzaamheid op het notariskantoor te Amsterdam beviel hem niet, en hij werd volontair op de gemeentesecretarie te Hindeloopen.

Na dezen neef, die als burgemeester van Idaarderadeel naar Grouw vertrok, kwam Douwe Witteveen van Leeuwarden; en toen die in 1891 aftrad, werd bovengenoemde „Gerard Nauta”, zoals zijn kameraden hem noemden, maar die eigenlijk G. J. F. Avenhorn Rinia van Nauta heette, burgemeester van Hindeloopen.

In 1866 te Hindeloopen op het herenhuis der familie geboren, werd hij 22 September 1892 als burgemeester geïnstalleerd, en heeft dit ambt 42 jaar lang (tot 20 September 1934) waargenomen. Hij was onder de bevolking zeer populair; bij zijn aftreden kwalificeerde een blad hem als „the grand old man” van het stadje, en die kwalificatie is juist ²⁾. De afgetreden burgemeester bleef voorzitter der Vereniging „Oud Hindeloopen”, die zich ten doel stelt, de herinnering aan

¹⁾ Deze gegevens zijn ontleend aan een artikel van Dr. O. Postma over „De gemeene scharren van Hindeloopen en Molkwerum”, voorkomende in De Vrije Fries, 28ste deel, bl. 353 e.v.

²⁾ Leeuwarder Nieuwsblad van 22 Sept. 1934.

plaatselijke oudheden en eigenaardigheden levendig te houden ¹⁾).

Na 1914 droomde men te Hindeloopen van een nieuwe toekomst. . Een naamloze vennootschap „Zeebad Hindeloopen” liet een badpaviljoen bouwen en opende de gelegenheid tot baden in de zee. Dat bracht nieuwe fleur in de plaats, ofschoon de gespannen verwachtingen vooralsnog, mede door de druk der tijden, niet zijn vervuld.

Het jaar 1919 werd alsmede belangrijk voor Hindeloopen. De heer Hidde Nijland en mevrouw Nijland-Volker van Dordrecht schonken in dat jaar hun rijke verzameling Hindelooper antiquiteiten aan het stadje, en gaven daarmee de stoot aan de stichting van het Hidde-Nijland-museum, dat vele bezoekers trekt, en ongetwijfeld nog meerdere belangstelling verdient. Het stedelijk bestuur ontruimde bij die gelegenheid het gebouw, dat sedert 1683 als stadhuis had dienst gedaan, om het tot museum in te richten. Een groot aantal voorwerpen, gouden en zilveren sieraden, prachtig oud porcelein, antieke meubelen, oude kleding, schilderijen en fijn houtsnijwerk getuigen van vroegere rijkdom. Deze typisch Hindelooper uitgesneden en beschilderde meubelen worden nog ter plaatse vervaardigd.

Het herenhuis van de familie Rinia van Nauta, een statig, oud, mooi patriciërshuis, sierlijk uit het water van de Indijk oprijzende, in de wandeling bekend als het „Slot”, werd nu tot stadhuis ingericht.

Wat de plaats zelve betreft, schreef nog in 1936 een ooggetuige ²⁾:

„Overall in Hindeloopen zijn schilderachtige plekjes te vinden. Toen ik het voor de eerste maal zag, kreeg ik een niet te vergeten indruk. Om het te kunnen waarderen, moet men oog hebben voor het enig mooie gezicht bij de sluis met ophaalbrug en het sierlijke houten Westertorentje; voor de typische houten bruggen over de grachten, die aan de stad een eigen cachet geven. Aan de rand heeft men een verrassend vergezicht op de wijde, groene landen, die het stadje aan de landszijde omringen.

„Wijs beleid moge er zorg voor dragen, dat de oude bruggen, torens en gevels, die Hindeloopen heeft, ook in de toekomst ongestoord bewaard blijven. De charme van de plaats zou verloren gaan, als het oude karakteristieke verdween”.

En Dr. H. A. Poelman, Rijksarchivaris, zei in een lezing over „de handelsstad Hindeloopen”: „Het kleine stadje Hindeloopen heeft nu nog in den slapenden toestand, waarin het verkeert, voor den historicus iets aantrekkelijks. Het houdt de geheimen van afkomst en

¹⁾ Zijn opvolger als hoofd der gemeente was de heer G. Stallinga, reeds enige jaren gemeentesecretaris.

²⁾ In de Standaard van 7 Mei 1936.

van een woelig verleden verborgen; de bewoners noemen zich geen Friezen; zij hebben eigen dialect en een zeer bijzondere huisnijverheid, welker oorsprong niet duidelijk is. Dat het stedeke een bloeiend verleden achter zich heeft, bewijzen de resten van mooie gevels en oude huizen" ¹⁾).

BIJLAGE I

DEENSE DOUANE-VERKLARING VOOR EEN HINDELOOPER
SCHIPPER, 1775

Paa Kongel. Majestaets til Danmark og Norge
&c. &c.

Told-Kammer udi Öre-Sund haver sig vedböriligen
angivet Skipper Auke Abes Kat af Hinloopen, har
strögen og sat for Cronborg, er kommen fra Narwa
med omstaaende Ladning, agter sig dermed til Am-
sterdam og nu clareret hvis burde.

Öre-sunds Told-Cammer,

den 12 Janu Ao 1775.

(was getekend:) C. Pauli.

(Keerzijde:)

indbemeldte Skipper haver ladet

1416 St Bielker

(was geteekend:) C. Tuxen

47 R D.

Vertaling: Bij het douanekantoor van Z.M. den Koning van
Denemarken en Noorwegen, enz. enz. in Öresund heeft
zich naar behoren aangemeld schipper

Auke Abes Kat

uit Hindeloopen; heeft de zeilen gestreken en aange-
legd bij Cronborg; hij is van Narwa gekomen met de
aan keerzijde vermelde lading, waarmee hij naar Am-
sterdam zal vertrekken, en heeft nu zijn vracht ge-
klaard.

Öresunds tolkamer, 12 Jan. 1775.

C. Pauli.

Gemelde schipper heeft geladen

1416 stuks balken.

C. Tuxen.

¹⁾ Poelman, De handelsstad Hindeloopen, in De Vrije Fries, deel 27, bl. 326.

Verschillende gegevens zijn verder ontleend aan Roosjen, Kroeze en Eekhoff, Merkwaardigheden van Hindeloopen, 1855; en aan de Hindelooper Kroniek in de Hulde aan Gysbert Japiks, deel II, 1827.

OVERZICHT DER HINDELOOPER SPRAAKKLANKEN

Dit overzicht der Hindelooper spraakklanken bedoelt niet te zijn een volledige phonetische behandeling. Voor dit doel verwijzen we naar de arbeid van L. P. H. Eykman, die de vorming der verschillende klanken experimenteel heeft onderzocht bij een dertigtal proefpersonen, en de uitkomst van zijn bevindingen, inzonderheid ook wat het aandeel der verschillende spraakorganen bij de klanknuancering betreft, heeft neergelegd in zijn *Phonetische beschrijving van de klanken der Hindelooper taal* (Joh. Müller, Amsterdam, 1913).

D e a - k l a n k e n

De Hindelooper taal heeft vier verschillende *a*-klanken:

1°. de korte, open *a*-klank, meer overeenkomende met de verkorte *a* uit 'aap' dan met de *a* van het Nederlandse 'dak'.

Voorbeelden: *dak*, *appel*, *hantjen* (handje), *bantjen* (bandje), *banne* (branden);

2°. dezelfde met sterk *e*-achtig timbre; de articulatie van de *e* doet zich reeds van het begin gelden.

Voorbeelden: *grätter* (groter), *bäntjen* (boontje, wel te onderscheiden van *bantjen*, zie nr. 1);

3°. de lange, gesloten *aa*-klank als in het Nederlandse 'laat'.

Voorbeelden: *aap*, *aame* (grootmoeder). Voor *d*, *l*, *n* en *t* hoort men een vluchtige, toonloze *e*, waardoor de uitspraak nog iets meer gerekt wordt: *aa_ede* (melkbak), *kaa_el* (kalf), *aa_elgje* (acht geven op), *aa_enze* (ergens), *haa_end* (hand), *baa_ene* (boon), *aa_ete* (grootvader), *blaa_et* (bloot), *graa_et* (groot), *naa_et* (nacht);

4°. een open *aa*-klank, die doet denken aan de Franse nasaal in 'maman', ofschoon bijna niet genasaleerd: *ââdig* (aardig), *be-dââd* (bedwaard), *fâân* (meisje, Fries faam), *fâât* (vaart), *lâând* (land), *nâât* (niet, wel te onderscheiden van *naa_et*, nr. 3).

Er is duidelijk verschil in uitspraak tussen de *aa* in *fâân* en in *laa_en*, *lâând* en *haa_end*.

D e e - k l a n k e n

Nog meer variatie is er bij de *e*. Men onderscheidt:

1°. de korte *e* als in het Nederl. 'wet'.

Voorbeelden: *fent* (vent), *bek*, *wet*, *leppel* (lepel), *weske* (wassen), *kessen* (kussen). Wegens overeenkomst met het Nederlands is het onnodig, deze met een bijzonder accent aan te geven;

2°. een korte tweeklank, bestaande uit deze *e* en een daaropvolgende vluchtige *a*-klank.

Voorbeelden: *è_ade* (aarde), *è_atte* (erwt), *è_alder* (ouder), *gè_alp* (schril), *hè_at* (hart);

3°. een lange *èè*, ongeveer het verlengde van nr. 1, en dus overeenkomende met de Franse *ai* in 'maître'.

Voorbeelden: *bèède* (bieden), *brèège* (brug), *lèèze* (lezen), *sèèk* (ziek), *trèè* (drie);

4°. in sommige gevallen hoort men hierbij een vluchtige *a* als na-klank.

Voorbeelden: *èè_arm* (arm), *èè_axpel* (aardappel), *lèè_achtblauw* (lichtblauw). Deze klinker nadert de Engelse in 'care';

5°. de lange, gesloten *ee* als in het Nederlands: *breef* (brief), *breede* (braden), *leep* (kievit), *ree* (raad), *see* (zaad), *seekje* (zoeken);

6°. de lange *i* uit het Nederlandse 'dit' (maar dan verlengd!): *béeke* (beker), *néé* (neen), *sée* (zee, anders dan *see* uit nr. 5). Genasaleerd in *mée_nken* (mensen);

7°. als nr. 6, maar meer open door een daaropvolgende vluchtige *a*: *bée_ar* (beer), *fée_ar* (vader), *hée_are* (horen). Dikwijls is de *r* volkomen uitgevallen: *bée_as* (baars), *ée_ast* (eerst), *hée_ade* (hoorde), *iek wée_ad* (ik was).

8°. de toonloze klinker in het Nederl. woord 'de'.

Voorbeelden: *ke-tier* (kwartier), *fe-klaaid* (verkleed). Ook hier schijnt het ons overbodig, een bijzonder teken te bezigen.

D e i - k l a n k e n

1°. De korte, open *i* uit het Nederl. 'dit'.

Voorbeelden: *ittek* (azijn), *jitte* (nog), *fisk* (vis), *hir* (hier);

2°. een korte tweeklank, bestaande uit deze klinker en nog een vluchtige *a*-klank, waardoor de klinker nog meer open wordt.

Voorbeelden: *bi_ad* (baard), *fi_ald* (veld), *ji_ald* (geld);

3°. de korte, gesloten klinker uit het Nederl. 'biet'.

Voorbeelden: *bie* (bij, voorzetsel), *bliend* (blind), *ies* (is), *jie* (u), *mie* (mij), *sliend* (geslagen);

4°. een lange, gesloten *ie*, als in het Nederl. 'bier', We schrijven deze klinker *ii*.

Voorbeelden: *bii* (substantief 'bij', wel te onderscheiden van het voorzetsel *bie*, zie nr. 3), *iis* (ijs), *stiiwer* (stuiver), *tiid* (tijd), *be-tiid* (vroeg);

5°. soms wordt deze gevolgd door een vluchtige *a*-klank: *jii_adei* (verjaardag). Voor de *n* krijgt deze *a*-klank een duidelijk nasaal timbre: *ii_and* (avond), *sii_and* (gezien), *Snii_and* (Zaterdag), *skrii_and* (geschreven);

6°. de *ie* met halfklinker *j* aan het eind: *niej* (nieuw), *niejs* (nieuws), *krieje* (krijgen). Deze *ie* is die van nr. 3 ('biet');

7°. de *ii* met halfklinker *j* aan het eind: *sii-je* (naaien), *sii-jster* (naaister). Deze *ii* is die van nr. 4 ('bier').

De o-k l a n k e n

1°. De korte klinker uit het Nederl. 'bok', die we aanduiden als *ó*. Men vindt hem in *bót* (bot), *bóst* (borst), *nómm_er* (nummer), *rónne* (lopen);

2°. dezelfde klinker, maar langer aangehouden. In het Nederlands doet zich dit voor, wanneer er een *r* op volgt: 'boor'. In de Hindelooper taal is het onafhankelijk van de *r*: *dóóf* (doof), *góóld* (goud), *góóne* (gulden);

3°. soms heeft hij een vluchtige *a*-klank na zich: *óó_as* (niet waar? anders), *bóó_ad* (boord);

4°. de korte klinker uit het Nederl. 'bod', die we voorstellen als *ò*. Men vindt hem in *dòt* (dat), *kòt* (kort), *smòl* (smal);

5°. de verlenging van deze klinker: *hòòs* (kous). Voor een *l*, *n* en *r* hoort men een lichte toonloze *e*: *mòò_elken* (melk), *mòò_en* (morgen), *be-gòò_en* (begon), *dòò_er* (deur);

6°. de Nederl. lange *oo* als in 'boot', maar iets langer en zwak gediphthongeed: *bloo* (bloed), *dook* (doek), *goo* (goed), *kooke* (koek);

7°. de klinker uit het Duitse 'Gespött'. We stellen deze klank ook hier voor door *ö*: *dörren* (meervoud van *dòò_er*, deur), *hönne* (haan), *hözz_en* (meervoud van *hòòs*, kous), *krödde* (kruiwagen), *pöt* (pot), *röt* (rat);

8°. deze *ö* verlengd: *bööre* (kater), *tööre* (tor).

De u-k l a n k e n

1°. De korte klinker uit het Nederl. 'druk'.

Voorbeelden: *túrf*, *mútte* (moeten), *wúr* (waar als bijwoord, weer);

- 2°. de verlenging van deze klinker, ietwat opener dan de Nederl. *eu* in 'deur': *būū_at* (beurt), *gebūū_ure* (gebeuren), *hūū_upe* (heup);
- 3°. de heldere *uu*-klank uit het Nederl. 'nu'.
Kort in: *fuule* (veel), *nuute* (noot), *kruus* (kruis);
lang in: *skuuwe* (schuiven);
- 4°. dezelfde als in 3°, gevolgd door de bilabiale *w* (vergel. Nederl. 'uw') en lang uitgesproken: *bluuwe* (blijven), *druuwe* (drijven), *skruuwe* (schrijven);
- 5°. dezelfde als in 3°, gevolgd door de halfklinker *j* en lang uitgesproken: *buij* (bui).

De o e k l a n k e n

- 1°. De gewone *oe* als in het Nederl. 'boek'.
Voorbeelden: *boent* (bont), *foegel* (vogel), *hoend* (hond), *loeke* (trekken). Vóór de *r* is hij, evenals in het Nederlands, lang: *soer* (zuur); tenzij door verdubbeling van de *r* in de tekst het tegendeel wordt aangegeven: *Boerren* (naam van een straat in Hindeloopen);
- 2°. de *oe* wat meer gesloten en lang, gevolgd door een korte, toonloze *e*: *foe_et* (voet), *goe_ed* (goederen), *hoe_ed* (hoed), *hoe_en* (hoen), *moe_ene* (maan), *oe_en* (aan);
- 3°. in *koel* is de *oe* lang, maar de *e* ontbreekt;
- 4°. de *oe* van nr. 2 ongeveer, gevolgd door een vluchtige *a* in plaats van *e*: *soe_ad* (zou), *Sjoel_ad* (Sjoerd);
- 5°. de *oe* van nr. 4, gevolgd door de Engelse *w*, met lippenronding: *doe_w* (duif).

T w e e k l a n k e n

- Eigenaardige tweeklanken in de Hindelooper taal zijn de volgende:
- 1°. Met de *a*: *aai* en *ai*, *aauw* en *auw*.
De *aai* wordt als in het Nederl. uitgesproken; iets meer open: *aai* (ei). Gevolgd door een toonloze *e*, wordt er een halfklinker *j* gehoord: *klaai-je* (kleden), *blaai-je* (schreien).
De *ai* komt voor in *aig* (oog), *aik* (aak), *baim* (boom), *fraig* (vraag).
Hetzelfde verschil in uitspraak als tussen *ai* en *aai* bestaat ook tussen *au* en *aa*; van *aa* is het eerste bestanddeel de Ned. *aa*.
Blaauw (met lange *aa*), *Baauwk* (vrouwen-naam).
Haukje (de slootskanten reinigen met een „haauwe”), *naule* (navel).
- 2°. Met de *e*: *ei*, *eeuw* en *è_u*.
Voorbeelden: *nei* (na en naar), *dei* (dag), *leid* (gelegd), als Holl. 'kei'; *aigbreeuwen* (wenkbrauwen); *fè_uer* (vier), ongeveer als in het Engelse 'house'.

3°. Met de *i*: *ieu* en *iiu*.

Voorbeelden met de *ieu*: *kieuw*, *stieug* (stijf).

Met de *iiu* (lange *i* als in 'bier'): *fiuuw* (vijf).

4°. Met de *o*: *ou* en *òòì*.

Voorbeelden: *touw*; *mòòì* (dit laatste heeft de *ò* uit 'kok', verdubbeld).

5°. Met de *ö*: *öi*. *Möike* (tante), *öije* (ui).

6°. Met de *oe*: *oe_ai*: *broe_ai-je* (broeien), nog langer dan de gerekte tweeklank in het Nederl. 'foei'.

7°. De korte tweeklanken *e_a* (zie *e*-klanken nr. 2), en *i_a* (zie *i*-klanken nr. 2).

Medeklinkers

De uitspraak der medeklinkers in de Hindelooper taal vertoont niet zoveel afwijkingen van het Nederlands als die der klinkers. We merken alleen het volgende op.

In het Nederlands zijn de medeklinkers *v* en *z* aan het einde van een woord stemloos ('ik graaf', 'ik lees'); in de Hindelooper taal ook aan het begin van een woord: *fée_ar* (vader), *fiir* (ver, vuur), *sóó* (zo), *swat* (zwart), *swan* (zwaan).

Alleen midden in een woord komen zij stemhebbend voor: *ww* en *zz*: *gròwwen* (meerv. van *gròf*, graf), *hewwe* (hebben), *hezze* (haas), *hözzen* (meerv. van *hòòs*, kous), *lizze* (liggen, leggen), *sizze* (zeggen). Echter niet altijd: *griffen* (griffels), *misse* (missen).

Aan de Nederlandse *sch* beantwoordt de Hindelooper *sk*, zowel aan het begin als in het midden en aan het einde van een woord. De Nederlandse uitspraak van *sch* is te Hindeloopen totaal onbekend.

Voorbeelden: *skeep* (schaap, schapen), *skerp* (scherp), *skeen* (schoon); *méénske* (mens), *meske* (steek bij het breien), *weske* (wassen); *flesk* (vlees), *mósk* (mus).

De *g* wordt uitgesproken als stemhebbende spirant en iets meer naar voren gearticuleerd dan in het Hollands: *goo* (goed), *brèège* (brug).

De verbinding *tj* onderscheidt zich van het Friese *tsj* duidelijk door het ontbreken van de sisklank: *tji_an* (tegen), *Tjerk* (mansnaam). Daarentegen hoort men in *serke* (kerk) alleen de *s*, naast het Friese 'tsjerke'; zo ook in *sees* (kaas) naast het Friese 'tsjiis', en in *se_anne* (karn) naast het Friese 'tsje_aanne'.

De *r* wordt aan het einde van een woord en vóór sommige medeklinkers somtijds weggelaten: *Allegaa(r) ji_ald* (allemaal geld)! *Dè(r) géét 'r!* (daar gaat ie). *Sómmes en wintes* ('s zomers en 's winters). *Ommes* (immers). *Swat* (zwart).

De *d* aan het einde van een woord wordt in de uitspraak meestal verscherpt (*t*): *hie wòd sòl_adaat* (hij wordt soldaat), meerv. *jèè wòdde*. Echter niet altijd: *hie soé_ad 't nâât dwaa_n*, hij zou het niet doen.

Er is in de uitspraak een neiging tot afkorting van meerlettergrepige woorden: *kóm jim ek?* (Eigenlijk: *kómme jimme ek*, kom jullie ook?)

SPELLING

Natuurlijk is er in de Hindelooper taal geen sprake van een „officiële” spelling.

De spelling, die tot nog toe gebruikt werd, schijnt ons in sommige opzichten niet geheel juist, en min of meer onder invloed van de Friese schrijftaal te staan.

Wij hebben ons bij de spelling der woorden hoofdzakelijk laten leiden door de gangbare uitspraak ter plaatse, en die, ten gerieve van niet-Hindelooper lezers, zooveel mogelijk trachten te benaderen, al bleek het moeilijk, en soms onmogelijk, voor sommige klanken een overeenkomstige Nederlandse voorstelling te vinden.

Daarom schrijven we b.v. *Hieleper*, en niet „Hiinlipper” of „Hindlepper”, *jie* en niet „jii”, *die* en niet „dii”, *fe-tarre* en niet „vortarre”, omdat de eerste vormen de gebruikelijke uitspraak het meest nabij komen.

Naast de regel der uitspraak meenden we ook die der gelijkvormigheid te moeten handhaven. Dientengevolge schrijven we de verscherpte *d* aan het einde der woorden meestal als *d* en niet als *t*: *tiid* naast *tiiden*, *haa_{nd}* naast *henden*. Echter *altiet*, omdat hiernaast ook de vorm *altieten* wordt gebruikt.

De regel van het Nederlands, dat de lange *a*, *e*, *o* en *u* in open lettergrepen enkel worden geschreven, achten we voor de Hindelooper taal niet noodzakelijk. Eenvoudigheidshalve stellen we de z.g. lange klinkers steeds voor door *aa*, *ee*, *oo*, *uu*, ook in open lettergrepen; de korte door *a*, *e*, *o* en *u*.

Voorbeelden: *graa_{te}* (grote), *leete* (laten), *hooken* (hoeken), *skuuwe* (schuiven), *latte* (lat), *deksel*, *kôt* (kort), *fút* (weg).

De klinker uit Hind *grätter* (groter) stellen we voor door *ä*; er is verschil in uitspraak van de *a* in *bantjen* (bandje) en *bäntjen* (boontje)

De naar het nasale zwemende *aa* in *nâât* en *lâând* stellen we voor door *ââ*; er is verschil tussen de uitspraak in Ned. ‘vaan’ en Hind. *fâân* (meisje), Ned. ‘laan’ en Hind. *lâând*.

De *ê* met vluchtige *a* stellen we voor als *ê_a*: *ê_ade* (aarde), *ê_alder* (ouder).

De lange *è*, als ongeveer in het Franse 'maître' schrijven we *èè*: *brèège* (brug), *trèè* (drie). Ook deze komt weer met vluchtige *a* voor, *èè_a*: *lèè_acht* (licht, adjectief), *èè_arpel* (aardappel).

De *i* uit Ned. 'dit' komt in de Hindelooper taal lang voor; we schrijven hem *éé*: *néé* (neen). Verschil in uitspraak tussen *see* (zaad) en *sée* (zee). Met vluchtige *a*: *fée_ar* (vader), *bée_as* (baars).

De korte *ie* in Ned. 'kies' schrijven we in Hindelooper woorden op dezelfde wijze: *jie* (gij), *hie* (hij).

De verlengde *ie* als in 'bier' stellen we voor door *ii*: *tiid* (tijd). Deze, zowel als de *i*, met vluchtige *a*: *ii_and* (avond), *ji_ald* (geld).

De twee korte *o*'s, die ook in het Ned. voorkomen ('bok' en 'bod'), onderscheiden we als volgt: de eerste is een *ó*, de tweede een *ò*.

Voorbeelden: *rónne* (lopen), *bóst* (borst); maar *bòst* (barst), *dòt* (dat).

Beide worden in de Hindelooper taal verdubbeld, zoals uit het vorige hoofdstuk blijkt. Ook in de schrijfwijze verdubbelen we *ze*: *góóne* (gulden) heeft een dubbele *ó*; *mòòn* (morgen) heeft een dubbele *ò*.

De *óó* uit *góóne* komt voor met vluchtige *a*; we willen hem ook op die wijze schrijven, *óó_a*: *óó_as* (anders).

De *ö* van het Duitse „Götter” schrijven we *ö*: *röt* (rat), *pöt* (pot), *hönne* (haan). Verdubbeld komt deze voor in *bööre* (kater).

De *u* uit Ned. 'druk' heeft in de Hindelooper taal een verdubbeling als in het Ned. 'deur'. We stellen deze beide klinkers voor als *ú* en *úú*: *túrj*, *húúpe* (heup).

De gerekte *oe* met korte, toonloze *e* willen we schrijven *oe_e*: *hoe_en* (hoen), *moe_ene* (maan). Hij komt ook voor met korte *a*: *soé_ad* (zou). De *oe* gevolgd door de Engelse *w* stellen we voor als *oé^w*: *doé^w*. Het teken *oé* is gebruikt, wanneer de klank lang moet worden uitgesproken en de Nederlandse lezer geneigd zou kunnen zijn, hem voor kort te houden: *koé* (koe), *soé_ad* (zou), *Sjoé_ad* (Sjoerd).

Werkwoorden als *klaai-je* (kleden), *blaa-je* (schreien), schrijven we met *i-j*.

Het verschil in uitspraak tussen de enkele *au* en de gerekte *aa* duiden we aan door enkele en dubbele *a*: *haukje* naast *haauwe*; eveneens dat tussen de korte *ieu* en de gerekte *iiu* door *ie* en *ii*: *stieug* (stijf) naast *fiuuw*.

De tweeklank in het Engelse 'house' komt ook in de Hindelooper taal voor. We schrijven hem *è_u*: *fè_uer* (vier), *lè_ust* (liefst).

De *òò* uit *mòòn* vormt met de *i* een tweeklank *òò_i*: *mòò_i*.

De *oei* uit Ned. 'foei', gerekt voorkomende, met nauwelijks merkbare overgangsklank tussen *oe* en *i*, schrijven we *oe_ei*: *broe_ei-je* (broeien).

Wat de medeklinkers aangaat, beantwoordt aan de Nederlandse *v* in de Hindelooper taal een *f*:-: *fée_ar* (vader); en aan de beginletter *z* een *s*: *swat* (zwart).

Verdubbeling van de *w* komt voor in woorden als *hewwe* (hebben), *gròwwen* (meerv. van *gròf*, graf); een dubbele *z* in *hezze* (haas), *sizze* (zeggen).

Daar de Nederlandse *sch* te Hindeloopen als *sk* wordt uitgesproken, schrijven we hem ook zo: *skeen* (schoon). Vandaar ook nog *flesk* (vlees), *méénske* (mens).

KORT OVERZICHT DER GEBRUIKTE LETTERTEKENS

1. <i>ä</i> (in <i>grätter</i>) als in het Frieze 'parte' (delen).	8. <i>ii</i> (<i>tiid</i>), als in Nederl. 'bier'.
2. <i>ââ</i> (<i>fâân</i>), enigszins als het Franse 'maman', doch niet nasaal.	9. <i>ó</i> (<i>rónne</i>), als in Nederl. 'bok'.
3. <i>èè</i> (<i>brèège</i>), als in het Franse 'mâitre'.	10. <i>óó</i> (<i>góóne</i>), dubbele <i>ó</i> .
4. <i>èè_a</i> (<i>èè_arpel</i>), als Engels 'care'.	11. <i>ò</i> (<i>smòl</i>), als in Nederl. 'bod'.
5. <i>è_a</i> (<i>è_ade</i>), verkorting van nr. 4.	12. <i>òò</i> (<i>mòò_en</i>), dubbele <i>ò</i> .
6. <i>éé</i> (<i>néeé</i>), dubbele Nederl. <i>i</i> uit 'dit'.	13. <i>ö</i> (<i>pöt</i>), als in Duits 'Götter'.
7. <i>e</i> (<i>ke-tier</i>), als in Nederl. 'de'. Slechts in enkele bijzondere gevallen is de <i>e</i> van Ned. 'pet' van een accent voorzien, om verwarring te voorkomen (<i>e-nèm</i> , elkander),	14. <i>öö</i> (<i>bööre</i>), dubbele <i>ö</i> .
	15. <i>úú</i> (<i>hiúpe</i>), dubbele Nederl. <i>u</i> uit 'druk'.
	16. <i>ai</i> (<i>aig</i>) als het Nederl. tussenwerpsel <i>ai</i> .
	17. <i>è_u</i> (<i>fe_uer</i>), als in Engels 'house'.
	18. <i>oe_e</i> (<i>hoe_en</i>), lange <i>oe</i> , als in het Nederl. 'boer'.
	19. <i>oè_a</i> (<i>iek soè_ad</i>), meer open dan nr. 18.
	20. <i>ie</i> , als in Ned. 'Piet'.

SPRAAKKUNSTIGE VERSCHIJNSELEN

1. *Werkwoord*. De onbepaalde wijs der werkwoorden eindigt op *e* of *je*: *heere* (horen), *skruuwe* (schrijven), *stekke* (steken), *rónne* (lopen), *klôpje* (kloppen), *timmerje* (timmeren), *spiekerje* (spijkeren). *Piekje* (prikken met de slee) naast *pikke* (pikken), *stiekje* naast *stekke*.

Vandaar ook de spelling *blaaï-je* (schreien), *saai-je* (zaaien), *fei-je* (vegen), *sii-je* (naaien).

De *t* wordt soms vóór deze uitgang weggelaten: *hòdsje* (hoesten), *kòdsje* (kosten). Maar wel: *hie hòdstet* (hij hoest), *het kòdstet dôt?* (wat kost dat?)

2. Alleen wanneer de onbepaalde wijs zelfstandig gebruikt wordt, krijgt hij nog een *n*. *Hòdsjen ies nâât goo*, hoesten is niet goed. 't *Bleeden mût ôphââlde*, het bloeden moet ophouden. *Iek kóm hir óm tó heeren*, ik kom hier om te horen. 't *Timmerjen ies deent*, het timmeren is gedaan.

3. De uitgangen van de onvolt. tegenw. tijd zijn:

bij de werkwoorden op *-e*: *-st*, *-t* en *-e*. *Rónne* (lopen): *iek rón*, *doe rónst*, *hie rónt*, meervoud *rónne*;

bij de werkwoorden op *-je*: *-je*, *-est*, *-et*, *-je*. *Timmerje* (timmeren): *iek timmerje*, *doe timmerest*, *hie timmeret*, meervoud *timmerje*.

Die van de onvolt. verleden tijd:

bij de werkwoorden op *-e*: *-st* en *-en*. *Rónne* (lopen): *iek ròdn*, *doe ròdnst*, *hie ròdn*, *wie rònnen*;

bij de werkwoorden op *-je*: *-e*, *-est*, *-en*. *Timmerje* (timmeren): *iek timmere*, *doe timmerest*, *hie timmere*; meerv. *timmeren*.

4. De vervoeging der hulpwerkwoorden van tijd.

Hewwe (hebben). Onv. tegenw.: *iek hef*, *doe hest*, *hie het*, meerv. *hewwe*. Onv. verleden: *iek hee*, *doe heest*, *hie hie*, meerv. *hee-jen*. Verleden deelwoord: *hèè_and*.

Wèèze (wezen, zijn). Onv. tegenw.: *iek bin*, *doe bist*, *hie ies*, meerv. *binne*. Onv. verleden: *iek wéé_a(d)*, *doe wéé_ast*, *hie wéé_a(d)*, *wéé_aden*. Verleden deelw.: *west*.

Sòlle (zullen). Onv. tegenw.: *iek sòl*, *doe sòlst* of *sòst*, *hie sòl*, meerv. *sòlle*. Onv. verleden: *iek soé_ad*, *doe soé_ast*, *hie soé_ad*, meerv. *soé_aden*.

Verl. deelw.: *sòllen* (*iek hee 't dwaa_n sòllen*, ik had het zullen doen).

5. Medeklinkers worden weggelaten in: *doe wòst* (jij wilt) van *wòlle*; *hir hek 't* (hier heb ik het) van: *hir hef iek 't*.

6. Naar de vorming van onvolt. verleden tijd en verleden deelwoord kunnen de werkwoorden in verschillende klassen worden ingedeeld.

I. *jòò_n* (geven), *joog*, *joend*; *sèèn* (zien), *soog*, *sii_nd*; *slaan*, *sloog*, *sliend*;

II. *wónne* (winnen), *waa_n*, *wón_d*; *sizze* (zeggen), *see*, *seid*;

III. *riene* (regenen), *riende*, *riend*; *prii_uwe* (proeven), *prii_uwe*, *prii_nd*; *rii_are* (roeren), *rii_ade*, *rii_ad*; *farre* (varen), *fadde*, *fèè_nd*;

IV. *soenge* (zingen), *saing*, *soeng_d*; *sienke* (zinken), *saink*, *soenken*;

V. *lizze* (leggen, liggen), *lòò_i*; *leid*;

VI. *trouwje* (trouwen), *trouwe*, *trouw_d* of *trouwe*; *praatje* (praten), *praate*, *praate*; *meikje* (maken), *mekke*, *mekke*; *reitje* (raken), *rekke*, *rekke*; *rekkenje* (rekenen), *rekkene*, *rekkene*; *ridje* (hardlopen), *ridde*, *ridde*; *kòkje* (koken), *kòkke*, *kòkke*;

VII. *banne* (branden), *bande*, *band*; *fange* (vangen), *fangde*, *fang_d*;

VIII. *sitte* (zitten), *seet*, *sitten*; *reede* (raden), *ròt*, *ròt* of *reeden*;

IX. *reste* (rusten), *reste*, *resten*; *mette* (meten), *mette*, *metten*; *mùtte* (moeten), *mòòst*, *mùtten*;

X. *roeke* (ruiken), *roekte*, *roekt*; *riepje* (rijpen), *riepte*, *riept*; *roope* (roepen), *ròòpte*, *ròòpt*;

XI. *iete* (eten), *aa_t*, *ieten*;

XII. *rónne* (lopen), *ròò_n*, *rón_d*; *kómme* (komen), *kòòm*, *kómd*; *falle* (vallen), *faal*, *fón_d*;

7. Meer of minder grote afwijkingen en onregelmatigheden ver-tonen de volgende werkwoorden:

brienge (brengen), *bròòt*, *bròòt*; *tienke* (denken), *tòòt*, *tòòt*; *gaan*, *geeng*, *ginzen* (*iek gaan*, ik ga); *dwaa_n* (doen), *deeg*, *deent*; *wòlle* (willen), *woé_ad*, *wòllen* (*doe wòst*, jij wilt); *kenne* (kunnen, kennen), *koo* of *kòòst*, *kend*; *doe_are* (duwen), *doe_ade* of *doe_ad*, *dòòst*; *wette* (weten), *wist*, *wetten*; (*doe west*, jij weet); *mei-je* (mogen), *mòòcht*, *mòòcht*; *krie-je* (krijgen), *kriege*, *kriege*; *leete* (laten), *lòt*, *lòt*; *wódde* (worden), *wáád*, *wódden*; *lèèze*, *lèèzde*, *lèèsd*.

8. Zoals hieruit blijkt, heeft het verleden deelwoord niet het voorvoegsel *ge-*: *ginzen*, *gegaan*.

In *brekke* (breken) en *strieke* (strijken) wordt in het verleden deelwoord *kt* veranderd in *ts*, en dan de sterke uitgang „en” toegevoegd: *brekke*, *brekte*, *bretsen* (voor *brekt*); *strieke*, *strieke*, *strietsen* (voor *striekt*).

De *k* in *opwoeksen* (opgewassen), *haalwoeksen* (halfwas), is de oorspronkelijke vorm (vergel. Hoogd. „wachsen”).

9. De voorvoegsels *be-* en *ge-* worden dikwijls vóór een werkwoord geplaatst, om een voortdurende herhaling aan te duiden: *het 'n gesanger!* wat een gezeur!

be- vraagt naar de reden (waarom?): *het besangerst toch?* waarom zeur je toch gedurig? *het beskreeuwst?* waarom schreeuw je? *het betimmerst ieder keer?* waarom timmer je gedurig? *het beskruuwst toch?* waarom schrijf je?

10. Zinnen als: ik heb het laten vallen, zijn in de Hindelooper taal: *iek hef 't falle lèt*; hij heeft daar niet kunnen aarden: *hie het 'r nâât ââdje kend*; ik heb hem zien lopen: *iek hef him rónnen siiënd*.

11. *Zelfstandig naamwoord*. Verschillende zelfstandige naamwoorden hebben een *e* aan het einde behouden: *flesse* (fles), *hekke* (hek), *laampe* (lamp), *fúrke* (vork), *tómme* (duim), *groende* (grond).

Als tussenletter vindt men de *e* nog in *ienket* (inkt).

12. Een werkwoordelijke stam wordt dikwijls als zelfstandig naamwoord gebruikt: *op 'e bèèdel* (op de bedel), *op 'e struun* (aan het bespieden), *oe_n 'e slag* (aan den slag).

13. De genitief wordt meestal door *fan* omschreven: *'t lint fan 'e hoê_d*, het lint van de hoed;

bij eigennamen ook gevormd door achtervoeging van een *s*: *Jans pet*, *Ji_aldets hoê_d*;

ook gevormd door een *e*: *Fee_are tuun* (Vaders tuin), *oe_n jimme Memme kâânt* (aan jullie Moeders kant), *'n bônne aig sógt skerp* (het oog van een kind ziet scherp).

14. De datief wordt uitgedrukt door de plaats in de zin: *jòôn die man 'n sent*, geef dien man een cent;

of door het voorzetsel *oe_n*: *ik hef 't oe_n Jan joend*, ik heb het aan Jan gegeven.

Oude vorm: *ter hê_atte*, ter harte.

15. De *r* wordt in vele gevallen uitgeworpen:

a. in het meervoud van woorden op *er*: *kaimer*, *kaimes* (kamer, kamers); *fienger*, *fienges* (vinger, vingers).

b. ook in het enkelvoud van sommige woorden: *loempet* (lomperd), *stoenket* (stinker), *stumpet* (stumperd). Daarentegen is Nederl. stakkerd, *stakker*.

c. in het bijwoord (bijv. naamw.) *oendest* (onderst). *De oendeste*, de onderste.

d. in werkwoorden: *be-séé_ad* (bezeerd), verl. deelw. van *beseere*.

16. Eigenaardige meervoudsvormen zijn: *kii* (koeien), van *koê*;

daarentegen *doë^w* (duif), mv. *doë^wen*; *gròf* (graf), mv. *gròwwen*; *skeep* (schaap), mv. *skeep* of *skeepen*;

dubbele meervoudsuitgangen in *boe_aje* (boei), *boe_ajens*; *öi-je* (ui), *öi-jens*; *léé_aze* (laars), *léé_azens*; *rééde* (schaats), *réédens*.

17. Tussen mannelijk en vrouwelijk wordt alleen onderscheid gemaakt in de keuze der voornaamwoorden; niet in de verbuiging. *Roop de féé_r en de mem 's ééwen*, roep den vader en de moeder eens even. *Féé_r sien pet*, en *Mem jerre hoe_d*, vaders pet en moeders hoed.

Een ander geslacht dan in het Nederlands hebben: 't *skad*, de schaduw; 't *röt*, de rat (ook *de röt*); 't *skóólder*, de schouder; *de hekke*, het hek; *fan 't winter*, *fan 't sómmer*, van de winter, van de zomer; *nei 't sin*, naar de zin.

18. Verkleinwoorden worden gevormd met de uitgang *-jen*: *fâân* (meisje) — *fantjen*; *hekke* (hek) — *hekJen*; *hezze* (haas) — *hesjen* (hazelnoot).

Tevens zijn *-je* en *-jen* de uitgangen van veel eigennamen van vrouwen: *Aaltje*, *Pietje*; *Altjen*, *Jantjen*, *Baukjen*, *Dirkjen*, *Grietjen*, *Fetjen*.

Soms verandert *oe* in *u*: *stoe_al*, *stultjen*; *spoe_ene* (spaander), *spuntjen*; *hoe_d*, *hutjen*; soms ook *oo* in *oe*: *hook*, (hek), *hoekjen*; *doek* (doek), *doekjen*. De klinker wordt verkort in *haa_end* (hand), *hantjen*.

Na de *m* wordt, als in het Nederlands, een *p* ingelast: *baim* (boom), *baimpjes*; na *l*, *n*, *r*, *w* en een klinker een *t*: *haa_al* (trek), *haa_altjen*; *haiwen* (haven), *haiwentjen*; *bòòr* (boor), *bòòrtjen*; *doë^w* (duif), *doë^wtjen* *tree* (draad), *treetjen*.

In het meervoud van de verkleinwoorden valt de *n* weg: *fantjes*, *hekJes*, *stultjes*, *doekjes*.

19. Samenkoppelingen van woorden hebben we in: *Mende-tó-mòòn* (Maandagmorgen); *Friede-'t ii_antiet* (Vrijdagavond).

20. Een geval van assimilatie hebben we in *treppöt* (trekpot).

Naast de vormen *taffel* (tafel) en *appel* bestaan ook: *tafle*, en *apple*.

Naald is *nidle* (Hoogduits Nadel); molen *mònle*.

Ook bestaat het werkwoord *tròsje* (op de rug dragen, Ned. torsen).

22. Andere bijzonderheden: *mòòlken* (melk), *raimen* (room), *sliemen* (slijm); *see* (zaad), naast *sée* (zee); *naa_et* (nacht), naast *nâât* (niet).

23. *Bijvoegelijk naamwoord*. Het Nederlandse achtervoegsel „zaam” is verkort tot *sem*, „baar” tot *ber*. *Duursem*, duurzaam; *strekssem*, wat voor lange tijd strekt; *wenber*, bewoonbaar.

24. De stoffelijke bijv. naamw. worden verbogen: 'n *góóldenen spē_aldē*, een gouden speld; meervoud *góóldene spē_alden*; 'n *bliékene daaze*, een blikken doos.

25. Van woordverbindingen zijn, in samenstelling door afleiding, vooral met het achtervoegsel *-de*, namen van oude kledingstoffen afgeleid: *bleekspinnede*, *raa-douwewedewede*, *raa-hekkede*, *raa-baksloukede*, *aagesòttede*, *geppede*, *stoélemattede*, *krentekoekjede*, *bargeblómmede*, *póddehoe_adede*, *riizenbriede*, *graathaalmekkede*, *jóppesiemedé* ¹⁾.

26. Ook in de eerste naamval krijgt het bijvoegelijk naamwoord een *n*, behalve de onzijdige: 'n *tókken wòttel leit der*, een dikke peen ligt daar; 'n *tók boek*, een dik boek; 'n *mòdien daaze*, een mooie doos.

Meervoud: *tókke wòttels*, *tókke boeken*, *mòdie daazen*.

27. *Voornaamwoord*. De persoonlijke voornaamwoorden zijn: *iek*, *doe*, *hie*, *jó*, 't; *wie*, *jimme*, *jèè* (1e naamval); *mie*, *die*, *him*, *jer*, 't; *uus*, *jimme*, *jem*. (3de en 4de naamval).

Beleefdheidsvorm *jie*, meerv. *jimme*. *Jimme soogen jer*, jullie zag haar. *Jó ròdpte jem*, zij riep hen.

Wanneer ze als onderwerp achter het werkwoord komen, merken we de volgende verschijnselen op:

iek wordt 'k: *hir bin 'k al*, hier ben ik al;

doe wordt weggelaten: *het mèènst* (verkorting van „het mèènsttoe”), wat meen je; *lest 't wòl*, lust je 't wel; *kest 't dwaan*, kan je het doen; *héé_ast wòl*, hoor je wel; *wòst 't wòl*, wil je het wel; *kòdost 't wòl*, kon je het wel;

in plaats van *hie* gebruikt men 'r: *het see 'r*, wat zei hij; *hir ies 'r*, hier is hij; dit laatste wordt ook *hir ied 'r*; echter wordt ook *hie* gebruikt: *het see hie 'r fan?* wat zei hij er van?

in plaats van *jó* gebruikt men *se*; met klemtoon blijft het *jó*, om verbazing of verwondering uit te drukken: *jó iet*; *iet se?* *iet jó?* zij eet; eet zij? eet zij?

De 4de naamvalsform der pers. voornaamwoorden wordt als wederkerend voornaamwoord gebruikt: *iek be-sin mie*, ik bezin mij; *doe dweist die seer*, jij doet je pijn.

Zelf is *sem*: *jèè weske jem sem*, zij wassen zich zelf.

28. De bezittelijke voornaamwoorden zijn: *mien*, *dien*, *sien*, *jerre*; *uus*, *jimme*, *jerre*, *jien* (beleefd). *Jerre mem*, haar moeder; *jimme féé_ar*, jullie vader; *jín bòn hewwe jerre è_aldes fe-lónd*, die kinderen hebben hun ouders verloren.

Sien en *jerre* worden ook gebruikt om de 2de naamval van zelfstandige naamwoorden uit te drukken: *Féé_ar sien pet*, vaders pet (vader z'n pet); *Mem jerre örzer*, moeders oorijzer.

29. Zelfstandig gebruikt, zijn de bezittelijke voornaamwoorden: *mienen* (de, het mijne), *dienen*, *sienen*, *jerres*; *uuzes*, *jimmes*, *jerres*,

¹⁾ Merkwaardigheden van Hindeloopen, bl. 16. Van deze benamingen bestaan geen Nederlandse vertalingen.

jienen. *Dòt ies mienen, dienen, sienen*; dat is het mijne, het jouwe, het zijne. *Dòt ies jerres*, dat is het hare. *Dòt ies uuzes, jimmes, jerres*; dat is het onze, het uwe, het hunne.

30. De aanwijzende voornaamwoorden zijn: *dizze, dit; die, jó, dòt, jin*.

Die is mannelijk: *die kèè_adel*, die kerel.

Jó wordt gebruikt voor vrouwelijke personen, ook al is het woord onzijdig: *jó wiif*, die vrouw; *jó fâân*, dat meisje.

Dòt is onzijdig, vandaar ook *dòt wiif, dòt fâân, dòt book*.

Jin is meervoud: *jin boeken*, die boeken.

Deze zelfde vormen worden ook zelfstandig gebruikt: *dizze nâât!* deze niet! *jó wol*, die wel; *dòt ies nâât goo*, dat is niet goed.

31. Als betrekkelijke voornaamwoorden worden gebruikt: *die, jó, dòt, jin*; dikwijls door een 't gevolgd. *De man, die-'t 't seid het*; de man, die 't gezegd heeft. 't *Wiif jó-'t der géét*; de vrouw, die daar gaat. *De méénsken jin-'t 'r nó wenje*; de mensen, die er nu wonen.

Deze 't is een verkorting van het voegwoord *dòt* (dat). Hij komt ook voor in: *West ek hó 't 'r heet?* Weet je ook, hoe hij heet? *wennéé_a-'t 'r kómt?* wanneer hij komt? *wú-'t se wennet?* waar zij woont? *dèè-'t 'r tuus kòòm*, toen hij thuis kwam.

32. *Telwoord*. Bij de hoofd- en rangtelwoorden merken we de volgende bijzonderheden op: *een, éé_aste* of *èè_aste*; *twaa, twäddé*; *trèè, tròddé*; *fè_aer, fè_adde*; *fiiuw, fiewde*; *seks, sechte*; *sâân, sande*; *acht* (vroeger *akst*), *achte* of *achste*; *nè_agen, nè_agende*; *tèèn, tè_ande*;

è_alwen (elf); *tòòlef* (twaalf); *tròttin* (dertien); *sant_an* (zeventien); *sechteg* (ook *sekesteg*, zestig); (*santeg* zeventig); *tachteg* (vroeger *aksteg* tachtig).

'n *Hoendet of het*, een honderd of wat. 'n *Stik mennig*, een stuk of wat.

Eigenaardig is ook het gebruik van: *de tròdde* voor een stuk land van drie pondemaat; *de fiiuwe*, een van vijf pondemaat; *de sekse*, een van zes; *de achte*, een van acht. Ook *de tròddehaale*, van 2½ pondemaat; *de sechtehaale*, een van 5½.

Mei uus è_alwenen, met ons elfen.

33. *Bijwoord*. 's Morgens is *mòò_ans*, 's avonds *ii_ans* (van *ii_and*). Geldt het echter een bepaalde dag in het verleden, dan is het: *de mòòns, de ii_ans*. *Hie wéé_ad tuus kómd, en dèè geeng iek de ii_ans daalik nei him tó*; hij was thuis gekomen, en toen ging ik 's avonds dadelijk naar hem toe.

Het bijwoord van graad „wat” is „het”: *Het het die man 'n ji_ald* (wat heeft die man een geld.) In dit geval krijgt het tweede *het* (het werkwoord) altijd de klemtoon.

Nei oenderen, naar beneden.

Dikwijls wordt *òp* gebruikt in plaats van *eepen*: *de dòòr ies al òp* (*eepen*), de deur is al open.

34. *òò* is een tussenwerpsel van bewondering en teleurstelling, *óó* van schrik en vrees: *òò, het mooi!* O, wat mooi! *òò, het jammer!* Ach, hoe jammer— *óó, het skrik iek der*; O, wat schrik ik daar; *óó, het bin 'k bang*; o, wat ben ik bang.

35. Uitlating van klanken.

Dikwijls wordt de *d* van het lidwoord *de* weggelaten: *ien 'e skoe_are*, in de schuur; *óm 'e nócht*, om het plezier.

Zo ook: *'r 's* voor ereis, eens. *Dwaan dót 'r 's*, doe dat eens; *n't* voor *nâât*: *ómdà 'k n't woé_ad*, omdat ik niet wou; *wouwe* voor *wólle wie*, *souwe* voor *sólle wie*: *souwe dót dwaan?* zullen we dat doen? *dè_a* voor *der*: *dè_a kóm 'k*, daar kom ik. Zie ook § 15.

36. Eigenaardig is het gebruik van *j* in *nief* (nieuw), *niefjs* (nieuws), *liej* (lauw, luw), *sii-je* (naaien). Zie ook § 1.

37. In de Hindelooper Zeemansalmanak van 1679 komt nog voor *fruchst* (vrucht), *tó róchste* (terecht). Het gebruik van de *s* na *ch* maakte van de laatste *k*; van daar *akst* (acht), *akstíg* (tachtig), wat omstr. 1880 nog door oude mensen werd uitgesproken.

38. Woorden aan het Frans ontleend: *rampöi*, gebroken (van rompu); *toezjoé_as*, (altijd, van toujours); *risseleweerje*, besluiten (van résoudre); *lóddeindeasjen*, reukdoosje (van l'eau de reine); *Brak* (van baraque); *akkaadzje*, gelegenheid, (van occasion); *kómsa*, in de uitdrukking „fan kómsà: buitengewoon groot (van comme ça); *ram-plesant*, plaatsvervanger (van remplaçant); *fòsje*, kracht (van force); *dizzòdder*, wanorde (van désordre); *wiezansje*, gewoonte (van usance); *ienkómmedeere*, ontroeren (van incommoder).

I-DIOOM

A

A, verkorting van *as*. (dus kort uitgesproken, als in 'dak')

Komt voor in zinnen als:

Iek joog him het a'k hee. Ik gaf hem wat ik had.

Het a'k ek see, jèè héd den náát nei mie. Wat ik ook zei, ze hoorden niet naar mij.

aa-bee-see-boekjen, abc-boekje.

Likje Aánske het só'n mòdi aabeesee-boekjen! Kleine Anske heeft zó'n mooi abc-boekje!

áád, aard, karakter.

Die joenge het 'n raaren áád; der sit 'n raaren áád ien. Die jongen heeft een rare natuur; daar zit een slechte aard in.

áádig, 1°. aardig.

'n Áádigén fent, een aardige vent.

— 2°. singulier, eigenaardig.

't Ies 'n áádigén! 't Is een vreemde!

áádigheid, aardigheid.

't Ies 'n áádigheid, 't is een aardigheid.

áádje, aarden.

Kest der wól het áádje? Kan je daar wel wat aarden?

áádde, áádde. áádde; aarden, aardde, geaard.

Iek hef 'r nooit áádje kend, ik heb er nooit kunnen aarden.

Aa_ede, koperen melkbak in de boerenkelders.

De boer dweít de móðlken ien de aa_ede, de boer doet de melk in de bak.

Aa_elgje, acht geven.

Aa_elgje, aa_elge, aa_elge; acht geven, gaf acht, acht gegeven.

Doe múst 't náát aa_elgje, je moet er geen acht op geven.

Wordt meestal ontkennend gebruikt:

náát aa_elgje, nooit aa_elgje, enz.

Iek hef 't nooit aa_elge, ik heb er nooit op gelet.

In een tegenstelling ook bevestigend:

„náát aa_elgje? Doe múst 't wól aa_elgje!” Geen acht geven? Je moet er wel acht op geven!

Aa_enze, ergens.

Hie ies aa_enze, mar iek wet náát wúr.

Hij is ergens, maar ik weet niet waar.

Wúr aa_enze! Waar ergens?

Óó_s aa_enze, ergens anders.

Aa_est, oosten. Ook wel **aa_esten**.

De sóñne kómt ien 't aa_esten óp. De zon komt in het oosten op.

— Ook naam van de straat langs de haven. *Geést mei nei 't Aa_est?* Ga je mee naar het „Aast”?

De Aa_esterdiek, de Oosterdijk (naar Workum). **De Westerdiek** (naar Stavoren).

Evenzo: **de Aa_ester- en Westerdiek**. **De Aa_ester- en Westerdiek**.

Aa_estertoer, Oostertoren.

Daarin bevond zich de „**Aa_esterklókke**”, de Oosterklok.

Nei d'Aa_esterklókke ies 't nó sáán oere, volgens de Oosterklok is het nu zeven uur. (De Ooster- en Westertorenklok waren niet altijd gelijk!)

Aa_ete, grootvader.

Oer-aa_ete, overgrootvader.

Aagjen, Aagje (vrouwen-naam, van Agatha).

Spreekwoordelijk in: *'n niejskierig Aagjen*, een nieuwsgierig Aagje.

Aai, ei. Mv. **aaien**.

Hoenaai, kippenei.

Leepaai, kievitse.

Jó rónt óp aaien, zij loopt heel voorzichtig.

'n Kòkke aai, een gekookt ei.

De hoe_n het 'n aai leid, de kip heeft een ei gelegd.

Aaibriengster, nachtvlinder (zij „brengt eieren”).

Aaidop, eierschaal.

Aailòkjen, eierdop.

Aainòtjen, eiernetje (om er een ei in te koken).

Aaiwiet, eiwit.

Aaiseekjen, eierzoecken.

Aai-je, aaien.

Aaije, aaide, aaid; aaien, aaide, geaaid.
Doe múst dôt bôn 's ééwen aaije, je
 moet dat kind eens even aaien.

Aaklik, akelig.

Het ies 't toch aaklik, wat is 't toch
 naar!

Aalaarem, alarm, lawaai. Komt nog
 voor in een oud rijmpje:

Aalaarem, aalaarem!

De trómme kómt fan Staarum.

Me-kúrren het 'n stoempe toer,

Kóoldum ies 'n èndepoe!,

Hielepen spant de króón

Bóppe alle stéeden en dörpen skóón.

Alarm, alarm!

De trommel komt van Stavoren.

Molkwerum heeft een stompe toren,

Koudum is een eendenpoel,

Hindeloopen spant de kroon

Boven alle steden en dorpen schoon.

Áald, oud.

áald, é_alder, é_alst oud, ouder, oudst.

Áalde (familiaar), oude jongen, oude
 vriend; behoeft niet oud te zijn, maar
 is voor alle leeftijden gebruikelijk.

Vrouwelijk: **Ááld**.

ááld, géést mei óm leep-aaien tó
seekjen? Vriend, ga je mee, om kie-
 vitseieren te zoeken?

ááld en niej, oud en nieuw.

ááld en joeng, oud en jong.

Ááldman, oude man. **Ááldwiif**, oude
 vrouw.

Ááldmanhuus, oude-mannenhuus.

Ááldmannig, oude-manachtig.

Ááldmoer, grootmoeder.

Ááldjier, Oudejaar.

Ááldjijsdei, Oudejaarsdag.

Áálder, ouderdom; ook wel *é_ald*.

Wie binne fan een áálder, fan een
é_ald. Wij zijn van dezelfde leef-
 tijd.

Ááldedei, ouderdom. *De ááldedei*
kómt, iek bin al fjuuw en sekstig. De
 ouderdom komt, ik ben al 65.

Ááldegaa, Oudega.

Uus Fé_ar ies op réddens nei Ááldede-
gaa, Vader is op schaatsen naar
 Oudega.

Áálderhelgen, Allerheiligen.

Jèe sölle áálderhelgen ferhuuzje, zij
 zullen 1 November (12 November)
 verhuizen.

Ááld áálderhelgen, 12 November;

nej áálderhelgen, 1 November.

Áálderlik, ouderlijk.

't áálderlik huus, het ouderlijk huis.

Áálderling, ouderling.

De áálderlingen bin bie him west, de
 ouderlingen zijn bij hem geweest.

Áálderwets; ouderwets, antiek.

'n áálderwetsen ómslagdoek, een
 ouderwetse omslagdoek.

Ááldfaan, oude vrijster.

Ááldfient, oude vrijgezel.

Ááldmuike, oudtante.

Ááld-ómke, oudoom. Ook **ááld-ómme**

Ááld seer, oud zeer. *Der sit jille ááld seer*
twiske jin twaa, er zit nog oud zeer
 tussen die twee, een vete.

Ááldsk, oudachtig.

't Roekt wól 'n lik ááldsk, het ruikt
 wel wat oudachtig.

Ááldweide, straat in Hindeloopen.

Aame, grootmoeder.

Géést mei nei aa_ete en aame? ga je
 mee naar grootvader en grootmoeder?

Uus aame ies jierig, jó wòd een-en-
santig; onze grootmoeder is jarig, zij
 wordt een en zeventig.

Aamer, emmer. Mv. *aames*.

Twaa aames fól wetter, twee emmers
 vol water.

'n Aamerfól, een emmer vol.

Brieng mie 'n aamerfól, breng me een
 emmervol.

Aampuude, huidplooi aan de buik van
 een koe.

Áánstóns, aanstonds.

Iek kóm áánstóns, ik kom zo meteen.

Aapenuute, apenootje.

Aar, oor. Mv. *aaren*.

Piene ien 't aar, pijn in 't oor.

Áigen en aaren cepen! Ogen en oren
 open!

Aarklurker of **aarkroeper**, oorworm
 (omdat hij in 't oor „kruipt”).

Aaskje, eisen.

Aaskje, aaske, aaske; eisen, eiste,
 geëist.

Iek aaske, dôt 'r daalik fútgaan so_ed,
 ik eiste, dat hij dadelijk zou weg-
 gaan.

Aazem, adem.

Aazemje, uitademen.

Náát só aazemje óp 'e spèègel, niet zo
 ademen op de spiegel.

Ienaazemje en **uutaazemje**, in-
 ademen en uitademen.

Aazje, hopen (water met een hoosvat uit
 een bootje werpen).

Abbekaate, advocaat.

Hie het 'r 'n abbekaate bie helle, hij
 heeft er een advocaat bij gehaald
 (heeft juridisch advies ingewonnen).

Absluut, absoluut.

Iek wòl 't absluut náát, ik wil het volstrekt niet.

Acht; 1°. (zelden nog: **akst**;) acht.

'n *Káátjen jè_an van nómmer akst* (acht) een kaartje garen van nummer acht (in de winkel). De uitspraak *akst* alleen bij oude menschen. Zo ook *takstig* voor tachtig: *trèè-en-takstig*, drie en tachtig.

De achste, de achtste.

Achtehaal, achtehalf (7½). *De achtehaale*, stuk land van 7½ pondemaat. *Achthoendet*, achthonderd.

— 2°. oplettendheid, aandacht.

Doe múst er acht op jòòn, je moet er acht op geven.

Iek hef er nooit acht op joend, ik heb er nooit acht op gegeven.

Achtfúttén, naam van de kade langs de Zijlroede in Hindeloopen.

Hie wennet op 't Achtfutten, hij woont op het „Achtfutten”. (Letterlijk: acht voeten).

Achtkáántig, achtkant.**Achttin**, achttien.**Affliesjen**, dienst bij een begrafenis (b.v. rondzeggen, klokluiden, dragen, bedienen, enz.). Het loon werd later in een papiertje gewikkeld thuis bezorgd. Waarschijnlijk afkomstig van Lat. „officium” (dienst). (Zelfst. naamw.).**Aig**, oog. Mv. *aigen*.

Sien aigen gaan tó foegel en tó fisk; letterl. zijn oogen gaan te vogel en te vis; dus: niets ontsnapt zijn blik.

Aiglédén, oogleden.**Aigbreeuwen**, wenkbrauwen.

Het skilt dien aig? Wat scheelt je oog?

Aigen as taffelbóó_aden; letterl.: ogen als tafelborden, dus grote ogen.

Gè_alpe aigen; schrille, grote ogen.

Aik; aak, zeilvaartuig.

De aik mei wiete sdéén, de aak met witte zeilen.

Eel-aik; vaartuig om aal te vissen in de Friese meren.

De Hindelooper „aik” is een variatie op de „bóttér”. Verschil tussen deze twee: de bóttér heeft een hoge, scherpe voorsteven en lage achtersteven; de aik is vóór meer rond en vol, en achter niet zo laag als een bóttér. Beide hebben een bun voor de gevangen vis. De bóttér heeft een brede fok. (Zie „bóttér”).

Aime, verkorting van *as jimme*, als jelui.

Aime só wòlle, gaanjme ma wú fút.

Als jullie zo willen, gaan jullie maar weer weg.

Aimeril, kort poosje (amerijtje, van „Ave Maria”).**Aiwenseerje**, avanceren, voortmaken.

Jimme mútte het aiwenseerje, jullie moet wat opschieten.

Aiwentuur, avontuur; ook risico, kans.

Iek deeg 't op aiwentuur, ik deed het op goed geluk.

Werkwoord: **aiwentuurje**. *Iek woè_ad 't 's aiwentuurje*, ik wou het eens wagen.

Ak, als ik.

Ak die wé_ad, dee 'k 't náát. Als ik je was, deed ik het niet.

Akkaadzje, gelegenheid (van occasie).**Akkedeerje**, van accorderen, het samen eens worden.

Jèè kòòsten náát akkedeerje, zij konden het niet eens worden; ook: zij konden niet goed met elkaar overweg.

Akkefietjen, in de uitdrukking:

iek hef 'n raar akkefietjen hè_and, ik heb een lelijk gevalletje gehad. *Dòt wé_ad 'n raar akkefietjen!* Dat was een lelijke zaak!

'n *Mòòdi akkefietjen*, een mooi buitenkansje.

Akker, 1°. aker, emmertje.

Der sit 'n ketting oe_an 'e akker, helje nó mar wetter op uut 'e pút. Er zit een ketting aan de aker, haal nu maar water op uit de put.

— 2°. aker, vrucht van de aardappel.

Der sitte al akkes oe_an 'e èè_arpels, er zitten al akers aan de aardappels.

Akkóó_adje, een akkoord maken.

Nó, mie tienkt, wie mútte akkóó_adje. Nu, mij dunkt, we moeten een akkoord maken. Wordt ook uitgesproken: *akkóó_atje*. *Iek hef mei him akkóó_ate*, ik ben met hem eens geworden.

Aksje, 1°. ongenoegen, geschil. *Dòt jowwt aksje*, dat geeft ruzie.— 2°. in de uitdrukking: „ien aksje hewwe”; *doe hest heel het ien aksje*, jij verbeeldt je heel wat, je hebt heel wat drukte, je bent nog al arrogant.**Al**, wel. (met nadruk).

Iek hè 't náát deent. Doe hest 't al deent! Ik heb 't niet gedaan. Je hebt 't wèl gedaan!

Al-hó-wòl, hoewel.

Iek deeg 't náát, alhówòl iek 'r wòl sin

oe, n hee. Ik deed het niet, hoewel ik er wel zin aan had.

Allegaar, verkort tot *allegaa* voor een medeklinker; allemaal.
Jdè kómme allegaar, zij komen allemaal.
Allegaa bloo, allemaal bloed!
Allegaa senten, allemaal centen.

Allegaartjen, verzameling.

Allerhellingen, Allerheiligen Ook: *Alderhelgen* (zie aldaar).

Alles, alles. *Fan alles*, allerlei. *Der stédt fan alles ien 'e krante*, er staat allerlei in de courant.

Allónnig, alleen.
Bist hir só allónnig? Ben je hier zo alleen?

Altiet, altijd.
Dòt ies altiet áádig, dat is altijd aardig.
Hir het 'r altiet wenne, hier heeft hij altijd gewoond.
 Ook: *altieten*. *Só ies 'r nó altieten!* Zó is hij nu altijd!

Altjen, vrouwennaam. Naast deze naam is ook *Aaltje* gebruikelijk.

Altómets, nu en dan, gedurig weer.
Iek frigge him altómets óf 'r jítte het hewwe woê, d. Ik vroeg hem gedurig weer, of hij nog wat hebben wou.

Ook wel: *altemets*.

Aluun, aluin.
Hè-je piene ien 'e moend? Den mutje aluun broeke. Heb je pijn in de kienzen? Dan moet je aluin gebruiken.

Ambiesje, lust, ambitie.
Iek sòl 'r nádt oe, n dwaan, iek hef 'r gin ambiesje fòdr. Ik zal er niet aan doen, ik heb er geen ambitie voor.

Amper, nauwelijks.
Hie ies amper trietig jier (ook: *amper oe, n trietig jier*), hij is bijna (of pas) dertig jaar.

Angel, hengel. **Angelfiskje**, hengelen.

Angelsnoer, hengelsnoer.

Angereid, hengel.
Mei 'n mòdi angereid uut fiskjen gaan met een mooie hengel uit hengelen gaan.

Anies, anijs.
Anies-seej, anijszaad.

Ankel, enkel (zelfst. naamwoord).
Hie hee sien ankel beséé, d. hij had zijn enkel bezeerd.
 Het adjectief enkel is „ienkel” (zie aldaar).

Anne, mans- en ook vrouwennaam.

Anne, vrouwennaam. Duidelijk verschil in uitspraak met het vorige.

Antwòd, antwoord. Mv. *antwòdden*.
'n Raar antwòd! Een raar antwoord!

Antwòdje, antwoorden (werkw.).
Antwòdje, antwòdde, antwòdde; antwoorden, antwoordde, geantwoord.
Antwòddest-toe nádt? Antwoord je niet?

Apat, apart.
Dòt ies fòdr jem apat, dat is voor hen apart.

Appel, ook *aple*; appel. Mv. steeds *apfels*. *Soere en sweete appels*, zure en zoete appels.

Aplesiene, sinaasappel.

Appelbaim, appelboom.

Appelsmòts, appelmoes.

Arbeidje, arbeiden.
Arbeidje, arbeidde, arbeidde; arbeiden, arbeidde, gearbeid.
M'n mùt hir ek 'n heelen dei arbeidje, men moet hier ook een hele dag arbeiden.
Arbeidsméénken, mensen uit de arbeidende stand.

Ark, gereedschap.
Féé, r woê, d timmerje, mar hie koo sien ark nádt fiende. Vader wou timmeren, maar hij kon zijn gereedschap niet vinden.

Arke, woonschip.
Jdè wenje ien 'n arke, zij wonen in een woonschip.

As, als.
As 't tó rienen begónt, kóm dèn mar tuus. Als het begint te regenen, kom dan maar thuis.
Ask, als ik.
Ask 'r het oer tó sizzen hee, als ik er wat over te zeggen had.
Ast, als jij (zie ald.)
 Zie ook: *awwe*.

äsjeblèëft, als 't u belieft.
„Fuule gelók en séégen”, see Jan op Nijje, sdei. „Dankje, wò-je 'n óh-jekooke, Jan?” „äsjeblèëft”, see Jan. Veel geluk en zegen, zei Jan op Nieuwjaarsdag. Dankje, wil je een oliekoek, Jan? Als 't u belieft, zei Jan.
 Bij verkorting: *äsje*.

Asse, als zij.
Asse 't nádt wolle, siz 't mie den. Als zij 't niet willen, zeg 't mij dan.

Asseransje, assurantie.
De asseransje betellet 't nádt uut. De assurantie betaalt 't niet uit.

Ast, als gij.

Ast 't nádt seist, sòl iek die. Als je 't niet zegt, zal ik je!

Astrant, vrijpostig.

Het ies die joenge astrant, wat is die jongen vrijpostig.

Au, tussenwerpsel, au. Bij de uitspraak de à duidelijk laten horen.

Au, het dweil döt seer! Au, wat doet dat zeer!

Augustus, naam van de maand. (Spreek uit met duidelijke à).

Auwe, als wij.

Auwe der het oe_n dwaa_n wölle, als wij daar wat tegen willen doen.

Azzer, als hij.

Azzer nádt wöl, souwe wúr 's sèèn. Als hij niet wil, zullen we weer eens zien.

B

Baa_ne, boon. Mv. *baa_nen*.

Bruune baa_nen, bruine bonen.

Graa_{te} baa_nen, grote bonen.

Verkleinw.: *bāntjen*. Mv. *bāntjes*.

Baaitjen, buis, kiel. Mv. *baaitjes*.

't Wée_a waarm, hie stoog ien 't baaitjen tó arbeidjen. 't Was warm, hij stond in de kiel te werken.

Baakster, baker.

Uus dāalde baakster, onze oude baker.
De baakster mūt 't bōn baakerje, de baker moet het kind bakken.

Bāalte, schreeuwen.

Het ies dōt bōn oe_n 't bāalten, wat is dat kind aan 't schreeuwen.

Doe mūt nádt sō bāalte, je moet niet zo schreeuwen.

† **Baame**, werkboezelaar.

Bāand, band.

Dwaan 'r 'n bāand om, doe er een band om.

Der ies 'n knòp ien 'e bāand, er is een knoop in de band.

Baanfèeger, baanveger (op de ijsbaan).

De baan sei-je, de baan vegen.

Baare, baar, golf.

Babbelje, babbelen.

Babbelegoechjes, praatjes, gekheid.

Allegaa babbelegoechjes, allemaal praatjes!

Baggeler, harde turf.

Baggerje, baggeren.

Jèè baggerje die slaa_t uut, zij baggeren de sloot uit.

Balken, baken.

Dōt ies 'n baiken fōdr de sēlii_ad, da is een baken voor de zeelui.

Balm, boom. Mv. *baimen*.

Oender 'e baimen, onder de bomen.

Het haige baimen, wat hoge bomen!

'n Baim ómkapje, een boom omhakken.

Verkleinw.: *baimpjes*; meerv. *baimpjes*.

Bak, regenbak.

Bakswetter, water uit de regenbak.

Bakjen, bakje.

Sentebakjen, centenbakje.

Bakkerij, bakkerij.

Bakker-inne, de vrouw van den bakker.

Bal, 1°. bal.

— 2°. *de bal fan 'e haa_nd*, de middenhand

Balke, balk.

Balstè_t, kip met uitgevallen staart.

Balsteen, grove kei, gebruikt voor bestrating.

Bankeròt of **bankròt**, bankroet.

Die kóopman ies bankeròt, die koopman is failliet.

Bankje, wonen, huizen.

't Ies hir nádt tó bankjen, 't is hier niet te wezen.

Banne, branden.

Banne, bande, band; branden, brande, gebrand.

De túrf wöl nádt banne, de turf wil niet branden.

Bāntjen, boontje. Mv. *bāntjes*.

Greene bāntjes, groene (prinsesse-) boontjes.

Bruune bāntjes, bruine bonen.

Barg, varken. Mv. *bargen*.

'n Fetten barg, een vet varken.

De barg wòd slachte, het varken wordt geslacht.

De bagen bin dier fan 't jier, de varkens zijn dit jaar duur.

Bargebieten, ruzie.

Bargeblómme, klaverbloem.

Bargeboenge, varkensblaas.

Bargje, morsen.

Bargje, barge, barge; morsen, morste, gemorst.

Jin bōn hewwe hir ien óm barge, die kinderen hebben hier in om gemorst.

Barje, baar. Mv. *barjes*.

Bie 'n begraffenis wòd de daakiste op 'n barje nei 't serkhòf bròdt. Bij een begrafenis wordt de doodkist op een baar naar het kerkhof gebracht.

Bakkesbarje, baar van het oude bakkersgilde, uit 1666.

De bakkesbarje wādd froeger altiet ien 'e toer bewarre. De baar van het bakkersgild werd vroeger altijd in de

- toren bewaard. (Tegenwoordig in het museum).
- Barre**, 1°. gebeuren.
't Mei uus náát barre, 't mag ons niet gebeuren, 'tis ons niet beschoren.
Barre, badde, bad; gebeuren, gebeurde, gebeurd.
Wur ies dót bad? Waar is dat gebeurd?
- 2°. beuren, innen (van geld).
Jtáld barre, geld beuren.
- Bask**; mooi, aardig.
Tiege bask, heel mooi.
Het bist-toe bask ien 'e klaa_n! Wat ben je mooi in de kleren!
- Batse**, met water sappten, ook door een plas water lopen.
Náát só ien dót wetter batse, niet zo in dat water plassen!
- Bè_ast**, biest.
De koê het kaale, wie krieje bè_ast. De koe heeft gekalfd, wij krijgen biest.
- Be-dáád**, bedaard.
Bluuw bedáád, blijf bedaard.
'n Bedááden jent, een bedaard persoon.
- Be-daarje**, bedaren.
Bedaarje, bedaa_e, bedáád; bedaren, bedaarde, bedaard.
Der bedaa_e hie het fan, daar bedaarde hij wat van.
 Ook wel: *bedaargje*.
- Be-dèèpje**, de bodem bereiken.
De jáát ies hir dèèp, m'n ken 't náát bedèèpje. De vaart is hier diep, men kan de bodem niet bereiken.
- Be-derwe**, bederven.
Bederwe, bedierf, bedóónd; bederven, bedierf, bedorven.
Dót ieten ies heelendal bedóónd, dat eten is geheel bedorven.
- Be-dibberje**, iemand in de war brengen.
Doe bedibberst mie heelendal, je brengt me helemaal in de war.
- Bedóbbje**, in de grond stoppen, bedelven.
Hie bedóbbet 't ien 'e groende, hij stopt het in de grond.
- Be-drèègje**, bedragen.
Hófuule bedrèègje de oenkosten? Hoeveel bedragen de onkosten?
- Bè_alig** (vergel. Ned. balg), in de ruwe straattaal gebruikt voor lichaam.
Jòon him 'n pak óp 'e bè_alig, geef hem een pak op zijn lichaam.
 Hiervan het werkwoord *bè_aligje*, hard en zwaar arbeiden. *Sók arbeiden dót ies bè_aligjen*, zulk arbeiden is 't is zwoegen.
- Bè_aligseend*, een korpulentmens.
- Bè_eas**, baars. Mv. *bè_eazen*.
Hie hellet 'n tókken bè_eas op, hij haalt een dikke baars op (bij het hengelen).
- Bèede**, bieden.
Bèede, baad, bè_adden; bieden, bood, geboden.
Iek baad 'r 'n góóne fòdr, ik bood er een gulden voor.
Sófuule hee 'k náát bè_adden, zoveel had ik niet geboden.
- Bèè-del-je**, bedelen.
Bèèdelje, bèèdele, bèèdele; bedelen, bedelde, gebedeld.
Hie rónt tó bèèdeljen, hij loopt te bedelen.
Hie bèèdele langs de dörren, hij bedelde langs de deuren.
Waa ies der? 't Ies 'n bèèdler. Wie is daar? 't Is een bedelaar.
- Bèege**, paardetuig vóór de borst; riem van den schipper, die het schip trekt.
- Béeker**, beker.
'n Góólden_een bèeker, een gouden beker.
- Béeld**, beeld.
'n Béeld fan 'n bòn, een beeld van een kind.
Béelderig, beeldig mooi. *Het stéét die hoe_ad jer béelderig*, wat staat die hoed haar keurig.
- Been**, been (als stofnaam).
'n Beenen knòp, een beenen knoop.
 Als voorwerpsnaam is het *boenke* (Ned. bot). en *foeat* (lichaamsdeel, zie aldaar).
 Verkleinwoord: *beentjen*, stukje been.
- Beender**, boender.
Meikje die pót skeen mei de beender, maak die pot schoon met de boender.
- Beene**, boenen.
Jie mütte 't het uitbeene, gij moet het wat uitboenen.
- Béere**; zich voordoen, zich aanstellen overdrijven.
Doe múst náát só béere, je moet je niet zo aanstellen.
- Béést**, beest. Mv. *béesten*.
Ien de dieretuun tó Amsterdam bin allega_a béesten. In de dierentuin te Amsterdam zijn allemaal beesten.
't Ies 'n béést fan 'n kèè_adel, 't is een beest van een kerel.
- Béét**, beet.
Hest him béét? Heb je hem beet?
Béét nimme, beetnemen.
Hie het mie béét nómd, hij heeft me beet genomen.
Béétpakje, beetpakken.

Béétel, beitel. Mv. *béetels*.

Iek mût de béétel 's ééwen broeke, wûr ies die? Ik moet de beitel eens even gebruiken, waar is die?

Be-falle, bevallen.

Befalle, befaal, befônd; bevallen, beviel, bevallen.

Dôt befaal mie niks. Dat beviel me niets.

't Ies uus náât befônd, 't Is ons niet bevallen.

Jó ies befônd fan 'n joengen sóon, zij is bevallen van een jongen zoon.

Be-fiekje, met een mes besnijden.

Hie het dôt stik hóolt het befieke, hij heeft dat stuk hout wat besneden.

Be-fiekselfe, met houtzaagsel of hout-snippers bestrooien.

Be-fliebje, zich nat maken van zijn eigen speeksel; wordt van kleine kinderen gezegd.

't Bôn het jer heelendal befliebe, het kind heeft zich helemaal nat gemaakt van speeksel.

Be-glûrkje, begluren.

Be-gnibbelje, bekribbelen, iemand te kort doen.

Be-gnuu-we, begluren.

Be-gónne, beginnen.

Begónne, begôn, begónâ; beginnen, begon, begonnen.

Waa sôl begónne? Wie zal beginnen?

Waa ies 't ééast begónâ? Wie is 't eerst begonnen?

Voor de Onv. Verl. tijd *begôn* wordt ook *begôost* gebruikt. *Dê 't se dôt see-en, begôost hie tó lakjen*. Toen ze dat zeiden, begon hij te lachen.

Be-graa_etje, 1°. begaan zijn met; maar dan onpersoonlijk gebruikt.

't Begraa_etet mie óm him, ik ben met hem begaan.

— 2°. schatten (werkw.).

Iek begraa_etje de kôsten óp fíeftig góóne. ik schat de kosten op vijftig guldene

Be-graffenis, begrafenis.

Bie de begraffenis wééden 'n heele hóóp méénshen, bij de begrafenis waren heel veel mensen.

Be-graiwe, begraven.

Doe mût de daade kat mar begraiwe, je moet de dode kat maar begraven.

Be-grätlik, begrotelijk, jammer.

't Ies begrätlik óm him, 't is jammer om him.

Zie *begraa_etje*.

Be-griepe, begrijpen.

Begriepe, begriepte of begreep, begreé-

pen; begrijpen, begreep, begrepen. *Hest 't begreépen*; Heb je 't begrepen?

Be-háalde, behouden.

Beháalde, behèalde, behèalden; behouden, behield, behouden.

Uus bôn ies slim sèk; iek hòdpje, dôt wie 't beháalde mei-je. Ons kind is erg ziek; ik hoop, dat wij 't mogen behouden.

Be-hèalpe, behelpen.

Behèalpe, behaalp, behòlpen; behelpen, behielp, beholpen.

M'n mût sich mar behèalpe kenne! Men moet zich maar kunnen behelpen!

Be-hèalp, behulp.

't Ies 'n behèalp! Het is een behelpen!

Be-hendig, 1°. klein, beperkt.

'n Behendig kaime-tjen, een klein kamertje;

— 2°. behendig, slim, handig.

Dôt hest behendig oe_nleid, dat heb je slim (handig) aangelegd.

Beien, bessen. Enkelv. *beie*.

Raade beien, swatte beien, rode en zwarte aalbessen.

Kruusbeien, kruisbessen.

Êa_dbeien, aardbeziën.

Tónbeien of tómbeien, braambessen.

Beisôp, bessensap.

Beljerje, rumoer maken, schelden.

Bek, bek. Mv. *bekken*. Ook voor snavel.

Die foegel het 'n skerpen bek, die vogel heeft een scherpe snavel.

Háald dien bek er 's! Hou je mond eens!

Bek-ling, rug van een stoel.

't Bekling fan die stoe_el sit 'r slap oe_n dôt mût mekke wôdde. De rug van die stoel zit er slap aan, dat moet gerepareerd worden.

Be-klómje, bekleumen, verkleumen.

Beklómje, beklómme, beklómme; bekleumen, bekleumde, bekleumd (Zie *klómje*).

Die stakker ies heelendal beklómme, die stumperd is helemaal verkleumd.

Be-kwaam, bekwaam.

Die man ies tiege bekwaam ien 'e stir-manskunst. Die man is heel bekwaam in de zeevaartkunde.

Be-leede, beluiden (bij een sterfgeval).

Daags na het overlijden wordt de gestorvene „be-lôd”, met de klok van de Westertoren, ongeveer een half uur lang.

Be-léégerje, uitzakken en indrogen, (van kaas).

Die sees ies jitte nádt goo, hie mút jitte het belégerje. Die kaas is nog niet goed, hij moet nog wat indrogen.

Be-lèèwe, believen.

Het belèèwe jie? bij verkorting: „het bleffe?” Wat belieft u?

Het ies 'r van jien belèèwen? Wat is er van uw believen?

Belhamer, belhamel.

Ezger wéé de belhamer fan 't heele skéatjen. Ezger was de belhamel van het hele troepje.

Belleslide, arreslee.

Be-louwje, beloven.

Belouwje, belouwe, belowwe; beloven, beloofde, beloofd.

Be-niefelje, iets op slimme wijze voor elkaar brengen.

Be-niept, nauw, benepen.

Het sitte wie hir beniept, wat zitten we hier benepen.

Be-reede, beraden (werkw).

Bereede, beròtte, beròt; beraden, raadde, beraden.

Iek sol 'r mie's òp bereede. Ik zal er mij eens op beraden.

Substantief *berée*.

Iek hef 't òp beree. Ik heb 't op beraad

Be-reeke, bereiken.

Bereeke, bereekte, bereekt; bereiken, bereikte, bereikt.

Hie ken 't nádt bereeke. Hij kan 't niet bereiken.

Substantief *bereek*, in de uitdrukking: *oender sien bereek*, onder zijn bereik.

Be-rekke, een kool vuur in de asla doen, om er de volgende morgen de kachel mee te kunnen aanzetten.

Fòdr wie òp bòd gaaen, sol iek èèst 't fiir berekke. Voor we te bed gaan, zal ik eerst een kool vuur in de as doen.

Be-roèad: naar, ellendig.

't Ies hir 'n beroèade boe, 't is hier een nare boel.

Beroèadling, nare vent. Doe bist 'n beroèadling, jij bent een nare kerel.

Be-roèate, beroerte.

Hie ies stóond oen 'n beroèate, hij is aan een beroerte gestorven.

Be-rónne, belopen.

Dòt ies tò fier, doe kest 't nádt berónne. Dat is te ver, je kunt het niet belopen.

Be-rooi, raming.

Dòt ies 'n heel eend buuten de berooi, dat is een heel eind buiten de raming. Bij verkorting *rooi*.

Be-roop, beroep.

Het ies jien beroep? Wat is uw beroep?

Be-roope, 1°. met zijn stem bereiken. *Jin bòn binne tò fier, iek ken jem nádt beroope.* Die kinderen zijn te ver, ik kan ze niet beroepen;

— 2°. beroepen (van een predikant gezegd).

Jèè hewwe 'n dóómenie beròdpt, zij hebben een dominé beroepen.

Be-saauwje, bezwijmen.

Besaauwje, besaauwe, besaauwe; bezwijmen, bezwijmd, bezwijmd.

M'n soèad d'r jan besaauwe, me zou er van bezwijmen.

Iek besaauwe 'r jan, ik ontstelde er van.

Be-saltmoe_ere, basaltmuur langs de haven, als waterkering.

Be-seekje, bezoeken.

Beseekje, beseeke, beseeke; bezoeken, bezocht, bezocht.

Hie beseeke uus daalik, sódraa er oe_n láánd wééad. Hij bezocht ons dadelijk, zodra hij aan land was.

Substantief: *be-seek*.

Dòt beseek het lang doere. Dat bezoek heeft lang geduurd.

Be-sèèn, bezien.

De bòn besèène de printen uut 't skriebóód, de kinderen bekijken de prenten uit het „schoolbord”.

Be-séere, bezeren.

Beséere, besééade, besééad; bezeren, bezeerde, bezeerd.

Hest-tie besééad? Heb je je bezeerd?

Be-sitte, bezitten.

Besitte, beseet, besitten; bezitten, bezat, bezeten.

Iek beseet dèè jitte gin hoendet goóne, ik bezat toen nog geen honderd gulden.

Substantief: *be-sit*.

Ie-dòt dien besit? Is dat jou bezit?

Be-skaai-je, in orde brengen.

Hie woead dòt allegaa fòdr jer beskaaije, hij wou dat allemaal voor haar in orde brengen.

† **Be-skerre**, beschikt, overlegd.

Jèè heewen 't al fòr òf beskerre, zij hadden 't al vooraf overlegd. (Uit Roosjen, Houmanhou).

Be-skróbje, bestraffen.

Iek mút die der 's ééwen oer beskróbje, ik moet je daar eens even de les over lezen.

Be-sleek, beslag.

Mem mekke besleek, óm òlje_ekooen tò

bakken. Moeder maakte beslag, om oliebolletten te bakken.

Beslag maken, *besleek beslaa_en*.

Jèè wéé_aden oe_en 't besleek beslaa_en; zij waren bezig beslag te maken. (Uit „Houmanhou”).

Be-sprek, onderhandeling.

De knecht ies fút, mar de baas ies al wúr ien besprek mei 'n ooren-een. De knecht is weg, maar de baas is al weer in onderhandeling met een anderen.

Be-sroe_en, boezeroen.

Verkleinw.: *besroe_entjen*.

Ien besroe_entjemouwen, in hemdsmouwen.

Be-staa_en, bestaan.

Bestaa_en, bestoog, bestinzen; bestaan, bestond, bestaan.

Wúr bestoogst só lang fan? Waarvan bestond je zo lang?

Be-stiir, bestuur.

Wie staa_en oender 't bestiir fan uus Kóónigin. Wij staan onder het bestuur van onze koningin.

Bestig, heel goed, mooi zo.

„Asjeblèft, hir ies de aamer wúróm”. „Bestig!” „Asjeblèft, hier is de emer terug”. „Mooi zo!”

Be-stra_effe, bestraffen. Zie *strafje*. Ook in de zin van een versnapering opeten, verorberen.

'n Mòdien appell! iek sòl 'm daalik mar bestrafje. Een mooie appell! ik zal hem dadelijk maar opeten.

Be-swier, bezwaar. Mv. *beswieren*.

Hie mekke 'n búlte beswier, hij maakte veel bezwaar.

Be-swierje, zwaar liggen.

Dòt ieten ies tó fet, 't sòl him wòl beswierje. Dat eten is te vet, het zal hem zwaar op de maag liggen. *Beswierje, beswiere, beswiere*.

Be-tankje, bedanken.

Betankje, betanke, betanke; bedanken, bedankte, bedankt. *Hest jer al betanke?* Heb je haar al bedankt?

Be-téékenje, betekenen.

Betéékenje, betéékene, betéékene; betekenen, betekende, betekend. *Het mút dòt betéékenje?* Wat moet dat betekenen?

Be-téé_ad, afgelopen.

Hó ies 't betéé_ad, hoe is 't afgelopen? Eigenlijk verleden deelwoord van *be-teere*, aflopen.

Be-téénje, bedienen.

Van der Kooy, Hindeloopen

Jó mòost op 't jéést betéénje, zij moest op 't feest rond dienen.

Be-télje, betalen.

Be-telje, betelle, betelle; betalen, betaalde, betaald.

Hó-fuule hè-je dè_ejòòr betelle? Hoeveel hebt u daarvoor betaald?

Be-ti_adde, beduiden.

Beti_adde, beti_adde, beti_ad; beduiden, beduidde, beduid.

Het soê dòt be-ti_adde? Wat zou dat betekenen?

Be-tiengje, bedingen.

Jie mútte frie fan fracht betiengje, gij moet „vrij van vracht” (franco toezending) bedingen.

Betiengje, betiengje, betiengje; bedingen, bedong, bedongen.

Iek hef 't 'r bie betiengje, ik heb het er bij bedongen.

Hiervan het substantief *betiengst*: voorwaarde, conditie, beding.

Be-tienke, bedenken.

Betienke, betòòt, betòòt; bedenken, bedacht, bedacht.

Doe múst-tie 's goo betienke, je moet je eens goed bezinnen.

Hest-toe dòt betòòt? Heb je dat bedacht?

Be-tiid, vroeg.

Iek wéé fan 'e mòdne betiid op, ik was van morgen vroeg op.

Be-tjo_ene, betoveren.

Dòt bòn ies betjo_end, dat kind is betoverd.

Be-to_eld, geslepen, sluw, ervaren.

Dòt ies 'n áálden beto_eld, dat is een „oude rot.”

Be-tóóne, betonen.

Betóóne, betóónde, betóónd; betonen, betoonde, betoond.

Doe múst dankbaarheid betóóne, je moet dankbaarheid betonen.

Be-trouwd, vertrouwd.

Jo ies 'n betrouwde h_elp, zij is een vertrouwde hulp.

Be-trouwje, door huwelijk verkrijgen.

Hie het 'n búlte ji_ald betrouwe, hij heeft een rijke vrouw getrouwd (veel geld verkregen door zijn huwelijk).

Betterje, verbeteren (onoverg.).

't Sòl wòl betterje, 't zal wel gebeteren.

Betterskip, beterschap.

Iek winskje jie betterskip. Ik wens u beterschap.

Be-weske; bewassen, in de was hebben.

Beweske, bewaask, bewósken; bewassen, bewies, bewassen.

Hie wòd bie sien e_aldes bewòsken, zijn ouders zorgen voor zijn was.

Be-wiize, bewijzen.

Bewiize, bewiizde, bewiist; bewijzen, bewees, bewezen.

Ast-toe 't nàdt leeuwe wòst, sòl iek 't die bewiize. Als jij 't niet geloven wilt, zal ik 't je bewijzen.

Substantief: **be-wiis**, bewijs.

Hir ies 't bewiis, hier is 't bewijs.

Bi_ad, baard.

Jie mütte jien biad 'r 's oòskéere leete, je moet je baard eens laten scheren.

Bibberje, bibberen.

Dòt bòn bibberet fan de ki_ald, dat kind bibbert van kou.

Bidde, bidden.

Bidde, baad, bidden; bidden, bad, gebeden.

Iek baad 'r óm, ik bad er om.

Hest al bidden? Heb je al gebeden?

Bie, bij (voorzetsel). In de uitspraak duidelijk te onderscheiden van *bii*, bij, zie aldaar.

Hie ies bie sien muike, hij is bij zijn tante.

Jèè kómme bie e-nèm, zij komen bij elkaar.

Bie sómmerdei, bie winterdei; 's zomers, 's winters.

Bie-der-hand; handig, bij de hand.

Jó fàán ies tiege biederhand. Dat meisje is zeer bij de hand.

Bie de roe_es, in grote hoeveelheid.

Hie het ji_ald bie de roe_es, hij heeft heel veel geld.

Biele, bijl. Mv. *bielen*.

Jóó_en mie de biele 'r 's. Geef me de bijl eens.

Biende, binden.

Biende, baand, boenden; binden, bond, gebonden.

Biend dòt touw 's fest, bind dat touw eens vast.

Bie-nel, bijna. (Klemtoon op bie).

Iek bin bienei takstig jier ááld, ik ben bijna tachtig jaar oud.

Bient, gebint.

Swiere bienten, zware gebinten.

Bie-soender, bijzonder.

't Ies biesoender mei jimme! 't Is bijzonder met jullie!

Biester 1°. vreemd. *Die man sógt 'r biester uut, die man ziet er vreemd uit.*

't Ies biester! 't Is vreemd!

— 2°. bijster, in: *'t spòòr biester*, het spoor bijster.

Biet, bete.

Doe múst 's 'n biet nimme, je moet eens een hap nemen.

Biete, bijten.

Biete, beet, bieten; bijten, beet, gebeten.

De hoend wo_ed mie biete, de hond wilde me bijten.

Doe múst 'r 's ien biete, je moet er eens in bijten.

Bie-tiids, bijtijds.

Iek wòl 'r bietiids wèeze, il wil er bijtijds zijn.

Bietling, gebit (van een toom).

De hiengst müt 't bietling jitte ien 'e bek hewwe. Het paard moet het gebit nog in de bek hebben.

Biet-rieng, bijtring; ring van been; voor zuigelingen, om er op te bijten.

Bie-'t-stik, schrande. (Letterlijk: „bij 't stuk”).

Dòt fantjen ies bie-'t-stik, dat kleine meisje is schrande.

Wordt ook attributief gebruikt: *Het 'n bie-'t-stik bòn ies dòt! Wat een schrande kind is dat.*

Bigge, big. Mv. *biggen*. Werkwoord *bigje, biggen*.

Bigje, bigge, bigge; biggen, bigde, gebigd.

Uus soe_eg het bigge, „onze zeug het 'ebigd”.

Bii, bij. Mv. *bii-en*.

Pas òp die bii, die wòl stekke; pas op die bij, die wil steken.

Bii-je-koer, bijenkorf.

Biibel, Bijbel.

'n Staatebiibel, een statenbijbel.

Ien 'e Biibel lêeze, in de Bijbel lezen.

† **Biis**, guit. Mv. *biizen*. Nog gebruikt bij Roosjen (Leopold II, bl. 218).

Bikkelle, bikkelen.

Bikkelle, bikkelle, bikkelle; bikkelen, bikkelde, gebikkeld.

Jèè sitte der mòdi tò bikkellen, zij zitten daar mooi te bikkelen.

† **Binhuus**, middelste deel van een oud Hindeloper huis; woonvertrek.

Binne(n), binnen.

Hie ies binne, hij is binnen.

Binneladder, binnenvaarder.

Binnepad, voetpad, korter dan de grote weg, en dwars door de landerijen.

Bint, spar van 't dak. Mv. *binten*.

Birkebaim, berk.

Bitterje, een glaasje bitter gebruiken.

Jèè seeten ien 'e herberg tò bitterjen, zij zaten in de herberg te „bitteren”.

Bitterten, een glaasje bitter.

Blaa_et, bloot.

Op blaa_ete fúttén, op blote voeten.

Mei 't blaa_ete hááá, blootshoofds.

Naiken en blaa_et, letterlijk: naakt en bloot; dus arm en berooid.

Hie ies hir naiken en blaa_et oe_n-kómá, hij is hier arm en berooid aangekomen.

Klaar en blaa_et, duidelijk en klaar.

Nó sèèn je klaar en blaa_et, dót hie him je-sind het. Nu ziet ge duidelijk en klaar, dat hij zich vergist heeft.

Blaa_etpóótje, pootjebaden.

Blaai_e-je (spr. uit: blaai-je), schreien.

Blaaije, blaaije, blaaije; schreien, schreide, geschreid.

't Likje bòn blaait, het kleine kind schreit.

Náát altied só blaaije, niet altijd zo schreien.

Blaaibek, schreeuwelijk.

Blaauw (met duidelijke aa-klank voor de u), blauw.

Doenkerblaauw, lèèchtblaauw; donkerblauw, lichtblauw.

'n Blaauwtjen helje, een blauwtje halen.

Blaauwbekje, in de kou staan te wachten.**Blaauwblie**, knijpbaar.**Blaauwkloute**, donkere lange turf.**Blaauwmódder**, slijk uit een vaart.**Blakstól**, bladstil.**Bleede**, bloeden.

Bleede, blótte, blót; bloeden, bloedde, gebloed.

't Blótte tòch só! Het bloedde toch zo!

't Bleeden wóè náát òphááldé, het bloeden wou niet ophouden.

Bleek, 1°. als bijv. naamw. bleek.

Het bist bleek, wat ben je bleek;

— 2°. als zelfst. naamw. bleekveld.

't Wiet goe_d leit op 'e bleek, de witte was ligt op 't bleekveld.

Bleeze, blazen.

Bleeze, bleesde, bleesd; blazen, blies, geblazen.

't Ieten ies heet, doe móst bleeze; het eten is heet, je moet blazen.

Doe kest him wól fútbleeze; letterlijk: je kunt hem wel wegblazen; dus: hij is heel tener en lichtgebouwd.

Bliek, blik.

'n Bliekene daaze, een blikken doos.

Bliekjen, vuilblik.

Fèèger en bliekjen, veger en blik.

Bliksem, bliksem. Meer gebruikelijk is *wéé_a lèècht*.

Als scheldwoord en vloek is het „*bliksem*”.

Bliend, blind.

Bliendeman, blinde man.

Blienddroenken, stomdronken.

Bliende, vensterluik. Mv. *blienden*.

Dwaa_n de blienden ti_acht, doe de lui-ken dicht.

Sónneblienden, zonneblinden.

Blienke, blinken.

Blienke, blaink, bloenken; blinken, blonk, geblonken.

't Wée_ad só mòdi, alles blaink ien 'e sònne. 't Was zo mooi: alles blonk in de zon.

Bliensélwer, Berlijns zilver.

'n Bliensélweren tebakdaaze, een Berlijnszilveren tabaksdoos.

Blíir, vrolijk.

Jó sógt blíir uut 'e aigen, zij ziet vrolijk uit de ogen.

Blíire, blaar.

'n Graa_{ten} blíire oender 'e foe_et, een grote blaar onder de voet.

Blii, blij.

Iek bin só blii! Ik ben zo blij!

Blòd, blad. Mv. *blòdden*. 1°. *De baimen bin al ien 't blòd*, de boomen zijn al in 't loof.

— 2°. nieuwsblad.

De blòdden stoogen 'r fòl fan, de couranten stonden er vol van.

Blòdstiide, bladzijde.

Bloe_ederig, bloederig.

'n Bloe_ederigen lappe, een met bloed bemorste lap.

Bloe_edig, in de uitdrukking: *'n bloe_edigen wòrk*, veel en inspannend werk.**Bloe_edsoèger**, bloedzuiger. Ook: **bloo-soèger**.**Bloe_ei**, bloei.

De baimen staan ien 'e bloe_ei, de boomen staan in de bloei.

Bloe_ei-je, bloeien.

Bloe_eisel, bloeisel.

Blòk, 1°. blok; 2°. katrol.

Blòkdaaze, blokkendoos.

Blómme, bloem. Mv. *blómmen*.

Pienksterblómme, pinksterbloem.

Goudjeblómme, goudsbloem.

Hiengstebblómme, paardebloem.

Bútterblómme, boterbloem.

Skeepeblómme, madeliefje.

'n Mòdien blómtuun, een mooie bloemtuint.

Blómbed, bloembed.

Blómje, bloeien.

Blómked, gebloemd.

Blómkóol, bloemkool.

Verkleinwoord van: „*blómme*” is *blómpjen*.

’n *Blómme plòkje*, een bloem plukken.

Bloo, bloed.

Allegaa bloo! Allemaal bloed!

’t *Bloo rónt er uut*, het bloed loopt er uit.

Bluuwe, blijven. Ook: **blieuwe**.

Bluuwe, bluuwde, blii_and; blijven, bleef, gebleven.

Iek bluuwde jitte ’n óogenblikjen bie jem; bin jitte ’n óogenblikjen bie jem blii_and. Ik bleef nog een oogenblik bij hen, ben nog een ogenblik bij hen gebleven.

Voor *bluuwde* ook nog het verouderen-de *bleeuw*.

† **Bô_askjen**, trouwen. Komt voor bij Roosjen.

† **Bô_atte dwa_an**, visite houden, kransje houden (id.). Zie: *bóttedwaan*.

Bôd, bed. Mv. *bôdden*.

Hie leit ôp bôd, hij ligt te bed.

Bôddegoe_d, beddegoed.

’t *Bôd meikje*, het bed opmaken.

Mem weer oe_n ’t bôdmeikjen, moeder was bezig ’t bed op te maken.

’t *Bôd ies mekke*, het is opgemaakt.

Bôdsplanke, beddeplank.

Bôdskôd, bedschut.

Bôdste, bedstee.

Bôds-trôppen, beddetrap.

Bôdtiid, bedtijd.

Boe_ede, buil. Mv. *boe_eden*.

Die joenge het ’n boe_ede op ’t hâdd, só ies ’r fônd. Die jongen heeft een buil op het hoofd, zo is hij gevallen.

Boe_es, de Friese taal.

Boe_es praatje, Fries spreken.

ééwen buuten Hielepen praa_{tje} de méénken boe_es, even buiten Hinde-

loopen spreken de mensen Fries.

(Van ‘boers’).

Boe_ege, buigen.

Boe_ege, boe_egde, boe_egd; buigen, boog,

gebogen.

Boe_ei-je, boei. Mv. *boe_ei-jens*.

Hie kriege de boe_eijens oe_n, hij kreeg de boeien aan.

Boe_el; veel, een „hele boel”.

Die man het ’n boe_el ji_ald, die man heeft veel geld.

Verkleinwoord: **boe_eltjen**. ’t *Ies der ’n raar boe_eltjen*. ’t Is daar een rare boel.

Boe_elge boelgoed, verkoping.

Jêe sôlle boe_elge hâalde, zij zullen verkoping houden.

Boe_ete, boete.

Hie het boe_ete kriege, hij heeft boete gekregen.

Boegel; koperen bandje over de klomp, die gebroken was.

Boeie, dobber (bij een hengel).

De boeie gêdt oender wetter, helje op!

De dobber gaat onder water, haal op!

Boekbarje, bodem van een hooiwagen.

Boekdelling, bodem van het ruim van een schip.

† **Boekeleerje**, met de polsstok onder de arm ergens over springen. (Fries: boekelje).

Boeksprekke, buikspreek.

Boenge, blaas.

Boengel, bongel, ijzeren gewicht aan ketting.

De hiengst het ’n boengel oe_n ’e póót, het paard heeft een bongel aan de poot.

Boengelje, in de samenstelling „*twôds-boengelje*”, tegenwerken, tegenspartelen.

Doe mûst nádt alltiet só twôdsboengelje,

je moet niet altijd zo tegenwerken.

Boenke, been, bot. Mv. *boenken*.

Het hê-je lê_uer, ’t spek ôf de boenken?

Wat heb je liever, ’t spek of de bot-

ten?

Regboenke, ruggegraat.

Ook: visgraat.

Pas op ’e boenken, pas op de graten.

Fiene boenkjes, fijne graten.

Boent, bont. (De oe kort als Ned. boek).

Blaauwboent, blauwbont. Verder ook:

swatboent, zwartbont; *raaboent*,

roodbont.

Boentgoe_d, bonte kledingstoffen.

’t *Hieleper boentgoe_d*, de Hindeloo-

per bonte stoffen.

Boenzel, stuiter (kinderspeelgoed).

Boer, boer. Mv. *boeren*.

Boereddô_eter, boerendochter.

Boerefâdn, boeremeid.

Boerefient, boerenknecht.

Boerehuus, boerenhuis.

Boerejoenge, boerenjongen.

Boerekôol, boerenkool.

Boeresôô_n, boerenzoon.

Boerjoenge, buurjongen. (korte oe).

Boerkje (korte oe), boeren (werkwoord).

Die man het goo boerke; die man heeft

goed geboerd, goede zaken gedaan.

Boer-inne, boerin.

De boer geeng mei de boerinne nei de wickmôrke. De boer ging met de boerin naar de weekmarkt.

Boerman, boerwiif; buurman, buurvrouw. (De *oe* kort, als in Ned. 'hoed').
Mv. *de boerlii_ad*, of *boeren*.

Uus boerman ies óówerlédén, onze buurman is overleden.

Boerren (met korte *oe*); 1°. buurt, bebouwde kom.
Bekend is de uitdrukking: „*óm boerren*”, d.i. wandelen door de stad.

Bin de bòn ek tuus? Jèè binne óm boerren. Zijn de kinderen ook thuis? Zij wandelen door de stad (Zie ook: „slag”).

Géést mei 'n slag óm boerren? Ga je mee wandelen?

— 2°. naam van een straat in Hindeloopen.
Hie wennet op 'e Boerren, hij woont op de „Boerren”.

Bóks, boekweitenbrij.

Jèè iete joo bóks mei set en stróóp, zij eten vandaag boekweitenbrij met vet en stroop.

Bókse, 1°. broekspijp.

Doe hest 'n skoer ien 'e bókse, je hebt een scheur in de broekspijp;

— 2°. boksen.

Souwe 's bókse? Zullen we eens boksen?

Bòlle, 1°. stier. Mv. *bòllen*.

Der ies 'n bòlle ien dót láánd, daar is een stier in dat stuk land.

Bòllepiest, bullepees.

— 2°. wittebrood.

Iek woê_ad wól 'n stikjen bòlle hewwe, ik wou wel een stukje wittebrood hebben.

Prómme en bòlle, pruimen met wittebrood gekookt (een geliefkoosd gerecht).

Verkleinwoord: *bòltjen*, broodje.

'n Krentebòltjen, een krentenbroodje.

Bòllekoer, mand met bakkerswaren.

Bòllerónster, vrouw, die met wittebrood langs de deuren vent.

Bòllebefjes, bòllebefkes; ook *bòllebuisjes*; gebakjes. (eigen gebak).

Op Houmanhou baken jèè bòllebefjes, op Vastenavond baken ze gebakjes.

Bòlzet, Bolsward.

De Bòlzeter mórke, de Bolswardse kermis.

Bòlzeter Niejláánd, Nijland (tussen Bolsward en Sneek gelegen).

Bómbòót; bootje, gebruikt om passagiers van de (vroegere) Amsterdamse

boot te halen of er heen te brengen.
't Doeret jitte al het, éé_a't de bómbòót bie de stómbòót ies. Het duurt nog al wat, eer de bomboot bij de stoomboot is.

Bòn, kind. M.v ook *bòn*.

Hó fuule bòn hè jie? hoeveel kinderen hebt gij?

Broe_asbòn, broerskind.

Bònnepraat, kinderpraat.

Bònnewòrk, kinderwerk.

Bónne, 1°. het vee drenken.

De boer ies oe_n't bónnen; *strak sòl 'r mólke*. De boer is bezig, 't vee te drenken; straks zal hij melken.

— 2°. drinkplaats voor het vee; kuil met afgaande trappen om het water te kunnen bereiken.

Oe_n'e Aa_asterdiek ies 'n bónne, aan de Oosterdijk is een drinkkuil.

Bònsbòn, kleinkind. Mv. ook: *bònsbòn*. (Eigenlijk: kindskind).

Aame hee acht bòn en trietig bònsbòn, Grootmoeder had acht kinderen en dertig kleinkinderen.

Bónzje, bonzen.

Náát só óp 'e dòòr bónzje, niet zo op de deur bonzen.

Bóó_ad, boord.

'n Skeenen bóó_ad óm 'e hals dwaan, een schone boord om de hals doen.

In de wandeling ook: *'n wiet bóst* (= een witte borst). *Sèèn him 's, hie het jitte wól 'n wiet bóst!* Kijk hem eens, hij draagt nog wel een witte boord!

Bóó_ade, plank in een kast.

't Leit op 'e éé_aste bóó_ade, 't ligt op de eerste plank.

Bòò_adskip, boodschap.

Bòò_adskippen dwaan, boodschappen doen.

Bòò_adskiprónner, boodschaploper.

Bòòge, vel papier. Mv. *bòògen*.

Jòò_n mie 'n skeenen bòòge papier, geef mij een schoon vel papier.

Printebòòge, een vel papier met prentjes.

Book, boek.

Skriewbook, schrijfboek.

Rekkenbook, rekenboek.

Psalmbook, psalmboek.

Doe stéést áádig bie uis ien 't book, je staat aardig bij ons in 't boek (Wij moeten aardig wat geld van je hebben).

Bookweet, boekweit.

Bookweetenbrii, boekweitenpap.

Bookweetengrót, boekweitengort.

Bóólt, bout.

'n Iizeren bóólt, een ijzeren bout.

Bóóm, bodem.

't Leit op 'e bóóm, het ligt op de bodem.

De bóóm ies uut 't fòt, de bodem is uit het vat.

Bóómòòlje, boomolie.**Bóómwólle**, boomwol, watten.**Bòòr**, boor.

Jòò'n mie de bòòr 's, geef me de boor eens.

Bòòre, kater.† **Bòòskje**, trouwen.

Só géét 't ek mei 't bòòskjen faik (Roosjen). Zoo gaat het ook vaak met 't trouwen.

Bòòt, boot. Mv. *bòòten*.

De bòòt leit oe'n 'e steiger, de boot ligt aan de steiger.

Verkleinwoord: *bòòtjen* (met óól).

Bóózem, schoorsteenboezem, rookleiding.

't Róókt op 'e sóólder, der ies 'n gat ien 'e bóózem. Het rookt op zolder, er is een gat in de schoorsteenboezem.

Bóp-eend; boveneind, hoofdeinde.**Bópmester**, hoofdonderwijzer.

Ies de bópmester er al? Is de hoofdonderwijzer er al?

Bóppe, boven.

Hie stoog bóppe uus, dús wie mòòsten dwaa'n het 'r see. Hij stond boven ons, dus wij moesten doen, wat hij zei.

„Hielepen bóppe!” Hindeloopen boven!

Bóppebrook, bovenbroek, pantalon.

Bóppekáánt, bovenkant.

Bóppekaimer, bovenkamer.

Nei bóppen, naar boven. Fan bóppen,

van boven. Iek geeng nei bóppen,

ik ging naar boven. Hie kòòm

fan bóppen, hij kwam van boven.

Bóppest, bovenste. Hie wée_ad de bópp-

peste op skoe_ale, hij was nummer één op school.

Bòrgje, 1°. borgen, op krediet kopen.

Iek ken 't náát betelje, iek woe_ad 't wól bie jie bòrgje. Ik kan 't niet betalen, ik wou 't wel bij u borgen.

Ook wel búrgje en bòrgje.

— 2°. borgen. Ook wel ópbòrgje, opbergen.

Ken je 't allegaar wól bòrgje? Kan u het allemaal wel borgen?

Wúr hest 't ópbòrgje? Waar heb je 't opgeborgen?

Bòrgje, bòrgje, bòrgje; borgen, borg, geborgen; ook borgen, borgde, geborgd

† **Bòrgoense**, Bourgondische. Komt voor in de kleine kroniek (Zeemans-almanak van 1679).**Bòrje**, boren. (werkw.).

Bòrje, bòrre, bòrre; boren, boorde, geboord.

Hie het 'r 'n gat ien bòrre, hij heeft er een gat in geboord.

Bósk, bos in zijn verschillende betekenissen.

'n Bósk kaai-jen, een bos sleutels.

't Gasterlandse bósk, het Gaasterlandse bos.

Het het die joenge 'n bósk hier op 't háád. Wat heeft die jongen een bos haar op 't hoofd.

Bósse, bus.

Dwaa'n 'n sent ien 'e bósse, doe een cent in de bus.

Daabósse, begrafenisfonds.

Bóssel, borstel.**Bósselje**, borstelen (werkwoord).**Bóst**, borst.

'n Lik bòn de bóst jòòn, een klein kind de borst geven (voeden).

'n Wiet bóst, een witte boord met front.

Bóstlappe, borstlap.

Bóstròk, borstrok.

Bóst (in de uitspraak wel te onderscheiden van het voorgaande), barst. Mv. *bòsten*.

Der ies 'n bóst ien 't gles, er is een barst in het glas.

Bòste, 1°. barsten (werkwoord).

Bòste, bòste, bòsten; barsten, barstte, gebarsten.

't Gles bòste heelendal stikken, het glas barstte heelemaal stuk.

Onv. Teg. tijd: 't Gles bóst, het glas barst;

— 2°. van „bòd-ste”, bedstee.

Jó slòpt ien 't bòste, zij slaapt in de bedstee.

Bót, 1°. bot. Mv. *bóttén*.

Bót trapje, de botten bij laag water op het strand vangen, door er op te trappen.

Verkleinw. *bótjen*, halve stuiver.

Bótkoer, vismand.

— 2°. erg.

Al tó bót, al te erg.

Doe mekkest 't al tó bót, je maakt het al te gortig.

Bòtte, brug zonder leuningen. (veel in het weiland, en bij de boerderijen). Mv. *bóttén*.

† **Bòttedwaa_n**, kransje houden, visite.

Der weeren fè_uer joenge fàánen

Op Houmanhou oe_n 't bòttedwaa_n.

Er waren vier jonge meisjes

Op Vastenavond bij elkaar op visite.

(Aanhef van Roosjen, „Houmanhou”).

Bòtter, botter, vissersvaartuig. Zie: „aik”.

Braa, brood.

Op wetter en braa, op water en brood.

Braa iete, de gewone uitdrukking

voor morgen- en avondeten. *He-j' me*

al braa ieten? Heb jullie al brood ge-

geten?

'n Stik braa, de uitdrukking voor bot-

terham.

Het wò-je op 't braa hewwe? Wat wil

U op het brood hebben?

Er wordt speciaal roggebrood mee be-

doeld; wittebrood is „bòlle”.

'n Haal braa, een half roggebrood.

'n Fèèn braa, een kwart roggebrood.

Braabak, broodbak. *Braakòste*, brood

korst.

Braamòs, broodmes.

Bráánd, brand.

'r Ies bráánd, er is brand.

Jó ies skeen as de bráánd, zij is zeer

zindelijk.

Bráándmester, brandmeester.

Bráándspöite, brandspuit.

† **Braa-nietsig**, kwaadaardig.

Braail, braaf.

'n Braiwen joenge, een brave jongen.

Brak, barak. Naam van de oude kazerne

uit de Franse tijd, nog lang daarna

voor bewoning gebruikt.

Hi wennet ien 'e Brak, hij woont in

de Brak. (van 't Franse „baraque”).

Bréé, breed.

'n Bréé góólden öriizer, een breed

gouden oorijzer.

Die slaa_t ies tó bréé, der kest náát oer

henne sprienge. Die sloot is te breed,

daar kan je niet over heen springen.

Vóór een klinker wordt het *brééd*: een

brééd ör-iizer, een breed oorijzer.

Brééd oer de húúpen, breed over de

heupen.

Breede (de *ee* als Ned. *mee*), braden.

Breede, bròtte, bròt; braden, braadde,

gebraden.

Mem ies oen 't fisk breeden. Moeder is

bezig, vis te braden.

In overdrachtelijke zin: *hie sit mar bie*

de kachel tó breeden, hij zit maar bij de

kachel te „braden”, zich te koesteren.

Breedpanne, braadpan.

Breef, brief. Mv. *breewen*.

De pòst bròt mie 'n breef, de post

bracht me een brief.

Verkleinwoord: *breefjen*.

Breewekàáte, briefkaart.

Brèèg, brug.

Jèè geengen de Wipbrèèg oer, zij gin-

gen de Wipbrug over.

Hie kómt oer de Iendieksbrèèg, hij

komt over de Indijksbrug.

Verkleinwoord: *brèchjen*, bruggetje.

't Brechjen, naam van het bruggetje,

dat uit Hindeloopen naar de „*éé_{ste}*

minsker” voert.

Brèègeman, bruidegom.

Nog in: *brèègemanspiipe*, bruidegoms-

pijp (bewerkte kalken pijp van circa

40 à 50 centimeter lang, voor de brui-

loft met bloemen versierd).

Bréète, breedte.

'n è_{an}le ien 'e bréète, een el in de

breedte.

Breidje, breien.

Breidje, breide, breide; breien, breide,

gebreid.

Jó breidet 'n paar hōzzen, zij breidt

een paar kousen.

Bij de vissers: *nōtten breidje*, netten

breien.

Breiskéde, hout om de breinaald er

op de doen steunen. Bij verkorting

ook wel: *breidskéé*.

Brek, gebrek, behoefte.

Ji_ald hek 'nt brek, aan geld heb ik

geen gebrek, geen behoefte.

Brekke, breken.

Brekke, brekte, bretsén; braken, brak,

gebroken.

Hie het 'm stikken bretsén, hij heeft

hem stuk gebroken.

De aigen brekke; de oogen bederven,

door bij donker te lezen.

Doe múst dien aigen náát brekke,

hááld op mei lèezen. Je moet je ogen

niet bederven, houd op te lezen.

Brek-iizer, breekijzer.

Bre-taal, brutaal.

Het 'n bretaalen joenge, wat een bru-

tale jongen!

Briek, scheef.

Dien strik sit briek, je strik zit scheef.

Briek uutstèlle, raar bedenken.

Doe kest 't briek uutstèlle, jij kunt 't

raar voorelkaar krijgen.

Brienge, brengen.

Brienge, bròt, bròt; brengen, bracht

gebracht.

Iek bròt 't him, ik bracht het hem.

Waa hest 't bròt, wien heb je het gebracht?

Brii, (niet brij, maar:) pap.

Riizenbrii, rijstepap.

Gröttenbrii, gortepap.

Soepenbrii, karnemelkspap.

Lest wòl brii? Lust je wel pap?

Briipöt, pappot.

Bril, bril.

Brilje: 1°. een bril dragen.

Múst ek al brilje? Moet je ook al een bril dragen?

— 2°. † slaag geven (bij Roosjen).

Brims, horzel, wesp, Mv. *brimzen*.

Der flógt 'n brims, daar vliegt een wesp.

Brimstig, nors; ook *bremstig*.

Het sógt die man 'r brimstig uut! Wat ziet die man er knorrig uit!

Bróddelje, broddelen.

Bróddellappe, broddellap. Ook *bródlappe*.

De fantjes, jin't breidjen leere, meikje *éé*st 'n bródlappe. De meisjes, die leren breien, maken eerst een broddellap.

Bródsk, broeds (begerende te broeden).

Die hoe_n ies bróds_k, die kip is broeds.

Bródzig, broeiend, broeiig.

't Weer ies bródzig, het weer is broeiend.

Jin tókke wóllen klaa_n bin só bródzig, die dikke wollen kleren zijn zo broeiig, zo benauwd.

Broe_eder; gebakje, poffertje.

Broe_et-je, broeien. (De oei meer gerekt dan in 't Nederlands).

't Haa broe_eit, het hooi broeit.

Hie het ki_ld skiepe, jimme mútte broe_eije. Hij heeft kou gevat, jullie moet broeien (met warme kompresen werken).

Broe_ei-je, broe_eide, broei_ed; broeien, broeide, gebroeid.

Broe_eibak, broeibak.

Broe_es, schuim. (Lange oe als in boer).

't Broe_es stoog de hiengst óp 'e bek, het schuim stond het paard op de bek.

Broe_eje, schuimen.

Broeke, gebruiken.

Broeke, broekte, broekt; gebruiken, gebruikte, gebruikt.

Dòt ken 'k náát broeke, dat kan ik niet gebruiken.

Waa het 't leste keer broekt? Wie heeft het de laatste keer gebruikt?

Bròk, stuk.

Jòon mie 'n bròk, geef mij een stuk.

't Lòdi ien stikken en bròkken, het lag aan gruzelementen.

Bròkkelje, brokkelen (werkwoord).

Brómme, brommen.

Brómmer, bromvlieg.

Brook, broek.

Hie het 'n niejen brook oe_n, hij heeft een nieuwe broek aan.

Bròts, in de uitdrukking: náát fuule bròts, niet veel zaaks.

Die áalde jas ies náát fuule bròts, jòd_en him mar wei. Die oude jas is niet veel zaaks, geef hem maar weg.

Brúllòft, bruiloft.

De góóldene brúllòft, de gouden bruiloft.

De selwerne brúllòft, de zilveren bruiloft.

Brúllòftssaing, bruiloftslied.

Bruud, bruid.

Brèegeman en bruud, bruidegom en bruid.

Bruu-je; slaan, klappen.

Hest bruujen hèè_end? Heb je klappen gehad?

Bruun, bruin.

Bruune bántjes, bruine bonen.

'n Bruunen hiengst, een bruin paard.

Bruunfisk, bruinvis.

Bülle, luchtbel op het water.

Büllebleeze, bellen blazen.

Búlt, 1°. bochel, 2°. buil.

Die èè_erme swalker het 'n búlt, die arme stumper heeft een bochel.

Iek hef 'n búlt óp 't fúrhdáad, ik heb een buil op 't voorhoofd. (Zie *boe_ede*).

Búlte, (of *búlt*) een grote hoeveelheid, boel.

'n Búlte mòòlken, veel melk, een boel melk.

'n Búlte haa, veel hooi, een boel hooi.

'n Búlte ji_ld, veel geld.

'n Búlte dròkte, of ook: 'n hóópen dròkte? Heel wat drukte! (Zie „hóópen”).

Búrg, borg. Mv. *búrger*.

De búrg wòd oe_nspretzen, de borg wordt aangesproken.

Iek bin 'r die búrg fòòr, ik sta er je borg voor.

Búrgemester, burgemeester.

Búrgerii, burgerij.

't Bestier het 't bekend mekke oe_n 'e búrgerii, Het Bestuur heeft 't bekend gemaakt aan de burgerij.

Búrgje, borgen; zie *bòrgje*.

Bútte, gesloten rond bakje. Waarschijnlijk van Fr. *boîte*, doos.

† **Bútte**, sukkel of stakkerd.

„Den stéet de Kóóning geliek mei d'al-
lerèèarmste bútte”. (Uit Roosjen,
„Het dweit m'n al óm 't jald”). Dan
staat de Koning gelijk met den al-
lerarmsten sukkel.

Bútter, boter.

'n Haal poend bútter, een half pond
boter.

Jèe iete riis mei soeker en bútter, zij
eten rijst met suiker en boter.

Bútterblómme, boterbloem.

Bútterfebriek, boterfabriek.

Búú, walgend, met tegenzin; beu.

Iek bin 't búú, ik heb er genoeg van.

Búú_at, beurt.

É_alk sien búú_at, elk zijn beurt.

't Ies mien búú_at, 't is mijn beurt.

De búú_atman, búú_atskipper; beurt-
schipper.

Doe múst dien búú_at òðwaa_etje, je
moet je beurt afwachten.

Buu_at, buurt.

Jèe wenje der ek ien 'e buu_at, zij
wonen daar ook in de nabijheid.

Buuj, bui. Mv. buujen.

'n Rienbuuj, een regenbui.

Der sit 'n buuj ien 't Nóó_adwesten,
daar zit een bui in 't N.W.

'n Toerbuuj, een donderbui.

't Ies mar buujig, 't is maar buig.

Buuk, buik.

Piene ien 'e buuk, buikpijn.

† Was ook wel: boek.

Buut, buit.

Der wé_ad 'n skip feginzen, nó ròdnen
ze tó buutseekjen. Er was een schip
vergaan, nu liepen ze (langs het
strand), om „buit te zoeken”.

Dò's buut! Ook wel: dò 's binne!
Dat heb ik!

† **Buutebòrje**, koffiedrinken.

Ook: † de buutebòr, de koffiepote, koffie.

De buutebòr die wádd ienskoenken,
de koffie werd ingeschonken. (Uit
Roosjen, „Houmanhou”).

Buute(n), buiten.

Wò-je lè_ast binne of buute(n) sitte?

Wil u liefst binnen of buiten zitten?

Buutefádder, buitenvaarder, zeeman
op de grote vaart. Ook: buutefadder.

Buutengewóón, buitengewoon.

D

Daa, dood. 1°. subst.: de daa.

'n Moe_ene nei sien daa, een maand
na zijn dood.

Daabenaawd, doodsbenauwd.

Daakiste, doodkist.

Daastòl, doodstil.

Daadshádd, doodshoofd.

Daagoo, doodgoed.

— 2°. adjectief. Jerre fè_ar ies al sáán
ji_er daa, hun vader is al zeven jaar
dood.

Attributief gebruikt, wordt het daade
vóór mannel. en vrouwel. woorden:
'n daaden man, een dode man; 'n daade
koë, een dode koe; vóór een onzijdig
woord blijft het daa: 'n daa bòn.

Haaldaa, halfdood.

Daai, deeg.

't Daai wòl nádt riize, het deeg wil
niet rijzen.

Soerdaai, zuurdeeg.

Daai-je, uitstaan (van hitte). Uitslui-
tend in de infinitievorm gebruikt, in
verbinding met het werkwoord „ken-
ne”: kunnen.

De brii ies só heet, iek ken 't nádt
daaije. De pap is zo heet, ik kan ze
niet eten (uitstaan).

Daalder, bedrag van één gulden vijftig.

Dòt kòdstet 'n daalder, dat kost f 1.50.

Daalik, dadelijk. (De i toonloos).

Iek kóm daalik, ik kom dadelijk.

Daalik dwaai_en! Ogenblikkelijk
doen!

Daalje, dahlia. Mv. daaljes.

Het bloe_e-je jien daaljes! Wat bloeien
uw dahlia's;

Daaljewóttel, dahliaknol.

Daamp. 1°. damp.

'n Daamp oer de fi_alden, een damp
over de velden.

— 2°. als bijv. naamw.: vochtig.

Dòt himd feelt jille daamp, dat hemd
voelt noch vochtig.

De segaaren bin daamp, de sigaren
zijn vochtig.

Daampens, vochtigheid.

De daampens ien dòt huus ies heel
slim, de vochtigheid in dat huis is
heel erg.

Daanig, erg.

Dòt bòn groe_eit daanig. Dat kind
groeit flink.

Hie ies daanig ien'e war. Hij is erg
in de war.

Daauwe, 1°. dauw. Figuurlijk: 't Ies mei
'n daauwe beleid, het spel is bedorven,
het mooie is er af.

— 2°. verl. deelw. van daauwje (zie ald.).

Daauwje, dauwen.

Daauwje, daauwe, daauwe; dauwen,
dauwde, gedauwd.

't *Het fan'e naa_{te} slim dauwe*, 't heeft van nacht erg gedauwd.

Dauw-wûrm, dauwworm.

Daaze, doos. Mv. *daazen*. Verkleinwoord *daasjen*.
'n *Daasjen luusjefers*, een doosje lucifers.

Dait, doof.
Só daif as 'n snip, zo doof als een „snip”.

Daigelieks, dagelijks.
Hie kómt daigelieks bie sien bôn, hij komt dagelijks bij zijn kinderen.

Datwerje; dreunen, daveren.
't *Huus daivere fan jerre geskreeuw*, het huis daverde van hun geschreeuw.

Damje, dammen (werkw.).
Jèè wée_{den} oe_n 't damjen, zij waren aan het dammen.
Damstik, damschiif.

Dammen, Galamadammen (in de nabijheid van Koudum gelegen).

Dangetje, drentelen.
Dangetje, dangele, dangele; drentelen, drentelde, gedrenteld.
Iek dangele der het óm, ik drentelde daar wat rond.

Dè_attel, ook *dè_attten*, dartel.
Jin bôn bin só dè_attel, die kinderen zijn zo dartel.

Dèè, toen; 1°. als bijwoord: *het deeg er dèè?* wat deed hij toen?
— 2°. als voegwoord: *Wie aaten krekt, dèè't gebú_ade*; wij aten juist, toen 't gebeurde.

Dé_ale, duivel. In uitroepen gebruikt: *dé_ale bôn!* heden, kind!

Deef, dief. Mv. *deewen*.
Soe_{den}-ze de deef al hebbe? Zouden ze den dief al hebben?
De deef ken 'n haal jier sitte, de dief kan een half jaar „zitten”.
Als scheldwoorden: *graa_{te} deef!* grote dief;
Gauwdeef, gauwdief.

Déégelik; 1°. ter dege.
Bin jie der niedig óm? Wól déégelik!
Is u daar boos om? Wel terdege;
— 2°. degelijk.
Hie ies 'n déégeliken joenge, hij is een vertrouwbare jongen.

Dèégje, dagen (werkw.).
't *Begónt al tó dèégjen*, het begint al te dagen.

Dééglik, degelijk.
'n *Déégeliken joenge*, een degelijke jonge.

Zie: *déégelik*.

Déél, deel. Mv. *déelen*.

Hie het ek 'n déél fan de erfenis kriege, hij heeft ook een deel van de erfenis gekregen.

Dééle, delen (werkwoord).

Dééle, déélde, dééld; delen, deelde, gedeeld.

Jimme mütte 't mei e-ném dééle, jullie moet het samen delen.

Dèèp, diep.

Pas óp, die fadt ies dèèp; Pas op, die vaart is diep.

Dèèr, bij wijze van liefkozing tegen een kind gezegd.

Doe lík dèèr; Jij kleine schat!

Deesik, broekzak (waarschijnlijk van dij-zak, ofschoon een woord „dee” voor ‘dij’ niet bestaat). Mv. *deesiken*.

Deesikdook, zakdoek.

Deesikj_ald, zakgeld.

Dei, dag. Mv. *dèegen*.

Oer dei, over dag.

Groet: *Dei!* verkorting van *goendei*, goeden dag! *Deisizze fan*, groeten van.

't *Wól hest nádt dei*, 't wordt haast niet licht ('t blijft lang donker).

Iek bin trèè dèegen sèek, ik bin drie dagen ziek.

Deis, 's daags. *Deis en naa_{ts}*, daags en 's nachts. *Deis en Sendes*, 's daags en 's Zondags.

Deise klaan, dagse kleren.

'n *Deihier*, een daghuur.

Deiles wèeze, ruzie hebben.

Jimme mütte naat deiles wèeze, jullie moet geen ruzie maken.

Del, neer.

Jó faal del, zij viel neer.

Doe múst die del jòon, je moet gaan slapen.

Dellizze, neerleggen.

Delsmiete, neergooien.

Delsótte, neerzetten.

Demp of **dempig**, kortademig.

Dèn, dan.

Hó géét dót, het dweít m'n dèn? Hoe gaat het, wat doet men dan?

En as 'r nádt tuus ies? Dèn kómt mar wúróm. En als hij niet thuis is?

Dan kom je maar terug.

Na een comparatief is het Nederl. ‘dan’ „as”.

Hie ies grätter as sien broer. Hij is groter dan zijn broer.

Der, daar.

Iek bin der nooit west, ik ben daar nooit geweest.

Hir en der, hier en daar.
Derbie of *dè_ebie*, daarbij.
Dermei of *dè_emei*, daarmee.

Deróm, daarom.
Deróm náát, evenwel, toch.
Deróm náát. hie koo wòl kómme; evenwel, hij kon wel komen.

Deurwaa_eder, deurwaarder.

De-zien, dozijn.
'n Haal dezien, een half dozijn.

Die; je, jij (in 3de en 4de naamval).
Iek jòòn 't die; ik geef het je.
Iek hef die náát sù_end, ik heb je niet gezien.

Die-aiken, diaken.
Hie ies dieaiken ien 'e serke hij is diaken in de kerk.

Diek, dijk.
De Aa_esterdiek en de *Westerdiek*.
As 't sòmme mòi weer ies, gaan we de *diek óm*; als het des zomers mooi weer is, gaan we de dijk om.
Twiske diek en paalen, tussen dijk en zeepalen.
Diekhuusjen, huisje aan de Oosterdijk.
Diekshe_eanne, dijkshoek.
Diekshekke, hek op de dijk.

Dien, jouw (bezittelijk), van *doe*.
Ies dôt dien boek? Is dat je boek?
 Zelfstandig: *dienen*. *Jòòn mi dienen*, geef mij het jouwe. *Dienen ies náát só mòi as sienen*, het jouwe is niet zo mooi als het zijne.

Dieng, 1°. ding. Mv. *diengen*.
'n Mòi dieng, een mooi ding.
Iek woe_ed óm 'n mòi dieng, dôt er 't kriege. Ik wou om wat liefs, dat hij het kreeg.

— 2°. Ook schertsend voor: meisje.
Doe bist 'n lèf dieng, je bent een lief meisje.

Diir, 1°. zelfst. naamw.: dier.
'n áádig diir, een aardig dier.

— 2°. adjectief: duur.
De kii binne diir, de koeien zijn duur.
Hó diir ies dôt? Hoe duur is dat?
Diir, di_eder, di_est; duur, duurder, duurst.

Diiwel, duivel.
„Bistoe de diiwe, iek bin dien maat,” see Fóppe, déé 't 'r 'n sélhoend bie 't hóófd soog; en hie er henne! „Ben jij de duivel, ik ben je maat,” zei Foppe, toen hij een zeehond bij het landhoofd zag; en hij er heen!
Diiwelbander, duivelbanner.

Diiwekaater, duivekater (basterdvloek).

Diizig, nevelig.
't Ies diizig ien 'e fii_ete, 't is nevelig in de verte.

Diggel, scherf.
't Glas faal ien diggels, het glas viel in scherven.
Diggelfier, St. Elmsvuur.

Dije, dijen (werkw.).
Dije, dijde, dijd; dijen, dijde, gedijd.
Graauwe è_etten dije uut ien 't wetter; grauwe erwten dijen uit in het water.
 Ook: groeien, gedijen.
Flaaks wòl hir náát dije, vlas wil hier niet gedijen.

Dimter, Deventer.
Dimter kooke, Deventer koek.

Dinderje, dreunen.
't Dinderet ieder keer tróch de groende, het so_ed dôt wèze? Het dreunt hier telkens door de grond, wat zou dat zijn?

Dippe, betten, indopen.
Dippe, dipte, dipt; betten, bette, gebet.
De dook ien 't wetter dippe, de doek in het water dopen; *en den 't seere plak 'r mei dippe*, en dan de pijnlijke plaats er mee betten.

Dit, ditte; dit.
Nimme jie ditte? Neemt u dit?
 Meestal met grote nadruk uitgesproken.

Dizódder, wanorde (Frans désordre).
De heele boe_el ies ien dizódder, de hele boel is in wanorde.

Dizze, deze.
Dizze wei mût je uut. Deze weg moet U uit.
 Onzijdig in *dis-keer*, deze keer. *Mût je ek mòi_eken hebbe?* *Diskeer náát*. Moet je ook melk hebben? Ditmaal niet.

Doe, jij, je. (1e naamval).
Doe mût só náát, je moet zo niet.
 In de vragende vorm, na een werkwoord op s, verscherpt tot *toe*:
Het hest-toe der? Wat heb je daar?
Het seist-toe: Wat zeg je?

Doebel, dubbel.
'n Doebele goudjeblómme, een dubbele goudsbloem.

Doebeltjen, dubbeltje. Mv. *doebeltjes*.

Doe_el, doel.
Het ies dien doe_el? Wat is je doel?

Doe_ezellig, duizelig.
Hie waa_ed doe_ezellig, hij werd duizelig.

Doe_ezelje, duizelen.

't Begòn him tò doe_ezeljen, 't begon hem te duizelen.

Doeke, duiken.

Doeke, doekte, doekt; duiken, dook, gedoken.

Hie doekte ien 't wetter, hij dook in 't water.

Doekelje, duikelen.

Dookjen, doekje. Verkleinwoord van: dook (doek).**Doeng**, mest, stalmest.

Der müt doeng oer 't láánd, er moet mest over het land.

Doengbúlt, mestvaalt.

Doengfúrke, mestvork.

De doengbúlt en de jerdóbbe binne efter de boerderii, de mestvaalt en de gierput zijn achter de boerderij.

Doengriide, mestrijden.

Donker, donker.

Het ies 't doenker buuten! Wat is 't donker buiten!

Doenkerblaauw, donkerblauw.

't Stéét 'r doenker mei him fòdr, 't staat er donker met hem voor.

Doensje, dansen.

Doensje, doense, doense; dansen, danste, gedanst.

Leet uus het doensje, laat ons wat dansen.

Jin bòn dwaa_en dð_as náát as sprienge en doensje, die kinderen doen anders niet dan springen en dansen.

Doerak, deugniet, loeder.**Doere**: 1°. durven.

Doere, dð_ast, doe_ad; durven, durfde, gedurfd.

Onv. Teg. tijd: iek doer, doe doe_ast, hie doe_at; wie, jimme, jèè doere. Beleeft enkelvoud: jie doere.

Jèè wölle wöl, mar jèè doere náát. Zij willen wel, maar zij durven niet.

— 2°. wortel van de waterplant duikelaar. Mv. doeren.

De joenges seekje doeren, de jongens zoeken wortels van de duikelaar,

Doerje, duren.

Doerje, doere, doē_ad; duren, duurde, geduurd.

't Doere náát lang, het duurde niet lang.

Die sees ken doerje, die kaas kan duren (zonder te bederven).

Doē^w, duif. Mv. doē^wen.

Der sit 'n doē^w òp 't huus, er zit een duif op het huis.

'n Doē^w en 'n doffer, een duif en een offer.

Doē^waa_i, duivenei.

Doē^we-hòk, duiventil.

Tótteldoē^w, tortelduif.

Doē_e, duwen,

Doē_e, doe_ede, doe_ed; duwen, duwde, geduwd.

Náát só doe_e, niet zo duwen!

Dòkke, pop. Mv. dòkken.

't Lik fantjen kriege 'n mòdien dòkke op jerre jii_addei. Het kleine meisje kreeg een mooie pop op haar verjaardag.

Dòkter, dokter.

Dòktesgang, doktersvizite. Komt voor in de uitdrukking: Dien gang ies gin dòktesgang, je moogt wel eens lopen, je hebt de tijd wel.

Dòl, muts voor mannen.

Hie hee 'n roēgen dòl òp 't háád. Hij had een ruige muts op het hoofd.

Dòlle, 1°. rustplaats bij kinderspelen.

Hi ies òp 'e dòlle, hij is op de rustplaats, mag dus niet getikt worden.

— 2°. als werkwoord: met een ijzeren stang een opening maken in het broeiende hooi.

't Haa broe_eit, de boer müt dòlle. Het hooi broeit, de boer moet „dollen”.

— 3°. èē_apels dòlle, aardappels rooien.

Dòm, dom.

'n Dòmmen joenge, een domme jongen.

Dòmariest; vermetel, roekeloos.

Dòm_kòp, domkop, domoor.

Dóót, doof in de zin van uitgedoofd.

Dóówe_kóól, doove kool.

Het lichaamsgebrek 'doof' is „daij”.

(zie aldaar).

Dóóp_pòt, doofpot. Ook uitgesproken: dóóp_pòt.

Dwaa_en 't fier ien de dóóp_pòt, doe het vuur in de doofpot.

Dòd_e, dog.

Heemdòd_e, wachthond op een boerenerf.

Dóóg_e, deugen.

Dóóg_e. dðd_e, dðd_e; deugen, deugde, gedeugd.

Hie dðd_e náát, hij deugde niet.

Oendóógens, ondeugend.

Dóógeniet, deugniet.

Dook, doek. Mv. dooken.

Hie rónt mei d'iirem ien 'e dook, hij loopt met de arm in het verband.

Deesikdoek, zakdoek.

Dookspē_aldē, doekspeld.

Dóómenie, dominé.

Wie gaa_{ne} fenii_{nd} nei Dóómenie's.
Wij gaan vanavond naar Dominé's familie.

Dóómeniespòl, dominospel.**Dóópe**, dopen.

Dóópjùrk, doopkleed.
Dóópe, *dóópte*, *dóópt*; dopen, doopte, gedoopt.
De dóómenie het 'n bòn dóópt; de dominé heeft een kind gedoopt.

Dóópje, indopen.

Doe múst de seere fienger ien 't wetter dóópje, je moet de pijnlijke vinger in 't water dopen.

Dòòr, deur. *Mv. dòrren*.

De dòrren ti_{acht}, de deuren dicht.
De dòòr uut, de deur uit.
De dòòr stéét eepen, de deur staat open. Verkleinwoord: *dòrtjen*, deurtje.
Haaldòòr (zie aldaar).

Dòòter, dochter. *Mv. dòòtes*.

Fan waa bistoe 'n dòòter? Van wien ben je een dochter.

Dóówe, doven.

Hè-je 't fier al dóóf? Hebt u 't vuur al gedooft?
Dóówekóól, dovekool.

Dòp, dop.

Aaidòp, eierschaal.

Dòpje, 1°. doppen (werkwoord).

d_oatten dòpje, erwten doppen.

— 2°. (zelfst. naamw.), dopje voor 'n pistooltje. *Mv. dòpjes*.

Dòt, 1°. dat.

Wò-je dit of dòt? Wil u dit of dat?
Iek see, dòt iek 'r niks fan wist. Ik zei, dat ik er niets van wist.

Met grote nadruk: *dòtte*. *Hest doe dòtte nómd?* Heb je dat genomen?

— 2°. opdat.

Hað rónne, dòst 'r op tiid bist! Hard lopen, opdat je er op tijd bent (*dòst* is hier samengetrokken uit „*dòt-s-toe*”).

Douwe, mansnaam.

Douwe-douwede, staal van antiek Hindelooper japonstof. *Raa* (= rood) *douwe-douwede*, bleek *douwe-douwede*, enz.

Dózien, ook *dezien*; *dozijn*.

Jòòn mie mar 'n dózien, jèè binne gookaip. Geef me maar een dozijn, zij zijn goedkoop.

Draagsel, afslijtsel van kleren aan het lichaam.**Draaie**, draaien.

Draaierii, draaijerij.

Draaimònle, draaimolen.

Draaiörgel, draaiorgel.

Dracht, kleding.

De áálde Hieleper dracht ies heelen-dal oe_n káánt, de oude Hindelooper kleding is helemaal in onbruik.

Draggelje, fladderen.

Tji_nwòddig draggelje de linten òp de hoe_aden. Tegenwoordig fladderen de linten op de hoeden. (Bij Eykman, bl. 154).

Draiwe, draven.

Draiwe, *draifde*, *draifd*; draven, draafde, gedraafd.

Die hiengst ken hað draiwe, dat paard kan hard draven.

'n Haddraiwerii, een harddraverij.

Drééf, in de uitdrukking: *òp drééf*.

Hie ies jitte náát òp drééf, hij is nog niet op dreef.

Dréég, stevig.

Komt voor in de uitdrukking: *dréége kòst*, stevige kost. *Dòt spek ies dréég*, 't stéét bie de man; dat spek is bezwarend, het staat bij den man.

Drèège, dragen.

Drèège, *droog*, *driend*; dragen, droeg, gedragen.

Iek droog 'n swier gewicht, ik droeg een zwaar gewicht.

Hie drèègt 'n niejen hoe_ad, hij draagt een nieuwe hoed.

Drèèger, drager van de doodkist bij een begrafenis.**Drééwel**, drevel. *Mv. drééwels*.

Drééwelbòòr, drevelboor.

Drééwelje, drevelen.

Dri_ats, drek.

Hie trape bie oengelók ien 'e dri_ats, hij trapte bij ongeluk in de drek.

Driels, IJlst.

Drielser réédens, IJlster schaatsen.

Drienke, drinken.

Drienke, *draink*, *droenken*; drinken, dronk, gedronken.

Téé drienke, thee drinken.

Kóffe drienke, koffie drinken.

Doe múst náát só fuule drienke, je moet niet zoveel drinken.

Drienken, drinken (zelfst. naamw.).

Jòòn dòt bòn het drienken, geef dat kind wat drinken.

Drieuwe, drijven.

Drieuwe, *driuwede*, *drii_and*; drijven, dreef, gedreven.

De òðlje drieuw_t òp 't wetter, de olie drijft op 't water.

Der ies 'n liek oe_ndr_ind, er is een lijk aangespoeld.

Driigje, dreigen.

Driigje, driige, driige; dreigen, dreigde, gedreigd.
Hie driige uus mei sien stòk, hij dreigde ons met zijn stok.
Oe_nndriigje, aarzelen. *Hie driige 'r mar tji_n oe_n, hie kòdòst hest nádt begónne*. Hij aarzelde maar, hij kon haast niet beginnen.

Droeg, droog.

't Ies droeg weer, het is droog weer.
Droeg, droeger, droegst; droog, droger, droogst.

Droegje, drogen.

Droegje, droege, droege; drogen, droogde, gedroogd.
De klaa_n droegje, de kleeren drogen.
De nòtten droegje, de netten drogen.
De ienket droege nádt, de inkt droogde niet.
Alles ies al opdroege, alles is al opgedroogd.

Droegje appels, gedroogde appels.

Droempel, drempel.

Hie stoog op 'e droempel. Hij stond op de drempel.

Droenken, dronken.

Blienddroenken, stom dronken.
Der kómt 'n droenkenen man, daar komt een dronken man.

Droégwater, soda. Het woord herinnert aan „droog water”; dit is echter geen Hindelooper taal. (De Hindelooper vorm hiervoor zou moeten zijn „droeg wetter”).

Der müt jitte het droégwater ien dót seepsòp. Daar moet nog wat soda in dat zeepsop.

Dròk, druk.

Het het die man 't dròk! Wat heeft die man het druk!
Dròkte, 1°. drukte.

'n Heelen dròkte, een hele drukte!

— 2°. hoogmoed, inbeelding.

Sèèn him 's mei sien dròkte, zie hem eens met zijn zelfinbeelding.

Dròggje, dromen.

Dròggje, dròdge, dròdge; dromen, droomde, gedroomd.
Doe dròggest! je droomt!

Dróól, sukkel.

Doe je-jest alles, doe bist 'n dróól. Je vergeet alles, je bent een sukkel.
Ómáróóhje, lanterfantent.

Dróóm, droom (zie dròggje). Mv. *dróómen*.

Iek hee 'n mòdien dróóm, ik had een mooie droom.

Dròp, drup.

'n Aamer oender 'e dròp sòtte, een emmer onder de drup zetten.
Nòdsdròp, neusdrup.

Dròpjen, druppel.

Dròppe, druipen.

Dròppe, dròpte, dròpt; druipen, droop gedropen.

Der müt je nádt sitten gaa_n, der dròpt 't. Daar moet ge niet gaan zitten, daar drupt het.

Drúkke, drukken (in alle betekenissen).

Drúkke, drúkte, drúkt; drukken, drukte, gedrukt.

'n Book drúkke, een boek drukken.

Drúk der 's op, druk daar eens op.

De skoe_n drúkke mie, de schoenen knellen mij.

Drúkkerii, drukkerij.

† **Druulje**, met een schijf rollen (Roosjen).

Drúúne, dreunen.

Drúúne, drúúnde, drúúnd; dreunen, dreunde, gedreund.

Druu-we, druif. Mv. *druuwen*.

Druuwebaim, wijnstok.

Duudlik, duidelijk.

't Ies mie jitte nádt duudlik, 't is me nog niet duidelijk.

Dúúgd, deugd. Mv. *dúúgden*.

Dót bin sien gráste dúúgden, dat zijn zijn grootste deugden.

Duumpjen, soort koekje met amandel.**Dúún**, rakelings.

Hie ròòn 'r dúún bie langs, hij liep er rakelings langs.

Dúúntjen, deuntje.**Duunje**, 1°. springen van de koeien.

Duunsk, springerig;

— 2°. rondhuppelen.

Nádt só op bód ómduunje, niet zo op bed rondspringen.

Duursem, duurzaam.

Dót goe_d ies nádt duursem, 't sliet *fi_asten tó gaauw*. Die stof is niet duurzaam, zij slijt veel te gauw.

Duust, schilfers op 't hoofd.**Duuts**, Duits.

Duutsláánd, Duitsland.

Dwaa_n, doen.

Dwaa_n, deed of deeg, deent; doen, deed, gedaan.

Onv. Teg. tijd: *iek dwaa_n, doe dweist, hie dweit, wie dwaa_n(e), jimme dwaa_n(e), jèè dwaa_n(e)*. Beleefde vorm: *jie dwaa_n(e)*.

Iek deeg 't nádt, as iek die wét_ad; ik deed het niet, als ik jou was.
Het söl m'n der oe_n dwaa_n? Wat zal men daartegen doen?
Dwaa_nde, doende. Hie is der dwaa_nde, hij is daar aan het werk.
 Ook in de betekenis van reinigen, schoonmaken: *de kaimer dwaa_n, de kamer opknappen.*
Dwéél, dwell.
Sòkdwéél, schrobber om het schip te reinigen.
Dwéélje, dweilen (werkw.).
Dwéélje, dwééle, dwééle; dweilen, dweilde, gedweild.
Hest 't al oe_ndwééle? Heb je 't al aangedweild? *òpdwééle*, opgedweild.
Dwiele, ijhoofdigheid.
Dwielje, ijlen.
Jó lòdi mar tò dwieljen, zij lag maar te ijlen.

E

è_adbet-e, aardbezie. Mv. *è_adbeien*.
è_ade, aarde. (De è kort).
Wúr ies op è_ade 'n láánd tò fienden, Dòt sò'k 'n Kóóniginne het? Waar is op aarde een land te vinden, Dat zulk een Koningin heeft? (Uit een schooliedje; naar Roosje „*Òp Kóónings Jii_adei*”, 1832.
è_admantjen, aardmannetje.
è_aden, koperen.
è_aden aames, koperen emmers.
è_ader, eerder.
Doe bist 'r è_ader as dien broer, jij bent er eerder dan je broer.
è_ald, leeftijd.
Hie ies fan mien è_ald, hij is van mijn leeftijd.
 Ook *è_alder*.
Jdè binne fan een è_alder, zij zijn van één leeftijd.
è_aldes, ouders.
Libje jien e_aldes jitte? Leven uw ouders nog?
Féél_a wòl, mem náát meer. Vader wel, moeder niet meer.
 Enkelvoud *è_alder* in zinnen als: *'t Ies min fòòr 'n è_alder*, het is hard voor een ouder.
è_alk, elk.
È_alk seit 't, dús 't söl wòl wier wèèze. Elk zegt het, dus 't zal wel waar wezen.
È_alk-en-een, iedereen. Ook: *è_alkeen*.

È_alk müt sien best dwaa_n, elk moet zijn best doen.
e_alwen, elf.
è_alfte, elfde.
è_alftehaal, elfdehalf, 10½.
è_alwenen, datief van *è_alwen*.
't Ies bie è_alwenen, 't is bij elf.
Oer è_alwenen, over elf.
è_andig, gierig (van Fries *éé_n*, arend).
Het bist toe è_andig, wat ben jij gierig!
è_anle, el. Mv. *è_anlen*.
Hè-je 'n e_anle raa báánd? Hebt u een el rode band?
† Eanuute, spoedig. Komt voor in Roosjen, *Houmanhou*:
„De skipper het mie skrii_and,
„Dòt iek eanuute oer müt kómme”.
 De schipper heeft me geschreven,
 Dat ik spoedig over moet komen.
è_atte, erwt. (Korte è). Mv. *è_atten*.
Greene è_atten, groene erwten.
Graauwe è_atten, grauwe erwten.
è_atriis, erwtrij.
è_attehuule, schil van een erwt.
è_attepuulje, erwten doppen.
èè, tussenwerpsel, och.
èè, hááld die 'r 's stòl! Och, hou je eens stil.
éé_alik, eerlijk.
Oenée_alik, oneerlijk.
èè_arm, arm. (adjectief).
'n èè_armen kèè_adel, een arme kerel.
Riek en èè_arm, rijk en arm.
èè_armoe_adig, armoedig. *Hie wét_ad mar èè_armoe_adig ien 'e klaa_n*, hij was maar armoedig in de kleren.
èè_armhè_attig, armelijk, beklagelijk.
Hie see mei 'n èè_armhè_attige stemme:
„iek hef hoenger”. Hij zei met een klagelijke stem: „ik heb honger”.
èè_armhuus, armenhuis.
èè_armeskoe_ale, armenschool.
èè_arpel, aardappel. Mv. *èè_arpels*.
Der ies gin sáált ien 'e èè_arpels, er is geen zout in de aardappels.
èè_arpelskielje, aardappelen schillen.
èè_arpelmoòl, aardappelmeel.
èè_arpelstiesel, aardappelstijfsel.
éé_as, aars.
èè_ast, eerst.
Iek bin èè_ast oen búú_at, ik ben eerst aan beurt.
 Wordt ook uitgesproken *éé_ast*.
èè_astdeis, eerstdaags.
èè_aste, eerste, erge, aarts-.
Dòt ies 'n èè_asten dóógeniet, dat is een aartsdeugniet.
 Ook *éé_aste*.

† éé_azen, haardplaat.

† éé_azenbóó_d; beschilderd houten zoldertje, dat des zomers over de haardplaat ligt (Roosjen).

ééd. eed.

Iek ken 'r 'n ééd óp dwaa_n, ik kan er een eed op doen.

Eekenhóólt, eikenhout.

Het stoffelijk adjectief is *eekenhóóltten* of *eeken*.

'n Eekenhóóltten kasse, een eikenhouten kast.

Eeken stúllen, eiken stoelen.

Eel, aal. Mv. eelen.

Hie géét uut poe_rjen, óm eel tó fangen.

Hij gaat uit peuren, om aal te vangen.

De eel-aiken; aal-aken; schepen, om aal te vissen in de Friese meren.

Eelfoek, aalfuik.

Eelestiek, elastiek.

Der mút 'n stik eelestiek oe_n 'e hoe_d, óó_s waaít 'r ód. Er moet een stuk elastiek aan de hoed, anders waaít hij af.

éemel, insectenlarve (emelt).

éemelje, zeurend praten.

Hááld tòch óp to' èmeljen, houd toch op te zeuren.

Een, 1°. een. Telwoord; het onbepaalde lidwoord is 'n *Jòdn mie ek een*, geef mij ook een. 'n *Foegel*, een vogel.

Ien eenen, ineens.

't *Wéé_d ien eenen klaar*, 't was ineens klaar.

Eenaig, eenoog.

Eenber, ongehuwd (van „een-baar”).

'n *Eenber man*, een ongehuwd man.

— 2°. iemand. *Hir ies een west*, hier is iemand geweest.

Doe bist ek een! Jij bent er ook een!

Een, eigen.

Wie wenje ien uus een huus, wij wonen in ons eigen huis.

Gaa_n nei jimme een huus, en goe_l der só. Ga naar jullie eigen huis, en schreeuw daar zo.

Eend, einde. Mv. eenden.

Op 't eend wéé_d 'r só wúrrig, dót er óp bód lizzen geeng. Op 't eind was hij zo moe, dat hij op bed ging liggen.

Nim 't touw bie de twaa eenden, neem het touw bij de twee uiteinden.

Verkleinw.: *eentjen*.

'n *Eentjen touw*, een stuk touw.

èènd, eend. Mv. èenden.

'n *Mòdien kóppel èenden*, een mooie koppel eenden.

èènd-aai, eendenei.

Wielde en makke èenden, wilde en tamme eenden.

èèndekoer, eendenkooi, eendenkorf.

èèndepóóten, eendenpoten.

Eenen, in de uitdrukking „ien eenen”, ineens.

Dèè wéé_d iek ien eenen klaar, toen was ik ineens klaar.

Eenfááldig, eenvoudig.

Eenkennig, eenkennig.

Eenlik, eenzaam.

Eepen, open.

Aigen eepen! ogen open!

Dwaa_n de dódor 's eepen, doe de deur eens open.

Eepen of ti_acht, open of dicht.

De moend eepen, de mond open.

Eepenbrekke, open breken.

Eepenje, openen (van een vergadering b.v.).

Eepenst in de uitdrukking: *óp sien eepenst*, op z'n qui vive.

Iek wéé_d náát óp mien eepenst, dèè 't 'r dót see. Ik was niet op m'n qui vive, toen hij dat zei.

ééwen, 1°. even. (als bijwoord).

Kóm hir 's ééwen, kom hier eens even.

Ook: *ééwentjes*, eventjes.

— 2°. ook even als adjectief.

'n *ééwen getal*, een even getal.

ééwen of oenétwen? Even of oneven?

ééwenwicht, evenwicht.

éézel, ezel.

Figuurlijk in: *lói-je éézel*, luie ezel.

éézelswórk, moeilijk werk.

éézelje, zwaar werken.

Effen, 1°. even (bijwoord van tijd).

Ook *effentjes*.

Iek mút die 's effen het sizze, ik moet je eens even wat zeggen.

— 2°. glad.

De klaa_n mútte módi effen sitte, de kleren moeten mooi glad zitten.

— 3°. effen.

Effenblaa_uw, effen blauw.

Elík, achterlijk.

Dót bòn ies tiege eflik mei praa_tjen, dat kind is erg achterlijk met het praten.

Efter, achter.

Doe bist ien 't efter, je bent achterop.

Wie wenje sómmes fódor en wintes efter, wij wonen 's zomers vóór en 's winters achter.

Efter huus, achter het huis.

Nei efteren, naar achter.

Efterdòdr, achterdeur.
Efterbiende, touw achter een voer hooi.
Efterbluuwe, achterblijven.
Eftereend, achtereind.
Efterien, achterin.
Efterkaimer, achterkamer.
Eftermoere, achtermuur.
Efternei, achterna.
Efteroe_n, achteraan.
Efteroer, achterover.
Efteróm, achterom.
Efteròd, achter af.
Efterstédwen, achtersteven.
Efteruut, achteruit.

Ei, ooi.
'n Ram en 'n ei, een ram en een ooi.

Eigen, gemeenzaam.
Wie wé_a den náát júst eigen mei e-nèm, wij waren juist niet eigen met elkaar.

Eilaánd, eiland.

Eindlik, eindelijk.
Kóms_t der eindlik 'r 's? Kom je daar eindelijk eens?

Ek, ook.
Kóms_t toe ek? Kom jij ook?
Iek bin 'r ek bie west, ik ben er ook bij geweest.

E-nèm, elkander. (eerste e toonloos).
Hè jimme e-nèm letter ek wúr sii_and?
 Hebben jullie elkaar later ook weer gezien?
Wie wólle e-nèm nó náát niedig meikje, wij willen elkaar nu niet boos maken.
Tróch-e-nèm, door elkaar.
Mei-e-nèm, met elkaar, samen.
Dei meinèm, goeden dag samen!
 † Vroeger ook wel: *en-kèm*.

† **Epje**, gewoonlijk met *nei*; *nei-epje*. naäpen.
 Tegenwoordig is het *nei-aapje*.

Er, bij verkorting 'r; hij, achter 't werkwoord gebruikt.
Het se_t 'r? Wat zegt hij? Daartegen: *hie se_t*, hij zegt.

Ertenisse, erfenis.
Erfgenaim, erfgenaam.

Erg, 1°. als bijwoord en bijv. naamwoord:
Hie ies erg sèèk, hij is erg ziek.
't Ies erg mei him, het is erg met hem.

— 2°. als substantief:
Iek hee 'r gin erg ien, ik had er geen erg in.
Soender erg, zonder opzet.

Van der Kooy, Hindeloopen

Erjester, eergister.

Erke, woerd (mannetjeseend).
Het hè-jie der 'n mòdien erke bie jin èenden. Wat hebt u daar een mooie woerd bij die eenden.

Ermoe_ede, armoede.

Erwje, erven.
Erwje, erwe, erwee, erven, erfde, geerfd.
Erfskip, erfenis.
't Wé_a 'n mòdien erfskip; 't was een mooie erfenis.

Essen, in de uitdrukking: *alles kòdm wúr ien essen*, alles kwam weer in orde. Waarschijnlijk afgeleid van de S-vormige schalmen van een ketting (Leopold III, bl. 221).

Estrik, vloertegel. Mv. *estriken*.
Raade estriken ien 'e gang, rode vloertegels in de gang.

Etlike, ettelijke, vele.
Iek hef him etlike keeren sii_and, ik heb hem verscheiden keren gezien.

Ezger, mansnaam.

F

Fáalde, vouw, rimpel.
Meikje die fáalde uut 't tafellekken, maak die vouw uit het tafellaken.
Fáalden ien 't fúrháad, rimpels in 't voorhoofd.

Fáân, meisje. Mv. *fáânen*.
 Verkleinw.: *fantjen*.
Het fáân ies dòt? Wat meisje is dat?
Het 'n graa_t fáân al! Wat een groot meisje al!
 Ook verloofde. *Hi ies nei sien fáân*, hij is naar zijn verloofde.

Faar, gust.
'n Faare koé, een guste koe.

Fáât, vaart. Mv. *fáâten*.
Iis ien 'e fáâten, ijs in de vaarten.
De fáât wòd uutbaggere, de vaart wordt uitgebaggerd.

Faik, vaak.
Iek bin faik bie him west, ik ben vaak bij hem geweest.
Iek hef him faik sii_and, ik heb hem vaak gezien.

Faiks, misschien.
Hè-je faiks èk éwèn 'n haimer fòdr mie? Hebt u misschien ook even een hamer voor mij?

Fakansje, vakantie.
De skoe_{le} het fakansje, de school heeft vakantie.

Paskjakansje, Paasvacantie. Verder nog: *Pienksterjakansje*, *Sommerjakansje*, *Kriestjakansje*.

Fal, val.

Hie mekke 'n raaren fal, hij maakte een lelijke val.

Falbrèège, valbrug.**Falle**, vallen.

Falle, faal, fónđ; vallen, viel, gevallen.

Doe múst náát falle, je moet niet vallen.

Jó faal del, zij viel neer.

Hie ies er bie del fónđ, hij is er bij neer gevallen.

Fal náát ien 't wetter, val niet in 't water.

Iek faal fan 'e brèège dð, ik viel van de brug af.

Hie ies ien 'e fáát fónđ, hij is in de vaart gevallen.

Hie het 't falle lèt, hij heeft 't laten vallen.

Fals, 1°. vals.

Die kat ies fals, die kat is vals.

— 2°. boos, kwaad.

Iek wáád fals op him, ik werd kwaad op hem.

Vroeger ook wel „falsk”.

Fan, van. 1°. als substantief: familie-naam.

Doe heest Teemen, mar hó ies dien fan? Je heet Tijmen, maar hoe is je familienaam?

— 2°. als voorzetsel, gelijk in het Nederlands.

Enigszins afwijkend zijn de uitdrukkingen:

van nacht, *fan 'e naa_ete* (van de nacht);

van morgen, *fan 'e mòðne* (van de morgen);

van avond, *fe-nii_and*.

vandaag, *joo* (zie aldaar).

Fan-denne, vandaan. *Wúr bin jie fandenne?* Waar is u vandaan?

Fange, vangen.

Fange, fangde, fangđ; vangen, ving gevangen.

Iek hef jesterii_ande n' graa_eten snoek fangđ, ik heb gisteravond een grote snoek gevangen.

Hie het 'n snoek fangđ, hij is te water gevallen. Ook: *hie het 'r ien sitten*, hij heeft er in gezeten (n.l. in de sloot).

Ást 'n mósk fange wòst, múst 'm sáált op 'e stè_at strooie. Als je een mus wilt vangen, moet je hem zout op de staart strooien.

Fan sèm, 1°. van zelf.

't Gèét fan sèm, 't gaat van zelf;

— 2°. natuurlijk.

Hie ies 'r niedig óm. Fan sèm! Hij is er boos om. Natuurlijk!

Farkelje, spelevaren.**Farre**, varen.

Farre, fadde, fèend (fad); varen, voer, gevaren.

Hie fadde froeger altiet op 'e Nóó_ad.

Hij voer vroeger altijd op de Noord.

Onv. Teg. tijd: *iek far, doe fast, hie fat; wie, jimme, jèè farre*. Beleefd, enkelv.: *jie farre*.

Wòl farre, wel varen.

Hie ies 'r wòl bie fad, hij is er wel bij gevaren.

Farwe, verf.

Farwer, verver.

Farwerii, ververij.

Farwe, verven.

Farwe, farwe, farwe. Hie het sien huus opfarwe lèt, hij heeft zijn huis laten verven.

Farwetter, vaarwater.

Hie faal ien 't dèèpe farwetter, hij viel in het diepe vaarwater.

Fè_adde, vierde.

De fè_adde man müt hir kómme, de vierde man moet hier komen.

Fè_addehaal, vierdehaal.

Fè_adder, 1/4 vat.

'n Fè_adder búttler, 1/4 vat boter.

Fè_alle, val. (werktuig).

Muuzefè_alle, muizenval.

Röttefè_alle, rattenval.

Fè_ask, vers. (bijv. naamw.). Ook wel: *fòsk*.

'n Fè_ask aai, een vers ei.

Fe-banne, verbranden.**Fe-bèede**, verbieden.

Febèede, febè_adde, febè_adden; verbieden, verbod, verboden.

Iek hè 't jem febè_adden, ik heb 't hun verboden.

Fe-betterje, verbeteren.

Febetterhuus, verbetergesticht.

Fe-bie (e toonloos), van *fòðrbie*, voorbij.

Hie ròðn mie febie, hij liep me voorbij.

'Eendjen febie 't huus fan 'e búrgemester, een eindje voorbij het huis van den burgemeester.

Febiesterje, verbijsteren.

Febòdje, verbedden.

Feboe_ege, verbuigen.

Febouwe, verbouwen.

Febouweré_ad, ontsteld. *Iek wéé_ad*

- heelendal febouweréd_ad*, ik was geheel verbouwereerd.
Febriek, fabriek.
Febrieksbütter, fabrieksboter.
Fe-déde, verdelen.
Feddelig, voordelig.
Fe-diewendeerje; afleiden, verstrooien.
Iek wól mie het fediewendeerje, ik wil me wat afleiden.
Fe-dóbbelje, verdobbelen.
Fedraaie, verdraaien.
- Fe-drag**, verdrag.
Mei fedrag, geleidelijk.
Jie mütte 't het mei fedrag dwaag_n, gij moet 't wat geleidelijk doen.
Fedrége, verdragen.
Fedrienke, verdrinken.
Fedwaa_n, verkwisten.
- Fe-dwiene**, verdwijnen.
Fedwiene, fedwiende, fedwiend; verdwijnen, verdween, verdwenen.
De áálde Hieleper dracht ies heelendal fedwiend, het oude Hindelooper costuum is helemaal verdwenen.
 Wordt ook gebruikt in de betekenis van weggaan. *Iek wo_ed stólletjes fedwiene*, ik wou er stilletjes uit knippen.
- Féé**, vee.
Die boer het sien féé fekaípe. Die boer heeft zijn vee verkocht.
Féémörke, veemarkt.
Féékóópman, veehandelaar.
- Féé_an**, vierdedeel.
Féé_ansjer, kwartaal.
- Féé_atig**, veertig.
Féé_atigste, veertigste.
Hie ies féé_atig jier wódden, hij is veertig jaren geworden.
- Féé_atin**, veertien.
Féé_atinde, veertiende.
- Feebrewaaris**, Februari.
- Féég**, veeg.
Jòdn him 'n goe_eden féég, geef hem een goede veeg (oorveeg).
- Fééger**, veger.
Fééger en blikjen, veger en blik.
- Feele**, 1°. voelen.
Iek ken 't náát feele, ik kan het niet voelen.
 — 2°. uitstaan.
Iek ken 't náát langer feele, dòst-toe dòt méénske só plaigest. Ik kan 't niet langer uitstaan, dat jij dat mens zo plaagt.
- Féém**, vadem.
Troddel féém touw, 2¹/₂ vadem touw.
- Feen**, veen.
Hie arbeidet ien 't feen, hij werkt in het veen.
't Feen, Heerenveen.
- Feenster**, venster. raam. Mv. *feenstes*.
Waa sit der fòdr 't feenster? Wie zit daar voor het raam?
Feensterbank, vensterbank.
- Féé_ar**, vader.
Uus féé_ar ies jirig, Vader is jarig.
Wúr ies jimme féé_ar? Waar is jullie Vader?
- Féé_are**, veer. Mv. *féé_aren*.
'n Mòdien paauweféé_are, een mooie pauweveer.
'n Féé_aren bòd, een veren bed.
De féé_are fan 'n helóóze, de veer van een horloge.
- Féé_areláánd**, vaderland.
 In de spreektaal niet veel gebruikt. Wel bij Roosjen in „Merkwaardigheden van Hindeloopen”.
- Féé_arje**, veren (werkw.).
't Féé_aret náát meer, het veert niet meer.
- Féé_arskip**, veerschip.
Féé_askipper, veerschipper.
- Fe-fal**, verval.
 Verkleinwoord: *fefaltjen*, buitenkansje.
Hie fe-tèene 'r twientig góóne mei, dòt weer 'n mòdi fefaltjen. Hij verdiende er 20 gulden mee, dat was een mooi buitenkansje.
- Fe-farre**, verhuizen.
Fe-féé_arje, ruien (van de vogels).
Fe-fééle, vervelen.
Fe-flooke, vervloeken.
Fe-fónd, vervallen.
- Fe-fólg**, vervolg.
Ien 't fefólg múst better óppasje. In 't vervolg moet je beter oppassen.
- Fe-fólje**, vervellen.
Dien fienger fefóllet, je vinger krijgt een nieuwe huid.
- Fe-gaa n**, vergaan.
't Schip ies feginzen, het schip is vergaan.
Fegaan, fegeeng, feginzen; vergaan, verging, vergaan.
- Fe-géés**, 1°. te vergeefs.
Al mien wróttén wéé_a fegéés, al mijn werken was te vergeefs.
 — 2°. gratis.
Dòt ken je fegéés fan mie krieje, dat kan je gratis van me krijgen.
- Fe-gif**, vergif.
Fegiftigje, vergiftigen.

Fe-griepe, vergripen, zich handtastelijk te buiten gaan.

Meikje, dōst fūt kōmst, joenge, m'n soē 'm oe, n die fegriepe! Maak dat je weg komt, jongen, men zou zich aan je „vergripen”.

Fe-groe_eid; vergroeid, misvormd.

Hie het 'n búlt en ies heelendal fegroe_eid. Hij heeft een bochel en is geheel misvormd.

Fe-gúld, verguld.

Fegúldje, vergulden.

Fegúldje, fegúlte, fegúlte; vergulden, vergulde, verguld.

Ook in de zin van weldoen.

Jie hewwe uus mòdi fegúlte mei dōt presentjen. U hebt ons mooi welgedaan met dat cadeau.

Feije, vegen.

Iek mūt de flier feije, ik moet de vloer vegen.

Feije, feijde, feijd; vegen, veegde, geveegd.

Ook in plaats van de twee laatste vormen *fède* en *fège*. *Iek hef de flier oeenfège*.

Fellig, veilig.

De bōn binne hir feilig, hir ies gin gerij_ed. De kinderen zijn hier veilig, hier is geen verkeer.

Fejette, vergeten.

Fejette, fejaa_t, fejetten; vergeten, vergat, vergeten.

Iek fejaa_t 't heelendal, ik vergat het helemaal.

„Mar een paar koo 't nádt fejette”, maar één paar kon 't niet vergeten

Uit: 't gedicht (Houmanhou).

Fejellik, vergeetachtig.

Fe-jòon, vergeven.

Fejòon, fejoog, fejoē_and; vergeven, vergaf, vergeven.

Iek fejòon 't him nooit! Hōi, hōi, só mūt nádt praa_tje. Ik vergeef 't hem nooit! Foei, foei, zo moet je niet praten.

Fek, vak.

De breef leit ien 't twādde fek fan 'e lessenaar, de brief ligt in het tweede vak van de lessenaar.

Fe-káálden, verkouden.

Fe-kaipje, verkopen.

Fe-ké_ad, verkeerd.

Fe-klaaije, verkleden.

Iek mūt mie jitte feklaaije fòor 't féest, ik moet menog verkleden voor 't feest.

Feklaaije, feklaaide, feklaaid; verkleden, verkleedde, verkleed.

Fe-klappe, verklappen.

Fe-klómje, verkleumen.

Fe-knoe_ei-je, verknoeien.

Fe-kwanselje, verkwanselen.

Fe-langje, verlangen.

Fe-langst, verlangen (zelfst. naamw.)

Hie het felangst nei huus, hij heeft verlangen naar huis. Bij verkorting *langst*.

Fe-léegen, verlegen.

Sèen mar nádt só feléegen, zie maar niet zo verlegen.

Feléegen wòrk, in de war, mis.

't Ies feléegen wòrk, het is in de war.

Fe-lèes, verlies.

De daa van die man ies 'n graa_t felèes, de dood van dien man is een groot verlies.

Fe-lèeze, verliezen.

Felèeze, felaas, felònd; verliezen, verloor, verloren.

Iek hef 'n góone felònd, ik heb een gulden verloren.

Jó felaas jerre búusjen, zij verloor haar beursje.

Fe-lech-je, voorwendsel.

Hie faa_{nd} wòl 'n felechje om tuus tó bluuwen, hij vond wel een voorwendsel om thuis te blijven.

Fe-let, belet.

De kóópman hee felet, wie kòosten him nádt tó spreken krieje. De koopman had belet, wij konden hem niet te spreken krijgen.

Felette, ophouden (van *let*, laat).

Iek wòl mie dermei nádt felette, ik wil me daarmee niet ophouden.

Iek bin feletten, ik ben opgehouden, laat geworden („ver-laait”).

Fe-lòs, verlos. Bekend jongensspel.

Joenges, wie sòlle felòs spiejje; jongens, we zullen verlos spelen.

Fe-lòsse, verlossen.

Waa_tje, iek sòl die ééwen felòsse!

Wacht, ik zal je even verlossen!

Fe-lòtje, verloten.

Fe-maale, voor den gek houden.

Doe femaalst mie, je houdt me voor den gek.

Fe-meikje, 1°. vermaken.

Wúr femeikje de bōn jem mei? Waarmee vermaken de kinderen zich?

Femeikje, femekke, femekke; vermaken, vermaakte, vermaakt.

Jè femekken jem mei uulspiejjen. Zij vermaakten zich met verstoppertje spelen.

— 2°. Ook in de zin van vermaken bij

uiterste wilsbeschikking. *Hie het 't huus oeg, n sien néef femekke*, hij heeft het huis aan zijn neef vermaakt.

Fe-menning, de Doopsgezinde Kerk (= Vermaning). De voorgangers heeten indertijd ook Vermaner.

De Femening stéet op 'e Toe, nen, de Doopsgezinde kerk staat aan de Tuinen (straatnaam).

Fe-mielje, familie.

Ies hie femielje fan jie? Is hij familie van u?

Fe-módje, vermoorden.

Hie het him femódde, hij heeft hem vermoord.

Fe-née, rje, uitstaan.

Iek ken 't náát fenée, rje, ik kan het niet uitstaan.

Fe-nèemje, vernoemen.

Fenèemje, fenèeme, fenèeme; vernoemen, vernoemde, vernoemd.

Jimme mem ies ek al fenèeme, jullie moeder is ook al vernoemd.

Fe-nien, venijn.

Fe-nienig, venijnig.

Fe-nimme, vernemen.

Feninme, fenèòm, fenómd; vernemen, vernam, vernomen.

Iek sòl 'r 's nei fenimme, ik zal er eens naar informeren.

Fe-patje, verdelen.

Fe-patse, doorbrengen, verkwisten.

Fe-plicht, verplicht.

Fe-póffe, weigeren iets te doen.

Iek jepóf 't, ik doe het niet!

Fe-praa, tje, verspreken.

Fepraa, tje, fepraa, te, fepraa, te; verspreken, versprak, versproken.

Doe hest tie fepraa, te, jij hebt je ver-raden.

Feproenkje, uitgeven voor pronk.

Jó wiif feproenkhet alles, die vrouw verpronkt alles.

Fer-aaske, vereist.

Ferband, verband.

't Ferband fan 'n woende, het verband van een wonde.

Dò 's 'n heel ferband, dat is een hele verbintenis!

Fe-rè, remje, verarmen.

Ferbiende, 1°. verbinden (op schaat-sen).

As m'n lós op de réédens stéet, müt m'n him ferbiende. Als men los op de schaatsen staat, moet men zich verbinden.

— 2°. Ook van een wonde. *Hie sòl de*

woende ferbiende, hij zal de wonde verbinden.

Vanhier ook „ferband”.

— 3°. *Sich aa, nze tó ferbiende*, zich ergens toe verbinden.

Fe-reede, verraden.

Fereede, feròd, feròd; verraden, ver-raadde, verraden.

Doe hest uus feròd, jij hebt ons ver-raden.

Zelfst. naamw.: *fe-ree*, verraad.

Fergje, vergen.

Iek wòl 't náát fan jie fergje, ik wil het niet van u vergen.

Fergónne; misgunnen, benijden.

Doe fergónst 't him, jij gunt 't hem niet.

Só n' líkjen je-tènst ies him náát tó fergónnen, zo'n kleine verdienst is hem niet te misgunnen.

Fer-haalde, stijf houden.

Hie ken fan piene hest náát rónne, mar hie ferhè, lt him tiege. Hij kan van pijn haast niet lopen maar hij verzet zich erg.

Fer-hé, d, onthutst.

Jó soog ferhé, d op, zij zag onthutst op.

Ferhiere, verhuren.

Ferhippe, niet willen doen.

Iek ferhip 't, ik doe 't niet!

Ook: *ferhip!* (een verwensing).

Ferhuuzje, verhuizen.

Fe-riefelje, bedriegen.

Feriefelje, feriefele, feriefele; be-driegen, bedroog, bedrogen.

Doe múst him náát feriefelje, je moet hem geen rad voor de ogen draaien.

Fer-iete, vereten.

Feriete, feraat, ferieten; vereten, ver-at, vereten.

Hest-tie ferieten? Heb je te veel ge-geten?

Fe(r)kómme, bijkomen.

Mei só'n kópjen kófje ferkómt m'n 'r wúr óp. Met zo'n kopje koffie komt men weer op streek.

Fer-oengelókje, verongelukken.

Der ies 'n skip feroengelókke, er is een schip verongelukt.

Fer-óórje, veranderen.

Het bist feróóre, wat ben je veran-derd.

Fe-róskje, verroesten.

Dòt iizer ferósket heelendal, dat ijzer verroest helemaal.

Feróskje, feróske, feróske; verroesten, verroestte, verroest.

Fe-rötje, verrotten.

Ferpóózing, verpozing.

Hij dweil 't om het ferpóózing tó hebben. Hij doet het, om wat verpozing te hebben.

Ferrekieker, verrekijker.

Fe-ruuneweerje, vernielen.

Feruuneweerje, feruuneweere, feruuneweere; vernielen, vernielde. vernield.

Jèd hewwe 't heelendal feruuneweere, zij hebben het helemaal vernield.

Fe-ruulje, verwelken.

Jin blómmen binne feruule, die bloemen zijn verwelkt.

Ferwálf, verhemelte.

Fe-sèèn, 1°. verkijken, miszien.

Fesèèn, fesoog, fesii_and; miszien, zag mis, misgezien.

Iek hef mie fesii_and, ik heb misgezien;

— 2°. het ergens op begrepen hebben.

Hie het 't mar op sien nicht fesii_and, hij heeft het maar op zijn nicht begrepen.

Fe-sèète, verschieten.

Der fesèèt 'n stiire, daar verschiet een ster.

Fe-sichtig, voorzichtig.

Doe múst het fesichtiger wèze, je moet wat voorzichtiger zijn.

Fe-sienke, verzinken.

Fe-sinne, vergissen.

Fesinne, fesinde, fesind; vergissen, vergiste, vergist.

Doe múst die nádt fesinne, je moet je niet vergissen.

Iek hè mie fesind, ik heb me vergist.

Fèsjen, vest.

Dien fèsjen sit lós, je vest is los.

Fèsjedesik, vestzak.

Fe-skeenje, verschonen.

Fe-skeldene, verscheidene.

Hie het feskeidene bòn, hij heeft verscheidene kinderen.

Fe-skiene, verschijnen.

Fe-skiensel, verschijnsel.

Hie het 'n raar feskiensel sii_and, hij heeft een raar verschijnsel (spookverschijning) gezien.

Fe-skil, verschil.

† **Fe-skoei-je**, verkleden.

Iek sòl mie het feskoeije, ik zal me wat verkleden.

Fe-skrikke, verschrikken.

Fe-slaa_an, verslaan.

Ook lessen. *De tòdst feslaa_an,* de dorst lessen.

Fe-sleepe, verslapen.

Hie het him feslòpt, hij heeft zich verslapen.

Fe-smiete, verwerpen.

De kòk het 't kaal fesmieten, de koe heeft het kalf verworpen.

Fe-snóbje, versnoepen.

Fe-soepe, 1°. verdrinken (grof), verzuipen.

Hie ies fesoept, hij is verdrongen, verzopen;

— 2°. er met drinken doorbrengen.

Hie het al sien ji_ald fersoept, hij heeft al zijn geld met drinken verkwist.

Fe-sómje, verzuimen.

Fesómje, fesómme, fesómme; verzuimen, verzuimde, verzuimd.

Iek wòl nádt graig fesómje, ik wil niet graag verzuimen.

Fest, vast.

Siesóó, dòt sit fest! Ziezo, dat zit vast.

Fe-staa_an, verstaan.

Kesi mie wòl festaa_an? Kan je me wel verstaan?

Festaa_an, festoog, festinzen; verstaan, verstond, verstaan.

Iek festoog him nádt goo, ik verstond hem niet goed.

Fe-stand, verstand.

Hie het 'n goo festand, hij heeft een goed verstand.

Festbiende, vastbinden.

Festhàalde, vasthouden.

Fe-stoekje, verstuiken.

Festoekje, festoeke, festoeke; verstuiken, verstuikte, verstuikt.

Hie het sien iirem festoeke, hij heeft zijn arm verstuikt.

Fe-stòpje, verstoppen.

Festòpje, festòppe, festòppe; verstoppen, verstopte, verstopt.

Wúr het 'r 't festòppe? Waar heeft hij het verstopt?

Fe-stroepe, verkleden.

Iek sòl mie 's déwen festroepe, ik zal mij eens even verkleden.

Festroepe, festroepje, festroepje; verkleden, verkleedde, verkleed.

Fe-suutere, vermoeid, slaperig (van een inspannende reis b.v.).

Dè't hie hir kòòm, soog hie 'r erg fesuutere uut. Toen hij hier kwam, zag hij er erg vermoeid uit.

Fe-suuterje, verwelken, achteruitgaan.

Jin bòn fesuuterje der heelendal, die kinderen gaan daar helemaal achteruit.

Fe-swikke, verstuiken, ontwrichten.

Feswikke, feswikte, feswikt; verstuiken, verstuike, verstuikt.

Hie het sien iirem feswikt; nó ies hie him uut 't pötjen. Hij heeft zijn arm ontwricht, nu is die hem uit het gewricht.

Ook „festoekje” is gebruikelijk voor verstuiken (zie aldaar).

Fet, vet.

Hie ken nádt fuule fet fedrèdge, hij kan niet veel vet verdragen.

Fe-tarre, verteren.

Hó fuule sölle wie der fetarre? Hoeveel zullen we daar verteren?

Fe-tarring, vertering.

Hie mekke altiet 'n boe, l fetarring ien 'e herberg, hij maakte altijd heel wat vertering in de herberg.

Fe-tèenje, verdienen.

Fetèenje, fetèene, fetèene; verdienen, verdiende, verdiend.

Hie fetèene der 'n góone, hij verdiende daar een gulden.

Fe-tèenst; verdienst, winst.

Der sit gin fetèenst oe, n, daar zit geen winst aan.

Fe-tille, vertellen (reflexief).

Pas óp, fetil die nádt! Pas op, vertil je niet!

Fetje, vatten.

Fetje, fette, fette; vatten, vatte, gevat.

Iek koo de sleep nádt fetje, ik kon de slaap niet vatten.

Fet-leer, vetleer.**Fet-meste**, vetmesten.**Fe-tölle**, vertellen.

Fetölle, fetölde, fetöld; vertellen, vertelde, verteld.

Hieleper fetöltjes, Hindelooper vertellingen.

Kóm hir 's, iek söl die 's het fetölle. Kom hier eens, ik zal je eens wat vertellen.

Fe-tòogje, verslepen.

Jèd hewwe de kiste heelendal fetòdge, zij hebben de kist helemaal versleept.

Fetpanne, vetpan.**Fetpöt**, vetpot.**Fe-treet**, verdriet.

Het dweist-toe mie 'n fetreet oe, n! Wat doe jij me een verdriet aan!

Fetsoe, n, fatsoen.

Fetsoe, nlik, fatsoenlijk. Tegengest.: *oenfatsoe, nlik*, onfatsoenlijk.

Fettens, vetheid.

Die barg ken fan fettens hest nádt rónne, dat varken kan van vetheid haast niet lopen.

Fe-tuuten, in de uitdrukking „fetuuten dwaan”.

Dót dweit jitte fetuuten, dat komt nog te pas.

Fetweidje; vetweiden, koeien mesten.

Fetweider; boer, die koeien mest.

Fetweiderii, vetweiderij.

Fè, er, vier.

Fè, dde, vierde.

't les fè, er oere, 't is vier uur.

Fè, erkántig, vierkant.

Fè, erje galopperen. *De hiengst begòd* *tó fè, erjen*, het paard begon te galopperen.**Fe-wáalde**, Ferwoude.

Hie ies fan 'e mòdne mei de wien nei Fwáalde ginzen, hij is van morgen met de wagen naar Ferwoude gegaan (dorp bij Workum).

Fe-wéége, bewegen. Nevenvorm van *be-wéége*.

Doe kest 't nádt fewéége, je kunt er geen beweging in krijgen.

Fe-weidje, de koeien in een andere wei brengen.

Wie mütte de kii feweidje, wij moeten de koeien „verweiden”.

Fe-wiete, verwijten.

Fewiete, fewiele of *feweet, fewieten*; verwijten, verweet, verweten.

Hie fewiete (feweet) mie. dót iek 't stend hee; hij verweet mij, dat ik 't gestolen had.

Fe-winskje, verwensen.**Fe-wúlft**, verhemelte. (zie: *Ferwúlft*).**Fi, dder**, verder.

Wie sölle fi, dder gaa, n, wij zullen verder gaan.

Eigenlijk comparatief van *fiir*, ver.

Fi, ld, veld. Mv. *fi, lden*.

Hie ies ien 't fi, ld, hij is in het veld.

Fi, sten, veel. Alleen gebruikt in de bindingen: *fi, sten* *tó lang*, veel te lang; *fi, sten* *tó kót*, veel te kort; *fi, sten* *tó dier*, veel te duur; enz.

Ook afgekort tot: *fi, st-tó-lang*, *fi, st-tó-kót*, enz. En dit weer gewijzigd tot: *fi, st-te-lang*, *fi, st-te-dier*, enz.

Fii-and, vijand. Mv. *fiianden*.

Hie ies 'n fiiand fan sterke drank, hij is een vijand van sterke drank.

Fieftig, vijftig.

Fieftigste, vijftigste.

Fieftin, vijftien.

Fieftinde, vijftiende.

Fiek, fijt.

Hie het de fiekt ien 'e fienger, hij heeft de fijt in de vinger.

Fiekje, met een zakmes aan een stukje hout snijden.

Die joenge fieket mar oe_an döt hóólt óm, strak sniejt 'r him ien 'e fienges.
Die jongen snijdt maar aan dat stuk hout, straks snijdt hij zich in de vingers.

Fiekselje, houtsnippers maken met een mes.

Fiele, vijl. Mv. *fielen*.

Wúr leit de fielen? Waar ligt de vijl?

Werkwoord: *fielje*, vijlen. *Doe múst 'r het ód fielje*, je moet er wat af vijlen.

Fien, fijn.

Fien jè_an, fijn garen.

De fiene serke, de Geref. kerk vroeger.

Fiende, vinden.

Fiende, faand, foenden; vinden, vond gevonden.

Kest 't nádt fiende? Kan je 't niet vinden?

Iek faand 'n doebeltjen óp 'e streete.

Ik vond een dubbeltje op de straat.

Wúr hest 't foenden? Waar heb je 't gevonden?

Onv. Teg. tijd: *iek fiend, doe fiens, hie fient; wie, jimme, jèd fiende.*

Beleefd, enkelv.: *jie fiende.*

Fienger, vinger. Mv. *fienges*.

Eé_ast dien fienges tölle, eerst je vingers tellen, voor je begint te snijden (tegen kinderen gezegd).

'n Rieng oen 'e fienger dwaag_en, een ring aan de vinger doen.

'n Fiengerbrédé, een vingerbreedte.

Fiengerhoe_d, vingerhoed.

Fiengeseenden, letterlijk: vingers-einden (-toppen), maar ook voor de hele vingers gebruikelijk, bij voorkeur in het meervoud.

Het eerste hebben we in: *Iek hef de ki_ald ien 'e fiengeseenden, jèd pim-perje mie*; ik heb de kou in de vinger-toppen, zij tintelen mij.

Het tweede in: *Bluuw 'r mei de fiengeseenden ód*, blijf er met de vingers af! *As hie 't mar nádt ien sien fiengeseenden krieget*, als hij 't maar niet in zijn vingers krijgt!

Fienk, vink. Mv. *fienzen*.

Die fienk soengt módi, die vink zingt mooi.

'n Fienk ien 'e koer, een vink in de kooi.

Fient, 1°. jongeling. (Verg. Ned. vent).

Der wdád r's klóppe oen 'e dóór, der stoogen jè_er fienten fòdèr (uit het gedicht Houmanhou); daar werd ereis geklopt aan de deur, daar stonden vier jongelingen vóór.

— 2°. knecht.

Boerefient, boerenknecht. Eigenaardig, dat 't bij een schipper is: *skippesknecht*. Maar overigens ook weer: *timmerfient*, naast *smidsknecht*.

Fie-oe_ele, viool. Mv. *fieoe_elen*.

Hie ken módi óp 'e fieoe_ele spielje, hij kan mooi vioolspelen.

Fiir, 1°. vuur.

't Fiir ies uut, het vuur is uit.

Allegaar fiir, allemaal vuur!

Fiir oe_enlizze, vuur aanmaken.

— 2°. ver.

Hó fiir ies döt jitte? Hoe ver is dat nog?

Ien 'e fiir_ate, in de verte. *Fiir ód*, ver af.

Fiir, fi_adder, fi_ast; ver, verder, verst.

Fiirig, vurig.

Fiirige plakken, vurige plekken.

Dòt ies 'n fiirigen man, dat is een vurig man.

Fiirhòk, stookplaats.

Fiirpòt, vuurpot.

Fiirwòrk, vuurwerk.

Fiiren_hóólt, vurenhout.

Fiiren_hóóltèn planken, vurenhouten planken.

Fiirmaa_ende, bakerkorf.

De baakster hè_alt 't bòn fòdèr de fiirmaa_ende, de baker houdt het kind voor de bakerkorf (met vuur).

Fieter, veter. Mv. *fietes*.

'n Skoe_en mei fietes, een schoen met veters.

Tó fieter hebbe, voor den gek houden.

Fieterbáánd, veterband.

Fietergat, vetergat.

Fieterje, oe_enfieterje, aansporen.

Jó jáán ies tiege lòi, jie mütte jer mar goo oe_enfieterje. Die meid is erg lui, u moet haar maar goed aansporen.

Fiige, vijg.

Fiigematte, strooien hoed.

Fiiis, vies.**Fiiuw**, vijf.

Haalwe fiiuw, half vijf.

Fiiue oere, vijf uur.

De fiewde, de vijfde.

Mei uus fiiuwen, met ons vijven.

- De fiiuwe*, stuk land van vijf ponde-maat.
De hiengst rönt ien 'e fiiuwe, het paard loopt in de „vijve”.
Fieftemaal, vijfdehalf.
Fiefdepat, vijfde deel.
- Finne**, 1°. vin.
Dwaan de finnen er éé_ast dō, doe de vinnen er eerst af.
 — 2°. stuk weiland.
De skeep binne ien 'e finne, de schapen zijn in 't weiland.
- Fisk**, vis. Mv. *fiskēn*.
'n Graa_aten fisk, een grote vis.
Fiskedeef, visdief (zeevogel).
- Fiskje**, vissen.
Fiskje, fiske, fiske; vissen, viste, gevist.
Jēd hewwe 'n oere fiske en niks fangd. Zij hebben een uur gevist en niets gevangen.
M'n wol nádt graig efter 't nōt fiskje, men wil niet graag achter 't net vissen (te laat komen).
Fisker, visser.
Fiskje is ook het woord voor hengelēn. (Zie: „angereid”).
Fiskerij, visserij.
Fiskerli_at, visserlui.
- Flaai-je**, vleien.
Flaaije, flaaide, flaaid; vleien, vleide, geveleid.
Hie flaaide de rieke lii_ad altieten, hij vleide de rijke lui altijd.
Flaai-je-rii, vleierij.
Flaai_páanse, vleier.
- Flaaks**, vlas.
- Flaar**, vlierboom.
't Ies waarm weer, mar oender 'e flaar ies 't lekker fris. 't Is warm weer, maar onder de vlierboom is het lekker fris.
 Ook: *flaarbaim*, vlierboom.
- Flaarmuus**, vleermuis.
- Flaauw**, flauw.
Flaauw falle, bezwijmen.
Jō faal flauw, mar wādd gaauw wūr biebrōdt. Zij bezwijmde, maar werd gauw weer bijgebracht.
- Fladde**, flard.
De klaa_n hangen jer as fladden oe_n 't lief, de kleren hingen haar als flarden aan 't)lijf.
- Fladderje**, fladderen.
- Flag**, vlag.
Flagje, vlaggen (werksw.).
- Flaig**, laag.
- De wiend geeng mei flaigen*, de wind ging met vlagen.
- Flak**, 1°. vlak.
Hir flak bie; hier dicht bij, vlak bij.
 — 2°. ondiep.
De sēe ies hir flak, de zee is hier ondiep.
- Flamje**, branden.
Flamme, vlam. Mv. *flammen*.
De flamme sloog er uut, de vlam sloeg er uit.
- Flap**, windstoot.
De dōd_r sloog mei 'n flap ti_acht, de deur sloeg met een rukwind dicht.
- Flappe**, vangen.
Flappe, flapte, flap; vangen, ving, gevangen.
Kest wōl miggen flappe? Kan je wel muggen vangen?
Mōsken flappe, mussen vangen.
- Flecht**, vlucht.
Hie greep jer ien 'e flecht, hij greep haar in de vlucht.
- Flee**, vloo. Mv. *flee_n*.
Fleebiet, vlooiënbeet.
Fleeplak, rood plekje door een vlooiënbeet.
- Fleeme**, langzaam praten.
- Fleèn**, vliegen.
Flèn, floog, fliend; vliegen, vloog, gevlogen.
Sōgst die foegel wōl flèn, zie je die vogel wel vliegen?
Iek floog er henne, ik vloog er heen.
Iek bin 'r henne fliend, ik ben er heen gevlogen.
 Voor „floog” vroeger ook: „flaig” (o.a. bij Roosjen, „Gesprek van Tem en Fōd”).
- Fléét**, in de uitdrukking: *bie de fléét*, bij de vleet, in grote hoeveelheid.
- Flerke**, vleugel. Mv. *flerken*.
De foegel slagt mei de flerken, de vogel slaat met de vleugels.
- Flesk**, vlees.
Koeflesk, koefvlees.
Fleskig, vlezig.
- Flesse**, fles. Mv. *flessen*.
Leege flessen, lege flessen.
 Verkleinw.: *flesjen*.
- Flè_e** of **Flouwe**, jokken.
Doe flouwst 't, je jukt 't.
 Zelden gebruikt. Klinkt vergoelijkend; daarom bijna niet gebruikt dan in verbinding met *dōe*, jij.
- Fle-weel**, fluweel.
'n Fleweelen báand, een fluwelen band.

Fliebe, speeksel.*Fliebjē*, kwijlen.*Dòt bòn fliebet*, dat kind kwijlt.**Flieden**, verleden.*Flieden jii_ar*, verleden jaar.*Flieden wieke*, verleden week.Eigenlijk samentrekking uit *fe-lieden*.**Fliem**, vlijm.*Fliemskerp*, vlijmscherp.**Fluir**, vloer.*De fluir farwje*, de vloer verven.*De fluir dwééljē*, de vloer dweilen.*Der leit 'n goóne óp 'e fluir*, daar ligt een gulden op de vloer.*Fluirje*, de vloer leggen in een nieuw huis; ook bestraten.**Fllet**, vlijt.*Flletig*, vlijtig.**Flia_aze**, vlies, floers.*'n Flia_aze óp 'e mòdiken*, een vlies op de melk.**Flikkerii**, in de uitdrukking: *Dòt ies 'n mòdie flikkerii*, dat is een voordelig zaakje.**Flinter**, vlinder.*Kest-toe die flinter wòl fange?* Kan je die vlinder wel vangen?*'n Roep wòd 'n flinter*, ene rups wordt een vlinder.**Flóddermútse**, kanten muts voor vrouwen.*Jó hee 't óriizer en de flóddermútse óp*, zij had het oorijzer en de kanten muts op.† **Floe**, vloed, overstroming.*De Alderhellingensfloe*, de Allerheiligenvloed.

Komt voor in de Hindel. kroniek (Zeemans-almanak 1679).

Floe_i-je, vloeien.*Hie het him sniejd, 't bloo floe_it 'r uut*. Hij heeft zich gesneden, het bloed vloeit er uit.**Flooke**, vloeken.*Flooke, flòdkte, floekt*; vloeken, vloekte, gevloekt.*Nádt só flooke*, niet zo vloeken!*Hie flòdkte him uut*, hij vloekte hem „uit”.*Flookwòd*, vloekwoord.**Flöiter**, fluit.*Hie bleest op sien flöiter*, hij blaast op zijn fluit. (Vergel. ook: „trompetter”, zie aldaar).*Flötje*, fluiten (werkw.).*Waa ies der iederkeer oe_n 't flötjen?* Wie is daar gedurig aan het fluiten?**Flúúgel**, wimpel.*De flúúgel wiist nei 't Suuden*, de wimpel wijst naar het Zuiden.**Fóchte**, vechten.*Fóchte, fóchte, fóchten*; vechten, vocht, gevochten.*Jimme mútte óphááldē tó fóchten*, julie moet ophouden te vechten.*Jèd hewwe fóchten*, zij hebben gevochten.*Fóchtesbaas*, vechtersbaas.**Fódde**, 1°. mansnaam.Hiernaast de vrouwennaam *Fód*; komt voor in Roosjens Houmanhou.

— 2°. vod, lor.

De fóddekóópman, de lorrenkoopman.*Fóddefòt*, lorrenvat.**Fódderje**, 1°. vorderen, 2°. eisen.*Iek ken nádt fódderje*, ik kan niet opschieten.*Hie het jitte sáán goóne tó fódderjen*, hij heeft nog zeven gulden te vorderen, te eisen.**Fóddòòr**, voordeur. (Uit: *fòdròòr*).*De fódòòr stéét eepe*, de voordeur staat open.*Dwaa_n de fódòòr ti_acht*, doe de voordeur dicht.**Foe_ede**, voeden.**Foe_eg**, 1°. voeg (als zelfst. naamw.). Mv. *fo_egen*.*Dòt nieje huus het mòdie fo_egen*, dat nieuwe huis heeft mooie voegen (tussen de stenen).

— 2°. als bijv. naamw. en bijwoord: zo ongeveer.

Só 'n fo_ege joenge, zo'n opgeschoten jongen.*Só n' fo_ege trietig*, zo ongeveer dertig.*Foe_egje*, voegen (de voegen maken bij het metselen).*Dòt nieje huus mút jitte fo_ege wòdde*, dat nieuwe huis moet nog gevoegd worden.**Foe_et**, voet. Mv. *fúttē*.

Betekent ook meer dan de voet alleen, nl. het been.

Hie het sien foe_et bretsē oender de knibbel, hij heeft zijn been gebroken onder de knie.*Jin bòn mútte uut 'e fúttē*, die kinderen moeten naar bed.*Dòt ies ek wúr uut 'e fúttē*, dat is weer uit de weg (afbetaald).*'n Pletfoe_et*, een platvoet.Spreekwoord: *uus fúttē staan oender*

ò_alks taffel; letterlijk: onze voeten staan onder ieders tafel; d.w.z. we zijn in onze kostwinning van iedereen afhankelijk, we moeten het van iedereen hebben. (Vooral met het oog op neringdoenden gebruikt).

Bij het bed: *fütten-eend*, voeteinde. (naast *håddseend*, hoofdeinde).

Foefjen, grapje.

't *ies mar 'n foefjen*, 't is maar een grapje.

Foegel, vogel. Mv. *foegels*.

Foegelkoer, vogelkooi.

Foegelfange, *foegelflappe* of *foegelfje*, vogel vangen.

Figuurlijk in: *hie ies 'n slimmen foegel*, hij is een gladde vogel.

Foelke, fuik.

Foekentaane, fuiken tanen.

Ook: naam van een vroegere herberg aan de haven, later: „Het vergulde anker”. Was reeds in Roosjens tijd afgebroken (1850).

Foenke, vonk. Mv. *foenken*.

De foenken spaaten ien 't roend, de vonken spatten in het rond.

Verkleinwoord: *foenkjen*.

Raafoenk, roodyonk.

Foerje, 1°. voederen.

Hie foeret de hoe_enen, hij voedert de kippen.

— 2°. voering inzetten.

Mem sòl de jas foerje, Moeder zal voering in de jas zetten.

Fòl, foei.

Fòj, fòj, dõt mûj-me nooit wúr dwaa_en. Foei, foei, dat moet jullie nooit weer doen.

Fòkke, 1°. de fok op een schip. Mv. *fòkken*.

De fòkke del! De fok neer!

Figuurlijk in: *Jó hee 't gedien òp 'e fòkke*; zij had het vitragegordijn schuin naar binnen gezet (om nog wat van het daglicht te profiteren).

— 2°. mansnaam.

Fòksia, fuchsia.

Het 'n mòdien fòksia hè-jie der in die pòt! Wat een mooie fuchsia hebt u daar in die pot.

Fòl, vol.

't *Kòpjen ies tò fòl*, het kopje is te vol.

Fòlmoendig praatje, binnensmonds, onduidelijk spreken.

'n *Haandfòl*, een handvol.

'n *Huufòl bòn*, een huisvol kinderen.

Fòldwaan, voldoen.

Fòlgje, volgen.

Fòlháalde, volhouden.

Fòl-òp, volop.

Fòlsliend, volslagen.

Fòlstrekt, volstrekt.

Fòl-uut, voluit.

Fòl (onz.), vel.

Blank fòl, blank vel.

Fòlle, veulen.

'n *Hiengst (merje) mei sien fòlle*, een paard (merrie) met zijn veulen.

De fòlle spriengt bie sien mem òm, het veulen springt bij zijn moeder rond.

Fòlje, 'n veulen werpen.

De hiengst het fòlle, het paard heeft een veulen gekregen.

Fòò_alik, voorlijk.

'n *Fòò_alik bòn*, een voorlijk kind.

Fòò-déél, voordeel.

Dò 's 'n graa_et fòò-déél, dat is een groot voordeel.

Fòógd, voogd.

Fòógdii, voogdij.

Fòógdes, voogdes.

Fòòn, voren (vis).

Hie het 'n fòòn fangd, hij heeft een voren gevangen.

Fòòr, vóór;

— 1°. als voorzetsel: *Fòòr 't huus*, vóór het huis.

Dõt ies fòòr jien sóón, dat is voor uw zoon.

Fòór e-nèm, voor elkaar, in orde.

— 2°. ook als bijwoord.

Wie wenje wintes fòòr (of fòorre), wij wonen 's winters vóór.

Fòòr-al, vooral.

Fòòr-bòn, kind uit een vroeger huwelijk.

Fòòr-drèège, voordragen.

Fòòrdwaa_en, voordoen.

Fòòrè_aldes, voorouders.

Het so_eden uus fòòrè_aldes raar op-sèèn! Wat zouden onze voorouders raar opkijken!

Fòòre-nèm, voor elkaar.

Fòòr-gaa_en, voorgaan.

Fòòr-gééwel, voorgevel.

Fòòr-háád, voorhoofd; ook *fúr-háád*.

Fòòr-haimer, voorhamer.

Fòòrig, vorig. *De fòòrige wieke*, de vorige week.

Fòòrjiur, voorjaar.

Fòòrkaimer, voorkamer.

Fòòrláánd, toekomstig lot. *Dõt ies dien fòòrláánd*, dat lot staat je te wachten.

Fòòrlèze, voorlezen.

Fòòrletter, voorletter.
Fòòrliège, voorliegen.
Fòòrmidde, voormiddag.
Fòòrنامه, voornaam (zelfst. naamw.).
Fòòrnimmen, voornemen.
Fòòr-rócht, voorrecht.
Fòòrsómmer, voorzomer.
Fòòrsitter, voorzitter.
Fòòr-sizze, voorzeggen.
Fòòrsprekke, voor iemand spreken.
Fòòrstelle, voorstellen.
Fòòrwinter, voorwinter.
Fòòtirmèrii, spokerij.
Fòrrenen of fòrnen, voor (bijwoord).
Gaa_n 's nei fòrrenen, ga eens naar voren.
Hie kómt fan fòrnen, hij komt van voren.
Hie krieget de wienð fan fòrnen, hij krijgt veel tegenspraak; men is het lang niet met hem eens.
Fòr-al, vooral.
Doe múst 't fòral nádt fejetle!
 Je moet 't vooral niet vergeten!
Fòral éé_{st} 'n stikjen iete. Vooral eerst een stukje eten.
Fòr-oe_n, vooraan.
't Fòroender, 't vooronder.
Fòr-oe_r, voorover.
Fòr-dò (bij Roosjen *forðf*), vooraf.
Fòr-op, voorop.
Fòr-uit, vooruit.
Fòs, 1°. vos.
'n Slímmen fòs, een sluwe vos.
 — 2°. couplet, vers.
Jèè saingen 't éé_{ste} fòs, zij zongen het eerste vers.
Fòsichtig, voorzichtig.
Fòsichtig wèðze òp 't iis! Voorzichtig zijn op 't ijs!
Fòsje, kracht (Fr. force).
Hie deeg 't mei fòsje, hij deed het met kracht.
Hie sòtte 'r fòsje efter, hij zette er kracht achter.
Fòsk, vers (adjectief).
Fòske aaien, verse eieren.
Fòskje, versen (werkw.), ontzouten.
De suurbóól mút ee_{st} het fòske wòdde, de zuurkool moet eerst wat ververst worden.
Fò-só-fier, voor zo ver.
Iek bin 'r nó mei klaar, fò-só-fier as 'k wet. Ik ben er nu mee klaar, voor zo ver ik weet.
Fòt, vat. Mv. fòtten.
Wienfòt, wijnavat.

Herringfòt, haringvat.
Fraig, vraag.
Dòt ies 'n dómme fraig; dat is een domme vraag.
Of 't him slagje wòl, dòt ies de fraig.
 Of het hem gelukken zal, dat is de vraag.
Fraigeboek, vragenboek.
Frans, 1°. Frans (bijv. naamw.).
'n Frans bróótjen, een kadetje.
 — 2°. voornaam van een man.
Frántjer, Franeker.
Fréède, vrede.
Jimme mütte òpháalde fan tjiiren en ien fréède libje. Jullie moet ophouden met twisten en in vrede leven.
Fréédig, vredig.
Fréédsem, vreedzaam.
Freeze, vriezen.
Freeze, freesde, fòðzen; vriezen, vroor, gevoren.
't Het fan naa_{te} tiege fòðzen, het heeft van nacht erg gevoren.
Fremd, vreemd.
Kest-toe die fremde man? Ken je dien vreemden man?
 Ook zonderling: *dòt lieket fremd*, dat lijkt zonderling.
 Als zelfst. naamw.: *'n fremde*, een vreemdeling. *Het wéðden 'r 'n fremden!* Wat waren er een vreemdelingen!
De fremte, de vreemde. *Uut 'e fremte*, uit den vreemde.
Frette, vreten.
Frette, fraat, fretten; vreten, vrat, gevreten.
Frèt-òp of òpfretter, opvreter.
Dòt ies 'n graa_{ten} frètòp, dat is een grote opvreter.
 Als zelfst. naamw.: *fretten*, voer.
De barg mút jitte fretten hewwe, het varken moet nog voer hebben.
Fretter, vreter.
Fretterii, vreterij.
Frie, vrij.
Siesóó, nó bin we wúr frie! Ziezo, nu zijn we weer vrij!
Frie fan skoe_{le}, vrij van school.
Friede, Vrijdag.
Goe_{de} Friede, Goede Vrijdag.
Friede-tó-mòðn, Vrijdagmorgen.
Friede-t-ii_{nde}, Vrijdagavond. Ook:
Friede-t-ii_{ntiet}.
Friede-te-midde, Vrijdagmiddag.
Frie-je, vrijen.
Frieje, frieje, friejd; vrijen, vrijde, gevrijd.
Friejer, vrijer.

Friester, vrijster.
Friejerii, vrijerij.
Frie-lötje, vrijloten.
Friesprekke, vrijspreken.
Friewöllig, vrijwillig.

Frigje, vragen.
Frigje, *frigge*, *frigge*; vragen, vraagde (vroeg), gevraagd.
Hie frigge nei de wei, hij vroeg naar de weg.
Fraig en antwòd, vraag en antwoord.
Dòt as t' nâdt west, mûst frigje; dat wat je niet weet, moet je vragen.

Frii_and, vriend. Mv. *frii_anden*.
Frii_anden, *frii_andinnen*, al waa 't *hir wêeze mei*,
Aâlden en joengen, dôt nîmt nâdt wei.
 Vrienden, vriendinnen, al wie hier wezen mag,
 Ouden en jongen, dat doet er niet toe.
 (Begin van een bruiloftszang).
Frii_andskip dwaa_en, vriendschap houden.
Frii_anlik, vriendelijk.

Fris, fris.
Dò's lekker fris; dat is lekker fris.

Frisselje, vlechten. (Verg. Frans friser).
Frisselje, *frissele*, *frissele*; vlechten, vlocht, gevlochten.
Jó hee 't hier frissele, zij had het haar gevlochten.
 'n *Frissel*, een vlecht.

† **Froo-köst**, ontbijt (Verg. Deens 'frokost').
 Komt meermalen voor in de Hindelooper Zeemans-almanak van 1679.
Fróólik, vrolijk.
Fróóm, vroom.

Frou, vrouw. Begint meer en meer de plaats in te nemen van het oude *wiif*.
Hè-je jien frou nâdt mei nómd? Hebt u uw vrouw niet mee genomen?
Froulii_ad; vrouwlui, dames.
 † *Frútslii_ad*, vroedslieden, vroedschap.
 (Komt voor in de kleine kroniek, Zeemansalmanak van 1679).

† **Föije** (verouderd), afscheid nemen.
 Komt voor in Roosjen Houmanhou:
 „En oermòdntii_ande souwe föije”.
 En overmorgenavond zullen we afscheid nemen.

Fúrke, vork. Mv. *fúrken*.
Wie iete mei 'n fúrke, wij eten met een vork.
Leppels en fúrken, lepels en vorken;
 ook benaming van een veel voor-

komende kruidachtige plant (herderstas).

Fút, 1°. weg, zoek. (Verg. Hoogd. fort.).
Mien pet ies fút, mijn pet is zoek.
Fút, joenge! Weg, jongen!
Fút 'r 's! Letterlijk: weg ereis; dus eenvoudig: weg! uit de voeten!
Féé_r ies fút, vader is vertrokken.
Fútbrienge, weibrienge, verliezen. *Iek hef 't weibròd*, ik heb 't verloren.
 (Zie: „wei”).

— 2°. onmiddellijk, direct.
Hie ròdn 'r fút efter, hij liep er onmiddellijk achter.
Fútsmiete, weggooien.
Fútfarre, voortvaren.
Fútflèene, wegvliegen.
Fútjei-je, weggagen.
Fútmeikje, voortmaken.
Fút-oe_en, voortaan.
Fút-pad, voetpad.
Fútpòk, geboortevlies.
Fútrónne, weglopen.
Fútstep, voetstap.
Fútstiire, wegzenden.
Fútteneend, voeteneinde.

Fútling, het voetgedeelte van een kous.
Der wòd 'n niej fútling ien die kòds breide, er wordt een nieuw voetgedeelte in die kous gebreid.
Op hōsfútlingen, op kousevoeten.

Fuul, vuil, onrein, bedorven.
Dòt ies 'n fuul aai, dat is een bedorven ei.

Fuule, veel.
Hó fuule? hoeveel?
Wō-je fuule hewwe, of 'n lik? Wil u veel hebben of een beetje?

Fuuleendig, fel, boos. Vooral gezegd van bewegingen met de hand.
Doe hest him fuuleendig òdròst, jij hebt hem erg afgeranseld (afgerost).
Nâdt só fuuleendig, niet zo fel.
 Schoon het woord uit *fuul* en *eenden* („*fuul mei de fiengeseenden*”), fel met de vingers) zeer goed te verklaren is, werkt misschien ook de bijgedachte aan het oude „vileynig”.

Fuulens, vuilnis.
Fuulensblikjen, vuilnisblikje.

Fuuskje (van *fuust*, vuist), elkaar de hand geven.
Kóm, leet uus 's fuuskje. Kom, laten we mekaar de hand geven.

Fuust, vuist. Mv. *fuusten*.
Hie joog him 'n slag mei de fuust. Hij gaf hem een slag met de vuist.

G

Gaan, gaan. Ook wel **gaa_en**.

Gaan, geeng, ginzen; gaan, ging, ge-gaan.

Onv. Teg. tijd: *iek gaan, doe géést, hie géét; wie gaan(e), jimme gaan(e), jðð gaan(e)*. Beleefde vorm enkelvoud: *jie gaane*.

Jie gaane nei Waarkum, heer iek; u gaat naar Workum, hoor ik.

Hie géét nei sien aate, hij gaat naar zijn grootvader.

Gebiedende wijs enk. en meerv.: **gaa_en**.

Gaa_en mar fút, ga maar weg.

Fððrgaa_en, voorgaan.

Neigaa_en, nagaan.

Fútga_en, weggaan.

Oe_engaa_en, aangaan (z. ald.).

Meigaa_en, meegaan.

Uutga_en, uitgaan.

Gaa_endewei, gaandeweg, langzamerhand.

Hie wáðð gaa_endewei 'n rieken man, hij werd langzamerhand een rijk man.

Gaapje, zie *gapje*.

Gaar, 1°. Ned.: gaar.

De èð_erpels bin gaar, de aardappels zijn gaar.

— 2°. samen.

De henden gaar dwaa_en, de handen vouwen.

Wie mütte de henden gaar, wij moeten bidden.

Gaarje, opsparen.

Bist al oe_en 't gaarjen? Ben je al aan het sparen?

Gaas, dunne kantstof;

Ook: ondergordijn van vitrage. Mv. *gaazen*.

† *Eigaas*, bovengordijn (bij Roosjen).

Gaauw, gauw, spoedig.

Doe múst gaauw wúróm kómme! Je moet spoedig terug komen!

Gästerlâánd, Gaasterland.

Jèð binne 'n dei nei Gästerlâánd, zij zijn een dagje naar Gaasterland.

Ook bij verkorting: „*Gäslâánd*”.

Galge, 1°. bretel. Mv. *galgen*.

Iek drèðg altiét galgen, ik draag altijd bretels;

Galgebáánd, bretelband.

— 2°. galg.

Galgemeel, galgemaal.

Galgepólle, erf in Hindeloopen, waar vroeger de galg moet hebben ge-

staan; tussen Kerkstraat en ááld-weide.

Galle, gal.

Gallig, ziekte bij sommige dieren.

Galmje, galmen.

Gammel, ongesteld, niet fris.

Iek bin al seks dèegen het gammel.

Ik ben al zes dagen wat ongesteld.

Gang, 1°. de gang van een huis.

Gaa_en 's éwén ien 'e gang, ga eens even in de gang.

— 2°. wijze van lopen.

Hie ies swiir òp 'e gang, hij loopt kreupel.

— 3°. twee emmers water.

Helje 's 'n gang wetter, haal eens twee emmers water.

Gangber, gangbaar.

Die áálde sent ies náðt meer gangber, die oude cent is niet meer gangbaar.

Gangsdóór, gangdeur.

Gans, 1°. als subst.: gans.

'n Fetten gans, een vette gans.

Ganzeblómme, ganzebloem.

Ganzejé_ere, ganzeveer.

Ganzeroer, geweer.

— 2°. als bijwoord van hoeveelheid: heel wat.

Hie het 'r gans bie fespiele, hij heeft er heel wat bij verspeeld (verloren).

In deze zin ook: „*gansk*.”

Gapje, geeuwen.

Gapje, gappe, gappe; geeuwen, geeuwde, gegeeuwd.

Iek müt ieder keer gapje, ik moet telkens geeuwen.

Naast dit woord gebruikt men ook:

gaapje, gape, gape.

Doe múst náðt só gaapje, je moet niet zo geeuwen.

„*Het ies 't raar*”, *see dóówe Japik*,

„*vroeger kraaiden de hönnen, en nó gapje ze mar het*,” Wat is 't raar, zei

dove Jacob, vroeger kraaiden de hanen, en nu geeuwen ze maar

wat.

Gapsk, gemakkelijk naar binnen te kijken.

't Ies só gapsk, as je gin gedienen fððr de feenstes hewwe. 't Is zo inkijkerig,

als ge geen gordijnen voor de vensters hebt.

Gaspe, gesp. Mv. *gaspen*.

Gat, gat.

Fietergat, vetergaatje.

Hoendegat, arrestantenlokaal te

Hindeloopen.

Muuzegat, muizegat.

Séégat, zeegat.

Spiekergat, spijkergaatje.

Gatjepanne, vergiet.

't *Leit op 'e gatjepanne uut tó dròp-pen*. Het ligt op de vergiet uit te druppen.

Gatsdiek, zeedijk tussen Hindeloopen en Workum; aldus genoemd, omdat daar over een uitgestrektheid de zee-palen langs de dijk ontbraken.

Gè_alp, schril.

Graa_ete, gè_alpe aigen; grote, schrille ogen. Weinig gebruikt.

Gè_as, gras.

Het 'n gè_as stéét hir, wat een gras staat hier!

Gè_aspòlle, klompje gras met de wortels.

Gè_assnieje, gras snijden.

Iek mût gè_assnieje fòòr de kenientjes, ik moet gras snijden voor de konijnen.

Gebeure (of **gebúúre**), gebeuren.

Gebeure, gebadde of gebeude, gebad of gebeu_ad, gebeuren, gebeurde, gebeurde.

Het sòl hir gebeure? Wat zal hier gebeuren?

Wanneer gebadde dôt? Wanneer gebeurde dat?

Ook wel, bij verkorting: *badde, bad en beu_ad*.

Het ies hir bad? Wat is hier gebeurd?

Geblaal, geschrei.

Het 'n geblaai ies dôt hir, hááld die 's stòl! Wat een geschrei is dat hier, houd je eens stil!

Gebòd, huwelijksafkondiging bij de ondertrouw. 't *Éé_aste gebòd*, 't *twááde gebòd*. Mv. *gebòdden*.

Jèè staan oender 'e gebòdden, zij staan in ondertrouw.

Gebóó_ate, geboorte.

Fan 'e gebóó_ate dò wéé_ad 'r sèèk, van de geboorte af was hij ziek.

Ge-broek, gebruik, zede.

Hó ies 't gebroek hir? Hoe is de gewoonte hier?

Gebúúre, zie *gebeure*.

Gedachtenisse, aandenken, souvenir. 'n *Mòdien gedachtenisse*, een mooi souvenir.

Ge-dei, goedendag!

Ook wel: *g'ndei*, of bij verkorting *dei* (zie aldaar).

Gedeisizze fan... de groeten, de complimenten van.

Formule voor het rondzeggen van ge-

boorte: „*Gedeisizze fan Hidde-Foekjen, en dôt se befònd ies fan 'n joengen sóón*”, „*'n joenge dòdter*”, „*'n likjen joenge*”, „*'n lik jáán*.” Antwoord: „*Wúr gedeisizze*.” „Complimenten van Hiddes vrouw Foekje, en dat ze bevallen is van een jongen zoon, een jonge dochter, een kleinen jongen, een klein meisje”. Antwoord: „De complimenten terug.”

Voor het rondzeggen van een sterfgeval: „*Gedeisizze fan Ji_aldet Hiddes en bòn, en dôt jerre mem stóónd ies. Mòòn-tó-midde trèè oere be-lòd, en Tóónsdeneimidde óm twaa oere ser-ke*”. Antwoord: „*Wúr gedeisizze*”. „Complimenten van Jildert Hiddes en kinderen, en dat hun moeder gestorven is. Morgenmiddag om drie uur beluid (met de torenklok), en Donderdagnamiddag om twee uur begrafenis.”

† **Ge-diits**, wordt gezegd van een kind, dat over zijn speelgenoten wil heersen.

Gedoe_ente, gedoe.

Het 'n raaren gedoe_ente ies mie dôt, wat een raar gedoe is me dat.

Gedraif, gedraaf.

Joenges, staa_en 's stòl; iek hááld náát fan dôt gerón en gedraif. Jongens, staat eens stil; ik houd niet van zo'n geloop en gedraaf.

Gedrèège, gedragen.

Doe múst die goo gedrèège, je moet je goed gedragen.

Gedrèège, gedroog, gedriend; gedragen, gedroeg, gedragen.

Jó gedroog jer best, zij gedroeg zich best.

Gèè_ale, huilen.

't Gèè_alen stoog jer neier as 't lakjen. Het huilen stond haar nader dan het lachen.

Géét, gaaf. (adjectief).

Die sees ies jitte géét, die kaas is nog gaaf.

Geel, geel.

Geelóóker, gele oker.

Géést, geest.

Doe sógst 'r uut as 'n géést, je ziet er erg bleek uit.

Gééwel, gevel. Mv. *gééwels*.

Der sùt 'n mòdien gééwel fòòr dôt huus, daar zit een mooie gevel voor dat huis.

Fòòrgééwel, voorgevel.

Eftergééwel, achtergevel.

Sieje-gééwel, zijgevel.

Gefââlik, gevaarlijk.

Gefócht; niet „gevecht”, maar vechterij.

Dòt gefócht fan jin joenges mût 's òpháâlde. Die vechterij van die jongens moet eens ophouden.

Geflaai, gevele.

Ge-gniis, gelach.

Ge-goe_el, geschreeuw.

Het ies dòt hir 'n gegoe_el! Wat is dat hier een geschreeuw! (Zie *goe_ele*).

Gegoens, gegons. (Zie *goenzje*).

Geheister, drukte.

Het 'n geheister, wat een drukte!

Gehóost, gehoest.

Geil, vruchtbaar, welig.

Die kóól stéét tó geil, die kool staat te welig.

Gek, gek.

Gek oe_enstekke, gek steken;

gekdwaa, gek doen.

gekjei-je, gekscheren; ook stoeien.

gekkepreat, gekkepraat.

Ge-krimmeneer, geklaag.

Gelée_ad, geleerd.

Geléege, gelegen.

Kómt 't geléege? Komt het gelegen?

Geléegeheid, gelegenheid.

Ge-liek, gelijk.

Dòt ies geliek, dat is gelijk.

Doe hest geliek, jij hebt gelijk.

Als adjectief: *geliekens*. In de winkel b.v.: „*iek mût jítte 'n geliekens fan jie heuwe*”, ik moet nog een van dezelfde soort van u hebben (als de eerst gekochte).

Gelók, geluk.

Gelók 'r meil! Geluk er mee!

Tegengestelde: *oengelók*, ongeluk.

Der ies fan 'e midde 'n oengelók gebúú_ad. Er is van middag een ongeluk gebeurd.

Gelókbeentjes, 2 beentjes in de kop van een schelvis.

Gelókkig, gelukkig.

Gelókspin, klein rood spinnetje.

Ge-mak, gemak.

Hie sit der wól òp sien gemak, hij zit daar wel op zijn gemak.

Ge-mòon, goeie morgen.

Gemòonsizze, 's morgens groeten.

Genaamd, naamgenoot. *Dòt ies mien genaamd*, dat is mijn petekind (of naamgenoot).

Ge-nacht, goede nacht.

Genachtsizze, goenachtzeggen.

Genéze, genezen.

Genéze, *genaas*, *genézen*; genezen, *genas*, genezen.

Ken 'r wól wúr genéze? Kan hij wel weer genezen?

Geni_and, goenavond.

Geni_andsizze, 's avonds groeten.

Genòg, genoeg.

Hest genòg? Iek hef al tó fuule. Heb je genoeg? Ik heb al te veel.

Die man het ji_ald genòg, die man heeft geld genoeg, is rijk genoeg; hij kan 't wel missen.

Gepje, *geppe*, *geppe* (weinig gebruikt), schreien, schreide, geschreid. Het meest gebruikelijke woord hiervoor is *blaa_i-je*, *blaaide*, *blaaid*.

Het blaait dòt bòn, wat schreit dat kind. *Jó het toch só geppe*, zij heeft toch zo geschreid.

In „*geppe*” ligt meer gevoelswaarde dan in „*blaa_ije*” (n.l. medelijden).

Gerach, gescheld. Zie *rache*.

Ge-reid, tuig van een paard.

Dwaa_n de hiengst 't gereid óm, doe het paard het tuig om.

Ge-riid, gerij.

Het ies hir 'n geriid! Wat is hier een gerij.

Ge-riil, gerief.

Ien dòt huus ies 'n búlte geriil, in dat huis zijn veel gerieflijkheden.

Geriiflik, geriefelijk.

Gerócht, gerecht.

Iek gaa_n nei 't gerócht, ik ga naar het gerecht.

Ge-rón, geloop.

Geroop, geroep.

Gesang, gezang.

Gesanger, gezeur.

Geskikt, 1°. geschikt.

Dòt ies 'n geskikt huus fòdr uus, dat is een geschikt huis voor ons.

Tegengestelde: *oengeskikt*.

— 2°. inschikkelijk.

Hie ies 'n geskikte fent, hij is een inschikkelijke kerel.

Ge-skreeuw, geschreeuw.

Het 'n geskreeuw! Wat een geschreeuw!

Ken dòt geskreeuw ek 's òpháâlde?

Kan dat geschreeuw ook eens ophouden?

Ge-soend, gezond.

Gesoeng, gezing.

Gestóók, gestook.

Getjier, ruzie (van „*tjiere*”).

Getuuge, getuige.

Ge-want, stevig, zwaargebouwd.

'n Gewanten kèè_adel, een zwaargebouwde kerel.

Van een vrouw meestal: *n' gewant méénste*.

Gewéétén, geweten.

Iek frigje 't die op dien gewéétén òð, ik vraag het je op je geweten af.

Gewòdde, geworden.

In verbinding met *leete*: *gewòdde leete*, laten geworden.

Leet jem gewòdde, laat ze begaan.

Iek hè jem stòl gewòdde lòt, ik heb ze stil laten geworden.

Gewóón, gewoon.

Dòt bin 'k náát gewóón, dat ben ik niet gewoon.

Gewóónte, gewoonte.

Het 'n raaren gewóónte, wat een lelijke gewoonte.

Gibbe, geep. (Zeevis met lange, puntige kaken).

Lest-toe wòl gibbe? Lust je wel geep?

'r Wòd náát fuule gibbe meer fangd, er wordt niet veel geep meer gevangen.

Giik, giek van een schip.

Giir, zwaai.

De hadriider kòòm mei 'n graa_{ten} giir oe_n 't eend fan 'e baan. De hardrijder kwam met een grote zwaai aan het eind van de baan.

Gieselje, geselen.

Gieseltòp, drijftol.

Giesten; wild, dartel.

Náát só giesten, niet zo wild!

Gin, geen.

Gin-een, niemand.

Iek hef gin raaden sent, ik heb geen rode cent.

Iek wet gin ree, ik weet geen raad.
Hir ies gin-een west. Hier is niemand geweest.

Glans, vernis.

Glanzje, vernissen.

Glè_{nd}, gloeiend.

'n Kat mei glè_{nde} aigen, een kat met gloeiende ogen.

Als bijwoord van graad bij „heet” is het *gloe_i-jend* met lange *oe* als in Ned. boer: *gloe_ijend heet*.

Glei, glad, vet.

Hie hè_{lt} náát fan glei spek, hij houdt niet van vet spek.

Gles, glas. Mv. *glezzén*.

Die plaat müt efter gles; die gravure moet „achter glas”, ingelijst.

'n Gles mòð_{lken}, een glas melk.

Verkleinw.: *glesjen*.

Als stoffelijk adjectief: *glezzén*.

'n Glezzen dòð, een glasdeur.

Glessniejer, glassnijder.

Van der Kooy, Hindeloopen

Gleswien, kapwagen met ruiten in de zijde. Klemtoon op „gles”!
„*n Gles wien*” betekent een glas wijn.

Glezzig, glazig, hard (van gekookte aardappelen).

Gliesterig, glad.

't Ies gliesterig òp 'e streete, 't is glad op straat.

Glieterje, de kleren strijken met de glietersteen.

Glietersteen, steen om te wrijven; de kleren werden er b.v. mee strak gewreven. Hij bestaat uit zwart glas.

Gliide, glijden.

Gliide, gliide, gliiden; glijden, gleed, gegleden.

Hie ies 'r bie del gliiden, hij is er bij neer gegleden.

Onv. Teg. tijd: *Iek gliid, doe gliist, hie gliid; wie gliide, jimme gliide, jèè gliide*.

Beleefd, enkelvoud: *jie gliide*.

't Ies hir glòd, jie gliide hir hest fansèm. 't Is hier glad, u glijdt hier haast vanzelf.

Glimme, glimmen.

Glimme, glimde, glimd; glimmen, glom, geglommen.

De dóówe kóólen wòlle náát oe_{nglimme}, de dove kolen willen niet beginnen te glimmen.

Glimkje, glimlachen.

Hie glimke mie oe_n, dèè 't 'r dòt see. Hij glimlachte me toe, toen hij dat zei.

Glòd, glad.

Glòd, glòdder, glòdst; glad, gladder, gladst.

Op 't glòdde iis, op 't gladde ijs.

't Ies hir só glòd as snòtte, 't is hier erg glad.

Gloe_{dn}iej, gloednieuw.

Gloe_i-je, gloeien.

Gloe_ije, gloe_ide, gloe_id; gloeien, gloeide, gegloeid.

Gloe_ijend heet, gloeiend heet.

Gloepe; gluipen, sluipen.

Gloepe, gloepte, gloept; sluipen, sloop, geslopen.

Jin bòn gloeften 'r henne. Die kinderen slopen er heen.

Gloeperig; gluiperig, vals.

Gnaauwe, knagen, bijten.

De muuzen begónne oe_n 'e sees tó gnaauwen. De muizen beginnen aan de kaas te knagen.

Gni_ad, aardig kind.

Tegen kinderen gebruikt:
Doe bist 'n gni_od, je bent een lieveling.
Dòt ies 'n gni_od, dat is een schat!

Gni_odje, pakken, stoeien.
Iek müt die gni_odje, ik moet je pakken.

Gni_oize, grinniken, lachen.
Gni_oize, gni_oize, gni_ois; grinniken, grinnikte, gegrinnikt.
Náát só gni_oize! Niet zo lachen!
Wú(r) gni_oist óm? Waar lach je om?
Uutgni_oize, uitlachen.
Gni_ozbek, lachebek.

Gnuu-we, loeren.
Dòt méénke sit alliet fòdr de feenstes tó gnuuwen, niks óntkómt jer. Die vrouw zit altijd voor de ramen te loeren, niets ontgaat haar.

Goechelje, goochelen.
Goechelje, goechele, goechele; goochelen, goochelde, gegoocheld.
't Lieket wól ófstoe goechelje kest. Het lijkt wel, of je kunt goochelen.

Goe_od, goed (als substantief).
 Als adjectief: *goo* (zie aldaar).
Waa sien goe_od ies dòt? Wiens boeltje is dat?
Mòdi goe_od, mooie dingen (in een winkeltalage b.v.).
 Ook: een mooie stof. *Dòt ies mòdi goe_od fòdr 'n jùrk*, dat is mooie stof voor een japon.
 Toch ook: *goe_odschiks*; goedschiks, in der minne. *Jimme mütte 't goe_odschiks mei e-nem fiende.* Jullie moet 't in der minne met elkaar vinden.
Uut goe_oder best; om bestwil, te goeder trouw.
Hie het 't uut goe_oder best deent, hij heeft het te goeder trouw gedaan.
Spielesgoe_od, speelgoed.
Goe_odens, goe_odigheid: goedheid, goedhartigheid.

Goe_ods, mensen.
Der bin goe_ods bie fée_or en mem. Er is bezoek bij vader en moeder.

Goe_ole, huilen, schreeuwen.
Goe_ole, goe_olde, goe_old; huilen, huilde, gehuild.
Dòt bòn het 'n oere goe_old, dat kind heeft een uur gehuild.
Hááld 's óp tó goe_olen, houd eens op te huilen, te schreeuwen.
Goe_olbek, schreeuwelijk.

Goefte, rommelpot.
Op Houmanhou gaan de bòn mei 'n goefte langs de dörren. Op Vasten-

avond gaan de kinderen met een rommelpot langs de deuren.
Goefje, geluid maken met de rommelpot.

Goendeisizze, goeiendag zeggen.
 Ook: de groete overbrengen. *„Iek müt jie goendeisizze fan uus Fée_or”*, ik moet U de groete doen van Vader.
„Wú(r) goendeisizze”. De groete terugdoen.
 Meestal afgekort tot: *g'ndeisizze, wú-g'ndeisizze*.

Goenzje, gonzen.
Goenzje, goenze, goenze; gonzen, gonsde, gegonsd.
De biién goenzje, de bijen gonzen.

Gòlle, het opgetaste hooi in de schuur.
De joenges bin bóppe ien 'e gòlle, de jongens zijn boven op het hooi.

Gónne, gunnen.
Iek gón 't jem náát, ik gun 't ze niet.

Goo, 1°. goed.
Goo, better, best; goed, beter, best.
 Het Ned. substantief goed is *goe_od*.
Het mòdi goe_od, wat mooie dingen!
 Als attributief adjectief is het ook *goe_od*.
'n Goe_oden (of *goe_oie*) *pinne*, een goeie pen.
 — 2°. gezond.
Iek bin náát rócht goo, ik ben niet recht gezond.
 — 3°. goedhartig.
Hie ies tróch en tróch goo, hij is door en door goedhartig.
 Spreekwoordelijk: *só goo as bòlle*, zo goed als wittebrood.

Gòòte, goot. Mv. *gòòten*.
De gòòte rónit oer, de goot loopt over.
Hie ies fe-stòppe, hij is verstopt.
Gòòtsgat, gootsgat.

Gòòtling, koperen wasketel.
'n Gòòtling mei kòkjend wetter, een wasketel met kokend water.

Góóchem, slim (in zaken).
Hie ies góóchem, hij is slim.
Góóchemet, goochemerd.

Gookaip, goedkoop.
Braa-gookaip, lett. zo goedkoop als brood.
Ien die wienkel ies alles gookaip, in die winkel is alles goedkoop.
Praatjes bin gookaip, praatjes zijn goedkoop.

Góóld, goud.
'n Góólden helbózje, een gouden horloge.
'n Góólden(en)rieng, een gouden ring.

Sien hè_at ies fan góóld, zijn hart is van goud.

Dit bin mien góóldene oeren, fan trèè tòt fiieuw; dit zijn mijn gouden uurtjes, van drie tot vijf uur.

Góóldfisk, goudvis.

Góóldji_ald, goudgeld.

Góóldsmid, goudsmid.

Góóne, gulden.

Ken je 'n góóne wisselje?

Haalgóóne, halve gulden.

't Kòòstet 'n góóne, 't kost een gulden.

Goudjeblómme, goudsbloem.

Goudlaaken, muurbloem.

Graa_at, groot.

Graa_at, grätter, gräst; groot, groter, grootst.

't Binne gin graa_ate, mar 't binne tókke, see de fiskkóópman. 't Zijn geen grote, maar 't zijn dikke, zei de visboer,

Ook in de zin van trots. *Iek bin 'r graa_at op*, ik ben er trots op.

Hie ies graa_at mei jer, hij is het met haar eens om te verlover.

Ook: *'t ies graa_at wörk mei jem*.

Graa_atheid, de élite.

Hir géét de graa_atheid altiet henne, hier gaat de élite altijd heen.

Graa_atbrienge, grootbrengen.

Graa_atelii_ad, voornamen lui.

Graa_at-hè_attig, hoogmoedig.

Graa_at-huus, woonhuis voor 's winters; in tegenstelling met „likhuus” (zie ald.).

Graa_atserke, Grote Kerk (de Ned. Herv. kerk).

Graa_atsk, trots (bijv. naamw.).

Náát só graa_atsk, niet zo trots.

Wordt ook wel met korte *a* gebezigd: *grätsk*.

'Trots' als substantief: *graa_atskheid* of *grätskens*.

Doe múst dien grätskens het dðleere, je moet je hoogmoed wat afleren.

Graa_atsprekke, grootspreken.

Graauw, grauw of grijs.

De lóft ies graauw, de lucht is grijs.

Graauwe è_atten, grauwe erwten.

Graauw-è_attede, staal van antieke japonstof, met kleine ruitjes.

Graauwe, ijsen.

M'n soë_ad 'r fan graauwe, men zou er van ijsen.

Grabbelje, grabbelen.

Jèè strooiden péépenuuten, en dèè de bòn oe_en 't grabbeljen! Zij strooiden

pepernoten, en toen de kinderen aan het grabbelen!

Graig, graag.

Iek wòl 'r ek wòl graig het fan hebbe.

Ik wil er ook wel graag wat van hebben.

Graig, lè_uer, lè_ust; graag, liever, liefst.

Jin bòn binne graig, die kinderen zijn graag, zij eten met smaak.

Graiwe, graven (werkwoord).

Graiwe, graiwe, graijd; graven, groef, gegraven.

Hie het 'n graa_aten kuule graijd, hij heeft een grote kuil gegraven.

Gram, in de uitdrukking: *mei ham en gram*, met huid en haar.

Grammietig, verbeteren, kwaad, boosaardig.

Ook: *gremietig*.

Hie sloog him tòch só grammietig óm 'e aaren, dðt de joenge 't uutgoe_elde.

Hij sloeg hem toch zo boosaardig om de oren, dat de jongen het uitschreeuwde. (Verg. Ned. „grammoedig”).

Graanium, geranium.

Het hè_e-je mòdie graaniums! Wat hebt u mooie geraniums!

Granzje, grommen (b.v. van een hond).

Die hoend granzet uus raar oe_en, die hond gromt ons leelijk aan.

Grätsk, trots („groots”).

Doe múst náát só grätsk, je moet niet zo trots zijn.

In gunstige zin „graa_at”. *Iek bin er graa_at op*, ik ben er trots op.

Greeme, morsen.

Sèèn dðt bòn 's greemen, zie dat kind eens morsen.

Greeme, greemde, greemd; morsen, morste, gemorst.

Green, 1°. groen.

't Láánd ies mòdi green, het land is mooi groen.

— 2°. liefdevol, met neiging tot stoeien.

'n Lik bedáád, náát só green! Een beetje bedaard, niet zo aanhalig (sentimenteel).

Greente, soepgroente: peterselie en selderij. De betekenis is dus niet zo ruim als het Holl. 'groente'.

Echter wel: *Greentekarre*, groentekar.

Greenelle, garnaal. Mv. *greenellen*.

Greeuwe, kaan. Mv. *greeuwen*.

Jèè aaten greeuwen bie de pòstróó, zij aten kanen bij de meelkost.

Gref, gracht.

Ook naam van het water tussen de Indijk en de Westervaat. *Jèè wée_a-den oe_n 't poe_eren ien 'e Gref_t*, zij waren aan het peuren in de Gref_t.

Greide, weide.

Greppel, greppel.

Griepe, 1°. grijpen.

Griepe, griep_te, griep_t; grijpen, greep, gegrepen.

Doe múst 't touw griep_e, je moet het touw grijpen.

2°. Als zelfst naamw.: greep (werk-tuig), mestvork.

De boer wée_ad mei de griep_e oe_n 't wörk, de boer was met de greep aan 't werk!

Grif, 1°. als zelfst. naamw. griffel.

Hie skruuw_t mei grif op 'e leie, hij schrijft met de griffel op de lei.

— 2°. als bijwoord: zeker.

Leeuw 't mar grif, hie kómt hir nooit wúr, geloof 't maar zeker, hij komt hier nooit weer.

Griis, 1°. grijs.

'n Griizen jas, een grijze jas.

— 2°. afgrijzen, jammer. *'t Ies 'n griis*, het is jammer.

Grifze, medelijden voelen.

't Griist mie, ik heb medelijden.

't Ies 'n méénske griis, 't is om er medelijden mee te hebben.

De griize rónt jie oer de graauwe, je voelt diep afgrijzen.

Griis, Groningen (stad). Ook: *Grúnnin-gen*.

Grinzerlánd, Groningen (Ommelanden).

Gróbjak, meelkost van boekweitgort.

Haa joenges, wie krieje jan 'e midde gróbjak; ha jongens, wij krijgen van middag boekweiten meelkost.

Groe_ede, litteken.

Hie hee jitte altiet 'n groe_e de op sien gesicht, Hij had nog altijd een litteken op zijn gezicht.

Groe_ei, groei (subst.).

Dòt jasjen ies op 'e groe_ei mekke, dat jasje is op de groei gemaakt.

Groe_ei-je, groeien.

Dòt bòn wòl nádt groe_eije, dat kind wil niet groeien.

Groe_eisem weer, groeizaam weer.

Groend, reden, grond. Mv. *groenden*.

Het groend hè-je der fòdr óm dòt tó sizzen, het bien jien groenden? Wat grond hebt u daarvoor, om dat te zeggen; wat zijn uw gronden?

Groende, grond. (De oe als Ned. hoed).

't Wée_a mie, oft iek tróch de groende sakke. 't Was mij, of ik door de grond zonk.

Wúr het 'r 't bròdt? Hie het 't ien 'e groende stòppe. Waar heeft hij 't gebracht? Hij heeft het in de grond gestopt.

Groendjarwe, grondverf.

Groendig, troebel. *'t Wetter wée_ad*

só groendig, het water was zo troebel.

Groenderig, slijkerig. Wordt van vis gezegd: *de fisk smekket groenderig*, de vis smaakt „slijkerig”.

Gròt, graf. Mv. *gròwwen*.

'n Gròfsteen, een grafsteen.

De man leit nó al ien t' gròf, de man ligt nu al in het graf.

Gróppe, brede goot in de koestal, bestemd voor het opvangen van de uitwerpselen der koeien.

Uit een wiegeliedje: *'t Kálke lódi ien 'e gróppe*, 't kalfje lei in de goot.

Gròt, gort.

Gròttenbrii, gortepap.

Gròts-kelle, gortkorrel.

Grou, grof.

Grou, grouer, groust; grof, grover, grofst.

Grou gròt, grove gort.

Ook wel voor dik:

het 'n grouen kèè_adel, wat een dikke kerel!

Grouboenkig, dikbenig.

Grúnnin-gen, Groningen. Ook: *Grins*.

Jerre mem ies sèèk, jó ies nei de pre-fester ien Grúnnin-gen. Haar moeder is ziek, zij is naar „de” professor in Groningen.

† **Gruulje**, het gezicht wassen (Roosjen).

Gruuzelementen, fijne stukken.

De laampe faa_t ien gruzelementen op 'e slier, de lamp viel in gruzelementen op de vloer.

Gúds, sommige mensen. Zie: *goe_eds*.

Der bin gúds west, er is bezoek geweest.

Gúlp, zekere moerasvogel.

Wettergúlp, watergulp.

† **Gúltjes**, ongeveer, ruim.

Komt voor in de Hindelooper Zeemans-almanak van 1679: *gúltjes 'n paar oeren fòdr 't de kòk schaf_tte*, ruim een paar uur voor de kok schaf_tte.

Gúnst, begunstiging, klandizie.

'n Wienkelman mút het dwa_an óm de gúnst fan de méénshen, sien foe_t stéè_t oender è_alk sien taffel. Een winkelier moet wat doen om de klandi-

zie van de mensen, zijn voet „staat onder ieders tafel”.

Gúrgelje, gorgelen.

Guut, guit.

Doe bist 'n likjen guut, jij bent een kleine guit.

H

Haa, hooi.

Die boer krieget 'n búlte haa, die boer krijgt een boel hooi.

Haa-wien, hooiwagen.

Haa-fúrke, hooivork.

't Haa broe_{it}, het hooi broeit.

Haa-blòk, hooibult.

Háád, hoofd (lichaamsdeel). Mv. *hááden*.

Piene ien 't háád, hoofdpijn. Meestal uitgesproken: „*pien-ien-'t háád*”.

'n Seer háád, een zeer hoofd.

Háádseend (bij 't bed), hoofdeinde.

Ook wel: *háád-en-eend*.

Haai, trek. Mv. *haaien*.

Bij 't schaatsenrijden: *het nimt die haaien*, wat maakt die streken!

Ook in de betekenis van greep.

Nim mar 'n goeien haai, neem maar een goede greep.

Haai-je, 1°. grijpen.

Haaije, haaije, haaid, grijpen, greep, gegrepen.

Jimme mütte mar goo haaije, jullie moet maar goed toepakken.

— 2°. hooien. Synoniem: *oengetiidje*.

De boer ies oe_n 't haaijen, de boer is aan het hooien.

Haai-jer, hooier.

Haai-ing, hooiing.

Haailáánd, hooiland.

Haaitiid, hooitijd.

Haake, haken (werkwoord).

Kest wól haake? Kan je wel haken?

Haake, haakte, haakt; haken, haakte, gehaakt.

Als zelfst. naamw.: *haaken*, in de zin van haakwerk. *Jòón mie mien haaken 'r 's*, geef mij mijn haakwerk eens.

Haal, 1°. half.

Haalwe, haalwei; halfweg. *Haalwe* wordt door een bepaling gevolgd: *Hie ies al haalwe Mekúrren*, hij is al halfweg Molkwerum. Anders *haalwei*: *hie ies 'r jütte náát, mar hie ies al meer as haalwei*; hij is er nog niet, maar hij is al meer dan halfweg. Bij de klok: *haalwe*.

Haalwe sáán, half zeven.

— 2°. trek.

Doe dweist 'n goe_{den} haal, je doet een goeie trek.

Inzonderheid bij het schaatsenrijden: „*die mekket haalen!*” *Die* doet halen! Stukken land werden naar het aantal pondematen ($36\frac{3}{4}$ are), dat ze groot waren, aangeduid: *de tróddehaale* (derdehalf, dus $2\frac{1}{2}$ pondemaat), *de achtehaale* ($7\frac{1}{2}$ pondem.), gelijk trouwens ook *de sááne*, *de achte* (zie aldaar).

'n Haalbraa, een half brood.

Haalbroer, halfbroer.

Haaldaa, halfdood.

Haal-dóór, halve deur (bovenste of onderste).

Haal-è_nle, halve el.

Haal-jè_n, half kwart.

Haal-foe_t, halve voet.

Haal-gaar, half gaar.

Haal-jier, half jaar.

Haal-poend, half pond.

Haal-slieten, halfsleten.

Haal-oere, half uur.

Haalwoeksen, halfwas.

Haálde, houden.

Háálde, hè_alde, hè_alden; houden, hield, gehouden.

Iek koo 't náát festháálde, ik kon het niet vasthouden.

Onv. Teg. tijd: *iek hááld, du hè_alst, hie hè_alt, wie háálde, jimme háálde, jè_e háálde*. Beleefde vorm enkelvoud: *jie háálde*.

Iek kòòst 't náát langer uutháálde, ik kon het niet langer uithouden.

Efterháálde, achterhouden.

† **Haambóllen**, „waterplant in droge sloten”. (Roosjen).

Haal_e-wiis, onverstandig, dwaas (let-terl. half-wijs).

Jo ti_arre jer haal_elwiis, zij stelde zich dwaas aan.

Haal_elwiis praa_t, onverstandige taal.

Haal_end, hand. Mv. *henden*. Verkleinwoord: *hantjen*.

Jòón mie dien hantjen 's, geef mij je handje eens.

Doe múst de henden weske, je moet de handen wassen.

Haal_endbrééd, handbreed.

Haal_endwiizer, wegwijzer. Ook *hand wiizer*.

Haas, hees.

Hie ies só haas, dót jie kenne him náát festaán. Hij is zó hees, dat je hem niet kunt verstaan.

Haauwe, haak om de slootkanten te reinigen.

Had (de slotletter scherp uitgesproken; echter *niet* in de vergrotende trap: *hadder*), 1°. hard.

Had, hadder, hadst.

Die nuute ies had, die noot is hard.

— 2°. Ook in de betekenis van snel, vlug.

Had rónne, hard lopen.

Hie floog mie had je-bie, hij vloog me hard voorbij.

Had-riiderii, hardrijderij.

Had-draiwerii, harddraverij.

— 3°. streng. *Hie ies tiege had jòòr him sem*, hij is erg hard (streng) voor zich zelf.

Hadlievig, hardlijvig.

Hadriide, hardrijden.

Hadsiele, hardzeilen.

Hadsielerii, hardzeilerij.

Hadje, withouden, harden.

Iek koo 't náát hadje óm 'r langer bie tó wèèzen. Ik kon het niet withouden, om er langer bij te wezen.

Haffelje, kauwen.

Aa,nze óp óm haffelje, ergens op om kauwen.

Haig, 1°. hoog.

Haig, haiger, haigst; hoog, hoger, hoogst.

Die foegel flógt haig, die vogel vliegt hoog.

'n Haigen toer, een hoge toren.

Omhaig, omhoog.

'n Haigte, een hoogte.

Ien 'e haigte, in de hoogte.

Bie haig en bie leeg, bij hoog en bij laag!

Dòt ies haig ernog, dat is hoog genoeg (d. w. z. *te* hoog).

Haigskóolderig, hooggeschouderd.

— 2°. den Haag. *Hie wennet ien Den Haig*, hij woont in Den Haag.

Haigel, hagel.

Werkw.: *haigelje*, hagelen.

Haigelje, haigele, haigele; hagelen, hagelde, gehageld.

Het het 't jesterij_ande haigele, wat heeft 't gisteravond gehageld.

Haik, haak. Mv. *haiken*.

Mei 'n haik en 'n aamer, wetter uut 'e pút óphelje, met een haak en een emmer water uit de put ophalen.

Púthaik, puthaak.

Dwaa_n de haik óp 'e dòòr, doe de haak op de deur.

Haik en óis, haak en oog aan een kledingstuk.

Haiken en óógen, haken en ogen.

Haikje, haken (werkw.). *Dòt haiket der efter*, dat haakt daarachter.

Verkleinw. van haik: *haikjen*, haakje.

Haimer, hamer. Mv. *haimes*.

De timmerman broekt 'n haimer, de timmerman gebruikt een hamer.

Wúr lizze jien haimes? Waar liggen uw hamers?

Haimerje, hameren (werkw.). Ook in figuurlijke zin: *Jie mütte der alltiet mar óp óm haimerje, den krie-je jien sin wòl*. U moet daar altijd maar op om hameren, dan krijgt u uw zin wel.

Haiwen, haven. Mv. *haiwens*.

Jèè lizze ien 'e haiwen, zij liggen in de haven.

De haiwen leit droeg, de haven ligt droog.

't Skip kómt de haiwen ien, het schip komt de haven binnen.

Haiwenhóófd, havenhoofd.

Halwer, haver.

Haiwerkelle, haverkorrel.

Hakke, 1°. hak onder de schoen. Mv. *hakken*.

Der mütte nije hakken oender 'e skoe_n, er moeten nieuwe hakken onder de schoenen.

Skoe_n mei haige hakken, schoenen met hoge hakken.

— 2°. hiel (lichaamsdeel).

Hie het seere hakken, hij heeft pijnlijke (verwonde) hielen.

Hakkel, kerf in het hout.

Hakkenkrúk, broddelaar, brekebeen.

Hakleer, hiel leer van een schaats.

Hakmòs, hakmes.

Hàlà! (Beide malen de *a* kort uitgesproken), tussenwerpsel. Ned. hallo!

Halgedel, heilige dag (feestdag). Mv. *halgedèègen*.

Nei de halgedèègen gaan we óp reis, na de feestdagen gaan we op reis.

Hals, hals.

Halsbáánd, halsband.

Halsdoek, halsdoek.

Halsem (onz.), halsboord van een kledingstuk.

't Halsem ies tó wiid, de halsboord (de halsopening) is te wijd.

Handelje, handelen.

Ken w'ek handelje? Kunnen we ook handelen?

Handelwiize, handelwijze.

Dòt ies gin handelwiize, dat is geen manier van doen.

Handfòl, handvol.

Handjegaauw, vluggerd.

Handskróbber, heideboender.

Meikje die pôt skeen mei de handskróbber, maak die pot schoon met de heideboender.

Handtest, handgreep.

Het soe 't? Dòt ies 'n handtest. Wat zou 't? Dat is een kleinigheid.

Hanglizer, hangijzer boven de haard.

Spreekwoordelijk: *Dòt ies 'n heet hanglizer*, dat is een moeilijke zaak.

Hangje, hangen.

Hangje, hange, hange; hangen, hing, gehangen.

Het hanget der? Wat hangt daar?

Hangje 't ééwen óp, hang het even op.

Spreekw. uitdrukking: *twiske hangen en wúrgjen*, onbeslist zijn.

Hanssel, hengel (van een ketel b.v.).

Ook: *hanzel*.

Hap, beet. *Nim mar 'n goe_ede hap*. Neem maar een goede beet.

Hap_{pe}, happen.

Hap_{jen}, hapje.

Harke, hark.

Harkestók, harkstok.

Harkje, harken. *Doe múst de padden ien 'e tuun het oe_nharkje*. Je moet de paden in de tuin wat aanharken.

Harne-ling, hermelijn. (Klemtoon op *har*).

Harrewarje, harrewarren.

Hatte, steen om de zeis te scherpen. Mv. *hatten*.

De seine ies stoemp, jòdn mie de hatte 'r 's. De zeis is stomp, geef mij de wetsteen eens.

Hau, halve cent. Ook: *halfjen*.

Haukje, de slootkanten reinigen van de verwarde planten.

Haukje, hauke, hauke.

De boerarbeider stoog de heele dei tó haukjen, de boerarbeider stond de hele dag te „hauken”.

Hawaar (tussenwerpsel), zowaar!

Hè (id.), hè.

Hè_ad, haard.

Hè_adstéé, haardstee.

Hè_al, hel.

Hè_alpe, helpen.

He_alpe, haalp, hòlpen; helpen, hielp, geholpen.

Hie het mie hòlpen, hij heeft mij geholpen.

Der haalp niks oe_n. Daar hielp niets tegen.

† **Hè_anbóó_ad**, van *hè_anne* = hoek van de haard, en *bóó_ad* = boord, scherm; hou-

ten vuurscherm, meestal bont beschil-

derd.

Hè_anne, hoek. Vergel. 'horn' in plaats-

namen. Speciaal de hoek van de haard.

Stoek-hè_anne, een hoek in de zee kust, 10 minuten gaans van Hinde-

loopen.

Hè_ans, Harlingen.

Bist wól 's ien Hè_ans west? Der wen-
net uus Jan-ómme. Ben je wel eens in Harlingen geweest? Daar woont onze oom Jan.

Hè_antóskén, hoektanden.

Hè_ask, hars.

Hè_assens, hersenen.

De hè_assens ien slaan (ruw:), de hersenen in slaan.

Hè_assenskrabje, moeilijke dingen overdenken.

Iek wól 'r nádt langer oer tienke, 't ies mar hè_assenskrabjen. Ik wil er niet langer over denken, het is maar „hersenschrabben.”

Hè_at; 1°. hart.

'n Goo hè_at, een goed hart.

'n Hè_at fan góóld, een hart van goud.

Jó het 't oe_n 't hè_at, zij heeft 't aan het hart, een hartziekte.

Hè_atlík, hartelijk.

Hè_atseer, hartzeer.

Hè_atseerig, deerniswekkend.

— 2°. hert.

Oud rijmpje: *Hè_at en hien*

Flógt Hielepen ien.

Hert en hinde vliegt Hindeloopen in.

Hééden, heden (tussenwerpsel). Ook wel: *hééden nóg tò, hééden nóg en tó!* Heden nog toe!

Hééden, het dweist raar! Hé, wat doe je raar!

Bij verkorting ook: *héé!*

Beide, *héé* en *hééden*, zijn uitroepen van verwondering.

Héé_alik, heerlijk.

't Smekket héé_alik, 't smaakt heerlijk.

Héé_askje, heersen.

Héég, Heeg. *De Hèégemer Mor*, het Heeger Meer.

Héékel, hekel. *Het hè 'k der 'n héékel oe_n*, wat heb ik daar een hekel aan.

Heem; boerenerf; groen stukje weiland bij het huis.

Jèè hewwe 'n skeep óp 't heem, zij hebben een schaaop op het erf.

Heemdòge, hofhond.

Heere, 1°. horen. (werkwoord).

Heere, héé_ade, héé_ad; horen, hoorde, gehoord.

Onv. Teg. tijd: *iek heer, doe hée_{st}, hie hée_t, wie heere, jimme heere, jèè heere.* Beleefd, enkelv.: *jie heere.*

Gebiedende wijs: *heer!* Maar als tus-senwerpsel met verzwakte werkwoor-delijke betekenis: *hir.*

Dòt dweist náát wúr, hir! Dat doe je niet weer, hoor!

Hè j'me 't al hée_d? Heb jullie 't al gehoord?

— 2°. ook: behoren.

Wúr soê dòt bòn tuus heere? Waar zou dat kind thuis behoren?

Heereboer, hereboer.

Heete, heten.

Heete, heete, heeten; heten, heette, ge-heten.

Hó sòl 't bòn heete? Hoe zal 't kind heten?

Helt, hecht van een mes.

Hei, in de uitdrukking: *ien 'e heete hei*, in de eerste opwindning.

Ien de heete hei flog 'r daalik nei jer tó, in de eerste opwindning stormde hij dadelijk naar haar toe.

† **Heidebras**, wild kind, wildebras. (bij Roosjen).

Heidenskip, Heidenschap bij Workum.

Hele, 1°. heien; 2°. het heiapparaat; 3°. mansnaam.

Heilà! Heidaar.

Heinerebal, kaatsbal.

Heisterje; op orde brengen, opknappen.

Heisterje, heistere, heistere.

Het bist oe_n 't heisterjen, het 'n ge-heister! Wat ben je aan het opknappen, wat een drukte!

Heiwörk, heiwerk.

D'r ies altiet 'n búlt heiwörk oe_n 'e séépaalen, Er is altijd veel heiwerk aan de zeepalen.

Hekke, hek. Mv. *hekken.*

Dwaa_n de hekke ti_gcht, doe de hekken dicht.

Verkleinw.: *hekjen.*

Hekkepaal, paal van een hek.

Helje, halen.

Helje, helle, helle; halen, haalde, ge-haald.

Onv. Teg. tijd: *iek helje, doe hellest, hie hellet;* wie, *jimme, jèè helje.* Beleefd enkelvoud: *jie helje.*

Wúr helje jimme altiíd mòò_lken? Waar haal jullie altijd melk?

Helling, scheepswerf.

't Skip mút óp 'e helling, het schip moet op de werf.

Hellingbaas, scheepstimmerman.

Helmer, Haanmeer.

(Drooggemaakt meer tussen Hindeloo-pen en Koudum).

As jie nei Kóóldum wólle, ies 't 't kòst tróch de Helmer. Als u naar Koudum wilt, is het 't kortst door de Haan-meer.

He-lóóze, horloge. Mv. *helóózesjes.*

'n Góólden helóóze, een gouden hor-loge.

Helóózedeesik, horlogezakje.

Helóózjekaai, horlogesleutel.

Ook wel: „halooze”.

Helt, helft.

Het ies de helt fan twientig? Wat is de helft van 20?

Nim doe de eene helt, den ies de óóre helt jòór mie. Neem jij de ene helft, dan is de andere helft voor mij.

Ook wel: *helte. Dòt ies de helte better*, dat is de helft beter.

Helter, halster van een paard.

Ook: windsel om de wang tegen kies-pijn. *Hie rónt ien 't helter*, hij loopt met een doek om de wang.

Hemmel, knap, zindelijk, netjes.

Het sógst 'r hemmel uut! Wat zie je er netjes uit!

Hemmelje, schoonmaken.

Hemmelje, hemmele, hemmele;

schoonmaken, maakte schoon,

schoongemaakt.

Huushemmelje, 't huis schoonmaken.

Hemp, hennep.

Hemsee, hennepzaad. (Eigenlijk *hemp-see*, zie *hemp*).

Hendebiender, lastig kind.

Hendekieker, die een ander op de han-
den kijkt.

Henne, heen.

Wúr gèést henne? waar ga je heen?

Iek gaan 'r ek henne, ik ga er ook heen.

Henreis, heenreis.

Iek wéé_d óp 'e henreis, ik was op de heenreis.

De hen- en wúrómreis, de heen- en terugreis.

Herberge, herberg.

Herbergje, herbergen (werkw.). *Ken je mie fan naa_{te} ek herbergje?* Kan ik van nacht ook bij je logeren?

Herkje, horen (werkwoord).

Herkje, herke, herke; horen, hoorde, gehoord.

Iek woé_d 'r náát nei herkje, ik wou er niet naar horen.

Jó herke goo tó; zij hoorde goed toe.

Herring, haring.*Pickelherring*, pekelharing.*Bròtte herring*, gebraden haring.*Der wòd fan 't jier 'n búlte herring fangd*, er wordt dit jaar een boel haring gevangen.**Hesjen**, hazelnoot. Ook: *hezzenuute*.Eigenlijk is *hesjen* het verkleinwoord van *hezze*, haas.**Hest**, 1°. haast (bijwoord), bijna.*Iek bin 'r hest*, ik ben er haast.*'t Ies hest deent*, het is bijna gedaan.Schertsend: „*hest ies jitte mar haal*”, bijna is nog maar half.Haast (substantief) is „*haast*”.*Iek hef haast*, ik heb haast.— 2°. in: „*doe hest*”, je hebt.*Het hest?* Wat heb je? Hier betekent „*hest*” dus „hebbe”.† **Hestig**, kwaad.*Op 't lest mekke ze jer hestig* (uit Roosjen, Gesprek van Tem en Fod).

Op het laatst maakte ze zich kwaad.

Het, wat.Vragend voornmw.: *Het hest seid*, wat heb je gezegd?Betrekk. voornmw.: *Iek joog him het a 'k hee*; ik gaf hem, wat ik had.Ook als onbepaald telwoord: *Hè j' ek het jild jòdr mie?* Heb je ook wat geld voor mij?Als onbepaald voornaamwoord in een bijzin van toegeving: *Het-a-'k see. jèè hée_aden nádt nei mie*. Wat ik zei, ze hoorden niet naar mij.Als bijwoord van graad: *Het bist mòd!* Wat ben je mooi!Als tussenwerpsel: *Het! wòst-toe nádt?* Wat, wil je niet?In de uitdrukking: *as het* (met nadruk); in sterke mate. *Hie ies só niedig as het*, hij is erg kwaad. *Dòt bòn ies só sèèk as het*, dat kind is erg ziek.**Hewwe**, hebben; ook: **hebbe**.*Hewwe, hee, hée_and*; hebben, had, gehad.Onv. teg. tijd: *iek hef, doe hest, hie het, wie hewwe (hebbe), jimme hewwe, jèè hewwe*. Beleefd, enkelv.: *jie hewwe*. „*Jimme hewwe*” wordt in de vragende vorm („*hewwe jimme*”) kortweg *hej-me*. *Hej-me 't al hée_ad?* Heb jullie 't al gehoord?**Hezze**, haas. Mv. *hezzen*.*Hezzenuute*, hazelnoot; bij verkorting *hesjen* (haasje).*Hie ront as 'n hezze*, hij loopt als een haas.*Hezzelippe*, hazelip.**Hie**, hij.*Hie mût 't dwaag_n*, hij moet het doen.Na het werkwoord wordt „*hie*” meestal vervangen door *'r*.*Het seit 'r?* Wat zegt hij?*Het mût 'r?* Wat moet hij?*Hie mût, seit 'r, nei Amsterdam*. Hij moet, zegt hij, naar Amsterdam.**Hielepen**, Hindelopen.*Hielepen spant de króón**Bóppe alle stéeden en dôrpen skóón*. (oud rijmpje). Ook *Hielpen*.De Hindelooper uitspraak is *zonder n* achter „*Hie*”. (Fries.: Hienlippen).De inwoners van Hindeloopen: *Hielepes*; enkelvoud *Hieleper*.† **Hielkemekker**, hijlikmaker (platte kruidkoek, vroeger op bruiloften gegeven).**Hieltiet**, gedurig (= heel de tijd).*Hie het mie hieltiet plaige*, hij heeft me gedurig geplaagd.Ook wel: *hieltieten*.**Hiemel**, hemel.*Hiemelhaig*, hemelhoog.*Hiemelsaigte*, grote hoogte.**Hiemje**, hijgen.*Hiemje, hieme, hieme*; hijgen, hijgde gehijgd.*Hie hiemet fan 't hadrónnen*, hij hijgt van het hardlopen.**Hien**, hinde.Komt voor in de Hindelooper kroniek (Zeemansalmanak 1679): „*de kóónin-gen fan Staarum pl_achten hē_aten en hienen tó jei-jen ien 't Kreiler bók*”; de koningen van Stavoren plachten heren en hinden te jagen in het Kreiler bos.Rijmpje: *Hē_at en hien**Flògt Hielepen ien,*

Hert en hinde vliegen Hinde-loopen binnen.

Hiene, opvangen.*De bal hiene*, de bal opvangen.*See hiene*, zaad afhalen.*Mei 'n aamer oender 'e dròp wetter hiene*; met een emmer, onder de drup, water opvangen.**Hiengst**, paard; de gemeenschappelijke benaming voor *ruun* (mannel.) en *merje* (vrouwel.).*Hiengstesliide*, arreslee.*Hiengstestál*, paardestal.*Hiengsteriide*, paardrijden.*Kest wòl hiengsteriide?* Kun je wel paardrijden?

De hiengst ies òp 'e rón, het paard is op hol.
Hiengsteflesk, paardevlees.
Hiengstehier, paardehaar.
Hiengsteleer, paardeleer.
Hiengstemörke, paardemarkt.
Hiengstepad, straat in Hindeloopen.

Hienkelje, hinkelen.
Hienkelhóó_eltjen, hinkelhoutje.

Hiepe, gerookte vleesbout.
De hiepen hangje ien 'e skòstin tó róóken, de stukken vlees hangen in de schoorsteen, om gerookt te worden.

Hiir, haar.
Hie loekte jer oe_en 't hiir, hij trok haar aan 't haar.
Hiir knippe, haar snijden.
't Hiir opmeikje, het haar opmaken.
Hiirkaim, haarkam.
Hiirknipper, haarsnijder.
Hiirlókke, haarlok.
Hiirðò_elje, haarolie.
Hiirspé_elde, haarspeld.

Hiir, huur. *Hiire*, huren.
Hiire, hii_ede, hii_ed; huren, huurde, gehuurd.
Jie betelje n' haige hiir, U betaalt een hoge huur.
Hiirbaas; huisbaas, verhuurder.
Hiirder, huurder.

Hiesje, hijsen.
Hiesje, hiese, hiese; hijsen, hees, gesen.
Ophiesje, ophijsen.
Kest dót pak wól òphiesje? Kan je dat pak wel ophijsen?

Hijkje, optillen om te zien hoe zwaar 't is.
't Ies 'n swier pak, hijkje mar 's ééwen. 't Is een zwaar pak, til 't maar eens even op.

Hii_est, herfst.
Ien 'e hii_est ken 't jitte wól mòdi weer wèðze. In de herfst kan 't nog wel mooi weer zijn.
 Ook wel: *hii_estmis*.
Hii_estdei, herfstdag.
Hii_estig, herfstachtig. 't Sóg_t 'r al só hii_estig uut, 't ziet er al zo herfstachtig uit.
Hii_estmòð_en, herfstmorgen.

Hikkebik, hik.
Iek hef de hikkebik, het ies dót lestig. Ik heb de hik, wat is dat lastig.

Him, hem.
Hè j'me him wól sii_end? Heb jullie hem wel gezien?

Iek joog him 'n doebeltjen, ik gaf hem een dubbeltje.

Himd, hemd. Mv. *himden*.
'n Skeen himd oe_endwaa_en, een schoon hemd aan doen.
Manshimd, manshemd. Ook *mannehimd*.
Wiiwehimd, vrouwehemd.
Himdsalsem, hemdsboord.
Himdsmouwe, hemdsmouw.

Hinpen, licht, teer, tener.
Dót bòn ies hinpen, dat kind is tener.

Hippe, eventjes omhoog gaan, b.v. met de voet of de stoel.
Hip 's ééwen, ga even omhoog.
 Ook: *òphippe*.

Hippelje, huppelen.
Hippelje, hippele, hippele; huppelen, huppelde, gehuppeld.
Jó hippele der het óm, zij huppelde daar wat in het rond.

Hir, 1°. hier.
Hir en der, hier en daar.
Hir hest 'n stiuwer, hier heb je een stuiver.
Wie wenje hir, wij wonen hier.
Hirsó, hierzo.

— 2°. hoor! (als tussenwerpsel).
Dót dweist náát wúr, hir! Dat doe je niet weer, hoor!

Hó, hoe.
Hó géét 't mei jie? Hoe gaat het met u?
Hó het 'r dót deent? Hoe heeft hij dat gedaan?
 Ook als bijwoord van toegeving.
Mar hó iek goe_elde, 't geeng sien gang. Maar hoe ik schreeuwde, 't ging zijn gang.
 (Uit een gedicht, zie Eijkman, bl. 156).
Hó nó só? of: *Hó dót só?* Waarom dat?

Hóbbelje, hobbelen.

Hoe_ed, 1°. hoed. Mv. *hoe_eden*.
Iek kaipe 'n niejen hoe_ed, ik kocht een nieuwe hoed.
 Verkleinwoord: *hútjen*, vrouwehoed.
Hoe_edewienkel, hoedenwinkel.
Hútjemekster, hoedenmaakster (van dameshoeden).

— 2°. huid.
Hie wól mie op 'e hoe_ed jòðn, hij wil me een pak slaag geven.

Hoe_en, kip. Mv. *hoe_enen*.
Hè-je de hoe_enen al foer joe_end? Hebt u de kippen al voer gegeven?
Hoe_en-aai, kippenei.

Hoefiizer, hoefijzer.

Hoe_ge, huig.

De hoe_ge hanget mie, de huig hangt me.

Ook wel *hoe_g*.

† **Hoe_ge**, heugen.

't Hoe_get mie jitte, dót dót huus er stoog. Het heugt me nog, dat dat huis er stond.

Tegenwoordig: *'t húúgt mie jitte*.

Hoeken, hurken.

Gaan op 'e hoeken sitten, ga op de hurken zitten.

Hoekjen, hoekje. *Mv. hoekjes*.

Hielepen sit fól áááige hoekjes, Hindeloopen zit vol aardige hoekjes.

Hoempe, 1°. als zelfst. naamw. „een groot stuk”. *Mv. hoempen*.

'n Hoempe sees, een homp kaas.

Jòdn mie mar 'n hoempe flesk, geef mij maar een flink stuk vlees;

— 2°. als werkwoord: duwen, stoten.

Hoempe, hoempte, hoempt; duwen, duwde, geduwd.

Nádt só hoempe, niet zo duwen!

Hoend, hond.

Mènst, da-'k 'n hoend bin? Meen je, dat ik een hond ben?

Mv. hoenden.

Het blafje jin hoenden! Wat blaffen die honden!

Hoende-gat, arrestantenlokaal.

As de peliesje 't sógt, kómt ien 't hoendegat. Als de politie het ziet, word je opgesloten.

Hoendehók, hondehok.

Hoendekarre, hondekar.

Hoendsdèegen of **hoensdèegen**, honds-dagen.

Hoendet, honderd.

Dót ies hoendet óm één, dat is honderd tegen één.

Twaahoendet, trèèhoendet, enz. (De oe als in boek).

Hoenger, honger.

Mem, iek hef só'n hoenger. Moeder, ik heb zo'n honger.

Hoengerig, hongerig.

Hoengerlapje, honger lijden.

Hókker, welke.

Hókker wó-i-jie hewwe? Welke wil u hebben?

Bijvoeglijk gebruikt is het ook *hókke*.

Hókke spiekes woë-en jie hewwe? Wat voor spijkers wou u hebben?

Hóklings, jonge koe (hokkeling), pink *Der rónne trèè hóklings in 't láánd*, er lopen drie hokkelingen in het land.

Hóklingsbólle, pinkstier.

Hókse, knieholte. *Mv. hóksen*.

't Jókket mie ien 'e hóksen, 't jeukt me in de knieholten.

Hóllaansk, Hollands.

Jèè praatten Hóllaansk, zij spraken Hollands.

Hólling, omhulling om een pijnlijke of verwonde vinger.

Hómmei-je, poorthek vóór een boeren- of landhuis; hamei.

Hòn, de bocht in de dijk ten Westen van Hindeloopen.

Der ies stórmweer óp séé, óp 'e Hòn slaa_n de baaren oer de paalen henne.

Er is storm op zee, op de Hòn slaan de baren over de palen heen.

Hó-neer, wanneer.

Ook „*wanneer*” is hiervoor gebruikelijk.

Hó-neer kóm je? Wanneer komt u?

Hónne, horen (substantief). *Mv. hónnen*.

Pas óp, óf die koë nimt die óp 'e hónnen, pas op of die koe neemt je op de horens.

† *Koë-hònde*, staal van antiek Hindelooper japonstof. *Swat* (= zwart) *koëhònde*, enz.

Hòntouw, horentouw.

Hónne, haan. *Mv. hónnen*.

De hónnen begónne al tó kraai-jen, 't wódd dei. De hanen beginnen al te kraaien, 't wordt dag.

Hónning, honig.

Hóó_l, plaats met verwarde rommel.

Doe múst dót hóó_l het opredde, je moet die rommel wat opredderen.

Hóóld, havenhoofd of landhoofd.

Hoofd (lichaamsdeel) is *háád*.

Souw-e 's óp 't hóójd? *De baaren slaa_n 'r oer henne*. Zullen we eens op 't hoofd? De golven slaan er over heen.

Hook, 1°. hoek. *Mv. hooken*.

Hie mút ien 'e hook staa_n, hij moet in de hoek staan.

— 2°. vishaak, bij het hengelen.

Iek hef het oe_n 'e hook, ik heb wat aan de haak.

Hóólje, juichen, schreeuwen.

Het hóólje jin bòn ieder keer bie 't spieljen. Wat schreeuwen die kinderen gedurig bij het spelen.

Hóólt, hout.

Banhóólt, brandhout.

Timmerhóólt, timmerhout.

Hóóltén, houten.

'n Hóóltén kistjen, een houten kistje.

Ook: stijf, gewrongen. *Doe múst 'r náát só hóóltén bie staa_n*, ge moet er niet zo stijf (houterig) bij staan.
Hóóltig, houtachtig.
Hóóltje, 't brandhout op de zolder opslaan. (verg. *túrwe*).
Hóóltmòntle, houtzaagmolen.

Hoop, uitspraak als in het Nederlands; hoepel.

Wúr ies dién hoop? Waar is je hoepel?
Spielje het mei dién hoop, speel wat met je hoepel.

Werkwoord: *hoopje*, hoepelen.
Souwe 's óm 't hadst hoopje? Zullen we eens om het hardst hoepelen?

Hòòp, hoop, verwachting.
Iek hef náát fuule hòòp, ik heb niet veel hoop.

Werkwoord: *hòòpje*, hopen (zie ald.).

Hóóp, hoop, stapel. Mv. *hóópen*.
'n Heelen hóóp, een hele stapel.
Hie het 'n hóóp ji_ald, hij heeft een boel geld.

Werkwoord: *hóópje*, stapelen.
Ophóópje, opstapelen.

Hóópen, heel veel.
M'n het 'r 'n hóópen dròkte fan, men heeft er heel wat drukte van.
'n Hóópen wòrk, een hele boel werk.
 Wordt in ongunstige zin gebruikt.
„Búite” ook in gunstige zin (zie aldaar).

Hóópje, hopen.
Wie wólle hòópje, dót hie gaauw better wòd. Wij willen hopen, dat hij gauw beter wordt.
Hòópje, hòòpe, hòòpe; hopen, hoop- te, gehoopt.
Iek hòòpe óp betterskip. Ik hoopte op beterschap.

Hoor (adjectief), gehorig.
Jin huuzen bin tiege hoor, m'n ken de boerlii_ad fe-staa_n. Die huizen zijn erg gehorig, men kan de burenen verstaan.

Hòòs, 1°. kous. Mv. *hòòzen*.
'n Paar wiete hòòzen, een paar witte kousen.
Hòòbáánd, kouseband.
Hie ròò_n op hòòfúllingen, hij liep op kousevoeten.
Hòòzestòpje, kousen stoppen.

— 2°. windhoos.
Der hanget 'n hòòs ien 't Westen, er hangt een hoos in 't Westen.

Hòòsje, hoesten.
Het hòòstet dót bòn, wat hoest dat kind.

Hoowe, behoeven.

Dót sòl náát hoowe, dat zal niet nodig zijn.

Hòppe, hop.

Spreekwoordelijk: *só droeg as hòppe*, zo droog als hop.

Hòsjen, kistje.

† *Fè_uer doê^wen ien 't hòsjen*, vier duiven in 't kistje, naam van een antiek Hindelooper japonstof.

Hòsse, hossen, duwen.

Hou, 1°. naam van een brug te Hindeloopen.

Iek hòòm him tji_an óp 'e Hou, ik ontmoette hem op de Hou.

— 2°. uitroep, met de betekenis: houd op! sta stil! (tegen een paard).

Houmanhou, Vastenavond.

Der wée_n 's jè_uer joenge jáánen
Op Houmanhou oe_n 't bòttedwaa_n
 (Uit het gedicht Houmanhou van S. O. Roosjen).

Er waren eens vier jonge meisjes
 Op Vastenavond bij elkaar op be-
 zoek.

Houtjen, vent. In ongunstige zin.

'n Raar houtjen, een raar ventje.

Hòl, hòl! (tussenwerpsel); ho, ho!

Hòl. hòl. hááld daalik óp! Ho, ho, houd dadelijk op!

Hòla! (id.) Holla, ho!

Hòiterewòit, onnodig groot toestel.

Jèè hee-en 'n heele hòiterewòit efter jerre huus staa_n. Zij hadden een heele toestel achter hun huis staan.

Húúg, in de uitdrukking: *tji_an húúg en múúg ópiete*, met tegenzin opeten.

Húúgje, heugen.

't Sòl die húúgje, 't zal je heugen!

Huule, schil.

Dwaa_n de huule 'r dót, doe de schil er af.

Húúlje, heulen.

Náát mei só'n naaren fent húúlje!
 Niet met zo'n naren kerel heulen!

Huunje, sarren.

Jimme mútte e-nèm náát só huunje, jullie moet mekaar niet zo sarren.

Húúpe, heup. Mv. *húúpen*.

Brééd oer de húúpen, breed over de heupen.

Huus, huis. Mv. *huuzen*.

Nei huus tó gaan, naar huis toe gaan.

Huusree, huisraad.

Huusháálde, huishouden.

Huushááldster, huishoudster.

Huushier, huishuur.

Huuslik, huiselijk.

Huusjen, 1°. huisje.
 2°. W.C.
Huuslók, huislook.
Huu-we-rig, huiverig.
Huwerje, huiveren.
Huuzje, huizen, wonen.
Wúr huuzje jimme tji_anwòddig?
 Waar wonen jullie tegenwoordig?
Heis, moeilijk en zwaar werk.
't Ies 'n heele(n) heis, 't is een zware karwei.

I

Iek, ik.
Iek mót 'r niks fan hebbe, ik moet er niets van hebben.
 Ik niet: *ieke nádt!*
Ieke, ook: **Hieke**, vrouwennaam.
Iekel, eikel.
Ieker, ijker.
Iekje, ijken.
Iekje, ieke, ieke; ijken, ijkte, geijkt.
Iel, eelt.
Doe hest iel oe_n 'e henden, jij hebt eelt aan de handen.
Ien, in.
Waa wennet ien dit huus? Wie woont in dit huis?
Kóm 'r ien! Kom binnen!
Hie het 'r ien sitten. Hij heeft in het water gezeten, hij is te water geraakt.
Ienbanne, letterl. „in-branden”, ongerust worden.
Wúr bluuwe de bòn tòch, 't begónt mie ien tò bannen! Waar blijven de kinderen toch, 't begint me in te branden, ik word ongerust.
Ienbéélde, inbeelden.
Ienbiende, inbinden.
Ienbleeze, inblazen.
Ienbrekke, inbreken.
Iendiek, de vaart naar Koudum.
Iendieksbrèege, de brug over de Iendiek.
Iendippe, indopen.
Ienentje, inenten. *De bòn mütte ienente wòdde*. De kinderen moeten ingeënt worden.
Ienfalle, invallen.
Ienfrette, invreten.
Iengaal; egaal, effen.
Iengel, engel. Mv. *iengels*.
'n Iengel uut 'e hiemel, een engel uit de hemel.
Iengeláánd, Engeland.
Hie ies nei Iengeláánd, hij is naar Engeland.

Iengelse, Engelse.
Iengelsman, Engelsman.
Ien-ge-wand, ingewand.
Ien-goo, in-goed.
Die man ies iengoo, die man is door en door goed (-hartig).
 Attributief gebruikt is het: *n' ien-goe_e-den man*, een in-goede man.
Ienhááld, inhoud.
Ienhelje, inhalen.
Ienhóóltén, binnenwerk.
 Ook van het menselijk lichaam gebruikt. *Sien ienhóóltén bin goo*, zijn gestel is sterk.
Ienkaipje, inkopen.
Ienkel, 1°. enkel.
'n Ienkele róóze, een enkele roos (te-gengestelde: *doebel*).
Der bin mar ienkele kii meer ien 't láánd, er zijn maar enkele koeien meer in het land.
 — 2°. in 't meervoud *ienkelen* = sommigen.
Ienkelen wéé_aden óp 't stráánd. Sommigen waren op het strand.
Ienkeld; enkel, zelden.
Iek kóm 'r mar ienkeld meer, ik kom er maar zelden meer.
Ienkele keeren, enkele malen.
Ienket, de laatste e toonloos; inkt.
'n Flesjen ienket, een flesje inkt.
'n Ienketpötjen, een inktpotje.
Ienkhuuzen, Enkhuizen.
 Wordt ook zonder h uitgesproken: *Ienkuuzen*.
Ienkómme, binnenkomen.
Jie kenne wól ienkómme, u kan wel binnenkomen.
Ienkómmen, inkomen, salaris.
Hie het 'n graa_t ienkómmen, hij heeft een groot inkomen.
Ienkóntjen, huisje van zee- en poel-slakken.
Ienkrimpe, inkrimpen.
Ienleete, binnenlaten.
Ienkómmedeere, indruk maken op.
 Transitief. *Dòt ienkómmedé_ade mie*, dat maakte indruk op mij, greep mij aan.
Ienkómmedeere, ienkómmedé_ade, ienkómmedé_ad. Van het Franse 'incommoder', lastig vallen, in ongemak brengen.
Ienlééwerje, inleveren.
Iennimme, innemen.
Ienpalmje, impalmen.
Ienpééperje, inpeperen.
Ienpólderje, inpolderen.

- Ienrónne*, inlopen.
Ienrôolje, inruilen.
Iensáálte, inzouten.
Iensèèn, inzien.
Ienseepje, inzepen.
Ienskienke, inschenken.
Ienskiere, inblazen, aanzetten tot iets kwaads.
- Ienslag**, inslag (van benodigdheden).
Ien dizze wienkel ies fan alles tó kaip, wie wólle hir ienslag hááldde. In deze winkel is alles te koop, wij willen hier alles „inslaan”.
Ienslókke, inslikken.
Iensmòrre, insmeren.
Iensôt, inzet.
Ienspanne, inspannen.
Iensprienge, inspringen.
Ienstaa_n, instaan.
Ienstampe, instampen.
Ienstippe, indopen.
Ientrée, entree.
Ienwendig, inwendig.
Ienwriewe, inwrijven.
- Iepenbaim**, iep. Ook: *ieperenbaim*.
Ieperenhóólt, iepenhout.
- Iir**, vroeg.
Mòðns iir en ii_ns let, 's morgens vroeg en 's avonds laat.
- Iire**, ader. Mv. *iiren*.
Slag-iire, slagader.
Dòt geeng mie tróch iiren en sienen, letterl. dat ging me door aderen en zenuwen, dat greep me geweldig aan.
- Iete**, eten.
Iete, aat, ieten; eten, at, gegeten.
Kóm jimme tó ieten? Kom jelui te eten?
'n Dei uut ieten, een dag bij een ander te gast.
Wie aaten krekt, dèd 't gebúúde; wij aten juist, toen 't gebeurde.
Ook als zelfst. naamw. in de zin van voedsel, spijsje. *'t Ieten stoog op taffel*, het eten stond op de tafel.
Ieter, gast. Mv. *ietes*.
Wie hewwe joo ietes, wij hebben vandaag gasten.
Ietestiid, etenstijd.
- Ii_nd**, avond.
Fenii_nd, van avond.
Nii_nd (afkorting van *goeien ii_nd*, goeden avond).
Jesterii_nd, gisteravond.
Mòðntii_nd, morgenavond.
Ii_ndscoe_{le}, avondschool.
Ii_ns, 's avonds.
- Ii_ntsk**, aards.
Uus ii_ntske libben, ons aardse leven.
- Iik**, vrouwennaam.
- Iirem**, arm. Mv. *iirmen*.
Iiremtakke, elleboog.
Het hest-toe tókke iirmen, wat heb je dikke armen.
Iiremslag, armslag.
Gaan 's het fút, iek hef gin iiremslag.
Ga eens wat weg, ik heb geen ruimte (armslag).
- Iis**, ijs.
Sòlle we op 't iis? Zullen we op het ijs?
Iisbaan, ijsbaan.
Hie ies tróch 't iis henne sakke, hij is door 't ijs heen gezakt.
Iisbeer, ijsbeer.
Iiskááld, ijskoud.
- Iiwer**, ijver.
Iiwerig, ijverig.
- Iiwig**, eeuwig.
Iiwigheid, eeuwigheid.
- Iizegrim**, nurks.
- Iizer**, ijzer.
Iizeren, ijzeren.
'n Iizeren lúúning, een ijzeren leuning.
Striekiizer, strijkijzer.
Báándiizer, bandijzer.
Iizerjè_n, ijzergaren.
Iizerróst, ijzerroest.
Iizersterk, ijzersterk.
Iizertree, ijzerdraad.
- Ikker**, akker.
- Immen**, men. Ook: „m'n” is hiervoor gebruikelijk.
Immen (m'n) soē_nd er fan skrikke, men zou er van schrikken.
Ôch, het dweit immen den! Och, wat doet men dan!
Het sòl immen der ek al oe_n dwaa_n?
Wat zal men daar ook al tegen doen?
- Iske**, as.
Iskelaa, aslade.
De kachel ies fe-stòppe fan iske, de kachel is verstopt van as.
Segaariske, sigarenas.
Iskebakjen, asbakje.
Jie mòðsten die iske het opfei-je, u moest die as wat opvegen.
Iskebúlt, asvaalt.
Iskepòlle, naam van het stuk land, waarop zich de asbelt bevindt.
- Ister**, de plaats waar de koeien gemolken worden.
De kii binne al ien 't ister, de koeien zijn al in de melkplaats.

Itmel, etmaal.

Itmelse mòd_olken, éénmaal afge-
roomde melk.

't *Doere trèè itmels*, het duurde drie
etmalen.

Ittik, azijn. (Verg. edik).

Dwaa_n 'r het ittik tróch, doe er wat
azijn door.

Só soer as ittik, zoo zuur als azijn.

J**Jaap**, snede.

*Iek joog mie sem bie oengelók 'n heelen
jaap mei dót skerpe mós*. Ik gaf me
zelf bij ongeluk een hele snee met dat
scherpe mes.

Jaar, uier.**Jachtje**, haasten.

Náát só jachtje, niet zo haasten!

Jammerje, klagen.**Jan-ien-'e-sak**, ketelkoek.**Jannewaaris**, Januari.

*Jannewaaris ies de éé_aste moe_ene
fan 't jüir*. Januari is de eerste maand
van het jaar.

Jappe, mansnaam.

Een enkele maal ook als vrouwennaam
gebruikt.

Jas, jas.

Jasdeesik, jaszak.

Jasker, kleine, niet betimmerde water-
molen.**Jasse**, aardappels schillen.

Iek müt jütte èè_arpels jasse, ik moet
nog aardappels schillen.

Je, vent. (Spreek uit *jü*; als Ned. „juk“).

Je, géést mei? Vent, ga je mee?

Alleen in de aanspraak gebruikt.

òò je, doe heest 't 's sèèn mütten! Och,
vent, je hadt 't eens moeten zien!

Jè_an, garen.

'n *Klòsjen jè_an*, een klosje garen.

Bient-jè_an, bindgaren (dun touw).

In de winkel: „*Hè-je 'n klòsjen swat
jè_an?*“ Hebt u een klosje zwart garen?

Jè_an opwoe_elje, garen opwinden.

Jette, gieten.

Jette, jaat, jè_atten; gieten, goot, ge-
goten.

Iek hef 't 'r ien jè_atten, ik heb het er
in gegoten.

Jèè, zij.

Jèè wölle náát kómme, zij willen niet
komen.

Wordt ook eigenaardig ná persoons-
namen gebruikt, in de betekenis: met
de zijnen, met de anderen.

Ige en jèè, Ige en de anderen.

De Búrgemester en jèè, de Burge-
meester en zijn gezelschap.

„*De Kóóning en jèè kómme hir náát*”
(Roosjen). De Koning en zijn gevolg
komen hier niet.

Jèèger, jager, Mv. *jèèges*.

De jèèges gaan òp jacht, de jagers
gaan op jacht.

Jeie, jagen.

Jeie, jèège, jèège; jagen, jaagde, ge-
jaagd.

Doe meist de skeepen náát só jeie. Je
mag de schapen niet zo jagen.

Je-loè_as, jaloers.

*Doe bist jeloè_as òp him, iek sèèn 't
wól*. Je bent jaloers op hem, ik zie
het wel.

Jem, hen, hun.

Iek hef jem sii_and, ik heb ze gezien.
Kest jem wól? Ken je ze wel?

Jer, haar, als persoonlijk voornmw.

Hestoe jer sii_and? Heb jij haar ge-
zien?

Jer is de vorm voor datief en accusa-
tief van *jó* (zij). *Iek joog jer de breek*,
ik gaf haar de brief.

Jerre, 1°. haar, als bezittelijk voornmw.

Jerre mem ies daa, haar moeder is
dood.

Jerres, de hare.

— 2°. hun (als bezittelijk voornmw.).

*Jin joenges sizze, dót jerre Féé_ar
náát tuus ies*. Die jongens zeggen,
dat hun Vader niet thuis is.

— 3°. vloeibare mest, ier.

Pas òp, fal náát ien 'e jerre! Pas op,
val niet in de ier!

Jerslaa_et, giersloot.

Jest, gist.

Der müt jütte het jest ien 't besleek, er
moet nog wat gist in het beslag.

Jester, gister.

Hie ies jester bie uus west, hij is gister
bij ons geweest.

Erjester, eergisteren.

Jester erjester, de dag vóór eergiste-
ren.

Jestermòòn, gistermorgen.

Jestermidde, gistermiddag.

Jesterii_ande, gisteravond.

Ji_ald, geld.

Hè j'ek het ji_ald fòòr mie? Hebt u ook
wat geld voor mij?

Likji_ald, kleingeld, wisselgeld.

Die man het 'n búlte ji_ald, die man
heeft een boel geld.

Ji_alde, gelden, kosten.

Ji_alde, ji_alde, ji_alden; gelden, gold, gegolden.

Het müt döt ji_alde? Wat moet dat kosten?

Döt ji_alde froeger 'n góone, dat kostte vroeger een gulden.

Ji_aldet, mansnaam.

Hiernaast de vrouwennaam *Ji_aldóó;* komt voor in Roosjens Houmanhou.

Jie, gij, u. (beleefdheidsvorm, gebruikt tegen ouders, ouderen en meerderen). Tegen kinderen, gelijken en minderen: *doe* (of *toe*).

Het dwaa_n jie der? Wat doet u daar?

Het dweist-toe der? Wat doe je daar?

Beide woorden zijn enkelvoud. In het meervoud is het steeds *jimme*.

Jie wordt ook als aanspraak gebruikt, in vele gevallen zonder Nederlands equivalent.

Jaa jie, döt see iek ek al. Ja, dat zei ik ook al.

Néé jie, só ies 't náát! Neen, so is het niet!

Jien, uw (van jie).

Iek hef jien léd_r sii_and, ik heb uw vader gezien.

Zelfstandig gebruikt: *jienen.* *Ies döt jienen?* Is dat het uwe?

Mei 'k jien mós èdwen broeke? Mag ik uw mes even gebruiken?

Jiir, jaar.

Fan 't jiir, dit jaar.

'n Skrikkeljiir, een schrikkeljaar.

'n Jiir liiden, een jaar geleden.

Hó juule jiir bin jie? Hoeveel jaar is u?

Jiirig, jarig.

Mòón bin 'k jiirig, morgen ben ik jarig.

Jii_adei, verjaardag.

Een en trietig Augustus ies de jii_adei fan uus Kóoningin. 31 Augustus is de verjaardag van onze Koningin.

Iek fieleseteerje die mei dien jii_adei, ik feliciteer je met je verjaardag.

Jimme, jullie.

— 1°. Als persoonlijk voornaamwoord. *Het hē jimme der?* Wat heb jullie daar? De vorm is in alle naamvallen *jimme*. *Iek jòón jimme 'n góone,* ik geef jullie een gulden. *Iek hef jimme wól sii_and,* ik heb jullie wel gezien.

— 2°. Als bezittelijk voornaamwoord. *Hó géét 't mei jimme Féé_r?* Hoe gaat het met je Vader?

Jin (aanw. voornmw.), die. Vergelijk: Duits „jener”.

Jin dálde hoekjes ien Hielepen! Die oude hoekjes in Hindeloopen!

Het is uitsluitend meervoudsvorm. Voor het enkelvoud dienen de vormen: (mannelijk:) *die*, (vrouwelijk:) *jó*, (onzijdig:) *döt*.

Die man het 't deent. Die man heeft het gedaan.

Jó wiif wée_d 'r ek bie. Die vrouw was er ook bij.

Döt bòn hē 'k nooit sii_and. Dat kind heb ik nooit gezien.

Jin 't, die (betrekkelijk voornmw.). Waarschijnlijk uit: *jin at*.

De méénken jin 't hir west binne. De mensen die hier geweest zijn.

Steeds meervoud. In het enkelvoud is het „*die 't*” voor het mannelijk, „*jó 't*” voor het vrouwelijk, en „*döt 't*” voor 't onzijdig geslacht.

De man die 't hir west ies; de man die hier geweest is.

De móike jó 't iek sii_and hef; de tante die ik gezien heb.

't Bòn döt sèk west ies; het kind, dat ziek is geweest.

Jitte, nog. Het ontkennde „noch” is in de Hindelooper taal ook noch:

man nòch wiif, man noch vrouw.

Bin jimme der jitte? Ben jullie daar nog?

Iek bin jitte náát better, ik ben nog niet beter.

Jitte 'r 's, nog eens.

Dwaa_n 't jitte 'r 's, doe het nog eens.

Jó, 1°. zij (vrouwelijk enkelvoud).

Jó het mie náát sii_and, zij heeft me niet gezien.

— 2°. aanwijzend voornaamwoord voor het (natuurlijk) vrouwelijk geslacht, taalkundig onzijdig:

Jó wiif, die vrouw.

Jó fáán, dat meisje.

Echter weer: *die man;* *döt bòn,* dat kind. Ook *döt wiif,* geringschattend voor die vrouw.

— 3°. als betrekkelijk voornaamwoord is het „*jó 't*” (zie bij „*jin 't*”).

Joeng, jong.

Joeng, joenger, joengst; jong, jonger, jongst.

Trèè joenge fáánen, drie jonge meisjes.

Trèè joengfáánen, drie jongedochters.

Joengbést, jonge koe, hokkeling.

Joenge, jongen. Mv. *joenges*.

Èè joenge, hálld die stól! Och, jongen, hou je stil!

Joengjâân, jongedochter.
Joengjéé, jongvee.
Joengjient, jonge vent.
Joengjôlk, jongvolk.
Joenge lii_ad, jongelui.
Joengje, jongen werpen.
Joengkêê_adel, jongkerel.
Joengwiif, jonge vrouw.
Joenkjen, jongetje (verkleinw. van *joenge*).

Jók, juk.

Hie kòdm mei jók en aames uut 't láánd, hij kwam met juk en emmers uit het land.

Jókje, 1°. jeuken.

't *Plak jókjet tiege*, de plaats jeukt erg.

— 2°. krabben.

Doe múst die náát só jókje, je moet je niet zo krabben.

Jókje, jókke, jókke; jeuken, jeukte, gejeukt; krabben, krabde, gekrabd.

Jókke, jeukte.

† **Jókling**, ijskegel. (Fries „joekel”).**Jól**, sloep.**Joo**, vandaag.

't *Ies joo mòdi weer*, 't is vandaag mooi weer.

Jóód, jood.

Jóódeheem, jodenerf (waar vroeger te Hindeloopen de synagoge stond).

Jóódekoekjen, jodenkoekje.

Jóódinne, jodin.

Jòò_en, geven.

Jòò_en, joog, joend; geven gaf, gegeven.

Het mút je der jòòr jòò_en, wat moet ge daarvoor geven? (betalen).

Onv. Teg. tijd: *iek jòò_en, doe joust, hie jout*; *wie, jimme, jèè jòò_en(e)*,

Doe joust die man niks, hir! Je geeft dien man niets, hoor!

Wie jòò_ene him 'n kwatjen. Wij geven hem een kwartje.

Ook: zich bekommeren. *Hie jout 'r niks óm*, hij geeft er niemendal om.

Náát óm sizzen jòò_en, zich niet laten gezeggen.

Dòt bòn jout náát óm sizzen, dat kind trekt er zich niets van aan, wat ge zegt.

Jouwer, Joure.

Jouwster kooke, Jouster koek.

Júffer, houten paal.**Júffertjen**, waterjuffer (insekt).**Júrjen**, mansnaam.**Júst**, 1°. juist, precies.

„*Waa tienkst-toe, dòt der seet?*”

Van der Kooy, Hindeloopen

„*Ji_aldet*”. „*Júst!*” Wie denk je, dat daar zat? Jildert. Precies!

Just óó_azóm, net andersom.

— 2°. even, ternauwernood.

Iek kòost him mar júst ienhelje, só had ròòn 'r. Ik kon hem maar nauwelijks inhalen, zo hard liep hij.

Jútteparre, juttepeer.

K

Kaa, raaf.

Der flógt 'n kaa, daar vliegt een raaf.

Kaai, sleutel. Mv. *kaaien*.

De kaai wòl náát ien 't slòt, de sleutel wil niet in het slot.

† **Kaaig** (verouderd); het beurtschip, de beurtman, Ned. kaag.

En óó! de kaaig geeng óm 'e hook. En o! de beurtman ging om de hoek; verdween uit het gezicht. (Slotregel van het gedicht Houmanhou).

Ook: *kaig*.

Kaal: 1°. kalf. Mv. *kaalen*.

Kaalebòlle, kalverstier.

'n *Mòdi kaal*, een mooi kalf.

— 2°. kaal.

Hie het 'n kaal háád, hij heeft een kaal hoofd.

Kááld, koud.

Kááld, káálder, kááldst; koud, koudder, koudst.

Fe-káálden, verkouden.

Het ies 't kááld! Wat is 't koud!

Kááld fúttén, koude voeten.

Kaalepóó_t, een soort koek.

Jòòn dòt bòn 'n stikjen kaalepóó_t, geef dat kind een stukje . . . Letterlijk: „kalverpoot.”

Kaalje, kalven.

Kaalje, kaale, kaale; kalven, kalfde, gekalfd.

De kòè het kaale, de koe heeft gekalfd.

Kaamp 1°. te gelijk aan de eindstreep bij een wedstrijd.

Jèè binne kaamp, zij zijn gelijk.

— 2°. naam van een boerderij aan de Iendiek gelegen.

Hie wennet óp 'e Kaamp, hij woont op de „Kaamp”.

Kâant, kant: 1°. rand.

Náát só óp 'e kâant! Niet zo op de kant staan.

Kâántig, kantig.

— 2°. als kantstof.

Jó hee mòdie kâant óp 'e júrk. Zij had mooie kant op de japon.

— 3°. familie.

't Ies mien ómke fan uus memme káánt, 't is mijn oom van moeders kant.

— 4°. in de uitdrukking: *oe_n káánt*, voorbij. *De ááldé dracht ies heelendal oe_n káánt*, de oude kleding is helemaal uit.

Kaare, visbun. Er zijn gaatjes in, voor de toevoer van vers water.

Kááte, kaart.

Sèèn 's óp 'e kááte, hó fiir wie jítte fan Déénemarken óð binne. Zie eens op de kaart, hoe ver wij nog van Denemarken af zijn.

Verkleinwoord: *káátjen*, kaartje.

'n *Káátjen jè_n*, een kaartje garen. *Káátspielje*, kaartspelen.

Kaauwje, kauwen.

Doe múst 'tieten goo kaauwje, je moet het eten goed kauwen.

Kalg, kaag, beurtschip. Zie *kaaig*.

Kaikelboent, kakelbont.

Kaikelje, kakelen.

De hoe_nen kaikelje, de kippen kake-len.

Kaikement, kakebeen.

Kaim, kam Ook wel *hiirkaim*, haarkam. *Mei de kaim keemje wie 't hiir uut*, met de kam kammen wij 't haar (uit).

Kaimer, kamer. Mv. *kaimes*.

Hó fuule kaimes hè'jimme? Hoeveel kamers hebben jullie?

Gaan ien 'e kaimer, ga in de kamer. *Fòðrkaimer*, *efterkaimer*; voorkamer, achterkamer.

Verkleinwoord: *kaimetjen*.

Kaimesdòðr, kamerdeur.

Kaipje, kopen.

Kaipje, *kaipe*, *kaipe*; kopen, kocht, gekocht.

Wúr ken je dót kaipje? Waar kan u dat kopen?

Iek kaipe 'n nije pet, ik kocht een nieuwe pet.

Bie waa? Bie de kóópman. Bij wien? Bij den koopman.

Kalf, bevrucht (van een koe).

De koé ies kalf, de koe is bevrucht.

Kalwerwöttel, kalmoeswortel.

Kamelle, kamille.

Kammenèt, kabinet.

Kammenetsdòðr, kabinetsdeur.

Kammenetslaad, kabinetslade.

Kanalje, 1°. canaille.

Hááld jimme stól, kanalje! Hou jullie stil, canaille!

— 2°. kanarievogel.

Jimme hewwe 'n mòðien kanalje ien 'e koer, jullie hebt een mooie kanarie in de kooi.

Känjer, een grote.

Iek hef 'n snoek oe_n 'e hook. *Dòt ies ek 'n känjer!* Ik heb een snoek aan de haak. Dat is ook een dikkerd!

Kanler, kandelaar.

Kanne, kan.

Dwaa_n het mòðken ien de kanne, doe wat melk in de kan.

Kant, in orde, flink.

Dòt hest kant mekke, dat heb je flink gedaan.

Kapittelje, doorhalen, de les lezen.

Kòm hir 's, iek sòl die 's kapittele. Kom hier eens, ik zal je eens de les lezen.

Kapje, hakken. Ook: *kappe*.

Hóðlt kapje mei 'n biele, hout hakken met een bijl.

'n *Baim ómkapje*, een boom omhouwen.

Kapjen, vrouwenmuts.

Kappe, kap. (b.v. van een wagen).

De kappe fan de wien ópsòtte, de kap van de wagen opzetten.

Kapsjéts, kapsjees.

Kaptaal, kapitaal.

Dòt het 'n kaptaal kòðste. Dat heeft een kapitaal gekost.

Kaptein, kapitein.

Kapwien, kapwagen.

Karre, kar. Mv. *karren*.

Efter 'n karre mei fisk; achter een kar met vis.

'n *Greentekarre*, een groentekar.

Karwei, ook: *kerwei*- en *krewei*.

Féér ies nei 't krewei, vader is naar het karwei.

Kasse, kast.

'n *áálderwetsen kasse*, een antieke kast. *Liz-'t ien 'e kasse*, leg het in de kast.

Vulgair ook voor gevangenis. *Hie sit ien 'e kasse*, hij zit in de gevangenis.

† **Kassekijntje**, gebloemd jak uit het antieke vrouwencostuum.

Kat-oe_{le}, uil.

Kätrementje, schelden.

Kattebrèðe, naam van een brug te Hindeloopen.

Kattehóófd, landhoofd aan de Westzijde van Hindeloopen.

Kattekwaa, kattekwaad.

Kè_l, verschrikt, bang, benauwd.

Iek wáád 'r kè_l fan, ik werd er benauwd van.

Kè_asse, 1°. kaars.

Der banden twaa kè_assen, er brandden twee kaarsen.

Kè_askanler, kandelaar.

— 2°. kers.

In dit geval ook wel: *riepeke_asse*.

† **Kè_aslik**, gezellig (verouderd).

Jèè seeten kè_aslik bie e-nèm, zij zaten gezellig bij elkaar.

Kè_atte, inkorten, kortwieken.

Kedde, klein paard.

Hie hee de kedde jòòr de wien, hij had het paardje voor de wagen.

Ke-does of **ke-duus**, hondje.

Ke-döijien, dakvenster, vooral bij een zolderkamertje.

Kèè_adel, kerel. Mv. *kèè_adels*.

Het kèè_adel ies döt? Wat kerel is dat?

Kèè_adelswörk, kerelswerk.

Kééft, grote, eikenhouten linnenkast, meestal fraai uitgesneden met snijwerk, en staande op losse voetstukken („*schammels*”).

Kéégel, kegel.

Kéégelje, kegelen.

Keeken, netjes (adjectief).

Jó soog 'r keeken uut, zij zag er netjes uit.

Keemje, kammen.

Keemje, keeme, keeme; kammen, kamde, gekamd.

Hest dien hiir al uutkeeme? Heb je je haar al (uit-) gekamd?

Keere, verhinderen.

Waa ken döt keere? Wie kan dat verhinderen?

Kees, kies. Mv. *keezen*.

Piene ien 'e keezen, kiespijn.

Kéés, jongensnaam: Kees.

Kéét, keet.

't Pòlderfòlk huushè_alt ien 'e kéét, de dijkwerkers wonen samen in de keet.

Kééwer, kever.

Kest die kééwer wòl jòòr mie fange?

Kan je die kever wel voor mij vangen?

Keeze, kiezen.

Doe meist keeze, jij moogt kiezen.

Kein, netjes, in de puntjes.

Jó sógt 'r kein uut, zij ziet er netjes uit.

Ke-kienje, suikerballetje.

Kelle, korrel. Mv. *kellen*.

Gròtskelle, gortkorrel.

Riiskelle, rijstkorrel.

Figuurlijk gebruikt voor: een klein beetje. Aan tafel: *wöi-je ek het múster?*

Nó, jòòn mie 'n kelle. Wil u ook wat

mosterd? Nu, geef me een beetje. Het verkleinwoord: *keltjen* wordt in deze zin ook veel gebruikt.

Bescheiden zegt men, aan de middagtafel: *'n lik kelle*, *'n likjen kelle*; of ook wel *'n lèè lik* (zie aldaar). *Jòòn mie 'n lik kelle sààlt*, geef me een klein beetje zout.

Ke-néél, kaneel.

Kenientjen, konijn. Steeds met verkleiningsuitgang; „konijntje” wordt dus weergegeven als „*'n lik kenientjen*”. Mv. *kenientjes*.

Hir bin joenge kenientjes, hier zijn jonge konijnen.

Kenne, 1°. kennen.

Soè_ast-toe mie náát kenne? Zou je mij niet kennen?

Kenne, koo, kend; kennen, kende, gekend.

Iek hef him nooit kend, ik heb hem nooit gekend.

— 2°. kunnen.

Hie ken náát lèeze, hij kan niet lezen.

Kenne, koo of kòòst, kend.

Iek kòòst náát sizze, hó 't 't ien e-nèm seet, ik kon niet zeggen, hoe het in elkaar zat.

Kenterje, kantelen.

Keppel, menigte.

'n Heelen keppel joenges, een hele menigte jongens.

Ker, keus.

È_alk hee sien ker, elk had zijn keus.

Kerje; kiezen.

Kerje, kerre, kerre; kiezen, koos, gekozen.

Kessen, kussen. Mv. *kessens*.

'n Kessen ien 'e reg, een kussen in de rug.

Ke-stanje, kastanje.

Ke-stie-je, plagen, (niet kastijden!)

Die joenge kestiejt döt bòn iederkeer, die jongen plaagt dat kind gedurig.

Kestieje, kestiejde, kestiejd; plagen, plaagde, geplaagd.

Ke-tiir, kwartier.

Ketiir oè seksen, kwart over zes.

Ketiir jòò' trèèn, kwart vóór drie.

Verkleinw.: *ketiitjen*.

Mv. *ketiiren* of ook *ketiir*. *Waa_atje hir trèè ketiir*, wacht hier drie kwartier.

Ke-toe_an, katoen.

'n Ketoe_anen tekken, een katoenen deken.

Ke-zien, kozijn.

Ki_ald, kou.

Doe hest fi_asten tó lang ien 'e ki_ald

- stinzen*, je hebt veel te lang in de kou gestaan.
Ki_alderig, wordt van de handen en voeten gezegd: *ki_alderige henden*, winterhanden.
- Kiche**, kuchen.
Wúróm kichst iederkeer só? Waarom kuch je ieder keer zo?
- Kiebig**, netjes.
Doe sógst 'r kiebig uut, je ziet er netjes uit.
- Kiedelje**, kittelen.
- Kiekje**, kijken.
Kiekje, keek, kieke; kijken, keek, geken.
Wúr staan jimme nei tó kiekjen? Waarnaar staan jullie te kijken?
Iek keek krekt die káánt uut, dè 't oengelók gebúúde. Ik keek juist die kant uit, toen 't ongeluk gebeurde.
- Kienje**, het kienspel.
- Kienkhòost**, kinkhoest.
't Bòn het de kienkhòost, het kind heeft de kinkhoest.
- Kiensk**, kinds.
't ááldé méénske ies kiensk, het oude mens is kinds.
- Kientjen**, $\frac{1}{4}$ vat.
De boer geeng mei 'n kientjen bútter nei de mórke. De boer ging met een kwart vat boter naar de markt.
- Kiep**, kip.
Seks kiepen en 'n hönne, zes kippen en een haan. Ook lokwoord voor de kippen. „*Kiep, kiep, kiep!*”
- Kieps**, ouderwetse vrouwenhoed met opgeslagen randen (kiep).
Jó ròdn jítte altiet mei 'n dálderwetsen kieps óp 't háádd. Zij liep nog altijd met een ouderwetse kiep op het hoofd.
- Kiewietsmòñle**, bekende molen bij Hindeloopen.
- Kiezebèè**, schaap (kindertaal). **Kies**, lokwoord voor een schaap.
- Kiezje**, zachtjes kittelen in het gezicht.
„Kieze, kieze!” see Féé_ar, en hie kieze 't líkje bòn ien 't gezicht. „Kieze, kieze”, zei Vader, en hij kittelde het kleine kind in het gezicht.
- Kikke**, geluid geven, kikken.
Doe meist náádt kikke, gin wòd! Je moogt niet kikken, geen woord!
- Kikket**, kikvors. Mv. *kikkets*.
- Kin**, kin. Dit woord heeft in het Hindelooper het onzijdig geslacht: *'t kin*.
Het sit áie oe_n 't kin? Wat zit je aan de kin?
- Kispaalen**, tweede rij palen bij de zee-wering lager dan de eerste.
- Kiste**, kist.
Daa-kiste, doodkist.
Ji_aldkiste, geldkist.
 Verkleinw.: *kisjen*.
Leppelkisjen, lepelkistje.
- Klaai**, **klaaimódder**, klei.
Hie wènnèt óp 'e klaai, hij woont in de kleistreek.
- Klaai-je**, kleden.
Klaaije, klaaide, klaaid; kleden, kleedde, gekleed.
Doe mústie klaaije, je moet je kleden.
Oe_nklaaije, aankleden.
Fe-klaaije, verkleiden.
- Kläämpe**, opeengestapelde hoop; b.v. *'n kläämpe túrf*.
- Klaa_n**, kleren.
De klaa_nkasse, de kleerkast.
Het ies se mòòt ien 'e klaa_n, wat is zij mooi in de kleren!
- Kläänt**, klant.
- Klaar**, 1°. Ned. klaar, gereed.
Sie sóó, iek bin klaar. Zie zo, ik ben klaar.
 — 2°. helder.
De lóft wòd al wúr klaar, 't klaaret óp. De lucht wordt al weer helder, 't klaart op.
- Klaarebaar**, geheel en al.
Dòt braa ies náádt goo bakt, 't ies klaarebaare besleek. Dat brood is niet goed gebakken, het is geheel en al beslag.
- Klaauwe**, krabben.
Klaauwe, klaauwde, klaauwd; krabben, krabde, gekrabd.
Jó klaauwde him 't gezicht eepen; zij krabde hem het gezicht open.
- Kladderje**, klauteren, zigzagsgewijze.
Kladderje, kladdere, kladdere; klauteren, klauterde, geklauterd.
Iek bin 'r óp kladdere, ik ben er op geklauterd.
Wúr-óp? Óp de stekkel. Waarop? Op de schutting.
- In een mast, paal of boom is het *klimmerje*.
- Klaiwer**, klaver.
De kenientjes leste graig klaiwer, de konijnen lusten graag klaver.
Klaiwerblòd, klaverblad.
Klaiwerblòdde, een antiek Hindelooper staal van japonstof. *Graa_t en lík klaiwerblòdde*.
- Klam**, vochtig.
Die dook feelt klam, die doek voelt vochtig.

† **Klapmútse**, blauw porceleinen schotel, aan de wand opgehangen.

Klanterje, klauteren.

Kest der wól bie óp klanterje? Kan je daar wel bij op klauteren?

Klappe, 1°. klep. *De klappe fan 'n pet.*
— 2°. klappen (werkw.).

Doe múst die lèewe joenge nádt klappe, Je moet dien lieven jongen niet slaan.

Klapperhoutjes, klepperhoutjes.

Klapperje, kleppen (met de houtjes).

Klappertóskje, klappertanden.

Hie klappertóske fan 'e kíald, hij klappertandde van de kou.

Klééd, kleed. Mv. *kléédn*.

'n Mòoi klééd oer de fliir, een mooi kleed over de vloer.

Daadsklééd, lijkkleed.

Klèggje of **kleie**, klagen.

Klèggje, klègge, klègge, klagen, klaagde, geklaagd.

Doe múst nádt só kleie, je moet niet zo klagen.

Ook: *be-klèggje*.

Iek beklègge dót méénske, ik beklagde die vrouw.

Kleeme, vastkleven.

De fienges soëden 'r oe, n fest kleeme, de vingers zouden er aan vast plakken.

Kleemerig, kleverig. Ook wel: „kleemsk”.

Het ies dót goe, d kleemerig, 't blauwt oe, n 'e fienges sitten. Wat is dat goed kleverig, het blijft aan de vingers vastzitten.

In fig. zin temerig. *Nádt só kleemerig praatje*, niet zo temerig praten.

Klééwe, kleven.

Klééwerig, kleverig.

Het feele dien fienges klééwerig, wat voelen je vingers kleverig.

Klei-je, klagen.

† **Klempe**, onderkant van de hemdsmouw (Roosjen).

Kletse, met water gooien (verg. Kletsnat).

Kletskóp, 1°. hoofdzeer.

— 2°. zeker gebakje.

Klienke, 1°. klinken.

Klienke, klaink, kloenken; klinken, klonk, geklonken.

Hó soë dót klienke? Hoe zou dat klinken?

't Klaink 'r oer, het klonk er over.

Hie joog him 'n klap, dót 't klaink 'r

oer. Hij gaf hem een klap, dat het er van klonk.

— 2°. klink van de deur.

Til de klienke óp, til de klink op.

Klienket, klinkersteen.

Kliere, klier.

Klimmerje, klimmen in verticale richting.

Kest-toe wól ien die mest klimmerje?

Kun jij wel in die mast klimmen?

Klimmerje, klimmere, klimmere;

klimmen, klom, geklommen.

Hie ies 'r ien klimmere, hij is er in geklommen.

Zigzaggewijze omhoog gaan is kladderje (zie aldaar).

Klinten, naam van een straat.

Hiewenmetóp'e Klinten (zie „wenje”), hij woont op de Klinten.

Klippe, knip van opgezette stenen, om een vogel te vangen.

Kloe, t, vaarboom.

Kloek, zuinig.

Jó jouwt gin sent tó fuule uut, jó ies tiege kloek. Zij geeft geen cent te veel uit, zij is heel zuinig.

Kloempe, klomp. Mv. *kloempn*.

Sien kloempe ies stikken. Zijn klomp is stuk.

Kloentjen, stuk kandij.

'n Kloentjen ien 'e téé, een stuk kandij in de thee.

Kloentje-skiire, tang om kandij te breken, kandijschaar.

Kloeren, handen (plat).

Bluuw 'r mei dien kloeren dót, blijf er met je handen af.

Kloë^w, kluwen.

'n Kloë^w stóppjē, n, een kluwen stopgaren, sajete.

Klóft, menigte.

'n Heelen klóft méénshen, een hele menigte mensen.

Klókke, klok.

Hó let ies 't óp 'e klókke, hoe laat is 't op de klok?

Klókkeede, klokkluiden.

Klókswicht, klokgewicht. Humoristisch gebruikt voor vieze neusgaten bij een kind.

Die joenge het klókswichten oender 'e ndòs, die jongen heeft vuil onder beide neusgaten.

Klómje, kleumen.

Wárom stéét der tó klómjen? Waarom sta je daar te kleumen?

Klómje, klómme, klómme; kleumen, kleumde, gekleumd.

Klómnsk, kleums, kouwelijk.

Iek feel só klómnsk, ik voel me zo kouwelijk.

Ook in afkeurende zin: „*Het bist-toe klómnsk, doe sist iederkeer bie de kachel*”. Wat ben je kleums, je zit ieder keer bij de kachel.

Klòpje, kloppen.

Klòpje, klòppe, klòppe; kloppen, klopte, geklopt.

Dè wááð 'r klòppe oe_n 'e dòðr. Toen werd er aan de deur geklopt.

Klòsse, klossend geluid maken.

Náát só klòsse òp 'e sóólder! Niet zo klossen op de zolder.

Klòts, een jongensmuts, vooral 's winters in gebruik. *Mv. klòtsen*.

't Ies kááld, dwaa_n de klòts òp; 't is koud, doe de muts op.

Klòtsék, sufferd, bloed!**Klúrkje**, 1°. zuigen.

— 2°. door vragen ergens achter zien te komen.

Iek klúrke al 's, mar iek hòòm 'r náát efter. Ik viste al eens, maar ik kwam er niet achter.

Kluunje, met de schaatsen onder over het land gaan.

De jáát ròòn náát tróch; hie mòðst ieder keer oer de dammen kluunje. De vaart liep niet door; hij moest gedurig over de dammen (met de schaatsen onder).

Kluute, kluit.

'n Kluute mòðder, een kluit modder.

Kluu-wer, boegspriet.**Knaauwe**, met grote happen afbijten.**Knappe**, knappen.

't Fiúr knapt, het vuur knapt.

Knaptaai, hard soort van taai.

Knasse, knarsen.

Der ies sáánd ien 't ieten, 't knast oender 'e tósken. Er is zand in het eten, het knarst onder de tanden. *Knasbeen*, kraakbeen. Ook: *knassebeen*.

Kneppel, knuppel.

Kneppelje, met een knuppel slaan.

Knibbel, knie. In de gewone omgangstaal ook *knible*. *Mv. knibbels*.

Féé_r seet mei 'n bòn òp 'e knibbels, Vader zat met een kind op de knieën.

Knieft, zakmes.

Die joenge het 'n skerp knieft ien 'e deesk. Die jongen heeft een scherp mes in de zak.

Kniep-aigje, knipogen.**Kniete**, knippen.

Kniete, kniepte, kniept; knippen, kneep, geknepen.

Au (met duidelijke *a*), *het kniepst-toe miel*! Au, wat knijp je me!

'n Kniep, 1°. een kneep.

Hie joog die kwaajoenge 'n kniep, hij gaf den kwajongen een kneep.

— 2°. *kniep ien de henden hewwe*, kracht om te knippen in de handen hebben.

Knieptange, nijptang.

Wúr ies de knieptange? Die spieker mút 'r uut. Waar is de nijptang? Die spijker moet er uit.

Kniir, scharnier.

De kniiren jan die dòðr bin fe-róske, de scharnieren van die deur zijn verroest.

Knikke, 1°. knikkeren.

De joenges knikke, de jongens knikkeren; *jèð binne oe_n 't knikken*, zij zijn aan 't knikkeren.

— 2°. nijgen, buigen.

Mei 't hááð knikke, met 't hoofd knikken.

Knikket, knikker. *Mv. knikkets*.

'n Glèzzenen knikket, een glazen knikker.

Knippe, knippen.**Knipperje**, een kort slaapje doen.

Iek hef ééwen knippere, ik heb even geslapen.

Knoe_i-je, knoeien, breken.

Doe múst náát knoe_ije, je moet niet knoeien.

Pas òp, knoe_i jin aaien náát; pas op, breek die eieren niet.

Knoekels, kreuken.

Knoekelig, gekreukt.

De skeene mouwen bin heel-en-dal knoekelig. De schone mouwen zijn helemaal gekreukt.

Knóffetje, door onhandigheid iets breken.

Pas òp, knóffetje dòt paslein náát!

Pas op, breek dat porselein niet!

Knóffelig, wordt van de handen gezegd: machteloos van kou.

Knólle, knol.**Knóóbus**, in de uitdrukking: *fòðr de knóóbus*, voor het gerecht.**Knòòp**, knoop.

Meikje 'n knòòp ien 't touw, maak een knoop in 't touw.

Ook: *'n knòòp oe_n 'e jas*, een knoop aan de jas.

Knòòpsgat, knoopsgat.

Knòòpje, knopen (werkw.).

Doe múst dien baaitjen ti_acht knòòpje,
jij moet je kiel dicht knooien.
Knòòpje, knòòpe, knòòpe.

Mei 'n ti_acht knòòpe jas, met een
dichtgeknoopte jas.

Knòòre, veel.

Doe kriegest 'n knòòre appels, jij krijgt
veel appels.

Knúrje, knorren.

De barg knúrret, het varken knort.
Knúrrig, knorrig.

Knuust, vuist.

Hie het sterke knuusten, hij heeft
sterke vuisten.

Kóbbé, zweetparel.

't Swit stéet mie ien kóbben op 't ge-
sicht, het zweet staat me in druppels
op 't gezicht.

Koê, koe. Mv. *kii*.

De kii staan op stal, de koeien staan
op stal.

Koêhuus, koestal.

Koegel, kogel.

Koegelje, snel bewegen.
Koegels, hevig vertoorn.

Koejenéérje, koeieneren.**Koe_el**, koel.

Koe_elje, afkoelen.

Kooper, kuiper.**Koer**, 1°. kooi. (Spr. uit als Ned. boer).

Foegelkoer, vogelkooi.

— 2°. korf, mand.

Sluutkoer, sluitmand.

— 3°. Ook een maat: *'n Koer èè_arpels*,
een halve mud aardappelen.

Koest, stil.

Iek hē_alde mie koest, ik hield me stil.

Koetse, koets.**Kóffe**, koffie.

'n Kóppen kóffe? Een kop koffie?
Wie seeten oe_n de kóffe, wij zaten
aan de koffie.

Kóffebaa_ene, koffieboon.

Kóffebiet, stukje eten bij de koffie.

Kóffedrienke, koffiedrinken.

Kóffekanne, koffiëkan.

Kóffemò_nle, koffiemolen.

Kóffesettel, koffiëketel.

Kòk, kok.

Doe múst iete, het de kòk schaft; je
moet eten, wat de kok schaft.

Kòkje, koken.

Kòkje, kòkke, kòkke; koken, kookte,
gekookt.

De brie kòkkt oer, de pap kookt over.

Ieten kòkje, eten koken.

Mem kòkkt fisk, moeder kookt vis.

Kòkkt, dikker.**Kòkhalzje**, braken.

Hie begónt 'r fan tó kòkhalzjen, hij be-
gint er van te braken.

Kóléeraa, cholera.

Aálde méénken fetòlden wòl 's fan de
kóléeraa fan achtinnoendet seks en
sechtig. Oude mensen vertelden
wel eens van de cholera van 1866.

Kòlk, asgat in de haard.**Kòlsee**, koolzaad.**Kólóónje**, kolonie. Mv. *kólóónjes*.

Hie mút nei de kólóónjes, hij moet
naar de kolonie's (van weldadigheid)

Kómme, komen.

Kómme, kòòm, kómá; komen, kwam,
gekomen.

Kómme jímme ek? Kom jullie ook?
(In de wandeling meestal uitgespro-
ken als: „kóm-jím-ek?“).

Iek kòòm 'n haal-oere tó let. Ik kwam
een half uur te laat.

Kómmeis, kommies.

Kómsa, in de uitdrukking: *fan kómsa*,
buitengewoon groot. Frans „comme
ça“.

'n Stik kooke fan kómsa, een heel
groot stuk koek.

Kòn, kippevoer, gerst.

Jòòn de hoe_nen het kòn, geef de kip-
pen wat gerst. Zie ook *kòòn*.

Kóó_ede, koord.

Biend 't oe_n 'e kóó_ede fest; bind het
aan de koord vast.

Kóó_ets, koorts.

Hie het de òò_ededeiskóó_ets, de tródde-
deis-koo_ets. Hij heeft de anderdaagse
koorts, de derdendaagse koorts.

'n Hadden kóó_ets, een zware koorts.

Kóó_etsig, koortsig.

Kóóg, klein jongensscheepje met zeilen,
als kinderspeelgoed; meestal uit een
klomp gemaakt.

Koole, kooi, bed.

Hie leit al op 'e kooie, hij ligt al te
bed. (Uit het zeemansleven afkom-
stig).

Kooke, koek. (De *oo* als Ned. hoop).

Dimter kooke, Deventer koek.

Jouster kooke, Juster koek (van
Joure).

Wòst 'n stik kooke? Wil je een stuk
koek?

Kòòker, koker. Mv. *kòòkes*.

Spreekwoordelijk: *dòt ies allegaar uut*
sien kòòker kómá; dat heeft hij allemaal
verteld, dat praatje is van hem afkom-
stig.

Kóól, kool. Mv. *kóólen*.
Soerkóól, zuurkool.
Raade, wiete kóól; rode, witte kool.
Kóólráipe, koolraap.

Kòól, vuurkool. Mv. *kòólen* of *kòóllen*.
'n Dóówe kòól, een dove kool.
Steenkòól, steenkool.
 Spreekwoordelijk: *jó het aigen as kòólen*, zij heeft scherpe, flikkerende ogen.

Kóóldum, Koudum.
Kóóldum leit 'n oere fan Hielepen
 Koudum ligt een uur van Hindeloopen.
De Kóólder fátát, de Koudumer vaart.
Jerre man ies 'n Kóólder, haar man is een Koudumer.

Kòón, koren.
't Kòón stéét óp 't láánd, het koren staat op 't land.
 Ook kippevoer, zie: „*kón*”.
Kòónmòónle, korenmolen.

Kòóper, koper.
'n Kòóperen tabaksdaaze, een koperen tabaksdoos. Ook: *kòópernen*.
Kòóperree, koperdraad.

Kóópman, koopman. Mv. *kóóplii*.
Kóópmanfkip, vroegere gebruikt voor koopmansgoederen, koopwaren.
De karre jaal óm, en al sien kóópmanfkip lódi óp 'e groende. De kar viel om, en al zijn koopwaren lagen op de grond.

Kòóstje, kosten.
Kòóstje, kòóste, kòóste; kosten, kostte, gekost.
Het mút dót kòóstje? Wat moet dat kosten?
Het kòóste die hoe, d? *Iek hef er irèè góóne fòòr betelle*. Wat kostte die hoed? Ik heb er drie gulden voor betaald.
Het het dót kòóste? Wat heeft dat gekost?
 In de infinitiefvorm wordt de *t* ook weggelaten: *Het mút dót kòóste?*

Kòp, 1°. kop (voor thee b.v.). Mv. *kòópen*.
 Verkleinw.: *kòópen*. Mv. *kòópies*.
Wóí-je 'n kòópen téé, wil u een kopje thee?
Kòp en pantjen, kop en schoteltje.

— 2°. lichaamsdeel van een dier.
Slaan die hiengst 'n touw óm 'e kòp,
De kòópen mútte éé, st fan de bóókings
òò, de koppen moeten eerst van de bokkingen af.
Kòópstik, stijfkop.

Kòrje, braken.

Kòs, roepwoord voor een varken.

Kòst, de kost, het eten.
Hie fetèenet der kòst en klaa, n, hij verdient daar kost en kleeren.

Kòstber, kostbaar.

Kòste, korst. Mv. *kòsten*.
Likje Ige hee graig de kòsten, kleine Ige had graag de korsten.
Kòstekooke, kantkook.

Kòster, koster.

Kòsthuus, kosthuis.

Kòt, kort.
De brook ies tó kòt, de broek is te kort.
Kòt, kòtter, kòst; kort, korter, kortst.
Kòtbrèège, korte havenhoofd bij Hindeloopen.

Kòtjes, in de uitdrukking: *óp kòtjes sitte*, hurken.

Kòts, onlangs, vóór kort.
Kòts hek 'm jitte sij, and, vóór kort heb ik hem nog gezien.

† **Kòttegè, dje**, vrijen. (verouderd).
 Komt nog voor in Roosjen, Houmanhou”.

Kòzzestràánd, bij verkorting *Kòzze*; ingepolderd stuk land ten Westen van de *Langbrèège*.

Kraag, in de uitdrukking *'n stik ien 'e kraag hewwe*; bij verkorting: *'n stik ien hewwe*, dronken zijn (*Zie stik*).
 Ook *kraig* (zie ald.).

† **Kraaikkòppen** (verouderd), schotels en kommen van blauw porcelein, opgehangen aan de wanden.

Kraalje, koraal. Mv. *kraaljes*.
'n Strieng kraaljes, een snoer koralen.
Kraaljerieuwe, kralen rijgen.

Kraamp, 1°. kramp.
Kraamp ien 't lief dweít seer, kramp in het lichaam doet pijn.

— 2°. kram.
'n Iizeren kraamp ien 'e moere slaa, n, een ijzeren kram in de muur slaan.
Kraampree, ijzerdraad.

Kraanliene, touw tussen giek en mast.

Kraânse, krans.

Krabbe, krab. Komt veel voor tussen de benedenste steenen van de zeewering.
Dér sit 'n graa, ten krabbe oender die steen, daar zit een grote krab onder die steen.
't Ies jitte wól 'n raabiender, het is nog wel een „rabiender”: krab met roode kleuren aan de poten (*raa* = rood).

Kraig, kraag.

Iek pakke him bie de kraig, ik pakte hem in de kraag.

Kraikeling, krakeling, gebak. Mv. *kraikelingen*.

'n *Haal poend kraikelingen*, een half pond krakelingen.

Kraikje, kraken.

Kraikje, kraike, kraike; kraken, kraakte, gekraakt.

Het kraiket die sóolder, as je 'r oer henne rónne. Wat kraakt die zolder, als je er over heen loopt.

Kraim, kraam (bij bevalling).

't *Wiif ies ien 'e kraim*, de vrouw is bevallen.

Kraimfieziete, kraamvisite.

Kraam in de beteeek. van tent is *kremme*.

Krante, courant. Mv. *kranten*.

De Leeuweter krante, de Leeuwarder courant.

Stédt 'r ek niejs ien 'e krante? Staat er ook nieuws in de krant?

Krap, zuinig.

't *Kómt krap óm*, het komt zuinig rond.

Krap oe_n twientig, bijna twintig.

Krapte, schaarste.

Kras, 1°. als substantief: kras.

Gin kras ien 'e spègel meikje, geen kras in de spiegel maken!

— 2°. als adjectief: sterk, stevig, kras.

Jimme fêd_ar ies jille kras, jullie vader is nog kras.

Krasse, krassen.

Krebbe, slaappleats voor kleine kinderen, dikwijls in de bedstede der ouders gemaakt, boven het voeteneinde. Ook wel *kribbe*.**Kréé_s**, netjes.

Doe sógst 'r kréé_s uut, je ziet er netjes uit.

Kréégel, pittig.

'n *Kréégel fentjen*, een pittig kereltje.

Kréélt, klein goed (in 't Fries „krielt”).

Ook wel zonder *t*: *kréel*.

B.v.: kleine aardappels; kleine knikkers; ook kleine kinderen.

De èè_pels wééden min, hest allegaa kréél(t). De aardappels waren slecht, haast allemaal klein goed.

Het skreeuwe jin bôn, en 'i ies allegaar fan dôt kréél(t)! Wat schreeuwen die kinderen, en 't is allemaal van dat klein goed, kleine peuters.

Krèèter, hard gebakken krentenbroodje. Mv. *krèètes*.

Het broodje werd door den bakker eerst in de lengte doorgesneden, en daarna hard gebakken, om zo als kinderversnapering gebruikt te worden. Vroeger ook als scheldnaam gebruikt: *fiene krèètes*, godsdienstige „tijnen”.

Krekt, juist.

Iek wéé_d_krektuus. Ik was juist thuis.

Kremme, kraam, tent. Mv. *kremmen*.

Dè wéé_n 'n boe_l kremmen op 'e mörke, er waren een boel kramen op de kermis.

Kremmeman, kraamhouder.

Krente, krent.

Krentekooke, krentekoek.

Krentekoekjen, krentekoekje.

† *Krentekoekjede*, soort van antieke japonstof.

Krie-je, krijgen.

Krie-je, kriege, kriege; krijgen, kreeg, gekregen.

Iek kriege 'n góóne, ik kreeg een gulden.

Hie het der 'n stiiver kriege, hij heeft daar een stuiver gekregen.

Onv. Teg. tijd: *iek kriej, doe kriejst of doe kriegest, hie kriejt of krieget; wie krieje, jimme krie-je, jèè krie-je*. Beleefd, enkelvoud: *jie krie-je*.

Ook in de betekenis: zelf nemen.

As se 't die nádt jòdn wölle, múst 't mar krieje; als ze het je niet willen geven, moet je het zelf maar nemen.

Wei krieje, schade lijden, een ongesteldheid oplopen. *Mei sien handel op Iengeldánd het 'r 't wei kriege*, door zijn handel op Engeland heeft hij de nekslag gekregen. *Iek bin só fekáálden; jèsteri_nde, op die tòcht, hè 'k 't wei kriege*; ik ben zo verkouden, gisteravond, op die trek, heb ik 't opgedaan.

Krieng, 1°. kring, dood dier.

Efter 'e sêépaalen lódi 'n krieng fan 'n daaden kat. Achter de zeepalen lag een kring van een dode kat.

— 2°. scheldnaam voor vrouw of meisje.

Dôt krieng woé_d 'r uus nádt tróch leete. Die vervelende meid wou er ons niet door laten.

Kriengje, dringen, duwen. Ook *krienge*.

Dèè 't jin bôn nádt tróch de dòòr kòòsten, begònnen ze tó kriengjen. Toen de kinderen niet door de deur konden, begonnen ze te dringen.

Krie-oe_lje, krioelen.

De mieren hrieoe_lje tróch e-nem. De mieren krioelen door elkaar.

Kriiròp, krijgertje. Bekend jongensspel.
*Souwe kriiròp? Néd, jèè wölle leuer
 je-lòs?* Zullen we krijgertje? Neen,
 zij willen liever „verlos”!

Kriesttiid, Kerstmis.

De *Kriestdèegen*, de kerstdagen.
Gaan j'-me Kriesttiid nei huus tò?
 Gaan jullie Kerstmis naar huis toe?
Kriestféést, Kerstfeest.
Kriestjekansje, Kerstvacantie.

Kriet, krijt.

Kriete, krijten.

Kriete, kriete, krijten; krijten, kreet,
 gekreten.
Hie kriete fan piene, hij kreet van
 pijn.

Krieuwelje, snel door en langs elkaar
 bewegen, krioelen.

*Sèèn jin miiren 's, het krieuwelje ze
 tróch e-nèm.* Zie die mieren eens, wat
 krioelen ze door elkaar.
 Verg.: *krieoe_elje* (zie ald.).

Krij_atjen, krekel. Mv. *krij_atjes*.

Bie die bakker binne 'n búlte krij_atjes,
 bij dien bakker zijn veel krekels.

† **Krikkemikken**, achterbuurten.

Dit woord geeft Eykman in zijn werk
 „Phonetische Beschrijving van de klan-
 ken der Hindeloopensche taal”, bl. 132.

Krimmeneerje, mopperen, morren.

Jó seet mar tò krimmeneerjen, zij zat
 maar te mopperen.

Het afgeleide substantief is *krimme-
 naasjes*, gemor (meervoud!).

Krimmetat, zacht afvoerend middel,
 o.a. tegen ingewandswormen. Van
 „cremotart”, en dit van „cremor
 tartari” (van Dale).

Krimpe, krimpen.

Krimpe, kraimp, kroempen; krimpen,
 kromp, gekrompen.
As 't weet wòd, krimpt döt goe_ed; als
 het nat wordt, krimpt die stof.

Króbbe, pissebed. Mv. *króbben*.

Der rönt 'n króbbe, trapje 'r nádt óp.
 Daar loopt een pissebed, trap er
 niet op.

Krödde, kruiwagen. Mv. *krödden*.

*Dòs 'n stéewigen krödde, der ken het
 ien!* Dat is een stevige kruiwagen,
 daar kan (heel) wat in!

Werkwoord: *krödje*, met een kruiwa-
 gen iets vervoeren.

Kroe_ed, kruid en kruit.

Wöttelkroe_ed, wortelloof.

Kroeke, kinderstoel. Mv. *kroeken*.

Sòt 't bòn ien 'e kroeke. Zet 't kind in
 de kinderstoel.

Kroepe, kruipen.

Kroepe, kroep_e, kroep_t; kruipen,
 kroop, gekropen.

*'t Bòn ken jütte nádt rónne, mar 't
 kroep_t tòch al.* Het kind kan nog
 niet lopen, maar het kruipt toch al.

Kroepelkiepjen, krielhoen.

Kròl, 1°. als zelfst. naamw.: krul. Mv.
kròllen.

Het het döt bòn 'n kròllen op 't hádd!
 Wat heeft dat kind een krullen op 't
 hoofd.

— 2°. als bijv. naamw.: gekruld, krullend.
Hie het kròl hiir, hij heeft krullend
 haar.

Ook: *Kròllig*, gekruld. *Döt bòn het
 kròllig* (of *kròl*) *hiir*, dat kind heeft
 gekruld haar.

Króm, krom.

Krómmel, kruimel.

Der leit 'n krómmel, daar ligt een
 kruimel.

Krómmelje, kruimelen (werkw.).

Kroog, kruik.

Der ies mòdken ien 'e kroog, er is
 melk in de kruik.

Króón, 1°. kroon. Mv. *króónen*.

De hóóning het 'n króón, de koning
 heeft een kroon.

De króónen mei Pienksteren, de
 Pinksterkroonen.

Bin j'-me al oender 'e króónen west?
 Heb jullie al onder de kroonen ge-
 danst?

— 2°. geldswaarde van twee gulden.

Döt kò_estet 'n króón, dat kost twee
 gulden.

Kròp, 1°. de wreef van de voet.

Die skoe_en dweít mie seer óp 'e kròp,
 die schoen doet me pijn op de wreef.

— 2°. de krop van een kip.

Kròt, kinderwagen. Mv. *kròtten*.

Mei 't bòn ien 't kròt, met het kind
 in de wagen.

Krúpsje, ziekte of ongemak.

Hie het 'n minnen krúpsje héd_end, hij
 heeft een lelijk ongeval gehad.

Krúúne, kreunen.

Hie krúúnde fan piene, hij kreunde
 van pijn.

Krúúpel, kreupel.

*Die man ies krúúpel, hie rönt mei 'n
 stòk*; die man is kreupel, hij loopt
 met een stok.

Krúúpelje, kreupel gaan.

Kruus, kruis.

Sòt der 's 'n kruus óp; zet daar eens
 een kruis op.

Kruus ôf munt? Kruis of munt?
Kruusbeie, kruisbes.
Kruusbeismôts, kruisbessenvla.
Kruusslaatsbrêge, brug over de Iendiek bij Koudum.

Köierje, kuieren.
Köierje, *köiere*, *köiere*; kuieren, kuierde, gekuierd.
Jimme mütte môdi mei-e-nem köierje, jullie moet mooi met elkaar kuieren.

† **Kûrje**, genoeg.
 Komt voor in de Hindelooper Zee-mansalmanak (1679): *Sóms fôl kûrje*, soms fôl nee. Soms vol genoeg, soms vol nood.

Kúúken, keuken.
Mem ies ien 'e kúúken, Moeder is in de keuken.

Kuule, kuil. Mv. *kuulen*.
Smiet 't ien 'e kuule, gooi het in de kuil.
Het ies dôt 'n dèpen kuule, wat is dat een diepe kuil.

Kuunder, Kuinre.

Kuupe, kuip. Mv. *kuupen*.

Kuut (korte uu), 1°. kuit (lichaamsdeel).
 Onzijdig: 't *kuut*, de kuit.
Iek hef 't ien 'e kuuten fan al dôt rónnen. Ik heb het in de kuit van al dat lopen.

— 2°. kuit van een vis.
Had kuut, kuit.
Waik kuut, hom.
Hie het lêger 'n herring mei had kuut as mei waik kuut. Hij heeft liever een haring met kuit dan met hom.

Kwaa, kwaad (substantief).
Tienk nádt oe_n 't kwaa dôt iek deent hef. Denk niet aan het kwaad, dat ik gedaan heb.
 Als adjectief is het:
 1°. *niedig*. *Hie wáád niedig*, hij werd kwaad.
 2°. *fe-kéé_ad*. Doe niet, wat kwaad is: *dwaa_n nádt*, dôt *fekéé_ad ies*.
Hadde groende ies kwaa, harde grond is kwaad. (Zee-mansalmanak 1679).

Kwaalik, kwalijk.
Doe múst 't mie nádt kwaalik nimme, je moet het mij niet kwalijk nemen.

Kwallegat, kwal (zeedier).

Kwalster, natte sneeuw.
Hir kest nádt riide, 't *ies allegaa kwalster*. Hier kun je niet schaatsen rijden, 't is allemaal natte sneeuw.

Kwanselje, ruilen, verkopen.

Kwast, 1°. kwast.
 — 2°. noest in 't hout.

— 3°. grappenmaker.

Kwatjen, kwartje.
Jôdn him 'n kwatjen, geef hem een kwartje.

Kwattel, kwartel.

Kwéékje, kweken, verbouwen. *Wie kwéékje èè_arpels ien dit láánd*, wij verbouwen aardappels in dit land.

Kwéen, onvruchtbaar schepsel.

Kwesje, kwestie, ruzie.
Seekje nooit kwesje mei de búrren, zoek nooit ruzie met de burenen.

Kwiek, helder, vrolijk, vlug.
Jó sógt 'r kwiek uut, zij ziet er helder (vlug) uit.

Kwiel, kwijl, speksel.

Kwiene, kwijnen.

Kwiet, kwijt.
Iek bin al mien senten kwiet, ik ben al mijn geld kwijt.

Kwint, in de uitdrukking: *oender 'e kwint hewwe*, onder de duim hebben.
Dôt méénske het jerre bôn nádt oender 'e kwint, die vrouw heeft haar kinderen niet onder de duim.

Kwispeldoor, spuwbakje.

L

Laa, lood. *Laaden*, loden.
'n Laaden gewicht, een loden gewicht.
 Ook voor lood = decagram.

Laad, lade. Mv. *laaden*.
 Verkleinwoord: *laatjen*.
Helje dôt laad 's eepen, trek die la eens uit.

Laampe, lamp. Mv. *laampen*.
De laampe wól nádt banne, de lamp wil niet branden.
Gaslaampe, gaslamp.
 Verkleinw. *lampjen*.
'n Peeterómlampjen, een petroleum-lampje.
Laampegles, lampegglas.
Laampeketo_en, lampkatoen.
Laampekousjen, lampekous.

Laa_n, 1°. laan, weg.
De Graa_{te} Laa_n, de Groote laan (naar Workum).

— 2°. loon.
Iek woê_ad mien laa_n wól hewwe, ik wou m'n loon wel hebben.

Lâand, land.
De kii gaa_n nei 't láánd, de koeien gaan naar 't land.
'n Best stik láánd, een best stuk land.
Al jerre láánd wôd feka_ipe, al hun land wordt verkocht.

Tó láánd, ook *tó láánde*; te land.

Wúr ies 'r tó láánde kómá? Waar is hij te land gekomen (beland)?

Iek hef 't láánd oe_n him, ik heb het land aan hem.

Láándòpfretter, persoon met rijks-salaris (inzonderheid de belasting-ontvanger).

Laf, flauw.

't Smekket het laf, het smaakt wat flauw.

Laije, laag (als subst.).

D'ée_{ste} laije leit al, de eerste laag ligt al (bij metselen, turf opstapelen, enz.).

Lak, gekheid, in de uitdrukking:

Allegaa lak! Allemaal gekheid!

Lakje, lachen.

Lakje, lakke, lakke; lachen, lachte, gelachen.

Iek lakke 'r óm, ik lachte er om.

Iek hef 'r óm lakke, ik heb er om gelachen.

Náát só lakje! Niet zo lachen!

Lamje, een lam werpen.

't Skeep het lamme, het schaap heeft gelamd.

Langbrèege, het lange havenhoofd te Hindeloopen.

† **Lan-get**, borduursel tot afzetten van kledingstukken, zijde op fijn linnen.

Langsem, langzaam.

Langst, verlangen.

Hie het langst nei huus, hij heeft verlangen naar huis.

Verkorting van *felangst*.

Langtreedig, langdradig.

Lantè_{nne}, lantaarn. Mv. *lantè_{nne}n*.

It_{ns} bie ti_{ster} banne de lantè_{nne}n. 's Avonds bij donker branden de lantarens.

Lapje, een lap opzetten.

Lappe, lap.

Verkleinw.: *lapjen*.

† *Lapkede*, soort van antieke japonstof.

Lappe, als werkwoord: *Dòt must mie náát wúr lappe!* Dat moet je me niet weer uithalen! (Dat lap je me niet weer!)

Lappen, in de uitdrukking: *òp 'e lappen*, ter been, ter sprake.

Jó ies sèèk west, mar nó ies-se al wúr òp 'e lappen. Zij is ziek geweest, maar nu is ze al weer ter been.

Hie kòòm 'r mei òp 'e lappen, hij bracht het ter sprake.

Laske, lies (lichaamsdeel).

't Dweil him seer ien 'e laske. 't Doet hem pijn in de lies.

Latte, lat.

Laweerje, laveren.

Sèèn, de skipper laweeret, óm ien 'e wiend òp tó kòmmen. Kijk, de schipper laveert, om tegen de wind op te komen.

Lèè_{cht}, licht (als adjectief en als bijwoord). Als substantief *lòcht*.

't Ies 'n lèè_{chten} kaimer mei jin graa_{te} feenstes. 't Is een lichte kamer met die grote ramen.

Lèè_{cht}blaa_{uw}, lichtblauw.

Lèè_{cht}moe_{ne}, heldere maan.

Lèè_{cht}traa, lichtrood.

Lèè_{chtskiendei}, klaarlichte dag.

Léé_{de}, ladder.

Hie stoog òp 'e léé_{de}, hij stond op de ladder.

Léé_{ze}, laars. Mr. *léé_{zens}*.

Iek mût 'n paar léé_{zens} san jie hewe. Ik moet een paar laarzen van u hebben.

Leede, luiden.

Leede, lòtte, lôt; luiden, luidde, geluid.

De kòkke leede, de klok luiden.

'n Daade wòd belòd, een dode wordt „beluid”. (Zie *beleede*).

Dòt dwa_{en} de leedes, dat doen de luiders.

Léeden, leden, ledematen.

Iek hef piene ien 'e léeden, ik heb pijn in de leden.

Lèè_t, lief.

'n Lèè_t bòn, een lief kind.

'n Lèè_t jáán, een lief meisje.

Lèè_t, lèè_{wer}, lèè_{st}; lief, liever, liefst.

Allerliefst: *allerlèè_{st}*, of ook *allerlè_{st}*.

Leeg, 1°. laag.

Leeg, leger, leegst; laag, lager, laagst.

Dòt láánd leit leeg, 't stèè_t hest altiet oender wetter. Dat land ligt laag, 't staat haast altijd onder water.

— 2°. leeg.

De kasse ies leeg, de kast is leeg.

Lééger, leger.

Leegerwal (oe_n —), aan lager wal.

Leegje, ledigen.

Doe múst die aamer leegje, je moet die emmer ledigen.

Lèene, lenen.

Lèene, lèende, lèend; lenen, leende, geleend.

Iek hef jer 'n goóne lèend, ik heb haar een gulden geleend.

Leep, kievit. *Mv. leepen.*
Leep-aaien, kievitseieren.
Souwe leepaaiseekje? Zullen we kievitseieren zoeken?
Dè_a floog 'n leep fan sien nest òp.
Daar vloog een kievit van zijn nest op.

Leer, leer.
Leeren lappe, zeemleer.

Leere, leren.

Léést, leest.
Het iete jin joenges, 't lief mût wûr òp 'e léést! Wat eten die jongens!
't lichaam moet weer op de leest!

Leete, laten.
Leete, lôt, lôt(ten); laten. liet, gelaten.
Wôst 't 's leete? Wil je 't eens laten?
Iek lôt 't dalik, dè 't hie 't see. Ik liet het dadelijk, toen hij het zei.
Iek hef mien boek der lizze lôt, ik heb mijn boek daar laten liggen.

Leeuwe, geloven.
Leeuwe, leeuwde, leeuwde; geloven, geloofde, geloofd.
Hie kómt gauw wûr, wôst wól leeuwe?
Hij komt gauw weer, wil je wel geloven?
Iek leeuw 'r niks fan, ik geloof er niets van.

Leeuwet, Leeuwarden.
Mei 't spòor nei Leeuwet. Per spoor naar Leeuwarden.
Tó Leeuwet wé_aden 'n boe_l kii òp 'e mörke, te Leeuwarden waren veel koelen op de markt.

Lééwer, lever.

Lééweransje, leverantie.
Hie het de lééweransje oe_n 'e skoe_{len}, Hij heeft de leverantie aan de scholen.
Lééwerje, leveren.

Lèèze, lezen.
Lèèze, lèèzde of laas, lèèsd; lezen, las, gelezen.
Iek hef jester lèèsd, dôt . . . Ik heb gister gelezen, dat . . .
Infinitief zelfstandig: *lèèzen*. *Só lang tó lèèzen, ies nádt goo*; zo lang te lezen, is niet goed.
Hè-je ek het tó lèèzen? Hebt u ook wat te lezen?

Leg, 1°. in: *De hoe_nen bin oe_n 'e leg*, de kippen zijn aan het eierleggen;
— 2°. in: *Hie ies oe_n 'e leg*, hij is bedlegerig.

Leide, leiden.
Doe mûst die bliendeman ééwen leide, je moet dien blinde even leiden.

Leie, lei. *Mv. leien.*
Froeger hee-en ze altied leien òp 'e skoe_{le}. Vroeger hadden ze altijd leien op de school.

Lekkaazje, (zelfst naamw.), lekkage.
Mei dôt hadde rienen hee-en wie lekkaazje. Met dat harde regenen hadden we lekkage.

Lekke, lekken.
Lekke, lekte, lekt; lekken, lekte, gelekt.
't Lekt òp 'e sóolder, het lekt op de zolder.

Lekken, laken (stof).
'n Bôdlekken, een beddelaken.
'n Lekkense jas, een lakense jas.
Hie ies ien 't lekken, hij is in 't laken gekleed.

Lekskóóje, kleinerend over iets spreken, er op afgeven.
Jimme sitte hir mar tó lekskóójen òp iedereen. Jullie sit hier maar af te geven op iedereen.

Leksum, in de uitdrukking: *'t leksum lèèze*, de les lezen.

Lems, lemmer van een mes.

Lens, ontspanning, rust.
Nó die drôktemekker fût ies, het m'n 'r 's het lens. Nu die druktemaker weg is, heeft men eens wat rust.

Leppel, lepel. *Mv. leppels.*
Leppeljôl, lepelvol.
Leppels en fûrken, lepels en vorken; benaming voor de plant herderstas.

Lessenaar, soort van kastje. ook wel genaamd de *Bijbelkasse* (Bijbelkast).

Lest, 1°. last.
Iek hef 'r lest fan. Ik heb er last van.
Het ies dôt 'n graa_t lest! Wat is dat een groot last!
— 2°. laatst.
Hie kôdm lest, hij kwam het laatst.

Leste, lusten.
Leste, leste, lesten; lusten, lustte, gelust.
Onv. Teg. tijd: *iek lest, doe lest, hie lest; wie, jimme, jèè leste*. Beleeft, enkelvoud: *jie leste*.
Hie lest gin fisk, hij lust geen vis.

Lesten, laatst, onlangs.
Lesten kôiere iek òp 'e diek, laatst wandelde ik op de dijk.
Bij Roosjen ook: *langlesten*.

Lestig, lastig.
Het ies dôt bôn lestig, wat is dat kind lastig.

Let, laat.
Het bist let, wat ben je laat!

*Let, letter, lest; laat, later laatst.
Tó let, te laat.
Hó let iest? Hoe laat is het?*

Lette, letten.
Doe múst 'r goo òp lette, je moet er goed op letten.

Lè_awer, lè_ast, liever, liefst.

Libben, 1°. geraas, rumoer.
Het 'n libben ies dót hir! Wat een lawaai is dat hier!

— 2°. leven (substantief).
*Iek winskje jie 'n lang libben, ik wens u een lang leven.
Libben en daa, leven en dood.
Libbendig, levend en levendig.
Libbendige eel, levende aal.
Dót bòn ies niks libbendig, dat kind is niets opgewekt.*

Libje, leven.
*Libje, libbe, libbe; leven, leefde, geleefd.
Hie libbe dèè nádt meer, hij leefde toen niet meer.
Jèè hewwe genòg óm tó libjen, zij hebben genoeg om te leven.
Wúr libje ze fan? Waar leven zij van?*

Libchem, lichaam.

Lichten, verlichting (b.v. van pijn).
*Dweít 't al het lichten? wordt 't al wat beter?
Hie dweít gin lichten, fòòr hie sien sin het. Hij houdt maar vol, tot hij zijn zin krijgt.*

Liebe, vrouwennaam, van Elizabeth.
Aáld Liebe hè_alde 'n breiskoe_ele, oude Elizabeth hield een breischool.

Lief, lijf.
Mem, iek hef tòch só 'n pien' ien 't lief! Doe hest tó fuule raauwe wòtels ieten, bòn. Moeder, ik heb toch zo'n buikpijn! Je hebt te veel rauwe penen gegeten, kind.

Lietjen, onderlijfje.

Liej, 1°. lauww.
*Liej wetter, lauwwater.
Jó herke, òf jer lej wetter ien 't aar jè_atten wááð. Zij hoorde, alsof haar „lauwwater in 't oor gegoten werd”.
Ook: bie de reg ien jè_atten wááð, „bij de rug in gegoten werd”.
— 2°. luw.
Hir bie de stekkel sit 't lej, hier bij de schutting zit het luw.
Gaa_en het ien 'e liejke, ga wat in de luwte.*

Lieje, 1°. lijden.
Lieje, liejde, liejd; lijden, leed, geleden.

*'t Ies 'n liejen, 't is een lijden.
Die 't mòdi wèèze wòl, müt piene lieje; die mooi zijn wil, moet pijn lijden;*

— 2°. gedogen, toestaan.
Féé_ar wòl 't nádt lieje, Vader wil het niet lijden;

— 3°. liefhebben, houden van.
Iek mei die man nádt lieje, ik houd niet van dien man.

Liek, 1°. gelijk.
*Iek hef de klòkke liek sòt, ik heb de klok gelijk gezet.
Liek òp dèèle, gelijk op delen. Ook: Liek óm liek dèèle.*

— 2°. Ook bij het afbetalen van een schuld: *nó bin we wúr liek*, nu zijn we weer in 't reine.

— 3°. als substantief: lijk.
*Bie de begraffenis rónit de dóómenie fút efter 't liek, bij de begrafenis loopt de dominé dadelijk achter het lijk.
Liekenhuusjen, lijkenhuis.*

— 4°. in de uitdrukking: *óm liek wòlle*, *Die joenge wòl nádt óm liek*, die jongen wil zich niet goed gedragen.

Liekdónne, likdoorn.

Liekje, lijken (werkzw.).
*Liekje, lieke, lieke.
Dót lieket naa_ense nei, dat lijkt nergens naar.
Het lieket die op sien féé_ar! Wat lijkt die op zijn vader!*

Liendig, lenig.
Het bist-toe liendig, wat ben je lenig!

Liene, lijn, touw.
*Mem hanget de klaa_en oe_en 'e liene. Moeder langt de kleren aan de lijn.
De skippeknecht rónit ien 'e liene. De schippersknecht loopt in de lijn (om het schip te trekken).*

Lienker, ook lófter, linker.
*De lienker (lófter) iirem, de linkerarm.
De lienker haa_end, de linkerhand.*

Lienkooke, lijnkoek.
Lienòðlje, lijnolie.

Liester, lijster.

Lil_ad, lieden, lui.
*Timmerlii_ad, timmerlui.
Het lii_ad bin dót? Wat mensen zijn dat?
He j' me jin lii_ad wòl sii_and? Heb jullie die mensen wel gezien?
Manlii_ad, froulii_ad; mannen, vrouwen.
De froulii_ad rónne nó óó_as klaaid as froeger, de vrouwen lopen nu anders gekleed dan vroeger.*

Liiden, geleden.

- 'n *Wieke liiden*, een week geleden.
Hó lang ies dót liiden? Hoe lang is dat geleden?
- Liige**, liegen.
Liige, liigde, liigd; liegen, loog, ge-logen.
Náát só liige! Niet zo leugenen!
- Lik**, klein. Ook wel: *likj*.
Lik, likjer, likst.
Lik, zelfstandig mannelijk gebruikt, wordt *likje*.
Uus lik, onze kleine (vrouwelijk).
Uus likje, id. (mannelijk).
 Ook in het algemeen bij attributief gebruik:
likje bôn, kleine kinderen.
Likje Laa_en, kleine laan in het Wokumer Nieuwland.
Likje serke, de Gereformeerde kerk.
 Als substantief: 'n *lik*, een beetje.
Jòon mi 'n lik ittik, geef mij een beetje azijn.
'n Lèè lik (*lèè*, verkorting van *lèèf*, lief), een klein beetje.
Iek woè_d wòl 'n lèè lik soeker ien 'e téé, ik wou wel een klein beetje suiker in de thee.
Likfient, kleine knecht.
Likji_{ld}, kleingeld.
 † *Likhuus*, zomerhuis aan het water.
- Lipje**, pruilen, de lip laten hangen (van kinderen).
- Lippe**, lip. Mv. *lippen*.
Het skilt dien lippe? Wat scheelt je lip?
'n Swòllene lippe, een gezwollen lip.
Bóppelippe, *oenderlippe*. Bovenlip, onderlip.
- Lirre**, rookvlees.
- List**, lijst. Mv. *listen*.
 — 1°. lijst van schilderij of spiegel.
'n Spèègel mei 'n fe-gùlden list, een spiegel met een vergulde lijst.
 — 2°. tabel.
Hir ies 'n list van de hadriides. hier is een lijst van de hardrijders.
- Lizze**, 1°. liggen.
Lizze, lòdi, leid; liggen, lag, gelegen.
Iek lòdi òp bòd, ik lei op bed.
Iek hef òp bòd leid, ik heb op bed gelegen.
Gaan het lizzen, ga wat op bed.
 — 2°. leggen.
Lizze, lei, leid; leggen, legde, gelegd.
Doe mùst 't del lizze, je moet het neerleggen.
Wúr hest 't leid? Waar heb je 't gelegd?
- Lócht**, 1°. licht (subst.).
Stek 't lócht 'es oe_n, steek het licht eens aan.
 Ook: 2°. gezichtsvermogen.
't Lócht ies uut sien eene aig, 't Licht is uit zijn éne oog.
- Lódde**, spa. Mv. *lódde*.
Mei de lódde ien 'e tuun arbeidje, met de spa in de tuin werken.
- Lóddereindaasjen**, zilveren sponsdoosje om, met eau de cologne bevochtigd, nemen naar de kerk.
Lódderein = l'eau de la reine.
- Loebes**, deugniet, rekel.
Die Klaas dót ies 'n loebes! Die Klaas, dat is een rekel!
- Loeder**, deugniet.
- Loe_d**, 1°. luid.
Loe_d, loe_der, loe_dst; luid, luider, luidst.
Praatje het loe_der, praat wat luider.
Náát só loe_d, niet zo luid.
Hie see 't mar loe_d op, hij zei het maar overluid.
Loe_ddrúftig, luidruchtig.
 — 2°. klank, geluid.
Hie jout gin loe_d, hij geeft geen kik.
- Loe_e**, valse streek.
Doe wòst him 'n loe_eg dósèèn, jij wilt hem een valse streek spelen.
- † **Loe_{ge}**, in de uitdrukking: *ien de likje loe_{ge}*, in verval. (Verouderd).
 Komt voor bij Roosjen.
 Nog gangbaar in de betekenis: stapel.
'n Graa_{te} loe_{ge} túrf, een grote stapel turf (zie *loe_{ge}*).
- Loe_{gje}**, stapelen.
Wie wòlle dizze túrf het òploe_{gje}, wij willen deze turf wat opstapelen.
- Loe_s**, luis. Mv. *loe_sen*.
Dòt bôn seet oender 'e loe_sen; dat kind zit onder het ongedierte.
De loe_s sit ien 'e baimen, de luis zit in de bomen.
 Figuurlijk: 'n *èè_{rmen} loe_s*, of 'n *èè_{rmen} swelle*, (zwaluw); iemand, die niets bezit.
Loe_sskaim, fijne kam.
Loe_szebósk, luizebos.
- Loe_{zje}**, nog meer: *òò-loe_{zje}*, afhandig maken.
Hie het sien broer al 't ji_{ld} òòloe_{ze}, hij heeft zijn broer al het geld afhandig gemaakt.
- Loek**, luik. Mv. *loeken*.
't Loek mùt ti_{acht}, het luik moet dicht.

Loeke, trekken.

Loeke, loekte, loekt; trekken, trok, getrokken.

Loek 's oe_n dôt touw, trek eens aan dat touw.

Loek è_{lk} oe_n 'n eend, trek elk aan een eind.

Loek 't náát stikken, trek het nietstuk.

Loeker, een taaigebak, circa 20 cm lang en 2 cm dik. Een lekkernij voor kinderen.

Loemp, lomp.

Dôt ies 'n loempen joenge, dat is een lompe jongen.

Loenge, long. Mv. *loengen*.

Hie het 't oe_n 'e loengen, hij heeft het aan de longen.

Loengpiipe, luchtpijp.

Loengterring, tuberculose.

Loengerje, verlangen.

Loengerje, loengere, loengere; verlangen, verlangde, verlangd.

Dôt bôn loengeret (loengert) nei 't ieten, dat kind verlangt naar het eten.

Lôt, loof.

Wôttellôf, wortelloof (van penen).

è_{rp}pellôf, aardappelloof.

Lôft, lucht, in de betekenis van uitspanseel.

'n Heldere lôft, een heldere hemel.

Als stofnaam is lucht in het Hindelooper ook **lucht**; *hie ken gin lucht krieje*, hij kan geen lucht krijgen.

Lôfter (ook *lienker*), linker.

De lôfter iirem, de linker arm.

Ook wel: *lôfter*.

Lôkjen, stenen of porceleinen bakje, of kopje.

Sââtlôkjen (voor zout), *mûsterlôkjen* (voor mosterd), *aailôkjen* (voor een ei).

Lôkke, haarlok.

Lôkke, gelukken.

Iek âwaa_n mien best, mar 't wôl mie náát lôkke. Ik doe mijn best, maar het wil me niet gelukken.

Lôlke, mansnaam.

Vrouwennaam: *Lôlkjen*.

Lôóm, loom.

Iek bin lôóm ien 'e lêdden, ik ben loom in de leden.

Lôón, loon.

Doe hest dien lôón, je hebt je (verdiende) loon.

Anders *laa_n* (zie aldaar).

Lôótse, loodsse.

Doe mûst jem 'r ien lôótse, je moet ze er binnen loodsse.

Lôóp, 1°. loop.

'n Heelen lôóp, een hele mars.

— 2°. diarrhee.

Hie ies oe_n 'e lôóp, hij is aan de diarrhee.

— 3°. *De hiengst ies ôp 'e lôóp*, het paard is op hol.

Lôós, slim.

Lôówertjes, lovers.

Lôówertjes strooi-je, lovers strooien (als een bruidsstoet voorbijgaat).

Lôs, los.

Lôsleete, loslaten.

Lôsliewig, vatbaar voor diarrhee.

Lôsmeikje, losmaken.

Lôsse, lossen.

Lôstónje, lostornen.

Lôt, lot. Mv. *lôten*.

Wô-je 'n lôt kaipje? Wil u een lot kopen?

Lôtje, loten.

Lôtje, lôtte, lôtte; loten, lootte, geloot.

Wanneer mûst lôtte? Wanneer moet je loten?

(Hier speciaal bedoeld voor de militie).

Hie ies frie lôtte. Hij is vrij geloot.

Hie ies oe_n lôtte. Hij is „aan” geloot, heeft een dienstplichtig nummer getrokken.

Wie hewwe meinem lôtte. Wij hebben samen geloot.

Lôtling, loteling.

Dê_a kômme de lôtlingen, daar komen de lotelingen (voor de militie).

Lôtterii, loterij.

'n Lôt uut 'e lôtterii, een lot uit de loterij.

Lôts, leeuwerik.

'n Nest mei joenge lôtsen, een nest met jonge leeuwriken.

Lúttig, koel, luchtig.

Lôlterje, luieren.

Lôlwaigen, luiwagen, schrobber.

Jó âweit de streete mei 'n lôlwaigen, zij reinigt de straat met een luiwagen.

Lôlwe, luifel.

Oender 'e lôlwe, onder de luifel.

Lúrkje, loeren.

Jó sit 'n heelen dei tó lúrkjen, zij zit een hele dag te loeren.

Lúrwén, in de uitdrukking: *bie de lúrwén pakje*, bij de kleren pakken.

Lúúgen, leugen.

't Ies 'n graa_{ten} lúúgen, 't is een grote leugen.

De Lúúgenbank, de overdekte visafslag.

Lúúgenje, leugen (werkw.).

Het soê m'n sizze en lúúgenje náát, wat zou men zeggen en dan niet leugen?

Lúúgenje, *lúúgene*, *lúúgene*; leugen, leugende, geleugend.

Luusjefer, lucifer. Mv. *luusjefers*, bij verkorting: *luusjes*.

Hè j'ek luusjes bie jie? Hebt u ook lucifers bij u?

'n *Luusjefersdaasjen*, een lucifers-doojsje.

Luusterje, luisteren.

M

Maal-je, 1°. Mei.

Wie sölle Maaije ferhuuzje, wij zullen (met) Mei verhuizen.

Ááld Maai-je, 12 Mei (uit de Juliaanse tijdrekening). *Niej Maai-je*, nieuwe Mei, 1 Mei.

De boeren ferhuuzje dáld Maai-je, de boeren verhuizen 12 Mei.

Maaimoe_ene, Meimaand.

— 2°. maaien.

Maai-je, *maaide*, *maaid*; maaien, maaide, gemaaid.

Hie het dót láánd maaid, hij heeft dat land gemaaid.

Maaier, maaier.

Maale, schertsen. *Doe maaltst*, jij gekscheert.

Maaling, in de uitdrukking: *ien 'e maaling nimme*, voor den gek houden. *Iek hef 'r de maling oe_en*, ik geef er niets om.

Maande, mand. Mv. *maanden*.

Fuurmaande, vuurmand.

Verkleinwoord: *mántjen*.

Maane, maan (werkw.), aanmanen.

Betellet hie náát? Den mút je him 's maane. Betaalt hij niet? Dan moet ge hem eens aanmanen.

Máántel, mantel.

Maat, makker; ook lotgenoot.

Iek bin dien maat; ik ben je kame-raad, ik ga met je mee.

Máát, Maart.

Hiervan het adjectief *máátsk*, Maarts; in: *máátske katten*.

Machtig, 1°. talrijk.

Hó machtig bin jimme? Met je hoevelen ben jullie? *Wie binne mei uus seksen*, wij zijn met ons zessen.

— 2°. in de zegswijze: *Dót ieten ies mie tó machtig*, *der ies tó juule fet ien*. Dat

eten is mij te machtig, er is te veel vet in.

Maitjen, made. Mv. *maitjes*.

Der binne maitjes ien 'e sees, er zijn maden in de kaas.

Mak, mak; en ook tam.

Die hiengst ies heel mak, dat paard is heel mak.

Wielde en makke èènden, wilde en tamme eenden.

'n *Makken ekster*, een tamme ekster.

Maklik, gemakkelijk.

Maklik wòrk, gemakkelijk werk.

Mal, 1°. dwaas, brooddronken.

Náát só mal, niet zo dwaas!

Maljei-je, *gek-jei-je*; gekheid maken.

— 2°. kwaad.

Hie wáád mal, hij werd kwaad.

Malt_arje, zich uitgelaten aanstellen.

Jimme mútte náát só malt_arje, jullie moet niet zo uitgelaten doen.

Zie „ti_arje”.

Man, 1°. man.

Hó heet jien man? Hoe heet uw man?

— 2°. mens.

Der weer mar 'n man mennig, er waren maar weinig mensen.

Mangel, amandel.

Mangelpit, amandelpit.

Mank, kreupel. *Hie rððn mank*, hij liep kreupel.

Mankement, gebrek.

Ies 'r 'n mankement oe_en 'e wien? Is er een gebrek aan de wagen?

Manli_ad, manlui.

Manméénske, manspersoon.

Mans, bij machte, bekwaam.

Hest-toe dót mekke? *Doe bist heel het mans*. Heb jij dat gemaakt? Jij kunt heel wat!

Mantjen, mannetje.

Ies 't 'n mantjen? Is 't een mannetje?

Mar, maar.

Hie ies náát riek, *mar èè_arm*; hij is niet rijk, maar arm.

Ook als bijwoord, in de beteekenis van slechts: *Iek hef mar fíuuw*, ik heb maar vijf.

† **Margen**, gort, grutten.

Masse, mars, rugzak met koopwaren.

Der kómt 'n kóópman mei 'n masse op 'e reg. Daar komt een koopman met een mars op de rug.

Mateerje, etter (van „materie”, stof).

Matjeshekke, hek, vroeger bij de ingang der plaats, komende langs de *Aa_esterdiek*.

Matte, mat. Mv. *matten*.

Jè hewwe matten oer de fliir, zij hebben matten over de vloer.

Mattelje, martelen.

Mattelje dõt béést náát só. Martel dat dier niet zo.

Mènnen, manen (b.v. van een paard).

Hie hee de hiengst ien 'e mènnen, hij had het paard bij de manen.

Mèège, maag.

Piene ien 'e mèège, pijn in de maag.
Jie hewwe 'n gesoenden mèège; U hebt een gezonde maag.

Mèèger, mager.

Het bist mèèger, wat ben je mager!
Mèèger, mèègerder, mèègerst.
Hie ies jitte 't mèègerst fan jem alle-gaar. Hij is nog het magerst van hen allen.

Meel, maaltijd.

Der hewwe 't meel mei deent, daar hebben we ons maal mee gedaan.

Mèèle, malen.

Kófje mèèle, koffie malen.

Mèène, menen.

Mèène, mèende, mèend; menen, meende, gemeend.
Iek mèende, dõt er al daa wééd; ik meende, dat hij al dood was.

Méénske, mens. Mv. *méénken*.

Het ies 'n méénske den! Wat is een mens dan!

Der bin 'n heele búlte méénken sèèk, er zijn een hele boel mensen ziek.

Ook meer speciaal: vrouw. *Dõt méénke het 't dròk mei al jin bòn*. Die vrouw heeft het druk met al die kinderen Steeds onzijdig.

Lòkjen, dõt méénske, wist náát het se dwaan soé. Lolkje, dat mens (op deze wijze veel gebruikt!), wist niet, wat ze doen zou. In dit geval zit er steeds een gevoel van meewarigheid in. (niet van geringschatting, zoals in het Ned.).

Méénsker, zie *Minsker*.**Meer**, meer.

Iek hef mar twaa meer, ik heb maar twee meer.

Meete, in de uitdrukking: *ien 'e meete*, te ontmoet.

Iek kòòm jer ien 'e meete, ik kwam haar tegemoet.

Ook: *tò-meete*.

Méézels, mazelen.

De méézels binne ien Hielepen, de mazelen zijn in Hindeloopen.

Mei, met; ook mee.

Mei 'n stòk ien 'e haand, met een stok in de hand.

Géést mei? Ga je mee?

Mei-nem, met elkaar. *Dei meinem*, goeden dag samen! *Meinem* is ontstaan uit „*mei e-nem*”, met elkaar. *Meidwaaen*, meedoen.

Meifalle, meevallen.

Dõt falt mei, dat valt mee.

Mei-je, 1°. mogen, verlof hebben.

Meije, mòdcht, mòcht; mogen, mocht, gemoegd.

Soéést 't wòl meije? Zou je 't wel mogen?

— 2°. lusten.

Iek mei dõt ieten náát, ik lust dat eten niet.

Meikje, maken.

Doe kest him meikje en brekke, jij kunt hem maken en breken.

Meikje, mekke, mekke; maken, maakte, gemaakt.

'n Skoemmekker, een schoenmaker.
Hie het 'n skoer ien 'e jas, ken-je dõt éewen meikje? Hij heeft een scheur in de jas, kan u dat even maken? (herstellen).

Mei-liejen, medelijden.

M'n müt meiliejen mei jin èarme swalkes hewwe. Men moet medelijden met die arme tobbers hebben.

Mei-nimme, meenemen.

Meipraatje, meepraten. *Der kest-toe náát oer meipraatje*, daar kun jij niet over meepraten.

Me-joor, majoor.**Me-keerje**, mankeren.**Mèk-laan**, maakloon.**Mekúrren** (spr. uit: *Me-kúrren*), Molkwerum.

Solle jie só feklaaid nei Mekúrren tò piekje? Zal u zo verkleed naar Molkwerum toe prikken? (met de prik-slee n.l.). (Onderschrift van een bekende tekening, zie „*piekje*”).

Mem, moeder.

Meestal met voorafgaand bezittelijk voornaamwoord, wanneer *over* haar gesproken wordt. *Uus mem*, onze moeder.

Dõt wòl uus mem náát hewwe; dat wil moeder niet hebben.

Roep jimme mem 's; roep moeder eens.

Niet in de aanspraak: *Mem, ies 't ieten klaar?* Moeder, is het eten klaar?

Mende, Maandag.

Mende-tò-mòòn, Maandagmorgen.

Mende 'n wieke, Maandag over een week.

† **Mengwar**, menigwerf.

Komt voor in de Hindelooper Zee-mansalmanak (1679):

Lòt m'n iis tske sùrg meer staa_n,

Mengwar soê m'n better dwa_n.

Liet men de aardse zorg meer staan, menigwerf zou men beter doen.

Me-nier, manier.

òp dizze menier, op deze manier.

Me-nist, Doopsgezind.**Mennig**, menig.

Mennigeen, menigeen.

Mennigeen soê sizze: dõt dwa_n 'k náát. Menigeen zou zeggen: dat doe ik niet.

Wordt ook achter het-bijbehorend substantief gebruikt, in de betekenis van een stuk of wat, enige. In dit geval ook wel *menning*.

't Kòòstet mar 'n sent mennig, (*menning*), het kost maar enige centen.

Der weer mar 'n man mennig (*menning*), er waren maar weinig mensen.

'n Stik mennig, een stuk of wat. *Wie wé_aden mei uus stikmennigen*, wij waren met zijn stuk of wat.

Hèt mennigste? de hoeveelste? *Hèt mennigste bin we joo?* De hoeveelste zijn we vandaag?

Ment, in de uitdrukking: *as de ment*, in de hoogste mate.

Hie wáád niedig as de ment, hij werd erg boos.

Me-nuut, minuut.**Me-núúwels**, in de uitdrukking: *raare*

menúúwels, rare manieren. Toespeling op „manoeuvres”.

Ook: pogingen om de aandacht te trekken.

Hie mekke menúúwels, dõt wie him sèèn soê_aden. Hij maakte bewegingen, opdat we hem zien zouden.

Mep, klap.

Mepppe, slaan. *Pas òp, òf doe kriegest*

'n mep. Pas, op of je krijgt een klap (om de oren).

Me-raikel, mirakel.

't Ies 'n meraike, 't is verbazend.

Merje, merrie.**Me-siene**, machine.**Meske**, steek (bij 't breien). Mv. *mesken*.

Jó het 'n meske falle lòt, zij heeft een steek laten vallen.

Mest, 1°. mast.

Fòòr de brèège dee de skipper de mest

del, voor de brug deed de schipper de mast omlaag.

De mest òp! De mast op!

— 2°. meest.

Waa het 't mest? Wie heeft het meest?

Mest-al, meestal.

Meste, mesten.**Mester**, meester, onderwijzer.

Hie het jitte léé_ad bie mester Kroe_ese,

hij heeft nog geleerd bij meester

Kroese.

Ook *burgemester*, burgemeester. *Der ies*

nó 'n niejen burgemester, er is nu een

nieuwe burgemeester.

Mesterje, schoolmeesteren.

Mèsteske, meestersvrouw (van

„meesterske”).

Me-très, onderwijzeres (ma-tres).**Mètselje**, metselen.**Mette**, meten, passen.

Mette, mette, metten; meten, mat, ge-

meten.

De onvolt. teg. tijd. is: *iek met, doe*

mest, hie met; wie, jimme, jèè mette.

Beleefde vorm: enkelvoud: *jie mette.*

Iek mût dõt pak ééwen mette, ik moet

dat costuum even passen.

Met jin skoe_n 's ééwen, pas die

schoenen eens even.

Mi_ad, bunzing. Mv. *mi_adden*.

Die hoend ies 'n goe_aden mi_addefan-

ger. Die hond is een goede „bunzing-

vanger”.

Mi_ag, vlieg, mug. Mv. *mi_aggen*.

'n Mi_ag het 't lik bòn stetsen, een vlieg

heeft het kleine kind gestoken.

Het hè j'-me hir 'n mi_aggen, wat heb

jullie hier een vliegen!

Twaa mi_aggen ien een klap, twee vlie-

gen in één klap.

Mi_alt, milt.**Midde**, middag.

't Ies midde, wie mütte iete! 't Is mid-

dag, wij moeten eten!

Fòòrmidde, voormiddag.

Neimidde, namiddag.

Na de dagen der week: *Sende-te-midde*,

Mende-te-midde, *Tiisde-te-midde*,

Wòònsde-te-midde, *Tóònsde-te-midde*,

Friede-te-midde, *Snij_antemidde*.

Middel, middellijf.

Middeldòòr, deur naar 't achterhuis.

Midden, midden.

Middentróch, middendoor.

Sniej dit middentróch, snij dit mid-

dendoor.

Mie, mij.

Dòt geët mie nádt oe_en, dat gaat mij niet aan.

Hie joog mie 'n goóne, hij gaf me een gulden.

Mie-je, mijden.

Mieje, miejde, miejd; mijden, meed, gemeden.

Mield, zacht, warm (van 't weer gezegd).**Miele**, mijl. Mv. *mielen*.

Sáán mielen ien 'e wiend, zeven mijlen in de wind.

Mielt, milt. Zie *mi_{alt}*.**Miernerje**, mijmeren.

Iek seet het tó miernerjen, ik zat wat te mijmeren.

Mien, 1°. mijn.

Zelfstandig gebruikt: *mienen*, het mijne.

Iek wòl mienen hewwe. Ik wil het mijne hebbe.

Wúr ies mien jas? Waar is mijn jas?

— 2°. als substantief: lieveling, schat. *Kóm hir, mien!* Kom hier, schat! (Alleen gebruikelijk in de aanspraak).

Mienen, gebaren. *Hie mekke raare mienen*, hij maakte vreemde gebaren.**Mienge**, mengen.

Mienge, miengde, miengd; mengen, mengde, gemengd.

Doe múst 'r het wetter tróch henne mienge, je moet er wat water door heen mengen.

Miengelen, melkmaat (2 liter).

Helje 'n miengelen mòd_{el}ken, haal een mengel melk.

Mienje, mijnen bij afslag of opbod.**Miete**, hooihoop.**Mieter**, lichaam (plat). *Jòdn him óp 'e mieter*, geef hem slaag.**Mieterje**, gooien (plat).**Mii_{tsk}**, bedorven (wat de smaak betreft).

Dòt smekket mii_{tsk}, dat smaakt niet lekker meer.

Mikje, mikken (werkw.).

Kest goo mikje, kan je goed mikken?

Mikke, krentebrood van langwerpige vorm.

'n Stikjen mikke mei bútter smekket goo, een stukje krentenbrood met boter smaakt goed.

Min, 1°. slecht.

Minne èd_{arpels}, slechte aardappels. *Dòt wée_d min fan die*, dat was slecht van je.

— 2°. weinig.

Der ies tó min, daar is te weinig.

Minderje, verminderen. *De winterèd_{arpels} minderje al*, de winteraardappels verminderen al.**Minsker**, gemeene weide. Naam van de eerste vijf stukken land langs de weg naar Workum. *De èd_{aste}, twádde, tródde, fè_{dde} en fiewde minsker*. Ook *méénsker*.**Misbroek**, misbruik.

Dòt ies je-kée_d, 't ies 'n misbroek. Dat is verkeerd, het is een misbruik.

Miskien, misschien. *Miskien gaan 'k wòl mei*, misschien ga 'k wel mee.**Misleerje**, mislukken.

't Ies mie misleere, 't is me mislukt.

Mislik, onpasselijk.

Hie wádd 'r mislik fan, hij werd er onpasselijk van.

Mismekke, mismaakt.**Mispas**, lelijke vergissing.

'n Raaren mispas! Een lelijke flater!

Misse, missen.

Misse, miste, mist; missen, miste, gemist.

Doe sòst jimme mem wòl misse, je zult je moeder wel missen.

Mis-sòt, flater.

Fòt, fòt, dòt weer 'n missòt! Foei, foei, dat was een flater!

Misstaan, verkeerd staan.

't Sòl nádt misstaan, 't zal niet lelijk staan.

Misstep, misstap.

Hee 'r die misstep mar nooit deent! Had hij die misstap maar nooit gedaan!

Mist, mist.

Mistig, mistig.

Módder, aarde.

Módderriide, kleimodder over 't land rijden ter bemesting.

Módje, moorden.

Twaa tji_n een ies módjen, twee tegen een is moorden, is geen partij. *Módje, módde, módde*; moorden, moordde, vermoord.

Ook: *femódje*, vermoorden.

Módnér, moordenaar.

Moè, gemoed.

't Moè wádd mie fòl, 't gemoed werd me vol.

Hó bin je tó moè? Hoe ben je te moede.

Moe_ene, 1°. maan.

Haalmoe_ene, halve maan.

Lèd_{acht}moe_ene, lichte maan.

- Ti_astere moe_ene*, donkere maan.
 — 2°. maand. Mv. *moe_enen*.
'n Jier het tòðlef moe_enen, een jaar heeft twaalf maanden.
- Moe_i-je**, spijten.
Moe_eije, *moe_eide*, *moe_eid*; spijten, speet, gespeten.
Dòt moe_eit mie, dat spijt me.
- Moe_i-te**, moeite.
Iek hef 'r 'n búlt moe_eite mei hèð_and, ik heb er heel wat moeite mee gehad.
- Moend**, mond.
De moend ti_acht, mondje dicht!
Het hest ien 'e moend? Wat heb je in de mond?
'n Moendfòl, een mondvul.
De moend fan 'e haiwen, de havenmond.
- Moendig**, mondig.
- Moendstik**, mondstuk (van een pijpje).
- Moer**, moeder (in ruwe taal).
Dòt het dien moer die ek náát léé_ad, dat heeft je moeder je ook niet geleerd!
Rón nei dien moer, loop naar den duivel.
Moer-allónnig, moederziel alleen.
- Moere**, muur. Mv. *moeren*.
De moere stéét skééf, de muur staat scheef.
De kat flógt bie de moere òp, de kat „vliegt” bij de muur op.
'n Blienden moere, een blinde muur.
- Móksje**, de stal uitmesten.
De boer ies oe_n 't móksjen, de boer mest de stal uit.
Móksje, *mókse*, *móksen*.
- Mòlk**, 1°. kunstei om in een vogelnest te leggen;
 — 2°. (als adjectief:) melkgevend.
Die koé ies mòlk, die koe is melkgevend.
- Mòlke**, melken.
Mòlke, *mòlkte*, *mòlken*; melken, melkte, gemolken.
De boer mòlkte de kii, de boer melkte de koeien.
- Mómmegesicht**, masker.
- Mònle**, molen. Mv. *mònlén*.
Wettermònle, watermolen.
Draaimònle, draaimolen.
Sè_anmònle, karnmolen.
Kófjemònle, koffiemolen.
Mònleheem, molenerf.
Mònlesfáát, molenvaart.
- Móó_ad**, moord.
Hie skreeuwde móó_ad en bráánd, hij schreeuwde moord en brand.
- Mòð_en**, morgen. In beide betekenissen:

- 1°. *Fan 'e mòð_ene*, van morgen.
Mòð_en! ook nog wel *ge-mòð_en!* goeie morgen.
- Na de naam van een dag wordt *tó* ingelast: *Mende-tó-mòð_en*, Maandagmorgen. Zo ook: *Tiisde-tó-mòð_en*, *Wòðnsde-tó-mòð_en*, enz.
Mòð_entiíd, morgenstond.
- 2°. de volgende dag.
Mòð_en gaan we nei huus tò, morgen gaan we naar huis toe.
Mòð_enier, morgen vroeg. *Mòð_ens*, s' morgens.
Mòð_en-te-mòð_en, morgenochtend.
Mòð_en-t'i_inde, morgenavond.
Mòð_entemiddé, morgenmiddag.
- Móóde**, mode.
- Mòð_el**, meel.
Mòð_elenbrii, meelpap.
Die bakker broekt feké_ad mòð_el, die bakker gebruikt verkeerd meel.
Mòð_elig, melig.
Mòð_elige èè_arpels, melige aardappels.
Mòð_elkòst, meelkost.
Mòð_elpuude, papieren meelzak.
- Mòð_elken**, melk.
Mòð_elkenwetter, verdunde melk.
Helje 's ééwen 'n miengelen mòð_elken, haal eens even een mengelmelk.
Sweete mòð_elken, zoete melk.
Itmelse mòð_elken, afgeroomde melk van de vorige dag.
Òpnómde mòð_elken, voor de 2de maal afgeroomde melk.
- Mòðgelje**, vermolmen.
Die kasse mòðgelt heel-en-dal, die kast vermolmt heelemaal.
- Mòòl**, mooi.
Mòòl só, mooi zoo.
Mòòl, *möjjer*, *möjst*, mooi, mooier, mooist.
Dòt ies fuule möjjer, dat is veel mooier.
Het ies 't mòòl buuten! Wat is 't mooi buiten!
- Mòòlpraatje**, mooipraten.
- Móóker**, moker, zware hamer.
Hie sloog 'r mei 'n móóker òp lós, hij sloeg er met een moker op los.
- Móót**, moot.
- Mópperje**, mopperen.
Doe múst náát só mópperje, je moet niet zo mopperen.
Mópperje, *móppere*, *móppere*, mopperen, mopperde, gemopperd.
- Mòr**, meer (substantief).
De Hèegemer mòr, het Heeger meer.
òp 'e mòr, op het meer.

Hie wennet ien 'e Mòr, hij woont in de (drooggemaakte) Haanmeer, tus-schen Koudum en Hindeloopen.

Mörk, merk.

Mörkje, merken (werkw.).

Doe múst jem éwren mörkje, je moet ze even merken.

Mörke, 1°. markt.

Wiekmörke, weekmarkt. *Hiengste-mörke*, *koëlmörke*; paardenmarkt, koemarkt.

— 2°. marktplaats.

Hie wennet der op 'e mörke, hij woont daar op de markt.

— 3°. kermis.

Waarkumermörke, *Bölkzetermörke*; Workumer kermis, Bolswardse kermis.

Mörkedei, marktdag.

Mörkelii, kermisreizigers.

— 4°. (als werkwoord:) merken, bemerken.

't Ies nádt tó mörken, 't is niet te be-merken.

Mòs, mes. Mv. *mòssen*.

'n Skerp mòs, een scherp mes.

Braamòs, broodmes.

Slachtesmòs, slagersmes.

Mós, mos.

Het sit 'r 'n mós op die baam, wat zit er een mos op die boom?

Mósk, mus. Mv. *móskén*.

'n Móske-nest, een mussennest.

Seks joenge móskén, zes jonge mus-sen.

Móssel, mossel.

Mòt, 1°. turfmoalm.

Fesichtig mei al dót mòt ien 'e kachel!
Voorzichtig met al die turfmoalm in de kachel!

— 2°. oer 't mòt kómme; betrappen.

Der wéé den twaa joenges ien 'e tuun bie de parren, mar wie kòdmen jem oer 't mòt, en dèd mekken ze, dót se fút kòdmen. Daar waren twee jongens in de tuin bij de peren, maar wij be-trapten ze, en toen maakten ze, dat ze weg kwamen.

Mòt, motrups.

Mòtflinter, motvlinder.

Möike, tante. Mv. *möikes*.

Dit wordt alleen gebruikt, wanneer de naam er niet bij vermeld wordt. Met de naam er bij is het b.v. niet „möike Jantje”, zoals in het aangrenzende deel van Friesland, maar *Jantje-möi*. Zo ook *Aaltje-möi*, *Dirkje-möi*, *Baauk-möi*, enz. Zie ook *ómke*.

Múmmelje, mompelen.

Múnt, muntzijde van een geldstuk.

Kruus of múnt? Kruis of munt?

Múrg, merg.

Ien die boenke sit múrg, in dat been zit merg.

Múster, mosterd.

Músterstip, mosterdsaus.

Hááld-je fan múster? Houdt u van mosterd?

Spreekwoordelijk: *tróch de múster fiet-terje*, drillen. *Hie wòd der tróch de mús-ter fietere*, hij wordt daar gedrild.

Mútse, muts (voor vrouwen).

'n Skeenen mútse, een schone muts.

'n Tuulen mútse, een tulen muts.

Mútsespe, mutsspelden.

Mútte, moeten.

Mútte, *mòd*, *st*, *múttén*; moeten, moest, gemoeten.

Onv. Teg. tijd: *iek mút, doe múst, hie mút; wie mútte, jimme mútte, jèè mútte*. Beleefd: *jie mútte*.

Dòt heest nádt dwaa n múttén, dat had je niet moeten doen. Ook: *dòt mòdòt nádt deent hewwe*.

Het mút jimme hir? Wat moet jullie hier?

Wie mòdòsten nei huus tó, wij moes-ten naar huis (toe).

Múúg, voldoening, zathheid, verzadiging.

Iek draink mien múúg, ik dronk me zat.

Hest nó dien múúg? (*Hest genòg?*).

Heb je nu genoeg.

Tji n húúg en múúg, meer dan u lief is.

Iek mòdòt tji n húúg en múúg iete, ik moest meer eten dan ik wou.

Muule, slof, muiltje. Mv. *muulen*.

Jó ròdòt op muulen, zij liep op sloffen.

Muus, muis. Mv. *muuzen*.

Der ies 'n muus ien 'e fèlle, er is een muis in de val.

De kat het 'n muus fangd, de kat heeft een muis gevangen.

Muuskleur, grijs, wordt van een koe gezegd, die deze kleur heeft.

Muuzefèlle, muizenval.

Muuzegat, muizengat.

Muuzekúútel, muizekeutel.

Muuzje, muizen vangen.

Múzje, morsen.

Nádt só múzje mei dót wetter, niet zo morsen met dat water.

N

Naa, naad.

Naald, bovenste vorst van een dak, nok.

De man seet op 'e naald fan 't dak, de man zat op de bovenste vorst van het dak (op de nok).

Naa_ene, wieg, in kleinkindertaal.

Naa_enze, nergens.

Hie ies naa_enze tó fienden, hij is nergens te vinden.

Tegengestelde van *aa_enze*, ergens (zie aldaar).

Naa_et, nacht.

Bie naa_et, bij nacht.

Fan 'e naa_ete, van nacht; ook *fan-naa_ete*.

Der ies fan naa_ete bráánd west, er is van nacht brand geweest.

'n Minne naa_et, een moeilijke nacht.

De sèèke hee 'n minne naa_et, de zieke had een onrustige nacht.

Naa_ets, 's nachts.

Naau_e, navel.

Naauw, nauw, eng.

Nachtmerje, nachtmerrie.

Náát, niet.

Iek hef him náát sii_and, ik heb hem niet gezien.

Sòst 't náát wúr dwaa_en? *Den leet iek die lòs*. Zal je 't niet weer doen? Dan laat ik je los.

Naigel, nagel.

Gebruikt in *naigelsees*, nagelkaas; *kruudnaigel*, kruidnagel.

Nagel van de vingers is *neele*.

Naigelgruus, gemalen kruidnagel.

Naiken, naakt.

't Likje bòn leit naiken ien 'e waa_e, 't kleine kind ligt naakt (onbedekt) in de wieg.

Naiken en blaa_et, zie bij *blaa_et*.

Naiwenant, in evenredigheid.

Hie mût 'r 'n rieksdaalder fòðr hewe, en de oore bòn naiwenant. Hij moet er een rijksdaalder voor hebben, en de andere kinderen in evenredigheid.

Narje, sarren.

Jin bòn náát só narje! Die kinderen niet zo sarren!

Natuu_elik, natuurlijk.

Néé, neen.

Ies 'r al 's bie jimme west? Néé, jitte náát. Is hij al eens bij jullie geweest? Neen, nog niet.

Wòst 't dwaa_en, jaa of néé! Wil je 't doen, ja of neen?

Nééd_erig, nederig.

Jó wét_ad tiege nééd_erig klaaid, zij was zeer nederig gekleed.

Néét, neef. Mv. *nééwen*.

Jèè binne nééwen fan uus. Zij zijn neven van ons.

† **Neekje**, logeeren.

Oó fàán, doe géést mar faik uut neekjen. O meisje, je gaat maar vaak uit logeeren. (Roosjen, Houtmanhou).

† *Neeker*, logé.

Néélaánd, (vergel. „Nederland"). Het land buiten de zeedijk, tot aan de zeepalen.

De joenges spielje altiet op 't néélaánd. De jongens spelen altijd op het „buitenland".

Neele, nagel. Mv. *neelen*.

Pas op, dôt hie de neelen er náát efter krieget; (lett.:) pas op, dat hij de nagels er niet achter krijgt.

Doe múst dien neelen 'r 's knippe, je moet je nagels eens inkorten.

Nèémje, noemen.

Nèémje, nèème, nèème; noemen, noemde, genoemd.

Hó nèémje ze him? Hoe noemen ze hem?

Hie ies nei sien aa_ete nèème. Hij is naar zijn grootvader genoemd.

Nèezje, kantwerk van katoen, voor garnering van linnengoed gebruikt. Ook *púntjes* genoemd (zie ald.).

Neffens, volgens, in verhouding tot.

Neffens him mòðsten jie meer fetèenje, in verhouding tot hem moest u meer verdienen.

Nei, 1°. naar. (als voorzetsel).

Wúr géést henne? Waar ga je heen?

Iek gaan nei Kóóldum, ik ga naar Koudum.

— 2°. als bijwoord: na.

Fòðr en nei, voor en na.

Efternei, achterna.

Wie hewwe jem efternei sitten, wij hebben ze achterna gezeten.

Nei-aapje, naäpen.

Neibouwje, nabauwen.

Neiblaai-je, naschreeuwen.

Neibluuwe, nablijven.

Neidei, nadag.

Neidwaa_en, nadoen.

Neiderhand, naderhand.

Neigaa_en, nagaan.

Nei-jòð_en, nageven.

Neikómme, nakomen.

Neimeikje, namaken.

Neimette, nameten.

Neimidde, namiddag.

Neinaa_et, nanacht.

Neipraa_gtje, napraten.
Neiriide, narijden.
Neirónne, nalopen.
Neiroope, naroeppen.
Neisèèn, nazien.
Neismaik, nasmaak.
Neisnùúpe, nasnuffelen.
Neist, naast.
 B.v.: *è_glk ies him sem 't neist*, elk is zich zelf het naast.
Neiswielje, naharken.
Nekke, nek.
Nekkebrekke, de nek breken, gevaarlijk werk doen.
Nemme, naam. Mv. *nemmen*.
Ies dôt dien nemme? Is dat je naam?
J_gldet ies mien fòornemme en De Boer ies mien fan. Jildert is mijn voornaam en De Boer is mijn familienaam.
Skeldnemme, scheldnaam.
Nerf, de stad Narva in Esthland, die door de Hindelooper zeevarenden geregeld werd bezocht.
Nest, 1°. naast (voorzetsel).
Iek seet nest him, ik zat naast hem.
 — 2°. nest.
Nest uuthelje, nest uithalen.
 † **Neste**, hachelijk.
Neste goo fòòr goe_d en skip, hachelijk goed voor goed en schip (Zee-mans-almanak 1679).
Nè_ugen, negen.
Nè_ugen-en-nè_ugentig, negen en negentig.
Nè_ugende, negende.
Nidle, naald. Mv. *niddels*.
Ken jie goo mei de nidle ómgaan?
Kan u goed met de naald omgaan?
Nidlekòòker, naaldenkoker.
Niedig, boos.
Hie wòd niedig, hij wordt boos.
Het sógt 'r niedig! Wat kijkt hij boos!
Doe múst him ndát só niedig meikje, je moet hem niet zoo boos maken.
Niefelje, knutselen.
Nieget, nieuws, interessants.
Hie sógt 'r nieget oe_gn, hij ziet er belangwekkends in.
 (Waarschijnlijk samentrekking uit „niejigheid”, nieuwigheid).
Niej, nieuw.
Niej, niejer, niejst; nieuw, nieuwer, nieuwst.
'n Niej pak kaipje, een nieuw costuum kopen.
Ááld en niej, oud en nieuw.

Niej dwaag_n, benieuwen.
't Sòl mie niej dwaag_n, het 'r fan tóróchte kómme sòl. 't Zal me benieuwen, wat er van terecht komen zal.
„Fan ááld niej meikje”, humoristische uitdrukking voor een oud kledingstuk verstellen.
De niejeboer, de nieuw gekomen boer.
Niejegaa, Nijega.
Nieje Wei, straat in Hindeloopen.
Niej gè_s, nieuw gras; etgroen.
Niejjiir, Nieuwjaar.
Niejji_gsdei, Nieuwjaarsdag.
Fuule heil en séégen ien 't nieje jier, veel heil en zegen in het nieuwe jaar.
Niejji_gswinsk, nieuwjaarswens.
Niej-láánd, nieuw ingepolderd land.
Niejs, nieuws.
Ies 'r ek het niejs? Is er ook wat nieuws?
Niej-serkhol, drenkelingenkerkhof bij de Indijksbrug.
Niejskierig, 1°. nieuwsgierig.
Doe múst ndát só niejskierig wèèze, je moet niet zo nieuwsgierig wezen.
 — 2°. eigenaardig, mooi.
Het ies dôt 'n niejskierig dieng! Wat is dat een eigenaardig ding!
Niejweide, straatnaam.
Jèè geengen de Niejweide langs, zij gingen langs de „Nieuwe weide”.
Niej-wieke, aanstaande week.
Nien, lokwoord voor een konijn. „Nien, nien!”
Nieten, neten.
Het het dôt bòn 'n nieten ien 't hiir, Wat heeft dat kind een neten in het haar.
Niiste, naam van een straat, (= Nieuwstad). Zie het historisch overzicht.
De Búrgemèster wennet óp 'e Niiste de burgemeester woont op de Nieuwstad. (zie „wenje”).
Nimme, nemen.
Nimme, nòdm, nómá; nemen, nam, genomen.
 Onv. Teg. tijd: *iek nim, doe nimst, hie nimt; wie, jimme, jèè nimme*; beleefd enkelvoud: *jie nimme*.
Hie nòdm 'r 'n sent òò, hij nam er een cent af.
Het hest der òò nómá? Wat heb je daar af genomen?
Nimmen, niemand.
Doe múst ndát tienke; der ies nimmen

bóppe uus. Je moet niet denken: er is niemand boven ons.
 Meer in gebruik is voor niemand: *gin-een*.
Hir ies gin-een wèst, hier is niemand geweest.
 Voor de tegengestelden (*immen* en *dén*) geldt hetzelfde.
Ninne, drinken (in klein-kindertaal).
Nó, nu.
Wòst 't nó daalik hewwe? Wil je 't nu dadelijk hebben?
Nó, 't ies mie goo. Nu, 't is mij goed.
Nóchlik, vrolijk. (Van *nócht*, genoeg).
Alles weer nóchlik en blii, alles was vrolijk en blij.
 Ook: *nóflik* (zie aldaar).
Nócht, genoeg.
Wie hewwe só'n nócht hè_and! Wij hebben zo'n genoeg gehad!
Noe_ed, zorg.
Iek hef 'r noe_ed mei, ik heb er zorg over.
Noe_ed en súrg, nood en zorg.
Noekje, de wangen tegen elkaar vlijen.
Noekje, noeke, noeke.
Nóflik, gemakkelijk.
Die nije jas sit mie náát nóflik, die nieuwe jas zit me niet gemakkelijk niet prettig.
Nómmer, nummer.
Nón, 1°. bovenste kopje van een tol.
 — 2°. non.
Nóó_aden, Noorden.
De wiend ies ien 't Nóó_aden, de wind is in het Noorden.
Der sit 'n buuj ien 't Nóó_aden, daar zit een bui in het Noorden.
Nóó_adewiend, noordenwind.
Nóochteren, nuchteren.
Mòò_{ns} ien 't nóochteren 'n gles wetter ies gesoend. Een glas water 's morgens in het nuchter is gezond.
 Figuurlijk, als adjectief: onnozel.
Náát só nóochteren, niet zo onnozel, lomp.
Nóódigje (of **nóódje**), uitnodigen.
Nóóger, puntboor (om gaatjes te boren), avegaar.
Hie mekket gatjes ien 't hóólt mei de nóóger, hij maakt gaatjes in 't hout met de puntboor.
Nóókel, houten wervel om een deur te sluiten. Mv. *nóókels*.
Dwaa_n de nóókel òp 'e dòòr, doe de wervel op de deur.
Nòòs, neus.
Nòòsbleeden, neusbloeden.

'n Raaden nòòs, een rode neus.
Dwaa_n de deesikdook fòòr de nòòs, doe de zakdoek voor de neus.
 Verkleinwoord: *nòsjen*.
'n Wipnòòs, een wipneus.
Nòót, muzieknoot.
Nòótfest, nootvast bij 't zingen.
† Nòódtig, onplezierig, vervelend, onwillig.
Hó ken 'me nó só nòódtig wèze? Hoe kunnen jullie nu zo onwillig zijn? (Uit Roosjen, Houmanhou).
Nòster, afkorting van *nòstergat*, neusgat. Meestal in het meervoud gebruikelijk: *nòstes*.
Die joenge het smòòrge nòstes, het 'r gin deesik-dook? Die jongen heeft vieze neusgaten, heeft hij geen zakdoek? Als het nog erger is, heet het: *klòkswichten oender 'e nòòs*.
Nòt, net. Mv.: *nòtten*.
 Spreekw.: *Die 't naa_{ts} fisket, müt deis nòtten ploeg_ezje*; letterl.: wie 's nachts vischt, moet overdag netten pluizen; wie 's nachts fuift, moet de volgende dag even goed werken.
 Bij de visserij: *nòtten breidje*, netten breien; *nòtten ploeg_ezje*, netten schoonmaken.
 Verkleinwoord: *nòtjen*.
N't, niet.
„Jòòn mie een!” „Iek hef n't.” „Geef mij er een!” „Ik heb niet”.
Nuute, noot. Mv. *nuuten*.
Hezenuute, hazelnoot.
Aapenuute, olienoot.
Nuutebaim, noteboom.
Nuutedòp, notedop.
Nuutemúskaat, notemuskaat.

O

Óbblegaasje, obligatie.
Ódder, 1°. bevel, order. Mv. *óddes*.
Hè-jie der ódder tó joend? Hebt u daar order toe gegeven?
 — 2°. orde.
't Ies ien ódder, het is in orde.
Óddeneerje, bevelen (werk.).
Óddèntlik, ordentelijk.
Oe_ele, uil. Meer gebruikelijk is echter de volledige benaming *kat-oe_ele*.
 Populaire scheldnaam voor de Hinde-loopers; maar dan in de Friese vorm, wat begrijpelijk is: *uule*. „*Hieleper uulen*”.
Oe_elebbò_ad, driehoekige, dichtgetimmerde opening onder het dak.

† Oe_elòf, keurslijf bij het antieke vrouwenkostuum. (Waarschijnlijk „overlijf”).

Oe_en, aan.

Wúr bist oe_en tó? Waar ben je aan toe?

Blòdden oe_en 'e baimen, bladeren aan de bomen.

De skoe_ele géét oe_en, de school gaat aan.

Ook vóór een infinitief, in de betekenis van „ bezig met”.

Jó ies oe_en 't lèzen, zij is bezig te lezen.

Mem ies oe_en 't fisk breedén, Moeder is bezig, vis te braden.

Oe_enbanne, aanbranden.

De èè_erpels binne oe_enband, de aard-appels zijn aangebrand.

Oe_enbede, aanbieden.

Oe_enbed, aanbod.

Oe_endacht, aandacht.

Oe_endeent, aangedaan.

Oe_endoere, aandurven.

Oe_endriigje, met zorg ergens tegen opzien. Zie *driigje*, dreigen.

Iek hef 'r lang tjin oe_endriige, mar òp 't lest dee 'k 't mar. Ik heb er lang tegen opgezien, doch op 't laatst deed ik 't maar.

Oe_enawaa_en, aandoen.

Oe_en-enem, aan elkaar.

Oe_enfeije, aanvegen.

Oe_enfieterje, aansporen.

Oe_enflèn, aanvliegen.

Oe_engaa_en, 1°. aangaan.

— 2°. drukte maken.

Het gaan jin bòn oe_en, wat maken die kinderen een drukte!

Oe_engriepe, aangrijpen.

Oe_enhaálde, aanhouden.

Oe_enheere, aanhoren.

Oe_enhelje, aanhalen.

Oe_enhemmelje, schoonmaken.

Oe_enjòd_en, aangeven.

Oe_enjei-je, aanjagen.

Oe_enkiekje, aankijken.

Oe_enklaai-je, aankleden.

Oe_enkómme, aankomen. *Waa soê_e der oe_enkómme?* Wie zou daar aankomen?

Oe_enláándje, aanlanden. *Wúr ies 'r oe_enláánde?* Waar is hij aangeland?

Oe_enleere, aanleren.

Oe_enlizze, aanleggen.

Oe_enloekje, aantrekken.

Oe_enlòkje, aanlokken.

Oe_enlòtje, aanloten.

Oe_ennimme, aannemen.

Oe_enpakje, aanpakken.

Oe_enpúrje, aansporen.

Oe_enreeke, aanreiken.

Oe_enreitje, aanraken.

Oe_enron, aanloop.

Oe_ensangerje, aanbranden(van melkspijzen).

De brii sangert oe_en, de pap brandt aan.

Oe_ensangerje, sangere oe_en, oe_ensangere; aanbranden, brandde aan, aangebrand.

Van andere spijzen *oe_enbanne* (zie aldaar).

Oe_enseek, aanzoek.

Oe_ensèn, aanzien.

Oe_ensizze, aanzeggen.

Oe_enskikke, aanschikken.

Oe_enslag, aanslag.

Oe_enspeele, aanspoelen. *Der ies 'n liek oe_enspeeld,* er is een lijk aangespoeld.

Oe_enspraak, toespraak.

Hi hè_elde op 'e brúllòft 'n heele oe_enspraak oe_en de joenge lú_ed. Hij hield op de bruiloft een hele toespraak tot de jonggetrouwen.

Ook wel: *tó-spraak.*

Oe_ensprekke, aanspreken.

Oe_enstaa_en, aanstaan.

Oe_ensteete, aanstoten.

Oe_enstekke, aansteken.

Wóije ek 's oe_enstekke? Wil u ook eens aansteken (pijp, sigaar)?

De gek oe_enstekke, bespotten.

Doe sòst mie nádt de gek oe_enstekke, je zult niet met mij de gek steken.

Oe_ensterkje, aansterken.

Oe_enstóoke, aanstoken.

Oe_ensuuwerje, aanzuiveren (een te kort).

Oe_enstriid, verlangen, afkeuring, gewetenswroeging.

Iek hee 'r oe_enstriid fan, ik was er niet gerust over.

Oe_entest; handtast, kleine moeite.

Oe_entéckenje, aantekenen.

Oe_entienken; aandenken, souvenir.

Oe_entòlle, 1°. aantrekken (van kleren).

Jie mütte de kláa_en oe_entòlle, ge moet de kleren aantrekken.

— 2°. aan 't werk gaan.

Jèè tòlden wúr oe_en 't timmerjen, zij trokken weer aan het timmeren.

Oe_entòggje, aanslepen.

Oe_entrapje, toetrappen (op de fiets).

Doe múst het oe_entrapje, je moet wat vlugger fietsen.

Oe_entrefe, aantreffen.
Oe_enwaai-je, aanwaaien.
Oe_enwenne, aanwennen.
Oe_enwenzel, aangewend iets.
 Ook: *oe_enwenst*.
Oe_enwiize, aanwijzen.
Oe_enwónst, aanwinst.
Oe_enwríeuwe, aanwrijven.
Oen, het Nederl. voorvoegsel 'on'. Dit wordt niet als *oe_en* uitgesproken, maar korter: als de *oe* van Nederl. 'doek'. Voorbeelden volgen.
Oenbegriep_elik, onbegrijpelijk.
Oenbehoo_elik, onbehoorlijk.
Oenbehouwen, onbehouden, lomp.
Oenbekend, onbekend.
Oenbekwaim, 1°. onbekwaam.
 — 2°. beschonken.
Oenbesköft, onbeschoft.
Oenbewenne, onbewoond.
Oenbroekber, onbruikbaar.
Oendèèp (flak), ondiep.
Oender, onder.
Wúr gaan we sitten, oender òf bóppe?
 Waar gaan we zitten, onder of boven?
Oendeste, onderste.
Oenderbaaitjen, borstrok, voor een man.
Oenderbaas, onderbaas.
Oenderbrook, onderbroek.
Oenderdak, onderdak.
Oenderdòòr, onderste helft van een deur.
Oenderdoems (*oenderduums*), „onder de duim”, in 't geheim.
Oenderdwaa_en, onderdoen.
Oenderen, na een voorzetsel; *nei oenderen*, naar beneden; *fan oenderen*, van beneden.
Oenderfiende, ondervinden.
Oenderfiende, *oenderfaand*, *oenderfoenden*; ondervinden, ondervond, ondervonden.
Doe wòst 't better wette, mar doe sòst 't wòl oenderfiende. Jij wilt 't beter weten, maar je zult het wel ondervinden.
Oenderfiending, ervaring.
'n Man fan 'n búlke oenderfiending, een man van veel ervaring.
Oendergaa_en, ondergaan.
Oendergoe_ed, onderkleding.
Oenderhááld, onderhoud.
Oenderháálde, onderhouden.
Oenderhans, onderhands.
't Huus ies oenderhans fekaípe, het huis is onderhands verkocht.
Oender ien, onder in.

Oenderklaa_en, onderkleding.
Oenderkómmen, onderkomen (subst.)
Oendermester, hulponderwijzer.
Oendernimme, ondernemen.
Oenderròk, onderrok.
Oenderseekje, onderzoeken.
Oenderskeid, onderscheid.
Oendertróch, onderdoor.
Oenderwal, onderwal (langs een water).
Oendest, onderkledingstuk van een vrouw.
Oendest bóppest, onderst boven.
Oendier, ondiep.
Oendóógens, ondeugend.
Doe bist 'n oendóógenzen joenge, je bent een ondeugende jongen.
Jei jin oendóógenze bòn fút, jaag die ondeugende kinderen weg.
Oenduudlik, onduidelijk.
Oendé_elik, oneerlijk.
Oeneendig, oneindig.
Oeneens, oneens.
Oen-eere, oneer, schande.
Doe bist 'n oeneere jòòr jimme fét_er en mem. Jij bent een schande voor je vader en moeder.
Oenééwen, oneven.
Oenfeilig, onveilig.
Oenferhoe_eds, onverhoeds.
Hie joog him oenferhoe_eds 'n klap, hij gaf hem onverhoeds een klap.
Oenfe-skillig, onverschillig.
Oenfe-stand, onverstand.
Oenfe-tsoenlik, onfatsoenlijk.
Oenfe-waa_ets, onverwachts.
 Ook: *oenfewa_ete*.
Oenfrie, onvrij.
't Ies oenfrie, dót jin méénken hir só mar ien huus sèèn kenne. Het is onvrij, dat die mensen hier zo maar in huis kunnen zien.
Oen-gaar, ongaar.
Oen-gedeent; vuil, slordig.
Oen-gedí_ete, ongedierte.
Oen-geliek, ongelijk.
Oen-gelók, ongeluk.
'n Smòl oengelók, een klein ongeluk.
Oengemak, ongemak.
Oengemaklik, ongemakkelijk.
Oengenaadig, ongenadig.
Oengeriiflik, ongerieflijk.
Oengerúst, ongerust.
Oengeskiht, ongeschikt.
Oengesoend, ongezonder.
Oengetiidje, hooien.
De boer ies al oe_en 't oengetiidjen, de boer is al aan het hooien.

- Substantief: *oengetiid*, hooiing.
Oengetiider, hooier. Mv. *oengetiides*.
- Oengetrouwd**, ongetrouwd.
 Het tegengestelde is *trouwe* of *trouwd*, getrouwd.
Hie ies oengetrouwd, mar sien súster ies trouwe. Hij is ongetrouwd, maar zijn zuster is getrouwd.
'n Trouwd ménske, een getrouwde vrouw.
- Oengewósken**, ongewassen.
Doe bist jitte oengewósken, je bent nog ongewassen.
- Oenguur**, weerzinwekkend.
Het 'n oenguuren fent ies dôt! Wat een akelige vent is dat!
- Oenklaar**, defect, in de war.
De wien rekke oenklaar, de wagen raakte defect.
- Oenknap**, lelijk („ôn-knap”).
'n Oenknap wiif, een lelijke vrouw.
- Oenkòsten**, onkosten.
Hó fuule oenkòsten? Hoeveel onkosten?
'n Hóópen oenkòsten, heel wat onkosten!
- Oenkroed**, onkruid.
- Oenlând**, veenland, moeras.
- Oenliejig**, guur.
't Weer ies oenliejig, het weer is guur.
- Oenliek**, oneffen, ongelijk.
- Oenmacht**, onmacht.
Jó lodi ien oenmacht, zij lag in onmacht.
Oenméénske, onmens.
Oenmóóglik, onmogelijk.
Oennóózel, onnozel.
- Oenpas**, onpas. Dikwijls gebruikt in verbinding met *tó pas*: *Hie kòòm to pas en to oenpas*, hij kwam op geschikte en ongeschikte tijden.
Oenpe-tiidig, onpartijdig.
Oenréédlik, onbehoorlijk.
Oenrestig, onrustig.
Oenriep, onrijp.
Oenrócht, onrecht.
Oensin, onzin.
Oensjóg, lelijk.
Oenskaadlik, onschadelijk.
- Oenski_ald**, onschuld
Dien oenski_ald sòl wòl oe_n 't lócht kómme. Je onschuld zal wel aan het licht komen.
Oenski_aldig, onschuldig.
Hi ies 'r oenski_aldig oe_n. Hij is er onschuldig aan.
Oenstuumig, onstuimig.
- Oensuuwer*, onzuiver.
Oentank, ondank.
- Oen-stiir**, verwarring.
Alles wée_d ien oenstiir, alles was in de war.
Doe múst de boe_l náát ien oenstiir brienge, je moet de boel niet in de war brengen.
Oentbèede, ontbieden.
Oentbrekke, ontbreken.
Oentdeent, ontgaan.
Oentdekke, ontdekken.
Oentfalle, ontvallen.
Oentfiek_{mún}je, ontfutselen. Ook met *ónt-*, zie ald.
Oentháalde, onthouden.
Oen-tiid, ontijd.
Oentiidig, ontijdig.
Oenikenne, ontkennen.
Oenklai-je, ontkleden.
Oenkómme, ontkomen.
- Oentlie-je**, de kwade gevolgen dragen.
As 't 't mei dweist, múst toe 't oentlieje. Als je het mee doet, word jij de dupe.
Oentmeikje, onterven.
Oentnimme, ontnemen.
Oentrónne, ontlopen.
Oentsag, ontzag.
Oentsieferje, ontcijferen.
Oentslaa_n, ontslaan.
Oentsóttend, ontzettend.
Oentstaa_n, ontstaan.
Oentstriide, betwisten. *Dòt leet iek mie náát oentstriide*; dat laat ik me niet betwisten, daar blijf ik bij.
Oen-tuug, slechte waar.
- Oenweer**, onweer.
Wie hewwe van 't jier náát fuule oenweer hèè_{nd}, wij hebben dit jaar niet veel onweer gehad.
Oenweurig, onwerig.
Oenweersfoegel, onweersvogel.
- Oenwennig**, vol heimwee.
Jó ies só oenwennig, zij heeft zo'n heimwee!
- Oenwietend**, buitenmodels, reusachtig.
Dòt weer só'n oenwietend graa_{ten} kèè_adel, dat was zo'n reusachtig grote man.
- Oenwiis**, onwijs.
- Oenwis**, onzeker.
- Oer**, 1°. over, als voorzetsel.
Doè_ast wòl oer 't iis? Durf je wel over het ijs?
Hie spriengt oer de slaa_t, hij springt over de sloot.
 Ook met de betekenis van „op”:

- 't *Spielegoe*_d leit oer de groende, 't speelgoed ligt op de grond.
- 2°. idem als bijwoord.
Hie ies 'r al oer, hij is er al over.
- 3°. voorbij.
Uus Mem wâdd só raar, mar 't ies al wûr oer. Moeder werd zo akelig, maar 't is al weer voorbij.
- 4°. tegen.
Iek ken 'r nâdt oer, ik kan er niet tegen.
- Oer-âald**, overoud, oeroud.
*Ien oerâalde tiden wêdd*_d *Hielepen 'n dorp*. In oeroude tijden was Hindeloopen een dorp.
- Oeraa**_{te}, overgrootvader.
- Oeraame**, overgrootmoeder.
- Oeral**, overal.
*„Uus Fêdd*_r *ies oeral west, en jitte jidd*_r“; „Onze vader is overal geweest, en nog verder“.
- Oerbetterje**, beter worden, voorbijgaan.
't Sôl wôl oerbetterje, 't zal wel voorbijgaan (beteren).
- Oerbluwe**, overblijven.
- Oerbrienge**, overbrengen. Ook toedrinken. Zo bij Roosjen: *Jêd brôdten him mar jaik 'r 's oer*, zij dronken hem maar vaak eens toe (Leopold III, bl. 218).
- Oerbûrren**, overburen.
- Oerdeis**, onlangs.
*Iek hêe*_d *oerdeis het niejs*, ik hoorde onlangs wat nieuws.
Oerdrêge, overdragen.
Oerdrieuwe, overdrijven.
*Oerdwaa*_n, overdoen.
- Oere**, uur.
'n Haaloere, een halfuur.
't Ies tèn oere, het is tien uur.
*'n Graa*_t *oere*, ruim een uur.
Ien 'n oere rónne wie nei Waarkum, in een uur lopen we naar Workum.
Oereen, overeen.
Oereenkómme, overeenkomen.
- Oer-eend**, omhoog. (Wordt gezegd van iemand, die lag). Klemtoon op „eend“.
Kóm oereend, kom omhoog!
Kóm, jimme binne al oereend, sên 'k. Kom, jullie bent al op, zie ik.
Wie kenne de hiengst nâdt oereend krieje. Wij kennen 't paard niet omhoog krijgen.
- Oerfal**, overval, toeval.
Hie kriege 'n oerfal, de dôkter môdst kómme. Hij kreeg een toeval, de dokter moest komen.

- Oerfalle**, overvallen. Was vroeger scheidbaar in de Hindelooper taal.
*Iek wêe*_a *tô Waarkum; der faal mie 'n buuj oer*. Ik was te Workum, daar overviel me een bui. (Voorbeelden ook bij Roosjen).
Oerfarre, overvaren.
Oerfarwje, oververven.
Oerfe-tênje, oververdienen, besparen.
Oergaarje, oversparen.
Oergónstig, afgunstig. *As 't jie goo gêdt, wôd 'n óór oergónstig*. Als het u goed gaat, wordt een ander afgunstig.
Oerhâalde, overhouden.
Oerhelje, overhalen.
Oerhóóp, overhoop. *Alles leit oerhóóp*, alles ligt overhoop.
Oerjette, overgieten.
*Oerjôd*_n, overgeven.
Oerkôkje, overkoken.
Oerkómme, overkomen.
- Oerkómmeling**, ontaarde deugniet.
Doe bist 'n oerkómmeling, je bent een eerste bengel.
Oerlêdwerje, overleveren.
Oerleete, overlaten.
Oerlêeze, overlezen.
Oerlizze, overleggen.
*Oermôd*_n, overmorgen.
Oernimme, overnemen.
Oerrónne, overlopen.
Oersên, overzien.
Oersêete, overschieten.
Oersiele, overzeilen.
Oerskeppe, overscheppen.
- † **Oerskësmis**, onverwacht.
't Kôm jem altiit oerskësmis oer. Het overkwam hun altijd onverwacht (Uit Roosjen, Houmanhou).
Oerskruuwe, overschrijven.
Oerslaan, overslaan.
Oersôtte, overzetten.
Oersparje, oversparen.
Oersprienge; overspringen, overslaan.
Oerstekke, oversteken.
Oersteppe, overstappen.
Oerstiere, oversturen.
Oerstróome, overstromen.
Oertuugje, overtuigen.
Oerwaaie, overwaaien.
Oerwónne, overwinnen.
† *Oerwealdsk*, overdadig (komt voor in Kroese, Gelijkenis van den verloren zoon). Volgens Joh. Winkler in verband met het Eng. wealth, weelde. Fries: oerdwealsk.

Oestiir, in de war, overstuur.

Jèè wée_{den} allegaar oestiir, zij waren allemaal in de war. Ook wel: *oerstiir*.

Ôi, Ôite, of.

Ôi-je, ui. Mv. *ôï-jens*.

Èè_{arpels} mei ôijens, aardappelen met uien.

Ôis, oogje aan de kleren.

Haik en ôis, haak en oog.

Ôkse, os.

Der ront 'n ôkse ien 't lând, daar loopt een os in het land.

Ôktóóber, October.

Ôljekooke, oliebol.

Ôm, 1°. om.

Hie ront om 't huus, hij loopt om 't huis.

De bèddeler kómt om sien doebeltjen, de bedelaar komt om zijn dubbeltje. *Wúrom*, waarom. *Dèr-óm*, daarom. *Ômdôt*, omdat.

— 2°. langs.

De diek om, de dijk langs.

'n Slag om, een wandeling door de plaats; ook wel: *'n slag om boerren*.

Ômduunje, vooral gebruikt in betrekking tot het bed.

't Bôd lôdi só mōdi, en *nó hewwe de bōn 't heelendal ômduune*. Het bed lag zo mooi, en nu hebben de kinderen (door er op te spelen) het geheel in wanorde gebracht.

Ômbiende, ombinden.

Ômboe_{ge}, ombuigen.

Ômbóó_{dje}, omboorden.

ômdôt, omdat.

ômdraaije, omdraaien.

Ômdwa_n, omdoen.

Ôm-ende-bie, ongeveer. *Hie ies om-ende-bie tachtig jûir*, hij is ongeveer 80 jaar.

Ômfalle, omvallen.

Ômgaa_n, omgaan.

Ômgang, 1°. balustrade langs de Hindelooper Westertoren.

De Westertoer het trêè ômgangen, de Westertoren heeft drie balustrades.

— 2°. een toer bij het breien.

Jó het fiiuw ômgangen breide, zij heeft vijf toeren gebreid.

Ômhaig, omhoog. (Klemtoon op *haig*).

Die joenge wól náát ômhaig; die jongen wil niet groeien.

'n Méénske wól wól ômhaig, een mens wil wel omhoog (vooruit).

Ômhakje, omhakken.

Ômhelje, omhalen.

Ômke, oom. Mv. *ômkes*.

In verbinding met de eigennaam wordt dit woord echter niet gebruikt. In dit opzicht wijkt het Hindelooper merkwaardig van het aangrenzende Fries af. Oom Jan is Fr. 'omke Jan', Hind. *Jan-ómme*. Zo ook *Peter-ómme*, *Jakob-ómme*, enz. Hetzelfde doet zich voor bij *mōike* (tante); zie aldaar.

Hie ies 'n omke fan mie, hij is een oom van mij.

ômkómme, omkomen.

Ômkool, sufferd.

Ômleeg, om laag.

Ômloeke, omvertrekken.

Ômmelansk, ommelands. *Iek hef 'n ômmelanske reis mekke*, ik heb een grote omweg gemaakt.

Ômmes, immers, toch.

Doe west ômmes wól? Je weet immers wel?

Doe kómt ômmes ek? Jij komt toch ook?

Héé, der bin jie ômmes! Hé, daar is u immers!

Ômraak, erg, en óf!

Het 'r him sliend? *Ômraak!* Heeft hij geslagen? En óf!

Hie het him omraak tó pakjen hêè_{nd}, hij heeft hem erg te pakken gehad.

Ôm-rienge, omringen. Komt niet veel voor. Meestal wordt gebruikt het eenvoudiger: *om him henne wêèze*.

Jèè binne om him henne. Zij omringen hem.

Ômrónne, omverlopen.

Ômróólje, omruilen.

Ômroope, omroepen.

Ômsizze, rondzeggen (van geboorte of sterfgeval; dit geschiedt door vrouwen!).

Ômsister, de vrouw die een sterfgeval rondzegt. Een geboorte wordt meestal rondgezegd door de baker.

Ômskikke, omschikken.

Ômskóppe, omverschoppen.

Ômslag, omslag, drukte.

Het 'n ômslag, wat een drukte!

Ômslagdoek, omslagdoek.

Ômsmiete, omvergoaien.

Ômstaa_n in de uitdrukking: *ômstaa_n leere*, door onaangename ervaringen wijs worden.

Joenge, ast-toe letter oender 'n óór kómt, den sòst ômstaa_n leere mütte!

Jongen, als je later onder een ander (te staan) komt, dan zal je moeten leren omstaan!

Ômswaai-je, omdraaien.

Ómswalkje, omzwerven.

Ómtiepelje, doelloos bewegen of rond-zwerven.

Doe múst hir náát só ómtiepelje, je moet hier niet zo rondslechteren.

Ómtörkje, slingeren.

Ómtrint, omtrent.

Ómwei, omweg. (Klemtoon op óm).

Ómwoe_elje, omwinden.

Ón, oneven.

Éwén of ón? Even of oneven?

Óns, ons (hectogram).

'n Óns tebak, een ons tabak.

Óntfiekmeñje, afhandig maken.

Jè óntfiekmeñje die stakker alles, zij maken dien stakkerd alles afhandig.

Ook: *óntfiekmeñje*.

Óntháalde, onthouden.

Doe múst 't goo óntháalde, je moet 't goed onthouden.

Óntháald dien dei mar! Onthou je dag maar!

Óntstriide, betwisten. (Letterlijk: ont-srijden).

Dòt leet iek mie náát óntstriide, dat laat ik me niet betwisten (daarvan ben ik veel te goed overtuigd).

Óó, tussenwerpsel. Meestal verdubbeld:

óó, óó! (De nadruk op het eerste).

Óó óó, het mút dòt wóddel! O, o, wat moet dat worden; wat moet daarvan terecht komen.

Uitroep van schrik en vrees.

Òò, tussenwerpsel. Uitroep van: 1°. be-wondering: *òò, het ies dòt mòò!* O, wat is dat mooi!

— 2°. teleurstelling: *òò, het jammer!* O, hoe jammer!

Òò, af.

Kóm jan 'e sóólder òò, kom van de zolder af.

Óó_ade, andere. *Óm 'e óó_ade*, om de andere.

óó_adedeis, anderdaags. *De óó_adedeis-kóó_ats*, de anderdaagse koorts.

Óó_as, 1°. niet waar?

Jie kómme tòch, óó_as? Ge komt tòch, niet waar?

— 2°. anders.

Iek soē_ad 't óó_as dwaa_en. Ik zou 't anders doen?

Dòt ies het óó_as. Dat is wat anders.

Óó_as-óm, andersom.

Òòbanne, afbranden.

Òòbanne, bande òò, òòband; afbran-den, brandde af, afgebrand.

't Huus ies heelendal òòband, het huis is geheel afgebrand.

Òòbeene, afboenen.

Òòbekje, veel afpraten.

Òòbe-tèlje, afbetalen.

Òòbiende, afbinden.

Òòbiete, afbijten.

Òòbikje, afbikken (b.v. stenen).

Òòbluuwe, afblijven.

Òòbósselje, afborstelen.

Òòbrekke, afbreken.

Òòdak, afdak.

Òòdamje, afdammen (een water).

Òòdel, anderhalf.

Òòdel sent, anderhalve cent. Samen-getrokken vorm van *òòdehaal*, an-derhalf.

Het wordt ook nà het substantief ge-bruikt: *'n góóne òòdehaal*, anderhalve gulden.

Òò-dekke, afdekken.

Òòdrèège, afdragen.

Òòdrèègeje, afgieten (b.v. de kokende aardappels).

Iek mút jítte èè_arpels òòdrèègeje, ik moet de aardappels nog afgieten.

òòdriewe, afdrijven.

Òòdroegje, afdrogen.

De pantjes òòdroegje, de schoteltjes afdrogen.

Wacht, joenge, iek sòl die's ééwen òò-droegje! Wacht, jongen, ik zal je eens even een pak slaag geven!

Òòdwaa_en, afdaan.

Òòdwaa_elje, afdwalen.

'òófalle, tegenvallen. *'t Sòl die het óófalle*, 't zal je wat tegenvallen.

Òòfei-je, afvegen.

Òòfarweje, afverven.

Òòfielje, afvijen.

Òòfreeze, afvriezen.

Òògnibbelje; afknabbelen, beknib-belen.

Òògriezlik, afgrijselijk.

Òòháalde, afhouden.

Òòhelje, afhalen.

Òòjòò_en, afgeven.

Òòkeure, afkeuren.

Òòkluu-we, afkluiven.

Òòknappe, afknappen.

Òòknipe, afknippen.

Òòknippe, afknippen.

Òòkoe_elje, afkoelen.

Òòleere, afleren.

Òòléwerje, afleveren.

Òòlibbe, afgeleefd.

Òòlize, afleggen.

Òòlje, olie.

Raapòòlje, raapolie.

In *òljekeoke* (oliekoek, oliebol) is de

klinker verkort tot ö (als in het Duitse Götter).

Ööljefant, ook ööljefant; olifant.

Ööljemónle, oliemolen.

Ööljesteen, oliesteen om op te slijpen.

Ööloeke, aftrekken (in plaatselijke zin).

Ööloere, afloeren.

öölög, ook: öölög, oorlog. Mv. öölöggen.

öölogsboenke, grote sterke soldaat.

Öömmattelje, afmartelen; afmatten.

Öömeikje, voortmaken.

Öönimme, afnemen.

Ööpakje; afpakken, afgrijpen.

Waa het 't die ööpakke? Wie heeft het je afgepakt?

Ööpappe, afkussen.

Ööplökje, afplukken.

Ööpraatje, afspreken. Wie hewwe 't al ööpraatte, wij hebben 't al afgesproken.

Öör, ander. 'n Öör, een ander.

Öóre, de —, de andere.

Het see de öóre derjan? Wat zei de andere daarvan?

Iek müt öóre hewwe, dizze bin nádt goo. Ik moet andere hebben, deze zijn niet goed.

Öö-reede, afraden. Iek soë 't die ööreede, ik zou het je afraden.

Öörekkenje, afrekenen.

Ööróme, aflopen.

ööroope, afroepen.

Öórsaik, oorzaak.

Het ies de öórsaik der tòch jan? Wat is daarvan toch de oorzaak?

Öösakje, afzakken.

Ööseëgje, afzagen.

Ööseën, afzien. Doe wòst jer 'n loëg ööseën, je wilt haar een lelijke poets bakken.

Öösizze, afzeggen.

Ööskaffe, afschaffen.

Ööskētte, afschutten.

Wie hewwe 'n stik jan uus tuun mei 'n stekkel ööskētten. Wij hebben een stuk van onze tuin door een schutting laten omringen.

Ööskeid, afscheid.

Binze al bie jimme west tó ööskeid-nimmen? Zijn ze al bij jullie geweest, om afscheid te nemen.

Ööskielje, afschillen.

Ööskilderje, afschilderen.

Ööskódje, afschudden.

Ööskrabje, afschrabben.

Ööskriewe, afschrijven.

Ööskrik, afschrik.

Ööslag, afslag.

Ööslíkje, aflikken.

Öösluute, afsluiten.

Öösbóje, afzuigen.

Ööspeele, afspoelen.

Öösprekke, afspreken; ööspraak, af-spraak.

Ööst, de ööst, Indië.

Hie ies nei de ööst, hij is naar Indië.

Ook: ööstienje.

Ööstamje, afstammen.

Öösteete, afstoten.

Öösten, Oosten.

De wiend loekt nei 't öösten, de wind trekt naar het Oosten.

Ööstewiend, oostewind.

Nóó_aöösten, noordoosten.

Öösteppe, afstappen.

Ööstienje, Oost-Indië.

Ien ööstienje ies 't tiege waarm, in Oost-Indië is het heel warm.

Hie jat op ööstienje, hij vaart op Oost-Indië.

Ööstraffe, afstraffen.

Ööstroepe, afstropen.

Öö-takje, minder worden.

Uus aa_{te} takket had öö, onze grootvader wordt hard minder.

Öö-tankje, afdanken.

Öötichelje, aflossen. Pas op, joenge, iek söl die öötichelje; pas op, jongen, ik zal je aflossen.

Öötiengje, afdingen.

Öötölle, aftellen.

Öötreedkje, afdraden (boontjes), ook wel, bij verkorting: treedkje.

öötrefsel, aftreksel.

Ööwaaie, afwaaien.

Öö-waa_{tje}, afwachten.

Wie wölle de buuj ööwaa_{tje}, wij willen de bui afwachten.

Óówen, oven; óówensdöör, ovendeur.

Ööwenne, afwennen.

Ööwéske, afwassen.

Ööwoe_{hje}, afwinden.

Öp, 1° op.

— 2°, open.

De döör ies öp, de deur staat open.

Öp en del, op en neer.

Öp 'e köp, onderstboven.

Öpbanne, opbranden.

Öpbiende, opbinden.

Öpbleeze, opblazen.

Öpbluue, opblijven.

† Öpbóddeljen, opdagen.

Komt voor bij Roosjen: 'n áálden man

kòom fòòr uus òpbòddeljen, een oude man kwam voor ons opdagen.

Òpbòrgje, opbergen. *Bòrgje dít ééwen*

òp, berg dit even op.

òpbouwe, opbouwen.

òpbrienge, opbrengen; *òpbriengst*, opbrengst.

òpdèègje, opdagen. *Der kómt 'r òp-dèègjen*, daar komt hij opdagen!

òpdippe, waterplasjes met een doek opnemen.

Òpdrèège, begraven, ter aarde bestellen.

Òpdrèège, *droog op*, *òpdriend*; begraven, begroef, begraven.

(Zie *drèège*, dragen).

Mòò n óm trèè oere wòd hie òpdriend, morgen om drie uur wordt hij begraven.

Ook: *òpdèègje*.

Òpdrienke, opdrinken.

Òpdroegje, opdrogen.

Òpdwaaen, opendoen.

Òpdwèèlje, opdweilen.

Òpfááldje, opvouwen.

Òpfáát, vaart naar een boerderij of dorp.

Òpfei-je, opvegen.

Òpfarweje, opverven.

Òpflèèn, opvliegen.

Òpflúúrje, opfleuren.

Òpfrette, opvreten.

De hiengst het alle haa òpfretten, het paard heeft alle hooi opgegeten.

Òpfrigje, opvragen.

Òpfrisje, oprissen.

Òpgaarje, opsparen.

Òphááldje, ophouden.

Òpharkje, opharken.

Òphèlpe, ophelpen.

Òp-heere, ophoren.

Doe sòst 'r raar jan òpheere, je zult er raar van ophoren.

Òphelje, ophalen.

Òphemmelje; opvegen, schoonmaken.

Òphiesje, opijzen.

Òp-hippe, opwippen met de stoel.

Doe sist òp 'e tree, *hip 's ééwen òp*. Je zit op de draad, wip eens even op.

Òphoepelje, weggaan.

Òp-iete, opeten.

Doe múst dien ieten opiete en niks oerhááldje. Je moet je eten opeten en niets overhouden.

Òpjòòn, opgeven. *Jòòn op*, geef op:

Òpkaauweje, opkauwen.

Òpkamer, opkamer.

Òpkaijer, opkoper.

Òpklaai-je, oppronken met mooie kleren.

Òpklaarje, opklaren.

De lóft klaaret al wúr òp nei 't oen-weer. De lucht klaart al weer op na het onweer.

Òpklòpje, wekken.

Òpknappe, opknappen.

Òpkómme, opkomen.

Òpkrie-je, opkrijgen.

Òpkròlje, opkrullen.

Òplapje, oplappen.

Òplibje, opleven.

Òplizze, opleggen.

Òploegje, opstapelen.

Òploeke, optrekken.

Òpmeikje, opmaken.

Òpnimme, opnemen.

Òppakje, oppakken.

Òppasje, oppassen.

Òpper, samengeharkt hoopje. hooi. Mv.

òppes.

Òpperje, saamharken tot hopen.

Òppikje, oppikken.

Òpproenkje, oppronken.

Òprabbelje, onverstaanbaar opzeggen (een vers of toespraak).

Òpredde, opredderen.

Òprééd, zijweg naar een boerderij.

Òprócht, oprecht.

Òprónne, oplopen.

Òpròlje, oprollen.

Òproope, oproepen.

Òprúkke, oprukken.

Òpseekje, opzoeken.

Òpsèèn, opzien.

Òpsichter, opzichter.

Òpsizze, opzeggen.

Òpskeppe, opscheppen.

Òpskiepe, opgescheept.

M'n sit 'r mar mei òpskiepe, men zit er maar mee opgescheept.

Òpskikke, opschikken.

Òpskóppe, opschommelen. *Wúr hes dót òpskópt?* Waar heb je dat opgeschommeld?

Òpskruuwe, opschrijven. Ook *òpskrieuwe*.

Òpslag, opslag.

Òpsloept, opgewassen. *'n òpsloepje joenge*, een halfwas jongen.

Òpslókke, opslokken.

Òpsluute, opsluiten.

Òpsmiete; opsmijten, opbrengen.

Dót smiet nádt juule op, dat brengt niet veel op.

Òpsnie-je, opsnijden.

Òpsnuu-we, opsnuiven.

Ôpsô_{ge}, opzuigen.
 Ôpsoepe, opzuipen.
 Ôpsôt, opzet.
 Ôpsôt_{sel}, randje op een kledingstuk.
 Zo ook *twiskesôt_{sel}*, tussenzetsel.
Ôpspette, opspatten (in toorn en drift).
Jie wôdde só niedig, jie mûtte nâdt só ôpspette! U wordt zo kwaad, u moet niet zo opspatten, te keer gaan, uitvaren!
 Ôpspielje, opspelen.
 Ôpsprienge, opspringen.
 Ôpsstapelje, opstapelen.
 Ôpstekke, opsteken.
 Ôpsteppe, opstappen.
 Ôpstermaa_t, woedend.
 Ôpstôôke, opstoken.
 Ôpstôôwe, opstoven.
 Ôpstrieke, opstrijken.
 Ôpstroepe, opstropen (de mouwen b.v.).
 Ôpswielje, opharken.
 Ôptille, optillen.
 Ôptölle, optellen.
 Ôptred, opkamertje, zijkamertje, een paar treden hoger dan het aangrenzende vertrek.
 Ôptuugje, optuigen.
 Ôpwaa_tje, opwachten.
 Ôpwaaremje, opwarmen.
 Ôpwiende, opwinden (de klok).
 Ôpwippe, opwippen.
 Ôpwôskên, opgewassen.
 Ôrgel, orgel.
 Ôrgeldraaier, orgeldraaier.
 Ôrgelspielje, orgelspelen.
Ôr-iizer, oorijzer.
'n Góólden ôriizer, een gouden oorijzer. Ook wel verkort tot *ôrrezer* (met toonloze e's); zelfs tot *ôrzer*.
Ôtter, otter.
Jêd hewwe 'n ôtter sangd, zij hebben een otter gevangen.

P

Paai-je, tevreden stellen.
Hie paaide jem dermei, hij stelde ze daarmee tevreden.
Paalriider, kwikstaart; zo genoemd, omdat hij veel op de zeepalen wordt gezien.
Pâanse, pens.
Paarje, paren (werkw.).
Paauw, pauw.
Die boer het 'n môdien paauw, die boer heeft een mooie pauw.

De paauw proenk_{et}, de pauw pronkt.
Paauwefeere, pauweveer.
 † *Paauwefeerede*, staal van antieke japonstof.
Paik, kus.
Pakje, pakken (werkw.).
Pakjen, pakje.
Pakkuus (van *pak-huus*) = pakhuis.
Pal, in: *ik rekke raar tó pal*; ik kwam raar te pas.
Palmje, met behulp van de handen alleen omhoog klimmen.
Pampier of **pe-pier**, papier.
Panherring, panharing.
Pankoek, pannekoek.
Lest wól pankoek? Lust je wel pannekoek?
Spekpankoek mei stróóp, spekpannekoek met stroop.
Pankoekspanne, pannekoekspan.
Panne, pan. Mv. *pannen*.
Pötten en pannen.
 Ook etensbord. *Hie skept 't ieten ien sien panne*, hij schept het eten op zijn bord.
 Verkleinw.: *pan_{tjen}*; theeschoteltje.
Kôp en pan_{tjen}, kop en schoteltje.
Pantóffel, pantoffel.
Pap, kus.
Hie joog jer 'n pap, hij gaf haar een kus.
 † Vroeger ook: „*paik*”.
Pappe, kussen.
Pappe, pap_{te}, pap_t; kussen, kust_e, gekust.
Papje, met een pap bedekken (huismiddel).
Parlemoer, paarlemoer.
Parlemoeren knôôpen, paarlemoeren knopen.
Parre, peer. Mv. *parren*.
Parrebaim, pereboom.
'n Riepen parre, een rijpe peer.
Parresôp, perensap.
Parrepluu, paraplu.
Pasje, passen (werkw.).
Hie mût 'n niejen jas pasje, hij moet een nieuwe jas passen.
Pasken, Pasen.
Paskemende, Paasmaandag.
Pasketiizde, Dinsdag na Paas.
Paslein, porcelain.
Het het jó môdi paslein ien 'e kasse!
 Wat heeft zij mooi porcelain in de kast!
'n Pasleinen téékôpjen, een porcelainen theekopje.
 (De klemtoon valt op „lijn”).

Passer of **paster**, passer.

Pat, deel, part. Mv. *patten*.

Tròddepat, derde deel.

Fèddèpat, vierde deel.

è_alk sien pat, elk zijn deel.

Patje, delen (werkw.), verdelen.

Patje, patte, patte; delen, deelde, gedeeld.

Jèd hewwe de erfenis patte, zij hebben de erfenis gedeeld.

Pattig, patten, sommigen, velen.

Patten sizze, dôt hie náát wúróm kómt. Sommigen zeggen, dat hij niet terugkomt.

Pèè_s, paars.

Iek hef lè_ust 'n pèè_sen, ik heb_u liefst een paarse.

Péégel, hoeveelheid van $\frac{1}{4}$ liter, voor melk gebruikelijk.

Peele, knutselen, kleinigheden doen.

Vaak in verbinding met óm: *ómpeele*.

Iek hef gin wórk fòòr die, doe múst mar het ómpeele. Ik heb geen werk voor je, je moet maar wat omprutsen.

Péépenuute, pepernoot.

Pééperment, pepermunt. Ook wel: *pééprement*.

Peeterómme, peeteróólje, petroleum

'n Peeterómmlaampe, petróóljelaampe; petroleumlamp.

Peeteróóljekanne, petroleumkan.

Peilhuusjen, huisje met peilschaal bij Hindeloopen.

Pel, peluw.

Pe-liesje, politie.

Iek gaan nei de peliesje. Ik ga naar de politie.

Penháálder, penhouder. Mv. *penhááldes*.

Penne, pen.

Pe-stool, pistool.

Pe-stuur, postuur, houding.

Pe-taal, portaal. *Ien 't petaal*, in het portaal.

Petent, patent.

Petentóólje, patentolie.

Petii, partij.

Petries, patrijs.

Petuur, partuur.

Pe-tret, portret.

Pi_as, merg.

Piek, kuiken.

Hoe_enepiek en hönnepiek, jonge kip en jonge haan.

Mòòie pieken! Mooie kuikens!

Piekel, pekkel.

Sòt 't ien 'e piekel, zet het in de pekkel.

Piekelflesk, pekkelvlees.

Piekelherring, pekkelharing.

Piekelherring jouwt tòòst, pekkelharing geeft dorst.

Piekje, met een prikslee over het ijs rijden.

Sòlle jie só fèklaaid nei Mekúrren tó piekje? Zal u zó verkleed naar Molkwerum prikken? (Onderschrift van een veel voorkomende plaat, voorstellende twee vrouwen in Hindelooper kostuum; de eene staande, de andere zittende op de prikslee).

De piekslèede, de prikslee.

Pielk, pijl en boog.

Hie het mei de pielk 'n foegel sèeten, hij heeft met pijl en boog een vogel geschoten.

Pielkstè_at, pijlstaart (soort van rups).

Piene, pijn.

Pien-iene-moend, kiespijn.

Pien-ien 't-háád, hoofdpijn.

Pienigje, pijn doen.

De sienger pieniget mie só, de vinger doet me zo'n pijn.

Pienlik, pijnlijk.

Pienke, pink.

Iek hef mien pienke beslè_ad, ik heb mijn pink bezeerd.

Pienksteren, Pinksteren.

Pienkstermende, Pinkstermaandag.

Pienksterkróónen, Pinksterkronen.

(een plaatselijk gebruik: van gekleurd papier, flesjes, enz. worden drie kronen gemaakt, en deze over de straat opgehangen. Jongen en ouden dansten op de Pinksterdagen en -nachten onder die kronen).

Pienksterblómme, veldkers.

Pienksteriizade of *Pienkster-trée*, Dinsdag na Pinkster of Pinksterdrie.

† **Pie-oe_enede**, staal van antieke japonstof.

Piepkénéél, kaneel.

† **Piire**, foppen.

Doe hest uus pii_ad, je hebt ons gefopt.

Piire, pii_ade, pii_ad; foppen, fopte, gefopt.

Piest, in de uitdrukking: *'n piest fan 'n joenge*, een jongen klein voor zijn leeftijd.

Pieterséélje, peterselie.

Dwaa_n het pieterséélje ien 't sòp, doe wat peterselie in de soep.

Piezje, schreien, zeuren.

Piezje, pieze, pieze; schreien, schreide, geschreid.

- „Náát só piezje!” Niet zo zeuren, schreien.
- Piipe**, pijp.
- 1°. buis. *Kachelpiipe*, kachelpijp.
Lúchtpiipe, luchtpijp.
- 2°. om te roken.
'n Kalken piipe, een kalken pijp.
'n Langpiipe, een Goudse pijp.
Wöi-je de piipe 's stòpje? Wil u de pijp eens stoppen?
Piipedòp, pijpedop.
Piipekòp, pijpekop.
Piipestelle of *piepstelle*, pijpesteel.
Piipfòl, pijpvol.
Piip-wutploezer, uitpluizer.
- Piipe**, piepen.
- Piiper**, peper.
- Wöi-je 'r ek het piiper oer hewwe?*
Wil u er ook wat peper over hebben?
Piiper en sáált, peper en zout.
Piiperbósse, peperbus.
- Piipermuus**, 1°. veldmuis;
— 2°. (fig.) kleinzerig kind.
Doe bist ek só 'n piepermuus, hááld die 'r 's stòl! Je bent ook zo kleinzerig, hou je eens still!
- Pik**, pek.
- Pikbal*, balletje pek om een dier te vergiftigen. Figuurlijk in: *iek hef him de pikbal ienjoend*; ik heb hem zooveel gezegd, dat hij voorlopig genoeg heeft.
Piktree, pikdraad.
Pikswat, pikzwart.
Pikti_gster, pikdonker.
- Pikje**, pikken.
De foegels pikje 't wòl òp, de vogels pikken het wel op.
- Pille**, pil. Mv. *pillen*.
Hie müt jè_uer keer deis 'n pille ien-nimme, hij moet vier maal daags een pil innemen.
Pilledaasjen, pillendoosje.
Pilledraaier, apotheker.
- Pimpelje**, sterke drank drinken.
Ien 'e herberg seet 'n heel troepjen tò pimpeljen. In de herberg zat een heel troepje te drinken.
- Pimperje**, tintelen (van kou).
De fiengeseenden pimperje mie fan ki_ald, de vingertoppen tintelen me van kou.
Pimperje, pimpere, pimpere; tintelen, tintelde, getinteld.
- Pinne**, 1°. pen.
Pinne en ienket, pen en inkt.
Toch: *penháálder*, penhouder.
- 2°. pin.
Slaan 'er 'n pinne ien, sla er een pin in.
- Plaats**, boerenhofstede.
- Plaatsstóówe**, stoof met ijzeren plaat.
- Plaig**, plaag.
Plaigbéest, plaagbeest.
- Plaigje**, plagen.
Plaigje, plaige, plaige; plagen, plaagde, geplaagd.
Doe múst döt bòn náát plaigje, je moet dat kind niet plagen.
- Plak**, 1°. plaats, plek.
Hir hè 'k 'n mòdi plak, hier heb ik een mooie plaats.
Döt sit wúr tò plak, dat zit weer op zijn plaats.
Ook voor stad en dorp. *Velp ies 'n mòdi plak*, Velp is een mooie plaats.
- 2°. plak.
Doe sist oender 'e plak, jij zit onder de plak.
- Plakke**, plakken.
Jie mòsten döt pepiir festplakke, u moest dat papier vastplakken.
- Planke**, 1°. plank. Mv. *planken*.
Slaan die planke 's fest, sla die plank eens vast.
- 2°. vonder.
Der leit 'n planke oer de slaag_t. Daar ligt een vonder over de sloot.
- Plasse**, meerv. *plassen*;
— 1°. eindstuk van een bakkersbrood.
Hie ken de plasse náát biete, hij kan het eindstuk niet bijten;
— 2°. de kruin van het hoofd.
Hie het 'n kaalen plasse, hij heeft een kale kruin.
- Plet**, plat.
Plet trapje, plat trappen.
- Plicht**, ook *plichtte*, placht.
Hie plicht(te) faik bie jem tò kómmen, hij placht vaak bij hem te komen.
Ook: „*plecht*”.
- Ploe_g**, ploeg.
Ploe_gbaas, ploegbaas.
Ploe_gje, ploegen.
- Ploe_zje**, pluizen. *Nòtten ploe_zje*, netten uitpluizen.
- Plóffe**, ploffen.
- Plòkje**, plukken.
Blómmen plòkje, bloemen plukken,
Plòkje, plòkke, plòkke; plukken.
plukte, geplukt.
- Plugge**, plug (houten schoenspijker).
- Pluumleweer**, sleutelbloem (van „prima-veris”).
- Pluuster**, pluis. Mv. *pluustes*.

Póche, pochen. *Náát só póche!* Niet zo pochen!

Pód of **pódde**, pad (diernaam).
Der sit 'n pód oender 'e taffel, daar zit een pad onder de tafel.
Póddefiller, stomp mes.
Póddehiir, vlasbaardharen.
Póddestoe_{el}, padderstoel.

Poe-hà koude drukte.

Poe_{el}, poel.

Poempe, pomp.

Poempje, pompen (werkw.).

Poempswetter, pompwater.

Poend, pond.

'n Haal poend soeker, een half pond suiker.

Poeng, geldzak.

Iek müt het j_{el}d ien 'e poeng hewwe, ik moet wat geld bij me hebben.

Poeng_{kjen}, 1°. zakje;

— 2°. collectezak in de kerk.

Poenter, zware balk om de hooivrachten boven stevig te binden, voor het naar huis rijden (in het Ned.: „weesboom”).

Poe_p, Duitser. *Mv. Poe_{pen}*, Duitsers. Inzonderheid de Duitse grasmaaiers, die er vroeger in de hooitijd kwamen. (Vergel. Duits „Bube”).

Vrouwelijk: *Poe_{pinne}*.

Poe_{peknief}, lomp zakmes.

Poerje, peueren, aal vangen.

It_{as} geeng 'r uut poerjen. 's Avonds ging hij uit peueren.

Ook: *poere*.

Póf, broodje, fijngebak.

Pófte, afgaan van een schot.

Pókken, pokken. *Pókdellig*, pokdalig.

Pólderdiek, polderdijk.

Pólderjoenge, polderjongen.

Pólle, hoofd (klein-kindertaal). *Het 'r sien pólle seer deent?* Heeft hij zijn hoofdje bezeerd?

Pólle, graspol, zode; ook stuk land.

Pólsmóffen, mofjes om de polsen.

Pónnemútse, bij verkorting *pónne*, slaapmuts.

Póót, poot. *Mv. póó_{ten}*.

Die kóe stéét raar op sien póó_{ten}, die koe staat lelijk op zijn poten.

Póppe, 1°. lieverd.

— 2°. speelpop.

Pörje, aanporren. Ook: *oe_{npörje}*.

Pósje, persen. *Pósse*, pers.

Pósk, post (vis.).

Pós-séégel, postzegel.

Póst, post. *Póstkantoor*. *Póstmester*, directeur van het postkantoor. *Póstwie_n*, postwagen.

Póstelein, porcelain. Zie: *paslein*.

Pósterii, 1°. pastorie.

Dóómenie wennet ien 'e pósterii, Dominé woont in de pastorie;

— 2°. posterij.

Hie ies bie de pósterii, hij is bij de posterijen.

Póstróó of **pósteróó**, meelspijs, meelkost.

Soepenpósteróó, met karnemelk bereide meelspijs.

Van midde krieje wie póstróó mei stróóp en fet, van middag krijgen we meelkost met stroop en vet.

Póstróó-rii_{re}, meelkost roeren met de „póstróó-stó_k”.

Vergel. Ned. „potstruif”.

Pót, vuil uit de neus. *Mv. póttén*.

Pót, pot. *Mv. póttén*.

Póttén en pannen, potten en pannen.

Verkleinwoord: *pótjen*.

Pót-aar, oor van een pot.

Póttegoe_d, aardewerk.

Pót-ieten, in de uitdrukking:

'n raar pótielen, een rare potentiaat.

Pótskipper, schipper, die in aardewerk handelt.

Pótticht, potdicht.

Hó fuule ies 'r ien 'e pót? Hoeveel is er in kas? (Bij een vereniging).

Pótlaa, potlood.

Hest ééwen 'n stikjen pótlaa fòór mie?

Heb je even een stuk potlood voor mij?

Pótte, poort.

De Wetterpótte tó Snits, de Waterpoort te Sneek.

Pótte-me-néé, portemonnaie.

Praai-je, bezoeken (vergel. Ned. praaïen).

Wie woé_{den} jie 's praaïje, wij wilden u eens bezoeken.

'n Praaijer, een bezoeker.

Praatje, praten.

Praatje, praate, praate, praten, praatte, gepraat.

Iek hef het mei him praatte, ik heb wat met hem gepraat.

Onv. Teg. tijd: *iek praatje, doe praatest, hie praatet; wie, jimme, jèè praatje*.

Beleefd, enkelvoud: *jie praatje*.

Wúr praatje jimme oer? Waar praten jullie over?

Praatsk, praatachtig.

Praim, praam (plat vaartuig). *Mv. praimen*.

Jèè bròóten 't huusree mei de praim, Zij brachten het huisraad met de praam.

† **Prak**, zilveren schachtje, speldenkussen en zilveren koker, alle drie aan een haak van de japon hangende.

Prakkeseerje, peinzen.

Pre-beerje, proberen.

Prée, 't beste.

Dòt ies de préé, dat is het neusje van de zalm.

Jó ies ien 'e préé, zij is in de pronk. Ook: *ien 'e péé*.

Préék, preek.

Préékje, preken.

Préékstoe, kansel.

Preem, breinaald. Mv. *preemen*.

Jó koo had breidje, de preemen wée den ieder keer ien bewéging. Zij kon vlug breien, de breinaalden waren gedurig in beweging.

Preemje, premie, 2de prijs.

Titte kreeg bie 't hardriden de preemje. Titte kreeg bij 't hardrijden de premie.

Profester, professor. Mv. *prefestes*.

Nó bin ze mei jerre mem nei de prefester tó ien Grúnningen. Nu zijn ze met haar moeder naar de professor (toe) in Groningen.

Pre-fiet, profijt.

Het prefiet hest der nò fan? Wat voordeel heb je daar nu van?

Pre-fòst, absoluut.

Hie wòl 't prefòst nádt dwaan, hij wil 't absoluut niet doen.

Preie, prei.

Pre-mantig, parmantig.

Het stept 'r premantig, wat stapt hij parmantig!

Ook: *permantig*.

Pre-sée_alik, vrijpostig.

Hie ròòn 'r mar presée_alik ien, hij liep maar vrijpostig naar binnen.

Presentjen, cadeau (subst.).

'n Mòòt presentjen, een mooi cadeautje.

Presiis, precies.

Pre-winsje, provincie.

Prewinsje hóòlt, kleurhout om stoffen te verven.

Pre-zenning, kleine spijker.

Priis, prijs. Mv. *priizen*.

Het ies de priis fan dizze hoe_ed? Wat is de prijs van deze hoed?

De priizen sitte 'r oe_en. De prijzen zitten er aan.

Ezger waan de priis, Ezger won de prijs.

Prii_uwe, proeven.

Prii_uwe, prii_uwe, prii_and; proeven, proefde, geproefd.

Iek hè d'r fan prii_and, ik heb er van geproefd.

Ek 's lêwen prii_uwe? Ook eens even proeven?

Print, prent. Mv. *printen*.

Printeboek, prentenboek.

Klúúde en oengeklúúde printen. Ge-
kleurde en ongekleurde prenten.

Verkleinwoord: *printjen*.

Printebòd_{ge} (cents-prent voor kin-
deren).

Prip, prik.

Prippe, prikken.

Au, jó pript mie mei 'n spè_alde! Au,
zij prikt me met een speld!

Pripneus, zijdebloem.

Prissenteerje, presenteren.

Proenkje, pronken.

Proenkkaimer, pronkkamer.

Proenks, hoogmoedig geneigd tot
pronken, pronkzuchtig.

Proenkslik, iets heel moois.

Prómme, pruim. Mv. *próm_men*.

'n Prómmebaim, een pruimeboom.

*Wie iete fan 'e midde próm_men en
bòlle*, Wij eten van middag pruimen
en wittebrood.

Pròpje, iets met moeite ergens in krijgen.

*Kest al dót goe_ed wòl ien 'e kóffer
pròpje?* Kan je al dat goed wel in de
koffer krijgen?

Prótte, kluit, kluwen.

Jó drèègt jerre hier op 'n prótte, zij
draagt het haar in een wrong.

Próttelje, pruttelen.

Nádt só próttelje, niet zo pruttelen!

Prótt_er, spreekw. Mv. *prótt_es*.

Prótt_es op 't dak, spreekuwen op het
dak.

'n Prótt_esnest, een spreekwennest.

Prótt_e-aaien, spreekweneieren.

Prálleboe_e, slecht werk.

Pruulje, pruilen.

Pruumkje, pruimen (werkw.).

'n Pruumpjen, een pruim (van tabak)

Pruuste, niezen.

Pöist, in de uitdrukking: *iek hef 'r 't
pöist oe_en*, ik heb er het land aan.

Páltrám, kastje met laden; als kamer-
meubel.

Púntjes, zie „nèezje”.

Púntker, praam (zie *praim*).

Púrdoe_es, pardoes.

De hoend floog him púrdoe_es oe_en, de
hond vloog hem pardoes aan.

Púrre, klein, nietig persoon.

Het ies dôt 'n likjen púrre, wat is dat een kleine dwerg.

Pút-haik, puthaak.

Pútswetter, putwater.

Pútten, naam van de rietpoelen langs de Workumer zeedijk, tussen Hindelopen en Workum.

Puude, papieren winkelzakje.

Dwaa_n 't ien 'n puude, doe 't in een zakje. Mv. *puuden*.

Verkleinwoord: *puutjen*.

Puujer, poeder. Mv. *puujes*.

Dèè 't er sèèk wê_ad, mòost 'r 'n heele boe_l puujes ienslikke. Toen hij ziek was, moest hij een heele boel poeiers inslikken.

Puuk, puikbest.

De èè_arpels bin puuk, de aardappels zijn puikbest.

Puule, peul.

Puulje, verkorting van *uutpuulje*; uitpeulen, doppen.

Puur, 1°. louter.

't Ies puur góold, 't is louter goud;

— 2°. afkorting van „*puurgek*”.

èè, die joenge ies puur; och, die jongen is brooddrunken.

Puurnaiken, moedernaakt.

Puust, puist.

Jie hewwe 'n puust op 't waing, u hebt een puist op de wang.

Puuste, uitblazen.

Iek bin wúrrig, wie mütte 's ééwen puuste. Ik ben moe, we moeten eens even uitblazen. (zie ook: *puustje*).

Puuster, blaasbalg. Mv. *puustes*.

Puustertrapper, orgeltrapper.

Puustje, uitrusten, adem scheppen.

Wie wölle 's ééwen puustje, wij willen eens even adem scheppen.

Puutaigje, met puilende ogen zien (van verbazing of schrik).

Ironisch in: *Iek müt hir iete, dôt 'k 'r fan puutaigje*. Ik moet hier eten, dat mijn ogen uitpuilen.

Púúterje, peuteren.

Náát der oe_n sitte tó púúterjen, niet daaraan zitten te peuteren.

Púúzelje, peuzelen.

Ik sòl 't wòl ééwen oppúúzelje, ik zal 't wel even oppeuzelen.

R

Raa, rood.

Doenkerraa, lèè_acht raa; donkerrood, lichtrood.

Het wòst raa! doe flowwst 't toch náát?

Wat word je rood! je jukt het toch niet?

Attributief gebruikt, is het *raad*, behalve vóór onzijdige woorden.

'n Raaden blómme, een rode bloem
Daarentegen: *'n raa blòd*, en rood blad (onz.).

Raaboent, roodbont.

't Raade Klif of *Raaklif*, Rode Klif bij Stavoren.

Raabiender, rode krab.

Raadeksel, aarden deksel (van een pot).

Raahoend, rode hond (besmettelijke ziekte).

Raai, grashalm.

Raakriet, rood krijt.

Raalettes, meerv. van *raaletter*; eigenlijk rode letter; Sint-Nicolaasgebak in de vorm van hoofdletters, 5 à 6 cm lang, en zoet van smaak.

Räänle, rand.

't Wetter rönt oer de räänle, 't water loopt over de rand.

Raa-panne, aarden pan.

Raap-òdije, raapolie.

Raar, leelijk.

Het 'n raar gesicht, wat een leelijk gezicht!

Raar, raarder, raarst.

Iek wòd só raar, ik word zo akelig.

Raauw, rauw. (lange *aa*).

Raauwe wòttels, rauwe penen.

Raauwe èè_arpels, rauwe aardappels.

Raaze, razen.

Hááld 's op fan raazen, houd eens op van razen.

Rabbetje, babbelen, kletsen, buurpraatjes houden (van vrouwen).

Doe stéést der ek altiet tó rabbellen, je staat daar ook altijd te babbelen.

Rabbelerii, achterklap.

Leeuw 'r niks fan, 't ies allegaa rabbelerii; geloof er niets van, 't is allemaal achterklap.

Rache, schelden, berispen.

Gewoonlijk gebruikt in de pleonastische verbinding: *schelde en rache*.

Toch ook wel alleen: *hááld op mei dôt gerach!* Houd op met dat gescheld!

Rachel, fluim. (korte *a*).

Rachelje, fluimen opgeven.

Raffelje, 1°. werk slecht afmaken. *Doe hest 't mar òðraffele*;

— 2°. rafelen. *Dòt goe_d raffelt uut*, die stof rafelt uit.

Raig, rag.

Spinraig; spinrag, spinneweb.

Raigje, 1°. de spinrag wegvegen.

Raigje, *raige*, *raige*.

Iek hef de stekkel raige, ik heb de schutting gereinigd (van spinnewebben).

— 2°. er uit gooien. *Iek hef him 'r uut raige*, ik heb hem er uit gegoooid.

Raigebòl, ragebol.

Raik, hoop hooi in het land, ontstaan door enige „*òppers*” (zie aldaar) bijeen te brengen.

Mv. *raiken*.

Raimen, room.

Werkw. *òdraimje*, afromen.

Òdraime mòdiken, of *òpnómde mòdiken*, afgeroomde melk.

Raimt, raamkozijn.

Raipe, raap. Mv. *raipen*.

Kóólráipe, koolraap.

Sáándraipe, zandkool.

Lest wól 'n stik raipe? Lust je wel een stuk raap?

Rak, droogrek.

Hangje 't goe d oer 't rak tó droegjen, hang de was over het rek te drogen.

Rakket, rakker.

Jin joenges bin tòch sókke rakkets, die jongens zijn toch zulke rakkers.

Ramplesant, plaatsvervanger (van 't Franse „remplaçant”).

Rampöi, gebroken, stuk.

Waarschijnlijk van het Franse „rompu”, gebroken.

't Helóóze ies rampöi, het horloge is defect.

Raspe, rasp.

Raspje, raspen (werkw.).

Redde, 1°. redden.

Doe múst him 'r uut redde, je moet hem er uit redden.

— 2°. doen.

'r Ies niks tó reddén, er is niets te doen; er mankeert niets aan.

Redding, rommel, afval.

Het leit der 'n redding oer de fliir, wat ligt daar een rommel op de vloer.

Re-diese, radijs.

Iek lest graig rediesen, ik lust graag radijs.

Ree, 1°. raad.

Wòst wól nei goeie ree heere? Wil je wel naar goede raad horen?

Iek bin mien ree t'n eend, ik ben ten einde raad.

— 2°. gemeenteraad.

De Ree van Hielepen fegaadert op 't

stéehuus. De Raad van Hindeloopen vergadert op het stadhuis.

Rééd, gedeelte van de boerderij, waar de volgeladen hooiwagens binnen kunnen rijden.

Reede, raden.

Reede, *ròd*, *reeden* of *ròd*; raden, ried (raadde), geraden.

Onv. Teg. tijd: *iek reed*, *doe reest*, *hie reed*; *wie*, *jimme*, *jèd reede*. Beleefd enkelvoud: *jie reede*.

Jimme reede 't nooit, jullie raadt 't nooit.

Reedsel, raadsel.

Réede, schaats. Mv. *réédens*.

As 't só tróchfreest, gaan we mòdòn òp *réédens* nei *Kóóldum*. Als het zo doorvriest, gaan we morgen op schaatsen naar Koudum.

Réeden, in de uitdrukking: *een tó réeden staan*, iemand aanhoren en antwoorden; te woord staan.

Der wéé d gin een tuus, *dèe hef iek him mar tó réeden stinzen*. Er was niemand thuis, toen heb ik hem maar te woord gestaan.

Réedeneerje, redeneren.

Réedeneerje, *réédeneere*, *réédeneere*; redeneren, redeneerde, geredeneerd. *Hie het 'm oer de kòp réedeneere*, hij heeft hem door zijn redeneren tot zwijgen gebracht.

Ook wel kort: *riddeneerje* (zie ald.).

Réédlik, redelijk.**Reeke**, reiken, bereiken.

Iek ken 't nádt reeke, 't hanget tó haig. Ik kan het niet bereiken, het hangt te hoog.

Rèetel, ratel. Mv. *rèètels*.

De nachtwacht ien Hielepen ròdòn naa ts mei 'n rèetel tróch de stéé. De nachtwacht in Hindeloopen liep 's nachts met een ratel door de stad.

De áálde rèetel ies nó ien 't museum, de oude ratel is nu in 't Hiddelandmuseum. (te Hindeloopen). *Rèetelje*, ratelen.

Reeuw, 1°. gereedschap.

Wúr ies jimme reeuw? Waar is jullie gereedschap?

— 2°. slecht goed.

't Ies allegaa reeuw, 't is allemaal tuig.

Reeuwe, rouw.

Jó ies ien 'e reeuwe, zij is in de rouw. *Reeuwje*, rouw dragen.

Reg, rug.

Pien ien 'e reg, pijn in de rug.

- 't Ròdn mie kááld oer de reg; 't liep me koud over de rug.
'n Kóópman mei 'n pak òp 'e reg, een koopman met een pak op de rug.
- Reid**, riet. Ook: „reit”.
Reidjaager, rietzeis. Reidpòlle, plaats waar veel riet groeit. Reidskarre, riet snijden.
- Mv. *reiden*.
Hie sit ien 'e reiden, hij zit in het riet.
- Reikje**, 1°. raken, treffen.
Reikje, rekke, rekke; raken, raakte, geraakt.
Doe múst 'm goo reikje, je moet hem goed raken.
— 2°. geraken.
Iek rekke oe 'n 't tienken, ik geraakte aan het denken.
Hie rekke ien 'e slaagt, hij geraakte in de sloot.
Fan 'e wal ien 'e slaagt, van de wal in de sloot.
Ook: *reitje*.
- Reizje of reizgje**, reizen.
Reiz(g)je, reiz(g)e, reiz(g)e; reizen, reisde, gereisd.
Iek reizge dè ien Grunningen, ik reisde toen in Groningen.
Iek hef het òdreizge; Ik heb wat afge-reisd!
- Reit**, riet. Ook: „reid” (zie ald.).
'n Nest ien 't reit, een nest in het riet.
Reitpòlle, rietbosje in het water.
- Rek**, 1°. schimmelpiant in het roggebrood.
Iet náát meer fan dèt braa, de rek ies 'r ien. Eet niet meer van dat roggebrood, de rek is er in;
— 2°. veerkracht. De rek ies 'r uut, de veerkracht is er uit.
- Rekke**, uitrekken.
Rekke, rekte, rekt; rekken, rekte, gerekt.
Dòt eelestiek wòl náát fuule rekke, dat elastiek wil niet veel rekken.
Kest 't wòl uutrekke? Kan je 't wel uitrekken?
- Rekkenje**, 1°. rekenen.
Rekkenje, rekkene, rekkene; rekenen, rekende, gerekend.
Kest goo rekkenje? Kan je goed rekenen?
Der kest òp rekkenje, daar kun je op rekenen.
— 2°. verwachten.
Doe kest mar rekkenje, dèt dèt náát goo òdrónt. Je kunt maar verwachten, dat dat niet goed afloopt.
- Rekkenboek, rekenboek.
Rekking, rekening.
Rekkenskip, rekenschap.
- Repje**, meelkost.
- Reslik**, rustig; ook *restig*.
Reslike naa^t! Rustige nacht! (tegen een zieke).
- Rest**, 1°. rust.
't Bòn ies ien 'e rest, het kind is in de rust.
— 2°. menigte.
'n Heele rest, een hele menigte.
- Reste**, rusten.
Reste, reste, resten; rusten, rustte, gerust.
Wie wòlle hir 's ééwen reste, wij willen hier eens even rusten.
- Restig**, rustig.
Jè seeten restig bie 'e-nèm. Zij zaten rustig bij elkaar.
Ook *reslik*, rustig. (zie ald.).
- Re-ziene**, rozijn. Mv. *reziene*.
Ris mei reziene, rijst met rozijnen.
- Ribbekasse**, ribbekas.
- Ribke**, geribd.
- Ribbelig**, wankel.
De taffel stéét ribbelig, de tafel staat wankel.
- Rid**, reed.
Ien 't rid, aan 't werk.
Jó ies altiet ien 't rid, zij is altijd aan het werk.
- Riddenaasje**, redenering.
Riddeneerje, redeneren. Ook: *redeneerje* (zie aldaar).
- Ridje**, hard lopen.
Ridje, ridde, ridde; lopen, liep gelopen.
Waa ridde hir só langs? Wie draafde hier zo voorbij?
- Rii^are**, roeren.
Rii^are, rii^ade, rii^ad; roeren, roerde, geroerd.
Hie het 'r ien óm rii^ad, hij heeft er in om geroerd.
Pòstroó rii^are, meelkost roeren met de „pòstroo-stòk”.
Rii^ar-óm, soort meelkost.
- Riegel**, regel, rij.
- Riek**, rijk (adj.).
Riek, rieker, riekst; rijk, rijker, rijkst.
'n Rieken man, een rijke man.
Iek bin de kóóning tó riek, ik ben den koning te rijk.
Riekdóm, rijkdom.
- Rieklik**, ruimschoots.
Hie ies rieklik twientig jiiir, hij is ruim 20 jaar.

Rieme, 1°. rijmen (van een vers).

't *Riemt mòdi*, het rijmt mooi;

— 2°. overeen brengen.

Hó ken je dót nó mei e-nèm rieme?

Hoe kunt ge dat nu met elkaar rijmen?

Riene, regenen.

Riene, riende, riend; regenen, regende, geregend.

Het het dót fan 'e naa_{te} riend! Wat heeft dat van nacht geregend!

Rienbak, regenbak.

Rienwetter, regenwater.

De rien, de regen.

Rienbòdige, regenboog.

Rieng, ring.

'n *Góólden* *rieng*, een gouden ring.

Riengje, 1°. varkens een ring in de snuit leggen; 2°. de aardappels ringvormig afschillen. *De barg wòd rienge*, het varken wordt geringd. *De dè_ar-pels riengje*.

Riengriide, ringrijden.

Rienkelje, rinkelen.

Rienkelbelle, rinkelbel.

Riep, 1°. rijp.

'n *Riepen parre*, een rijpe peer.

oenriep, onrijp.

Riepekè_asse, kers.

— 2°. (als substantief:) de rijm, lichte vorst.

De riep leit òp 'e baimen, de rijm ligt op de bomen.

Riepje, 1°. rijm vormen, licht vriezen.

Riepje, riepe, riept.

't *Het fan 'e naa_{te} náát fòózen*, 't *het allónnig mar 'n lík riept*. 't Heeft van nacht niet gevoren, 't heeft alleen maar wat gerijpt.

— 2°. rijpen (rijp worden).

Jin appels mütte jitte het riepje, die appels moeten nog wat rijpen.

Riir, jonge koe (vaars).

Hó fuule hè-je fòòr dót riir joend? Hoeveel heb je voor die vaars betaald?

Riesjen, twijg om er mee te slaan.

Riete, poos.

'n *Heelen riete*, een hele poos.

Jó het 't bie rieten, zij heeft het bij tussenpozen.

Rieuwe, rijgen.

Kraaljes rieuwe, korallen rijgen.

Rieuwer, rijgnaald.

Rift, luier.

De riften droegje leete, de luiers laten drogen.

Rii, royaal, overvloedig.

Jimme gaan rii mei 't j_ald óm, jullie gaat royaal met het geld om.

Riide, rijden. Gebruikt voor: *hiengst-riide*, paardrijden;

iek bin mei him riiden, ik ben met hem gereden (in een wagen); schaat-senrijden. *Kest goo riide?* kan je goed rijden.

Had-riiderii, hardrijderij. *Riidwei*, rijweg.

Riis, 1°. rijst.

Riis mei bútter en soeker, rijst met boter en suiker.

Riis mei rezienen, rijst met rozijnen.

Riiskelle, rijstkorrel.

Riizenbrii, rijstebrij.

— 2°. twijg.

È_at-riis, erwtrij.

Verkleinw.: *riesjen*, takje. (korte *ie*).

— 3°. slot in Gaasterland, Rijs.

Bist wòl 's bie Riis west? Ben je wel een bij Rijs geweest?

Riize, rijzen.

Riize, riizde, riizd; rijzen, rees, gerezen.

't *Besleek wòl náát riize*, het beslag wil niet rijzen.

Rimmetiek, reumatiek.

Rimpen, haastig, onbesuisd.

Náát só rimpen, den kriegest 'n oen-gelók. Niet zo haastig, dan krijg je een ongeluk.

Ringenet, reinet (soort van appel).

Risse, een zware vracht dragen, zeulen.

Iek ken 't náát risse, 't *ies mie tó swiir*. Ik kan 't niet tillen, 't is me te zwaar.

Swiir tó rissen, zwaar te tillen.

Risselweerje, besluiten (van Frans *ré-soudre*).

Jie wette náát het jie wòlle, mar jie mütte nó mar gaauw risselweerje! U weet niet, wat u wil, maar u moet nu maar gauw besluiten!

Rócht, 1°. recht. (adjectief).

Rócht uut, recht uit.

'n *Róchten stréép*, een rechte streep.

— 2°. recht (substantief).

't *Rócht*, het recht.

Tegengestelde: *oenrócht*, onrecht.

D'r ies gin rócht meer to kriejen ien 'e wrdálá, er is geen recht meer in de wereld te krijgen.

To róchte, terecht.

Doe kest der náát tó róchte, je kunt daar niet terecht.

Róchter, rechter.

1°. als adjectief: *Mien róchter haa_end*, mijn rechterhand.

— 2°. als substantief: *Het see de róchter er fan?* Was zei de rechter er van?

Róchtje, rechtspreken, richten.

Rócht-oe_en, rechtaan.

Rócht-òp, rechtop.

Róchtuut, rechthout.

Ròd, 1°. als zelfst. naamw. rad. Mv. *ròdden*. Verkleinwoord: *ròtjen*.

Der sitte 'n búlt ròdden ien die me-siene. Daar zitten veel raderen in die machine.

— 2°. als bijv. naamw. vlug, rad.

Hie ies ròd, hij is vlug.

Spreekwoordelijk: *ròd as wetter*, vlug als water.

Dòt ies 'n ròdden, dòt sis iek jie! Dat is een vluggerd, dat zeg ik u!

Roe_et, roet.

De skòstin sit fòl roe_et, de schoorsteen zit vol roet.

Swat as roe_et, zwart als roet.

Roe_et-móp, zwarte man.

Roe_etsetter, roetwater.

Roe_ede, roede.

Roe_edig, schruftig.

Roe_et, roef.

Roe_es, in de uitdrukking „*bie de roe_es*”, in overvloed.

Iek hef jitte bie de roe_es, ik heb er nog in overvloed.

Roég, ruig.

Roég, roéger, roégst; ruig, ruiger, ruigst.

'n Roég, béést een ruig beest.

Het feelt dòt roég, wat voelt dat ruig; ruw!

'n Roégen kèè_edel, een ruwe kerel.

Roégte, ruigte.

Roegelje, strooien (bij ongeluk), ook vallen.

De kraaljes roegelje oer de groende, de koralen vallen op de grond.

Roe_ei-je roeien.

Roe_ei-je, roe_eide, roe_eid; roeien, roeide, geroeid.

Geést mei uut roe_eijen òp 'e Iendiek? Ga je mee uit roeien in de Indijk?

(zie aldaar).

Roek, bonte kraai.

Roek, ruiken.

Roek, roekte, roekt; ruiken, rook, geroken.

Iek roekte 'r ééwen oe_en, ik rook er even aan.

Het roeke jin blómmen! Wat ruiken (geuren) die bloemen!

Roeker, bloemruiker.

Roekesgoe_ed, eau-de-cologne.

Roem, ruim.

'n Roemen kaimer, een ruime kamer.

Die jas sit mie tò roem, die jas zit mij te ruim.

Roemte, ruimte.

Hir ies wòl roemte, hier is wel ruimte.

Roend, rond.

'n Roend klédjen, een rond kleedje.

Roendóm, rondom.

Roenduut, ronduit.

Roente, kring (eigenlijk van „*roend-te*”).

Ien 'e roente, in de kring.

Roen-gaar, in de war.

Doe múst dien hiir het uutkeemje, 't sit heelendal roengaar. Je moet je haar wat uitkammen, het zit helemaal in de war.

Roenge, dikke ijzeren pin. Mv. *roengen*.

Slaa_en 'r 'n roenge ien. Sla er een pin in.

Roep, rups. Mv. *roepen*.

De roepen frette fan 't jûr de kóól op.

De rupsen vreten dit jaar de kool op.

'n Roep wòd 'n póp, en dòt wòd 'n flinter. Een rups wordt een pop, en dat wordt een vlinder.

De roep ies ien 'e kóól, de rups is in de kool.

Roepsk, rillerig, ineengedoken van kou.

Roe_ezje, ruzie.

Jèè kriegen roe_ezje, zij kregen ruzie.

Ròlle, wiel. Mv. *rollen*.

De fòoste ròlle rekke fan 'e wien, en dèè geeng de hiengst òp 'e lóóp. Het voorste wiel geraakte van de wagen, en toen ging het paard op hol.

Ròlje, rollen (werkwoord).

Ròlje, ròlle, ròlle; rollen, rolde, gerold.

De bòn ròlje bie de diek del, de kinderen rollen bij de dijk neer.

Rónne, lopen.

Rónne, ròd_en, rónnd; lopen, liep, gelopen.

Kest wòl nei Gasterlâând rónne? Dòt ies 'n heel eend! Kan je wel naar Gaasterland lopen? Dat is een heel eind!

Doe múst het hadder rónne, je moet wat harder lopen.

Òp 'e rón, op hol.

Die hiengst ies òp 'e rón, dat paard is op hol.

Rónfelig, rimpelig.

Roof, schatting.

Rooie, schatten.

Róók, rook.

Róók uut 'e skòstin, rook uit de schoorsteen.

Ook in de bet. van nabijheid. *Gauw leit oender 'e róók fan Snits*, Gauw ligt in de omgeving van Sneek.

Iek mekke dôt iek uut 'e róók kòdm, ik maakte dat ik uit de rook kwam.

Róóke, roken (werkw.).

De skòstin róókt, de schoorsteen rookt.

'n Piipe róóke, een pijp roken.

Róókflesk, rookvlees.

Róólje, ruilen.

Róólje, róóle, róóle; ruilen, ruilde, geruild.

Iek hef mei him róóle, ik heb met hem geruild.

Roope, roepen.

Roope, ròdpte, ròdpt; roepen, riep, geroepen.

Roop jimme fêde, r 's! Roep je vader eens!

Iek hê 'm al ròdpt, hie kómt daalik; ik heb hem al geroepen, hij komt dadelijk.

Róówe, roven.

Róówer, rover.

Róóze, roos. Mv. *róózen*.

Mòdie róózen, mooie rozen.

De róóze roekt lekker, de roos riekt lekker.

Raade en wiete róózen, rode en witte rozen.

Verkleinw.: *róósjen*.

Róppet, vreter, gulzigaard.

Róst, roest.

Der sit róst op dôt iizer, daar zit roest op dat iizer.

Róskje, roesten (werkwoord).

Róstig, roestig.

Róster, rooster.

Rôt, rat. Mv. *rôtten*.

'n Tókken rôt, een dikke rat.

Rôttestep, ratteval.

Rôtje, verrotten.

Róttig, verrot.

Rouwe, roof op een wonde.

Rouwje, berouwen.

't Sòl die jitte rouwje, 't zal je nog berouwen!

Rúk, poos.

'n Heelen rúk, een hele poos.

† **Rúntkjen** (verouderd), fluisteren, babbelen.

Komt voor in Roosjen, Gesprek van Tem en Fod.

† **Rúschijnklen**, schaatsen.

Komt voor in de Hindelooper Zee-mansalmanak (1679).

Rúske, rus, bieze.

Dòt bòn loekt de rúskan uut 'e stoele, dat kind trekt de biezen uit de stoel.

Ruun, hengst, dekhengst.

Rúús, reus.

Rúúzinne, reuzin.

'n Rúús fan 'n kède, een reus van een kerel.

Ruute, ruit. Mv. *ruuten*.

Hest-toe de ruute ien sliend? Heb jij de ruit „ingeslagen”, ingegoooid?

Ruuter, ruiter.

'n Stieugen ruuter, een stijve vent.

Rúúzel, reuzel.

S

Saa, waterput.

Helje 'n aamer fòl wetter uut 'e saa, haal een emmer water uit de put.

Saa_{ne}, in verbinding met *maa_{ne}*; waarschuwen.

Hie het mie saa_{nd} noch maa_{nd}, hij heeft me niet gewaarschuwd.

Saa_i-je, zaaien.

Saa_ije, saa_ide, saa_id; zaaien, zaaide, gezaaid.

Iek mût saa_ije, ik moet zaaien.

Hie ies oe_n 't saa_ijen, hij is aan 't zaaien.

Sáált, zout.

Der mût jitte het sáált ien 't ieten, er moet nog wat zout in het eten.

Sááltlòkjen, zoutvaatje.

Sáálte, zouten (werkw.).

Sáân, zeven.

De sande, de zevende.

Santig, zeventig.

Sáân-en-santig, zeven en zeventig.

Wie bin joo de sande, wij zijn vandaag de zevende (van de maand).

De sáâne, een stuk land van zeven pondemaat.

Sáánd, zand.

Sáándbank, zandbank.

Jêe skoerje de leppels en fúrken mei sáánd; zij schuren de lepels en vorken met zand.

Sáándig, zanderig.

Sabeere, doen alsof, vooral bij kinderspeken.

Doe bist de kóóning, sabeere! Jij bent de koning, doen alsof!

Saik, zaak. Mv. *saiken*.

Dò's 'nraare saik. Dat is een rare zaak.
Ken 'k ek saiken mei jie dwaaen? Kan ik ook zaken met u doen?

Saing, zang, lied.

Waa het die saing dichten? Wie heeft dat lied gedicht?
Brúllóftssaing, bruiloftslied.

Sakje, zakken.

Sakje, sakke, sakke; zakken, zakte, gezakt.
 Onv. Teg. tijd: *iek sakje, doe sakkest, hie sakket, wie sakje, jimme sakje, jèd sakje*. Beleefd, enkelv.: *jie sakje*.
Leet 't mar sakje, laat 't maar zakken.
De wien ies ien 'e módder sakke, de wagen is in de modder gezakt.

Saks, zachts, lichtelijk.

Doe kest 't saks dwaaen, je kunt het zachts doen.
Salwe, zalf.
Dwaaen 'r het salwe op, doe er wat zalf op.

Sangerig, aangebrand (van melk-spijzen).

De brie smekket sangerig, de pap smaakt aangebrand. *Hie ies oeen-sangere*, hij is aangebrand.

Sangerje, zeuren.

Sangerpöt, zeurkous.
Die joenge sangeret mie ieder keer om de aaren, het ies döt 'n sangerpöt! Die jongen zeurt me telkens om de oren, wat is dat een zeurkous!

Sankjen, liedje. Mv. *sankjes*.

Jèd saingen 'n mòdi sankjen, zij zongen een mooi liedje.
Ien düt boek staaen mòdie sankjes. In dit boek staan mooie liedjes.

Santekraam, rommel.

Hir wei mei dien heele santekraam, hier, weg met je hele rommel!

Santig, zeventig.

Bij de daarop volgende getallen wordt dikwijls een t ingelast.

Een-en-tsantig, twaa-en-tsantig, enz.

Santin, zeventien.

Santinde, zeventiende.

Sat, zat, verzadigd.

M'n wòd 'r nàdt sat fan. Men krijgt er niet genoeg van.
Hie het 'm 'r 's sat ieten, hij heeft zich eens zat gegeten.

† **Səandook**, hoofddeksel in het antiek Hindelooper vrouwenkostuum.**Səenje**, karnen.

De boer ies oeen 't səenjen, de boer is aan het karnen.

Səenje, səenne, səenne; karnen, karnde, gekarnd.

Səenne, karn. Mv. *seennen*.

Səenmònte, karnmolen.

Səenpòls, karnpols.

Səenhuus, karnhuis; het vertrek, waar gekarnd werd.

Səentónne, karnton.

Sechtig, zestig.

Oude mensen zeggen wel *sektig*, evenals ook *takstig* voor tachtig.

Sechtin, zestien.

Sechtinde, zestiende.

See, zaad.

In de uitspraak wel te onderscheiden van *sée*, zee.

Hè-je al het see om tò saai-jen? Hebt u al wat zaad om te zaaien?

Sée, zee. Mv. *sée-en*.

Oeēn sée bie Hielepen ies 't mòdi. Aan zee bij Hindeloopen is het mooi.

Geést mei nei sée? Ga je mee naar zee?

Wúr ies jien sóon? *Hi ies al lang òp sée*. Waar is uw zoon? Hij is al lang op zee.

Séddiek, zeedijk.

Sééhoend, zeehond.

Séewetter, zeewater.

Séédepréék, zedepreek.**Sèege**, zaag. Mv. *sèegen*.

Werkwoord: *sèegje*, zagen.

Sèegje, sèege, sèege; zagen, zaagde, gezaagd.

Iek hef döt stik hóólt tróchsèege, ik heb dat stuk hout doorgezaagd.

Sèèk, ziek.

Hie ies slim sèèk, hij is erg ziek.

Seek, zoek, verloren.**Seekje**, zoeken.

Seekje, seeke, seeke; zoeken, zocht, gezocht.

Wúr seekest om? Waarom zoek je?

Onv. Teg. tijd: *iek seekje, doe seekest, hie seeket; wie, jimme, jèd seekje*. Beleefd, enkelvoud: *jie seekje*.

Hest-toe het felónd? *Dèn múst 't seekje*. Heb je wat verloren? Dan moet je 't zoeken.

Séél, zeil. Mv. *séelen*.

't Séél òp! Het zeil op.

De aik mei wiete séelen, de aak met witte zeilen (oud sprookje). Zie Hieleper Fetoltjes van S. van der Kooi.

Séémelje, op zeurige toon spreken of lezen.

èè, joenge, het beséémelst? Och, jongen waarom zeur je zo?

Sèèn, zien.

Sèèn, soog, *sii_and*; zien, zag, gezien.

Onv. Teg. tijd: *iek sèèn*, *doe sògst*, *hie sògt*, *wie sèèn*, *jimme sèèn*, *jèè sèèn*. Be-leefd enk.: *jie sèèn*.

Iek ken 't nàdt sèèn, ik kan 't niet zien.

Fèl_ar see: *iek mùt jimme sèèn en nàdt heere*. Vader zei: ik moet jullie zien en niet horen.

Seepe, zeep.

Doe mùst die mei seepe weske, je moet je met zeep wassen.

Seepsòp, zeepsop.

Seer, zeer, pijnlijk.

Dòt dweít seer, dat doet pijn.

'n Seeren foe_t, een pijnlijke voet.

Als substantief: *'n dàld seer*, een oud zeer, een oude wrok. *Der sit jitte dàld seer twiske jin twaa*, er zit nog een oude vete tussen die beiden.

Sees, kaas. Mv. *seezen*.

'n Stik sees, een stuk kaas.

Skeepesees, schapenkaas.

Séé-stiire, zeester.

Der seet 'n sédstiere ien 't nòt, er zat een zeester in het net.

Sèète, schieten.

Sèète, *skaat*, *skè_atten*; schieten, schoot, geschoten.

Hie skaat 'n joegel, hij schoot een vogel.

Doe so_ast jem sèète, je zou ze schieten.

Sééwetter, zeewater.**Seezje**, kaas maken.**Seft**, zacht.

Het feelt dòt seft, wat voelt dat zacht, wat is dat zacht op het gevoel.

Segaare, sigaar. Mv. *segaaren*.

Hè-je 'n kisjen segaaren? Hebt u een kistje sigaren?

Sellbóks, linnen werkbreek.**Seine**, zeis. Mv. *seinen*.

De maaier broekt 'n seine, de maaier gebruikt een zeis.

Sek, zak. Mv. *sekken*.

'n Sek fòl è_arpels, een zak vol aard-appelen.

Helje mar 'n sekfòl, haal maar een zakvol.

Verkleinwoord: *sekjen*, zakje.

Seks, zes.

Wie hewwe seks bòn, wij hebben zes kinderen.

Op de klok: *'t ies seks oere*, 't is zes uur; *haalwe seks*, half zes.

'n ketier jòòr (oer) seksen, een kwartier vóór (over) zessen.

De sè_agde, de zesde. *'t Ies joo de sè_agde*

Maai-je, 't is vandaag de zesde Mei.

Ook: de *sechte*.

De sekse, een stuk land van zes pondemaat.

Sechtehaal of sekstehaal, zesdehalf.

† **Sekstig**, zestig. Zie: *sechtig*.

Seldsem, zeldzaam.

't Ies seldsem! 't Is zeldzaam.

Selwer, zilver.

'n Selweren örzer, een zilveren oor-ijzer.

'n Selweren rieng, een zilveren ring.

Góóld en selwer, goud en zilver.

'n Selwersmid, een zilversmid.

Sèm, zelf.

Iek hef 't sèm sii_and, ik heb 't zelf gezien.

Hir ies 'r sèm, hier is hij zelf.

Dòt gèét fansèm, dat gaat vanzelf.

Fan sèm! ook: natuurlijk!

„Doe mùst ek mei”. „*Fan sèm!*” Jij moet ook mee. Natuurlijk!

Sende, Zondag.

Sendes, des Zondags.

Sendese klaa_n, zondagse kleren.

Sent, cent.**Serke**, kerk.

De Graa_atskerke, de Grote Kerk.

'n Serke en toer, een kerk en toren.

Serkedòòr, kerkdeur.

Serkhòf, kerkhof.

Jèè binne nei serke tò, zij zijn naar de kerk (toe).

De Likje serke, de Gereformeerde Kerk.

Serkestééger, steeg langs de „*Likje serke*”.

Serkstreete, Kerkstraat.

Settel, ketel. Mv. *settels*.

De settel stédt òp 't fiir, de ketel staat op 't vuur.

Sich, zich.

Het woord is meer officieel dan het dagelijkse *him*.

Hie mùt sich ferbiende, óm . . . Hij moet zich verbinden, om . . .

Hie het hem besté_ad, hij heeft zich bezeerd.

Siefer, cijfer. Mv. *siefes*.**Sie-je**, naaien. Ook: *sii-je*.

Sieje, *siejde*, *siejd*; naaien, naaide, genaaid.

Siejster, naaister.

De siejster kómt mòdn bie uus tò sie-jen. De naaister komt morgen bij ons te naaien.

Sie-jen, naaiwerk.

Der leit mien siejen, daar ligt mijn naaiwerk.

Sieke, ademhaling.
De sieken sitte him fest, het ademen doet hem pijn.
 Ademhalen: *siekhêlje*.
Doe mûst dêpp siekhêlje, je moet diep ademen.

Sieker, † **siekerlik**, zeker.
't Ies sieker wiir; 't is zeker waar.
't Ies jimme siekerlik wôl bekend, 't is jullie zeker wel bekend.

Siel, 1°. ziel. Mv. *sielen*.
Die èd_ame siel, die arme bloed.
 — 2°. sluis.
Der lûdj 'n skip ien 'e siel, er lag een schip in de sluis.
Sieldörren, sluisdeuren.
Bie haigwetter hee-en de sieldörren 'n bulte tó liejen. Bij hoogwater hadden de sluisdeuren heel wat te lijden.
Sieldörrehôk, schuur met reserve-sluisdeuren.

Siele, zeilen.
Siele, sielde, sield; zeilen, zeilde, gezeild.
Sêen jem 's sielen, zie ze eens zeilen.
Hadsielen, hardzeilen.
Der ies hadsielen op 'e sêl fôdr Hielepen, er is hardzeilen op de zee vóór Hindeloopen.
 † 't *Sielesfôlk*, de zeevaarders.
't Sielesfôlk kôdm bie de hii_ast wûr tuus, het zeevolk kwam in de herfst weer tuis.

Sielroe_ade, Zijlroede, naam van een water in Hindeloopen.
De Sielroe_ade leit ti_acht, de Zijlroede is toegevroren.
 (Vroegere vestinggracht, toen de Klinten de verschansing waren).

Sien, zijn (bezittel. voornmw.).
Sien mem, zijn moeder.
 Zelfstandig gebruikt: *sienen*.
Dôt ies sienen, dat is het zijne.

Siene, 1°. zeen.
Iek ken die siene nádt biete, ik kan die zeen niet bijten.
 — 2°. zenuw. Mv. *sienen*.
Dôt geeng mie trôch iiren en sienen.
 Dat ging me door alles heen.

Sienk, zink.
'n Plaat sienk, een plaat zink.
Sienken, van zink.

Sienke, zinken.
Sienke, saink, soenken; zinken, zonk, gezonken.

Iizer sienkt ien 't wetter, ijzer zinkt in het water.
Der ies 'n arke soenken, daar is een woonschip gezonken.

Siepelse, cyprische.
Wie heww' 'n siepelse kat, wij hebben een cyprische kat.

Siir, zier.
 In de uitdrukking: *gin siir*.
Iek hef' r gin sier fan oerhê_alden, 't ies allegaer op. Ik heb er geen zier van overgehouden, 't is allemaal op.

Sierkebrêege, naam van een brug te Hindeloopen.

Siesóó, ziezo.
Siesóó, dôt ies ek wûr deent. Ziezo, dat is ook weer gedaan.

Sietj of **Sietje**, vrouwnaam.

Sii_alik, sierlijk.
Doe sógst 'r sii_alik uut, je ziet er sierlijk uit.

Siide, 1°. stofnaam: zijde.
Môdie siide, mooie zijde.
Siiden, zijden (stoffelijk adjectief).
'n Siiden kleéd, een zijden kleed.
 — 2°. lichaamsdeel: zij(de).
Piene ien 'e siide, pijn in de zij.

Siige, zijgen.
Dê 't hie dôt hê_ade, siigde hie só mar del. Toen hij het hoorde, zeeg hij zo maar neer.

Siktaaris, secretaris.
De búrgemester en de siktaaris, de burgemeester en de secretaris.
 Ook: *siktarijs*.

Simmel, zemel. Mv. *simmels*.

Sin, 1°. zin, gedachte.
't Wôl mie nádt ien 't sin kômme, 't wil me niet te binnen schieten.
 — 2°. opzet.
Hie het 't mei sin deent, hij heeft het met opzet gedaan.
 — 3°. wens, verlangen.
Dot géet mie rócht nei 't sin, dat gaat me goed naar de zin.

Singelier, merkwaardig.

Singenet, signet, handzegel.

Sinnig, nukkig.
'n Sinng bôn, een nukkig kind.

Sitdel, zitdag.

Sits, zekere kledingstof.

Sitte, zitten.
Sitte, seet, sitten; zitten zat, gezeten.
 Onv. Teg. tijd: *iek sit, doe sist, hie sit; wie, jimme, jêe sitte*. Beleefd, enkelvoud: *jie sitte*.
Sit je maklik op die stoe_al? Zit u gemakkelijk op die stoel?

Heeft ook de speciale betekenis van: gevangen zitten.

Hie het trèd jùr sitten. Hij heeft drie jaar „gezetten”.

Hó sit dót? Hoe zit dat?

Sizze, zeggen.

Sizze, see, seid; zeggen, zeide, gezegd.

Onv. Teg. tijd: *iek sis, doe seist, hie seit; wie sizze, jimme sizze, jèd sizze.*

Beleefd enk. *jie sizze.*

Sòst 't sizze? Zul je 't zeggen?

Sizzeres, zeg eens Kan ook geschreven worden: *siz 'r's.*

't Ies náát tò sizzen . . . , het is niet uit te spreken.

Náát óm sizzen jòòn, zie „jòòn”.

De eene seist d' óóre náát, de ene is niet zoals de andere.

Sjéés, sjees.

De boer wééd mei de sjéés nei de mörke tò. De boer was met de sjees naar de markt (toe).

Sjouw, zware dracht.

'n Heele sjouw! Een hele dracht!

Sjouwe, zeulen. *Kest 't wòl sjouwe?*

Kan je 't wel tillen, dragen?

Sjúú of **Sjuu**, jus, saus bij 't eten.

Skaa, schade.

't Ies tòt mien skaa, 't is tot mijn schade.

Skaai, puthaak.

De aamer oe_n 'e skaai, de emmer aan de puthaak (om water op te halen).

Ook: *skaaipút.*

Wúr ies de skaaipút? Waar is de puthaak?

Skaai-je, druk bewegingen maken.

Het bist-toe dèr oe_n 't skaaijen, wat

ben jij daar aan 't drukte maken.

Doe skaaist 'r raar ien óm, je werkt er raar in om.

Skaa_eles, schaloos, onnut.

De skippen kòòmen skaa_eles thuus, de schepen kwamen erg togetakeld thuis. (Roosjen).

Skaaljes (eigenlijk meervoud van *skaal-je*, schaal), schalen, n.l. weegschaal.

Doe múst 's óp 'e skaaljes, je moet eens op de weegschaal.

† **Skai**, soort. (Verouderd).

Dòt ies fan 't echte skai, dat is van het echte soort. (Eijkman, bl. 157).

Skaif, schaaf. Mv. *skaiwen.*

Skaiwje, schaven.

Skaiwje jin hooken 'r dò, schaaf die hoeken er af.

† **Skamei**, beschilderd bankje om in de hoge bedstede te klimmen.

Skammel, hoog voetstuk, om er kisten en kasten op te plaatsen. Mv. *skammels.*

Skande, schande.

't Ies skande, het is schande.

Skandeleseerje, beschadigen.

Skar, 1°. het recht om vier schapen aan de zeedijk te weiden (*skeepeskar*), of ook wel één koe of twee hokkelingen (*koðskar*).

Skarverhiiring. Dit recht werd ieder jaar verpacht; dan was er „skarverhiiring”.

— 2°. vis (platvis).

Mòðie skarren, sáán fòðr 'n kwatjen!

Mooie scharren, zeven voor een kwartje!

† **Skarmaai-je**, veel overhoop halen (Roosjen.).

Skat, **Skad**, schaduw. (Onzijdig!)

Bluuw het ien 't skat, blijf wat in de schaduw.

Skauwelspoe_n, schaaftspanders.

Dwaa_n jin skauwelspoe_n ien 'e kachel, doe die schaaftspanders in de kachel.

Skè_nhóóp, vuilnisbelt.

Dòt ies naa_nze meer goo fòðr, smiet 't mar óp 'e skè_nhóóp. Dat is nergens meer goed voor, gooi 't maar op de vuilnisbelt.

Ook: *skè_nbúlt.*

Skè_nhòk, ruimte voor vuilnis.

Skè_nspruuten, zomersproeten.

't Gesicht fòl skè_nspruuten, 't gelaat vol zomersproeten.

Skè_nspruutig, met zomersproeten bedekt.

Jó ies só skè_nspruutig, zij is zo „zomersproetig”.

Ook wel: *skè_nspruuterig.*

Skè_ntjen, groepje personen, dat samen wandelt. Steeds met de verkleiningsuitgang. Waarschijnlijk verkleinwoord van „schare”?

Der kóiert 'n skè_ntjen joenges de diek óm. Daar wandelt een troepje jongens de dijk langs.

Skè_ntlek, schort. Samentrekking uit *skè_ntteldook.*

Jó hee 'n boenten skè_ntlek fòðr, zij had een bonte boezelaar voor.

Skè_ntte, schoot.

Mei 'n lik bòn óp 'e skè_ntte, met een klein kind op de schoot.

Skééf, scheef.

De Hieleper toer stédt skééf, een meter seks en trietig uut 't laa. De Hindelooper toren staat scheef, één meter 36 uit het lood.

Skééle, verschillen.

Ook wel *skille* (zie aldaar).

Skeen, 1°. schoon, zindelijk.

Skeenmeikje, schoonmaken.

Jó ies skeen as de bráánd, zij is zindelijk als de brand.

— 2°. geheel, totaal.

Iek hef 't skeen fejetten, ik heb het geheel vergeten.

Skeep, schaap. Mv. *skeep*.

Skeep mólke, de schapen melken!

Skeepmóðlken, schapenmelk.

Het bistoe 'n skeep, wat ben jij een schaap (geringschattend).

Hó fuule skeep hè-je? Hoeveel schapen hebt u?

Skeepelómme, madeliefje.

Skeepehók, schapenhok (-stal).

Skeepegraauw, grijs sajet.

Skeepesees, schapekaas.

Skeere, scheren.

Iek müt mie jitte skeere, ik moet me nog scheren.

Skel, schel.

'n Skellen stemme, een schelle stem.

Skelde, schelden.

Skelde, skelde, skelden; schelden, schold, gescholden.

Jimme mütte náát skelde, e-nèm náát uutskelde. Jullie moet niet schelden, mekaar niet uitschelden.

Ook in de betekenis van knorren, brommen, een standje krijgen.

Jò het skelden kriege fan jerre jéér, zij heeft een standje gekregen van haar vader.

Skelling, geldswaarde van 30 cent.

Dòt kòðstet 'n skelling, dat kost 30 cent.

Skemje, schamen.

Skemje, skemme, skemme; schamen, schaamde, geschaamd.

Doe múst die skemje, je moet je schamen.

Skende, schenden.

Doe múst dis nieje taffel náát ddálik skende, je moet die nieuwe tafel niet dadelijk schenden.

Skep, hoeveelheid.

Hie hee 'n heele skep jiáld, hij had een hele boel geld.

Skeppe, scheppen.

Skep mar het fet óp, schep maar wat vet op.

Van der Kooy, Hindeloopen

Skerp, scherp.

Dòt mès ies skerp, dat mes is scherp.

't Ies pas sliepe, het is net geslepen.

Skettel, grendel. Mv. *skettels*.

Dwaa_n de skettel óp 'e dððr, doe de grendel op de deur.

† **Skeije**, ijsbaan.

Skeijefeijs (id.), baanvegen.

M'n reed dðð óm 'n priis

Op de skeije fan 't iis. (Uit: S. O. Roosjen, „Saing op 't iisfemaik, in 1838).

Men reed toen om een prijs

Op de baan van het ijs.

Ook verkort tot *skei*.

Hid pieke oer 'e skei, Hid prikte (met de prikslee) over de ijsbaan (Eijkman, bl. 158).

Skiáld, schuld. Mv. *skiálden*.

Hó graa_t ies mien skiáld bie jie? Hoe groot is mijn schuld bij u?

M'n müt sien skiálden betélje. Men moet zijn schuld betalen.

Hie sit oender 'e skiáld. Hij zit onder de schuld.

't Ies sien skiáld, het is zijn schuld.

Skiáldig, schuldig.

Doe bist mie nó jitte sáán góóne skiáldig. Je bent me nu nog zeven gulden schuldig.

Skie_{lik}, mettertijd, spoedig.

Skie_{lik} wól 'r uus náát eens meer oe_{ns}ðèn, spoedig wil hij ons niet eens meer aankijken.

Skiele, schil.

De skiele müt 'r òð, de schil moet er af.

Skielje, schillen.

Èð_{rpels} skielje, aardappelen schillen.

Skielje, skiele, skiele; schillen, schilde, geschild.

De jáán het de dð_{rpels} al skiele, de meid heeft de aardappels al geschild.

Skielig, scheel.

Dòt bòn sógt skielig, dat kind ziet scheel.

Skiemer, schemering.

Jèð sitte ien 'e skiemer, zij zitten bij een schemerlichtje.

't Wéé_d jitte ien 'e skiemer, de laampe wéé_d jitte náát óp. Het was nog in de schemering, (het schemeruur), de lamp was nog niet op.

Skiemerje, schemeren.

't Skiemere jitte, het schemerde nog.

Wie sitte het bie e-nèm tó skiemerjen, wij zitten wat bij elkaar te „schemeren”.

Skiemerje, skiemere, skiemere; schemeren, schemerde, geschemerd. Skiemerii_{and}, schemeravond.

Skien, schijn.
De dōōr kōōm òp, ien skien wōl traig.
De deur kwam open, in schijn wel traag (Uit „Houmanhou”).

Skiene, 1°. scheen (lichaamsdeel).
'n Blaauwen skiene, een blauwe scheen.
— 2°. als werkwoord: schijnen.
De sōōne skient, de zon schijnt.
't Skient wōl, òf 't riene sōl, 't schijnt wel, of het zal regenen.

Skienke, schenken.
Skienke, skaink, skoenken; schenken, schonk, geschonken.
Ienskienke, inschenken.
Mem skaink mie het kōfje ien. Moeder schonk me wat koffie in.

Schienkel, schenkel. Mv. *skienkels*.

Skiepie, in de uitdrukking: *ki_ald skiepie*, kou vatten.
Skiepie, skiepe, skiepe.
Iek heft dēr skiepe, ik heb 't daar opgedaan.

Skiir, grijs.
Skiire eel, schieraal.

Skiire, schaar. Mv. *skiiren*.
Wūr ies de skiire? Waar is de schaar?
De skiireslieper mūt de skiire sliēpie.
De scharensliēp moet de schaar slijpen.

Skitte, schiften, sorteren.
Iek mūt 't 's dēwen skitte, ik moet het eens even schiften, sorteren.

Skik, genoeg.
Het hee-en wie 'n skik, wat hadden wij een plezier!

† **Skik ē_anle**, gaffelstok om droogstokken omhoog te brengen.

Skikke, schikken, passen.
Skikt 't, dōt wie dēwen kōōme? Past het, dat we even komen? (op bezoek).

Skil, fijne schelpen.
Oe_n 't strāānd ies sādān en skil, aan 't strand is zand en fijn schelpgruis.

Schilder, schilder. Mv. *skildes*.
Schilderje, schilderen.
Schilderje, skildere, skildere; schilderen, schilderde, geschilderd.
Wāā het dōt skildere? Wie heeft dat geschilderd?
Schilderij, schilderij.
Schilderijlist, schilderijlijst.

Skilfer, schilfer.

Skille, 1°. schelen.
Het skilt die? Wat scheelt je?
't Skilt 'n bālte, het scheelt heel veel.
— 2°. bel. Mv. *skillen*.
De skille ien 'e wienkel gēēt, as 'r een kōmt. De bel in de winkel gaat, als er iemand komt.
Skilje, aanbellen.

Skimmel, schimmel.
Skimmelje, schimmelen (werkw.).

Skip, schip. Mv. *skippen*.
Skipper, schipper. Mv. skippes.
De skipper gēēt mei sien skip oender 'e brēēge trōch. De schipper gaat met zijn schip onder de brug door.
Skipfāāt, scheepvaart.

Skōbhe, schub. Mv. *skōbben*.
De skōbben mūtē dē_ast fan de fisk, de schubben moeten eerst van de vis.

Skōbje, jeuken.
Het skōbbet die joenge, wat jeukt die jongen zich.

Skōdje, schudden.
Skōdje, skōdde, skōdde; schudden, schudde, geschud.
Iek skōdde him òm raak henne en wūr, ik schudde hem flink heen en weer.

Skōdkōpje, hoofdschudden.
Skōdkōpje, skōdkōppe, skōdkōppe; hoofdschudden, hoofdschudde, met het hoofd geschud.
Hie skōdkōppe mar en see niks, hij schudde zijn hoofd maar en zei niets.

Skoe_ale, school.
De bōn gaa_n nei skoe_ale, de kinderen gaan naar school.
Kōōme de ē_alsten mōōns uut 'e skoe_a-le wei,
Jin briēnge ek nāāt juule goe_eds mei.
Jin roope allegaar:
„Mem, ies 't ieten klaar?”
Komen de oudsten 's morgens uit de school,
Die brengen ook niet veel goeds mee.
Die roepen allemaal:
„Moe, is het eten klaar?”
(Uit een Hindelooper bruiloftszang).
van S. O. Roosjen.
Skoe_alestēēger, straat langs de openbare school.

Skoe_n, schoen. Mv. ook *skoe_n*.
'n Paar nieje skoe_n, een paar nieuwe schoenen.

Skoenken, lendenen.
Hie het piene ien 'e skoenken, hij heeft pijn in de lendenen.

Skoe_nlapper, kapel met gekleurde vleugels.

Kest die skoe_enlapper wól fange?
Kun je die kapel wel vangen?

Skoe_ere, schuur. Mv. *skoe_eren*.
Skoe_erdörren, schuurdeuren.
Der ies 'n skoe_ere òðband, er is een schuur afgebrand.

Skoer, scheur. Mv. *skoeren*.
Der ies 'n skoer ien 't iis, ti_acht bie de skoe_ere. Er is een scheur in 't ijs, dicht bij de schuur.

Skoere, scheuren (werkwoord).
Skoere, skoede, skoed; scheuren, scheurde, gescheurd.
Stikken skoere, stuk scheuren.
Wúr ies de breek? Iek hef 'm stikken skoed. Waar is de brief? Ik heb hem verscheurd.
Náát 'r só oe_n óm skoere, niet er zo aan om trekken.

Skoerje, schuren (werkw.).
Skoerje, skoere, skoere; schuren, schuurde, geschuurd.
Droegskoerje, droog schuren.

Skoeskòðter, glazenmaker (insekt). Mv. *skoeskòðtes*.
Op heete sómmerdèègen flèene 'r skoeskòðtes. Op hete zomerdagen vliegen er glazenmakers.

† **Skótfelje** of **skòðterje**, waggelend lopen (Roosjen).

Skóft, poos. (onzijdig).
Nei 'n heel skóft kòòm 'r wúróm. Na een hele poos kwam hij terug.

Skóftig, bang.
Hie wáád skóftig, hie wo_ed graig fút. Hij werd bang, hij wou graag weg.

Skòlle, schol. Mv. *skòllen*.
Wöi-je ek het mòðie skòlle fan mie kaipje? Wil je ook wat mooie schol van me kopen?

Skóm, schuim.
Der ies skóm óp 't seepsòp, er is schuim op het zeepsop.
Skómje, schuimen.
Skómje, skómme, skómme; schuimen, schuimde, geschuimd.
Het skómme die seep! Wat schuimt die zeep!

Skòði-je, bedelen.
Skòði-je, skòðide, skòðid; bedelen, bedelde, gebedeld.
Wúr hest döt ópskòðid? Waar heb je dat opgebedeld?

Skóólder, schouder. Mv. *skóóldes*.
De skóóldes 'r mar oender, de schouders er maar onder!

't Geweer óp skóólder! Op schouder 't geweer!

Skóóldesblòd, schouderblad.

† **Skòðterje**, steunend lopen.
Hie skòðtre bie de paalen langs, hij liep steunend langs de palen (Roosjen, zie Leopold III, bl. 218).

Skóppe, schoppen.
Skóppe, skóppe, skópt; schoppen, schopte, geschopt.
Hááld óp jan skóppen, houd op te schoppen.
Sò 'k er die uut skóppe? Zal ik er je uit schoppen?

Skör, schor, hees.
Hie ies só skör, döt m'n ken him náát je-staan. Hij is zo hees, dat men hem niet kan verstaan.

Skòstin, schoorsteen. Mv. *skòstins*.
'n Haige skòstin óp 'e febriek, een hoge schoorsteen op de fabriek.
Skòstinbráánd, schoorsteenbrand.
Skòstinjèeger, schoorsteenveger.

Skòt (onz.), wand.
Sòt 't tji_an 't skòt oe_n, zet het tegen de wand (aan).
Bòdskòt, de wand vóór de bedsteden.

Skòtse, ijsschots. Mv. *skòtsen*.
't Iis ien 'e Iendiek leit ien graa_ete skòtsen, het ijs in de Indijk ligt in grote schotsen.
Ook wel *skòsse*.

Skraal, mager.
Doe sógst 'r mar skraal uut, je ziet er maar mager uit.

Skrabje, schrabben.
Skrabbesmòs, mes om te schrabben.

Skráänder, schrande.

Skraig, ter nauwernood.
Hie ies skraig twientig jier, hij is pas twintig jaar.

Skram, schram.
Skramme, schrammen.
Iek hè mie skramd, ik heb me geschramd.

† **Skreen**, kastje voor kleingoed; geschilderd of ook in gebeeldhouwd eiken; staande op twee z.g. „*skamels*” (zie aldaar).

Skrees, grutto (zangvogel).

Skreeuwe, schreeuwen.
Skreeuwe, skreeuwe, skreeuw; schreeuwen, schreeuwde, geschreeud
Náát só skreeuwe! Niet zo schreeuwen!
Hááld die 's stòl tò skreeuwen! Houd je eens stil te schreeuwen!

Skreppe, 1°. met korte halen schaat-senrijden.

Die joenge ken al áádig skreppe, die jongen kan al aardige haaltjes maken. — 2°. arbeiden.

Jó wief ies altiet oe_n 't skreppen, die vrouw is altijd druk aan 't werk.

Vandaar: *skrepskúttel* (eigenlijk: „schrepschotel”), een vrouw, die haastig haar werk afdoet.

Skriebóó_d, ouderwetsch schoolbord, om de boeken in te dragen; later dienend, om prenten te bewaren. Waarschijnlijk van *skriew-bóó_d*, schrijfbord.

Skrienkel, schenkel, been.

Het het dót bòn tónne skrienkels, wat heeft dat kind dunne beenen.

Skriewe, schrijven.

Skriewerii, schrijfgereedschap.

Skriewepenne, schrijven.

Skriewe, *skriewde*, *skrii_{nd}*; schrijven, schreef, geschreven.

Ook *skruuwe* (zie aldaar).

Skrift, 1°. schrijfboek, cahier. In deze betekenis onzijdig.

Jòdn mie dót skrift 'r 's, geef mij dat cahier eens.

— 2°. de Heilige Schrift. In dit geval vrouwelijk.

West-toe wòl, het de Skrift derfan seit?
Weet jij wel, wat de Schrift daarvan zegt?

Skrik, 1°. schrik.

Hie wááð bleek fan 'e skrik, hij werd bleek van de schrik.

— 2°. noten kraken.

De joenges roope òp streete: „Skrik, skrik, nuute fan piki!” De jongens roepen op straat: „noten kraken, noot van peki!”

Skrikke, schrikken.

Skrikke, *skrikte*, *skrikt*; schrikten, schrok, geschrokken.

Iek skrikte 'r fan, ik schrok er van.

Skróbje, schrobben.

Skróbje, *skróbbe*, *skróbbe*; schrobben, schrobde, geschrobd.

Jó skróbbe de streete, zij schrobde de straat.

Streetskróbje, de straat schrobben.

Skroe_i, schroef. Mv. *skroe_{wen}*.

Hier van ook het werkwoord *skroowe* of *skroe_{we}*.

Hie het 't fest skroowd, hij heeft 't vast geschroefd.

Skroe_i-je, schroeien.

Het skroe_it hir? Wat schroeit hier?

Skròkje, schrokken bij het eten.

Skròpsèège, schrobzaag.

Skrut_{tel}, angstig, bang.

Het sógst-toe skrut_{tel} óm die henne, wat zie je angstig om je heen.

Skruuwe, schrijven. Ook *skriewe* (z. ald.).

Skruuwe, *skruuwde*, *skrii_{nd}*; schrijven, schreef, geschreven.

Hie ken jitte náát skruuwe, hij kan nog niet schrijven.

Iek hef 't ópskrii_{nd}. Ik heb het opgeschreven.

Skúlpe, schelp.

Skúnme_{kker}, schoenmaker.

Skútlek (de *e* toonloos als de *i* in monnik), vaatdoek. Eigenlijk een samen-trekking uit: *skúttel-dook*, schotel-dook. Mv. *skútleken*.

Een weeten skútlek, een natte vaatdoek.

Doe múst die skútlek uutwrienge, je moet de vaatdoek uitknippen.

Skúttel, schotel.

Skúttelbank, aanrecht.

Skúttelweske, vaten wassen.

Skuufraim_t, een raam, dat opgeschoven kan worden.

Skuulenburg, contributiehuis van het waterschap, tussen Hindeloopen en Molkwerum.

Skuute, schuit.

Hie jat mei 'n skuute, hij vaart met een schuit.

Skuu-we, schuiven.

Skuuf 't hir 's ééwen henne, schuif 't hier eens even heen.

Slaa_t, sloot. Mv. *slaa_{ten}*.

Ien 'e slaa_t, in de sloot.

Jó het ien 'e slaa_t sitten, zij heeft in de sloot gezeten.

Der sit 'n boe_i fisk ien die slaa_t, er zit veel vis in die sloot.

Fal náát ien 'e slaa_t, val niet in de sloot.

Slaa_tswal, slootkant.

Slaa_tswetter, slootwater.

Slaa_{je}, grote houten hamer, om paaltjes in de grond te slaan. Mv. *slaa_{jen}*.

Slaa_n, slaan.

Slaa_n, *sloog*, *sliend*; slaan, sloeg, geslagen.

Hie het jer sliend, hij heeft haar geslagen.

Waa sloog die? Wie sloeg je?

Waa sloogst-toe? Wien sloeg je?

Onv. Teg. tijd: *iek slaa_n*, *doe slagst*,

hie slagt; wie, jimme, jèè slaa_n(e).
Beleefd: enkelvoud: *jie slaa_n(e).*

Doe slagst jer náát, hir! Je slaat haar niet, hoor!

De klókke slagt, de klok slaat.

Slaaperdiek, naam van de dijk tussen Workum en Koudum.

Slaa_t, Sloten.

Slab, servet voor kinderen. Mv. *slabben*.

Éé_{st} de slabben fòòr, bòn!

Eerst de slabbetjes voor, kinderen!

Ook wel: „slabdook”.

Slachter, slager.

Helje 's het fan 'e slachter, haal eens wat van den slager.

Slachtje, slachten.

Jèè slachtje 'n barg; zij slachten een varken.

Slachtje, slachtte, slachte; slachten, slachtte, geslacht.

Hie het 'n koè slachte, hij heeft een koe geslacht.

Slag, 1°. rondwandeling door de plaats.

Gaan je mei „'n slag óm?” Ga je mee omlopen? Hierbij volgen mannen en jongens één bepaalde richting, vrouwen en meisjes de tegengestelde. (De joengesslag en de fââneslag). Mv. *slaggen*.

Wie bin trèè slaggen óm boerren west, wij hebben drie rondwandelingen door de stad gedaan.

— 2°. slag, klap.

De man joog him 'n slag, de man gaf hem een slag.

— 3°. slag van een uurwerk.

Bie de tródde slag fan 'e toer, bij de derde slag van de torenklok.

Slagje, slagen, gelukken.

Slagje, slagge, slagge; slagen, slaagde, geslaagd.

Vooraf in verbinding met willen: *'t wòl mie náát slagje*, 't wil me niet gelukken.

't Slagge mie náát, 't lukte me niet.

Slaf, slaaf. Mv. *slaiwen*.

Slaiwje, slaven (werkw.).

Jèè slaiwje 'n heele dei, zij slaven een hele dag.

Slakke, slak. Mv. *slakken*.

Doe mekkest fan 'n slakke 'n óólje-fant, jij maakt van een slak een olifant. (Nederlands: van een mug); jij overdrijft.

Slanterje, zijn kleren bij het eten vuil maken op de borst.

Tegen een kind: *doe múst náát só slanterje bie 't ieten*. Vrij weergegeven: jet moet geen druppels of kruimels op je

kleeren laten vallen; niet morsen. Ook *beslanterje*: *doe hest die beslantere*. (reflexief).

'n Slanter: een stuk, dat op de kleeren is blijven zitten.

Slanterje, slantere, slantere.

Slap, slap.

Iek lakke mie slap, ik lachte me slap.

Slap, slapper, slapst.

Slappentaai; lange, tengere jongman.

Slatte, uitdiepen (van een sloot).

Slatmódder; de aarde, die uit de sloot opgehaald wordt bij het uitdiepen.

Slééf, scheplepel. Mv. *slééwen*.

Mem skept 't sòp òp mei 'n slééf, moeder schept de roep op met een schep-lepel.

Sléépe, 1°. slepen.

Sléépe, sléépte, sléépt; slepen, sleepte, gesleept.

Kest 't 'r wòl henne sléépe? Kan je 't er wel heen slepen?

— 2°. slofferig lopen, op sloffen of te grote schoenen.

Het sléépst toch! Bin dien skoe_n die tó graa_t? Wat slof je toch; ben de schoenen je te groot?

Sleepe, slapen.

Sleepe, slópte, slópt; slapen, sliep, geslapen.

Iek koo náát sleepe, ik kon niet slapen.

Het hest lang slópt; wat heb je lang geslapen!

Langsleeper, langslaper.

Sleeperig, slaperig.

't Lik bòn ies sleeperig, de kleine is slaperig.

Náát só sleeperig uut dien aigen sèèn! Niet zo slaperig uit je ogen zien!

Sleeuw, dromerig, onnozel.

'n Sleeuw fâân, een onnozel meisje. Dikwijls in verband met *tútte* (zie ald.)

Sle-miir, lang, dun persoon.

Het 'n langen sle-miir ies dôt, wat een lange vent is dat.

Slet, dweil. Mv. *sletten*.

Ook *dweél* is gebruikelijk.

Hangje 't slet oer de stekkel tó droegjen. Hang de dweil over de schutting te drogen.

Ook scheldnaam voor een vrouw.

Meikje döst fút kómst, slet! Maak, dat je weg komt, meid!

Sliekslakje, lopen in te ruime schoenen.

Sliem, slijm. Ook wel: *sliemen*.

Hie spiejt; allegaa sliemen! Hij braakt; allemaal slijm!

Slienger, slinger.

De slienger fan 'e klókke, de slinger van de klok.

Sliengerje, slinger.

Sliengerslag; „*Doe dweist 't mei 'n sliengerslag*”, je doet het nonchalant, slordig.

Sliepje, slijpen.

Dòt mós ies stoemp, 't mût sliepe wódde. Dat mes is stomp, 't moet geslepen worden.

Sliepje, sliepe, sliepe; slijpen, sleep, geslepen.

Skiïresliep, scharensleep.

Sliete, slijten: 1°. in de zin van verliezen, minder worden, achteruitgaan. Ook wel *òòsliete*, afslijten.

Het sliet die broek òp 'e knibbels, wat slijt die broek op de knieën.

— 2°. in de zin van: in het klein verkopen.

De slietes fekaipje 't oe_n'e dörren, de slijters verkopen 't aan de deuren.
Jie krieje 't jòdr slietesjald, u krijgt het voor slijtersgeld, dus met korting.

Vandaar ook in overdrachtelijke zin:
Hie koo sien praatjes nádt oe_n mie sliete, hij kon zijn praatjes niet aan mij kwijt.

Slietkje, sleetjerijden.

De bòn bin bie de diék oe_n't slietkjen. De kinderen zijn bij de dijk aan het sleetjevaren.

Slietsel, boorlint.

De siejster het dòt mei slietsel óm-bóóde. De naaister heeft dat met boorlint omgeboord.

Sliide, slede. Mv. *sliiden*.

Pieksliide, prikslee.

Hiengstesliide, arreslee.

Ek soog m'n dèd al riiden

Mei módie hiengstesliiden. (Uit Roosjen, Saing op 't iisfemaik in 1838).

Ook zag men toen al rijden.

Met mooie arresleden.

Slik, slijk.**Slikje**, slikken.

Slikje, slikke, slikke; slikken, slikte, geslikt.

Doe múst die pille ienslikje, je moet die pil inslikken.

Hest 't al ienslikke? Heb je 't al ingeslikt?

't Slikjen dweist him seer, het slikken doet hem pijn.

Slim, 1°. slim.

Doe hest 't slim oerleid, je hebt 't slim overlegd.

— 2°. zeer ,erg.

Hie ies slim sèèk, hij is erg ziek.

Éé_{st} jòon en den wúrómnimme ies slimmer as 'n deef. Eerst geven en dan terugnemen is erger dan een dief.

— 3°. moeilijk.

Dòt ies 'n slim wòrk, dat is een moeilijk werk.

Slócht, effen.

Meikje de baan het slócht. Maak de baan wat effen.

Slóchtje, effenen.

Sloë_g, 1°. slaperig.

Iek wòd sloë_g, iek gaa_n òp bòd. Ik word slaperig, ik ga te bed.

— 2°. suf, dromerig; in ongunstige betekenis.

Sloë_get; sufferd, dromer.

Sógst dòt nádt, sloë_get? Zie je dat niet, sufferd?

Sloë_gje, sluimeren.

Féé_r sloë_get ééwen ien 'e stoe_l, vader sluimert even in de stoel.

Sloekfuul, in 't verborgen, in 't geniep.

Dòt het 'r sloekfuul oe_nleid.

Dat heeft hij listig aangelegd.

Hie kòdm 'r sloekfuul oe_n. Hij kwam er in 't verborgen aan.

Sloemp, in de uitdrukking: *de hōzen òp 'e sloemp*, de kousen los en ruim om het heen.**Sloepe**, sluipen.

Sloepe, sloepte, sloept; sluipen, sloop, geslopen.

Hie ies 'r ien sloept, hij is naar binnen geslopen.

Sloere, uit sleur nalaten.

't Kómt ien 'e sloer; 't wordt vergeeten, verzuimd.

Sló_fje, sloffend lopen.

Waa sló_ffet der bie de tróppen òp? Wie sloft daar de trap op?

Slókke, slikken.

Kest nádt slókke? Kan je niet slikken?

Echter is ook *slikje* gebruikelijk. *Slókke* wil zeggen: de slikbeweging maken; *slikje* betekent meer iets inslikken (*ienslikje*). Zie *slikje*.

Slóóí (onz.), arme vrouw.

Jóó_n 't èè_rme slóóí het, geef de arme vrouw wat.

Slóóí-je, tegen lagere prijzen verkopen.

Die wienkelman mût altiet slóóíje, die

winkelier verkoopt altijd beneden de prijs.

Slóóp, sloop. Mv. *slóópen*.
Kessenslóóp, kussensloop.
Dwaa_n 'n skeen slóóp óm 't kessen, doe een schoon sloop om het kussen.

Slóópe, slopen.
Slóópe, slóópte, slóópt; slopen, sloopte, gesloopt.
Hie slóópte dót dálde huus, hij sloopte dat oude huis.

Slórm, grote kwajongen.
Dót ies só'n graa_{en}en slórm, dat is zo'n groote kwakongen.

Slót, 1°. herenhuis der familie Nauta, aan de Indijk; nu stadhuis.
 — 2°. slot.
Dwaa_n de dódor óp slót, doe de deur op slot.
 — 3°. samenhang.
Dót gedicht het slót noch sin, dat gedicht heeft samenhang noch zin.

Sluute, sluiten.
Sluute, sluute, sluuten; sluiten, sloot, gesloten.
 Speciaal de deur des avonds op slot doen.
Hè j' al sluuten? Heb je al gesloten?
Sluutkoer, hengselmand.
Sluutrieng, sleutelring.

Smachtje, 1°. het Ned. smachten.
Smachtje, smachte, smachte; smachten, smachte, gesmacht.
Jó smachtet fan tód_ast, zij smacht van dorst.
 Ook: *fe-smachtje*.
 — 2°. smakken met de lippen, bij het eten.
Doe múst bie 't ieten náát só smachtje, je moet bij het eten niet zo smakken.

Smaik, smaak.

Smak, menigte.
'n Heelen smak, een hele menigte.

Smé_alte, smelten.
Smé_alte, smólt, smóltten; smelten, smolt, gesmolten.
't Iis smé_alt fan 'e warmte, het ijs smelt van de warmte.

Sméé_alap, smeerlap.

Smééke, smeken.

Smeikje, smaken.
Smeikje, smekke, smekke; smaken, smaakte, gesmaakt.
Het 't jie het smekke? Heeft het u wat gesmaakt?

Smette, smetten (werkvw.).
As 't smet, dwaa_n 'r den het poeier óp. Als het smet, doe er dan wat poeder op.

Smiete, gooien, smijten.
Smiete, smee, smieten; gooien, gooi-de, gegooide.
Iek smee 't del, ik gooide het neer.
Hie het 't der del smieten, hij heeft 't daar neer gegooide.

Smitte, smederij. Mv. *smitten*.
Wúr bist west? Ien 'e smitte. Waar ben je geweest? In de smederij.
 Ook *smitterii*.

† **Smoe_eger**, stookplaats.

Smoe_ek, warm, behagelijk, tochtvrij.
't Sit hir lekker smoe_ek ien 't kaime-tjen, het zit hier lekker in het kamertje.

Smoe_el; muil, smoel.
Hááld dien smoe_el, houd je mond.

Smoere, 1°. stikken.
Hie smoe_ede hest ien dót stik flesk; hij stikte haast in dat stuk vlees.
 — 2°. worgen. (in de straattaal).
Sò 'k die smoere? Zal ik je worgen?

Smòl, smal.
Smòl, smòller, smòlst.
Het bin jie smòl ien 't gesicht! Wat is u smal in 't gezicht!
'n Smòl oen-gelók, een klein ongeluk.

Smóóke, roken.
Het bin-j' me hir oe_n 't smóóken, wat ben jullie hier aan het roken!

Smòòr, gestold vet.
'n Haal poend smòòr, een half pond vet.

Smòòrig, smerig, vuil.
Het ies dót bòn smòòrig ien 't gesicht!
 Wat is dat kind vuil in het gezicht!

† **Smòòrmògge**, doofpot (bij Roosjen).

Smòrrre, smeren.
Jie mútte 'r het seepe óp smòrrre, u moet er wat zeep op smeren.

Smóts, moes, vla.
Appelsmóts, appelmoes.
Kruusbeismóts, kruisbessenvla.
Smúúle, smeulen.

Snaater, snater.
Hááld dien snaater, hou je mond!

Snaauwe, snauwen.
Hie snaauwe mie mar ód, hij snauwde me maar af.

Snéé, sneeuw.
Snééman, sneeuwman.
Snééjeije, „sneeuwjagen”.
Snéébal, sneeuwbal.
Snéébalje, sneeuwballen gooien.

Snéés, snees (20 eieren).
'n Snéés aaien, een snees eieren.
'n Haal snees, tien eieren.

Sni_at, straal water of andere vloeistof.
Verkleinwoord: *sni_atjen*.

Der kòdm mie 'n sni_at mòdiken oer de klaa_n. Er kwam me een straal melk over de kleren.

Het meervoud „*sni_atjes*” ook voor het bij storm over de zeepalen opspattende water; een kindervermaak voor de jongens.

Joenges, gaa_n jimme mei? der bin wùr sni_atjes efter 'e diek! Jongens, ga jullie mee? het zeewater spat weer over de palen achter de dijk.

Werkwoord: *sni_atte*, spatten.

Snieje, 1°. snijden.

Snieje, sniejde, sniejd; snijden, sneed, gesneden.

Iek hef er mie mei ien 'e fienger sniejd, ik heb er mij mee in de vinger gesneden; (fig.): ik heb er mij ongenoege door op de hals gehaald.

— 2°. sneeuwen.

Het sniejt 't, wat sneeuwt het!

't Het de heele naa_{te} sniejd, het heeft de hele nacht gesneeuwd.

Sniepsnaaren, waardeloze dingen.

Sni_ind, Zaterdag.

Snikke, schuit. Mv. *snikken*. Vooral woonschip.

Hie wennet ien 'n snikke (of arke), hij woont in een woonschip.

Snits, Sneek.

Mei de Snitser búú_atman, met de Sneker beurtman.

Snitser mörke, Sneker kermis.

Snóbje, snoepen.

Hir ies 'n sent, die meist jesnóbje. Hier is een cent, die mag je versnoepen.

Snóbje, snóbbe, snóbbe; snoepen, snoepte, gesnoept.

Snoë, snuif.

Snoëwe, snuif gebruiken.

Snoe_i-je, snoeien.

Jèè sòlle de baimen snoe_i-je, zij zullen de bomen snoeien.

Snóód, vindingrijk, schrande.

Dò 's wòl snóód, dat is wel schrande.

Snótte, slijmafscheiding uit de neus.

Gebruikt in: *só glòd as snótte*, erg glad.

Snúr, lus.

Meikje ééwen 'n snúr ien 't touw, maak even een lus in het touw.

Snúrkje, snorken, ronken.

Snúrkje, snúrke, snúrke; snorken, snorkte, gesnorkt.

„Hè 'k slòpt?” „Nó, doe hest wòl 'n

oere snúrke.” Heb ik geslapen? Nu, je hebt wel een uur gesnorkt.

Snúúpe, speuren.

Snúúpe, snúúpte, snúúpt; speuren, speurde, gespeurd.

Doe múst der 's ééwen roendsnúúpe, je moet daar eens even speuren.

Snuute, snuiten.

Snuute, snuute, snuuten; snuiten, snoot, gesnoten.

Iek snuute mie de nòds, ik snoot me de neus.

Snuut, snuit. Mv. *snuuten*.

De barg müt 'n rieng ien 'e snuut, het varken moet een ring in de snuit.

'n Snuutslag, een scherpe berisping.

Snuu-we, snuiven.

Snuu-we, snuuw-de, snuuw-d; snuiven, snoof, gesnoven.

Jó ies buuten kennis; leet jer 's roekesgoe_d snuu-we. Zij is buiten kennis; laat haar eens eau de cologne snuiven.

Snuu-wer, inspannende loop bij harde tegenwind.

Dòt ies 'n snuu-wer ien 'e wiend òp, dat is een inspanning tegen de wind in.

Só, zó. (bijwoord).

Hó dweist dòt? Iek dwaa_n 't só.

Hoe doe je dat? Ik doe het zó.

Náát só skreeuwe! Niet zo schreeuwen.

Hie ies só dai_f as 'n snip, hij is zo doof als een snip.

En só, en zo voorts.

Sóbje, zuigen, sabbelen.

Sóbje, sóbbe, sóbbe; sabbelen, sabbelde, gesabbeld.

Dòt bòn het 'r òp óm sóbbe, dat kind heeft er op om gesabbeld.

Sóbbet; dot, om zuigelingen te sussen.

Sódwaa_nde, zodoende.

Soë_g, zeug.

Soë_{ge}, zuigen.

Soë_{ge}, soë_{gde}, soë_{gd}; zuigen, zoog, gezogen.

Soë_{ger}, zuiger (b.v. van een pomp).

Soe_zje, suizen.

't Soe_zet mie ien 't hádd, het suist me in het hoofd.

Soeker, suiker.

Wò-j' ek het soeker ien 'e téé? Wil u ook wat suiker in de thee?

'n Soeker-twuubak, een beschuit met suiker.

Só sweet as soeker, zo zoet als suiker.

Soekerdie_{ng}, suikergebak.

Soekergoe_d, suikergoed.
Soekerpöt, suikerpot.
Soekerei, cichorei (suikerei).
Soende, zonde.
Föi, föi, 't ies soende; foei, foei, 't is zonde.
Soender, zonder.
Mei of soender soeker? Met of zonder suiker? Soms *mei soender: téé mei soender soeker*, thee zonder suiker.
Soenge, zingen.
Soenge, saing, soengd; zingen, zong, gezongen.
 Zelfstandig: *soengen*.
Só'k soengen! Zulk zingen!
Wie mütte 's 'n fersjen soenge, wij moeten eens een versje zingen.
Soent, sedert.
Iek hef him nádt wúr sii_and, soent 'r nei Amsterdam ginzen ies. Ik heb hem niet weer gezien, sedert hij naar Amsterdam is gegaan.
Soepe, 1°. karnemelk.
Soepenbrüi, karnemelkspap.
 — 2°. (werkwoord:) zuipen.
Ien 'e herberg sitte ze mar tó soepen, in de herberg zitten ze maar te zuipen.
Soepe, soepte, soept; zuipen, zoop, gezopen.
Hie soept só, hij is zo aan de drank!
Soeplappe, dronkenlap.
Soer, zuur.
Só soer as ittik, zo zuur als azijn.
Het sógst-toe soer, wat kijk je zuur.
'n Soerappel, een zure appel.
Soerkóól, zuurkool.
Sókke, zulke.
Sókke joenges wölle graig de wrááld ien. Zulke jongens willen graag de wereld in.
 Voor het enkelvoud is het in het mannel. en vrouwel.: *sók 'n*; in het onzijdig: *sók en sók 'n*.
Sók 'n joenge, sók 'n mem, sók 'n bôn, maar voor stofnaam: *sók: sók wetter*.
Sóks, zulke.
Ien die wienkel hê-ze niálen, spê_alden sn sóks. In die winkel hebben zij naalden, spelden en zulke artikelen.
Sólde of **söldigste**, zelfde.
De sólde dei ies 'r stóónd, de zelfde dag is zij gestorven.
't Wée_a de söldigste man, die ek bie jie west ies. Het was de zelfde man, die ook bij u geweest is.
 Ook: *de söldige*.
Sölle, zool. Mv. *söllen*.
Nieje söllen en hakken oender 'e

skoe_n. Nieuwe zolen en hakken onder de schoenen.
Sölle, zullen.
Sölle, soê_ad, söllen; zullen, zou, gezuld.
Wie sölle ééwen waa_etje, wij zullen even wachten.
Hie hee 't nádt dwaa_n söllen, hij had het niet zullen doen.
Iek sól die! (met nadruk op sól). Ik zal je straffen.
Sómmer, zomer. *Sómmerdei*, zomerdag.
Sónne, zon.
Ien 'e sómmer stéét de sönne haig.
 In de zomer staat de zon hoog.
De sönne ies jitte nádt op, de zon is nog niet op.
 Verkleinwoord: *sóntjen*.
't Sóntjen ies 'r bie, het zonnetje is er bij.
Sónnig, zonnig. *'t Ies mòòì sónnig weer*, het is mooi zonnig weer.
Sóò, zoo (tussenwerpsel).
Sóò, wée_a dòt só! Zo, was dat zó?
Ho géét 't mei jie? *Iek bin wúr better*.
Sóò! Hoe gaat het met u? Ik ben weer beter. Zo!
Sòò, hoeveelheid. Afkorting van *sòò_et*.
'n Heelen sòò, 'n graa_eten sòò; een hele boel, een grote hoeveelheid. (Zie: *sòò_etjen*).
Sóò_ate, soort. Mv. *sóò_aten*.
Jòòn mie der mar fan, dòt ies de beste sóò_ate. Geef me daar maar van, dat is de beste soort.
Sóò_at in de uitdrukking: *hie ies 'n raar sóò_at*, hij is een raar sinjeur.
Sòò_atjen, zoodje. Mv. *sòò_atjes*.
 Heeft niet louter een ongunstige betekenis, zoals in 't Nederlands. Verkleinw. van *sòò* (zie *sòò*).
'n Mòòì sòò_atjen fisk, een mooi zoodje vis.
'n Mòòì sòò_atjen ji_ald, mooi wat geld.
„'n Lekker sòò_atjen fenii_and bie de èè_arpels”, *see dááld Áltjen, en jó deeg de skeepmòòlken op 'e pankook*. „een lekker hapje vanavond bij de aard-appels”, zei oude Aaltje, en zij deed de schapemelk op de pannekoek.
Sòòl, 1°. zool. Mv. *söllen*.
Söllen en hakken oender 'e skoe_n sötte leete, zolen en hakken onder de schoenen laten zetten.
 — 2°. *'t Sòò_el*, de haven van Workum.
Sóólder, zolder.
Ds túrf sit òp sóólder, de turf zit op zolder.

† **Sóóldertjen**, voetstuk om er verschillende antieke meubelen op te plaatsen (zoals kastje, wieg, enz.); meestal bont beschilderd.

Sóólje, weggooien.

Wòst dõt der 's henne sóólje? Wil je het wel eens weggooien?

Sóólje, sóóle, sóóld; gooien, gooide, gegooïd.

Sóón, zoon.

Jó het 'n joenge sóón kriege, zij heeft een jongen zoon gekregen.

Sòór, dor. verdord.

Jin blómmen sèèn 'r só sòór uut, die bloemen zien er zoo verdord uit.

Sòp, 1°. soep. Het woord is onzijdig: 't sòp, de soep.

Hè jie 't sòp al òp? Hebt u de soep al op?

— 2°. sap.

't Sòp rónt 'r uut, het sap loopt er uit.

Sòpje, soppen.

Seepsòp, zeepsop.

Sörje, zeuren.

Náát só sörje en sangerje! Niet zo zeuren en zaniken!

Sòt, zet.

'n Mòòien sòt, een goeie zet.

Jó ies fan 'e sòt, zij is ongesteld, niet lekker.

Sòtte, zetten.

Sòtte, sòtte, sòtten; zetten, zette, gezet.

Sòt dõt bòn del! Zet dat kind neer!

Iek hef de blómpòt òp 'e feensterbank sòtten; ik heb de bloempot op de vensterbank gezet.

Spáálte, splijten.

Kest dõt koekjen wòl spáálte? Kun je dat koekje wel splijten (in de dikke doorsnijden)?

Spaake, spaak.

'n Spaake fan 'n stoele, een spaak van een stoel.

Spandeerje, spanderen, besteden.

Der hè 'k 'n búlte ji_ald oe_n spandeere, daar heb ik heel wat geld aan besteed.

Spanne, spannen.

Kest 't 'r oer spanne? Kun je 't er over spannen?

Spantouw, touw om de achterpoten van een koe bij 't melken.

Spats, tegenpraat, drukte.

Náát só fuule spats! Niet zoveel praatjes!

Spattelje, spartelen.

Náát tji_nspattelje! Niet tegenspartelen!

Spatter, klapbus van de jongens.

Spè_alde, speld. Mv. *spè_alden*.

Spè_alden en niddels (lett. spelden en naalden). dunne ijzel in de sloten, na geringe vorst.

Spè_aldekessen, speldenkussen.

Spè_aldje, vastspelden.

Spèègel, spiegel. Mv. *spèègels*.

't Iis ies só glòd as 'n spèègel. Het ijs is zo glad als een spiegel.

Spèègelje, spiegelen.

Speele, spoelen.

Dooken speele, doeken spoelen. Dit geschiedt vooral, wanneer het erf aan het water ligt.

(Zie: *steppe*).

Speele, speelde, speeld; spoelen, spoelde, gespoeld.

Spekswáade, zwaard van het spek.

Spektaikel, spektakel.

† **Spenjer**, Spanjaard. Mv. *Spenjers*.

Komt voor in de kleine kroniek (Zee-mans-almanak van 1679).

† *Spense*, Spaanse.

Spette, spatten.

Spette, spaat, spetten; spatten, spatte, gespat.

Náát só spette, niet zo spatten!

Spie_j, speeksel.

Spie-je, spuwen; ook braken.

Spieje, spiejde, spiejd; spuwen, spuwde, gespuwd.

Die stakker ies náát goo, hie het spiejd. Die stumper is niet goed, hij heeft gebraakt.

Utspieje, uitspuwen.

Spieker, spijker, nagel. Mv. *spiekes*.

Slaan 'r 'n spieker ien; sla er een spijker in.

Spiekerje, spijkeren.

Spielje, spelen.

De bòn spielje, de kinderen spelen.

Spielje, spiele, spiele; spelen, speelde, gespeeld.

Jèè hewwe mòdi spiele, zij hebben mooi gespeeld.

Ook: *örgelspielje*, orgelspelen.

fioe_elspielje, vioolspelen.

Mòdi weer spielje, mooi weer spelen.

Spie_n, kleine kast (meubelstuk).

Verkleinwoord: *spientjen*.

Spie_ire, gele pruim.

Spieskaimer, spijskast.

Spiet, spijt, berouw.

Hest 'r spiet fan? Heb je er berouw van?

Spiete, spijten.

Spiete, spiete, of *speet, spieten*; spijten, speet, gespeten.

't *Soê mie erg spiete*, 't zou me erg spijten.

't *Spiete mie* (of 't *speet mie*), dôt 't só dôrôn. 't Speet mij, dat het zó af-liep.

Het hêt mie dôt spieten! Wat heeft me dat gespeten. (Klemtoon op het tweede „het”).

Spietig, jammer.

Dôt wêê_a spietig. Dat was jammer.

Spinne, spinnen.

Spinne, spinde, spind; spinnen, spon, gesponnen.

Jó seet tó spinnen, zij zat te spinnen.

Spirring, spiering.

Libbendige spirringen! Levende spiering!

Figuurlijk in: *likje spirring, hâld die stôl!* Kleine prop, hou je still!

Spitjen, stok van ongeveer een meter lengte, met puntig uiteinde; na het pluizen en drogen der netten, schuiven de vissers ze op een „spitjen”, om ze naar de schuit te transporteren.**Spleete**, spijten. Zie *spâllte*.**Splitterig**, splijterig; van de handen gezegd, wanneer het vel des winters door de koude barsten vertoont.

Dien henden bin splitterig. Je handen zijn barstig.

Spoe_ene, spaander. Mv. *spoe_enen*.

Jin spoe_enen wôlle banne, die spaanders willen branden. (Zie: *skauwel-spoe_enen*).

Spöi, naam van de beide afwateringen naar zee, op het *Aa_esternéelâand*; *ê_este en twâdde Spöi*.**Spöitje**, spuiten, (werkwoord).**Spöl**, spel.

Souwe 'n spöl damje? Zullen we een spel dammen?

Figuurlijk in: *t' Ies 'n mōdi spöl!* 't Is wat moois!

'n *Dómenie-spöl*, een dominospel.

Spòdk, spook. Mv. *spòkken*.

Jêe soogen wòl 's spòkken efter 'e sêe-diek. Ze zagen wel eens spoken achter de zeedijk.

Spòkkerii, spokerij.

Spòdkje, spoken (werkw.).

Spòdr, spoor; en wel:

— 1°. teken, nagelaten spoor.

Bin ze de deef al ôp 't spòdr? Zijn ze de dief al op het spoor?

Jêe hewwe 'n spòdr foenden. Zij hebben een spoor gevonden.

— 2°. de spoorweg.

Wie geengen oer 't spòdr, wij gingen over de spoorweg.

— 3°. de spoortrein.

Dê_a kómt 't spòdr, daar komt de trein.

Spòdre, 1°. sporen (werkw.).

Dên spòdre we nei Snits, dan sporen we naar Sneek.

— 2°. onrustig in het bed woelen (Roosjen).

Spraaksem, spraakzaam.

Jó ies nádt tiege spraaksem, zij is niet zeer spraakzaam.

Spraik(e), spraak, sprake.

Hie het sien spraik goo, hij is goed bespreekt.

'r *Ies spraike fan*, dôt *hie nei Ienkhuzen géet*. Er is sprake van, dat hij naar Enkhuzen gaat.

Sprekke, spreken.

Sprekke, spreek, spreetsen; spreken, sprak, gesproken.

Iek spreek him oe_en, *mar hie see nihs*.

Ik sprak hem aan, maar hij zei niets.

Hie het 'm nádt spreetsen, hij heeft hem niet gesproken.

Het heeft de betekenis van groeten in de zin:

Hie ròdn mie soender sprekken fe-bie, hij liep me zonder groeten voorbij.

Spreksem, spraakzaam.

Die man ies nihs n't spreksem, die man is heel niet spraakzaam. (Zie: *spraaksem*).

Sprekwòd, spreekwoord.**Sprienge**, *spraing, sproengd*, springen, sprong, gesprongen.

Sprienge en doensje, springen en dansen.

Substantivisch: *spriengen*.

Leet dôt spriengen, laat dat springen na.

ôp en del sprienge, „op en neer springen”. Zo in een gedicht:

Janke jó deeg goo jer best (bij het sleetje-prikken n.l.),

Want 't lief spraing ôp en del.

Janke deed goed haar best, want het lijf sprong „op en neer”. (Eykmán, bl. 158).

Sproeng, sprong. Mv. *sproengen*.

Hie nóóm 'n sproeng, hij nam (deed) een sprong.

Spröt, klein voorwerp of persoon.

Het woest-toe begónne, lik spröt? Wat wou jij beginnen, klein ding?

Spruut, spruit.

Spruutgatten, de ogen van een aardappel.

Spruute, spruiten (intransitief).

De èèrpels spruute ien 'e kelder, de aardappels lopen uit in de kelder.

Spruutje, spruiten (transitief), van de ogen ontdoen.

Doe múst de èèrpels jitte spruutje, je moet de ogen nog uit de aardappels doen.

Spúntjen, kort stokje. Mv. *spúntjes*.

Hie joere de joenge foegel mei 'n spúntjen, hij voederde de jonge vogel met een stokje.

Staadig, langzaam.

Het rónst stadig, wat loop je langzaam!

Staadig-oe_n, langzaam aan.

Staa_n, staan.

Staa_n, stoog, stinzen; staan, stond, gestaan.

Onv. Teg. tijd: *iek staa_n*, *doe stéést*, *hie stéét*, *wie staa_n*, *jimme staa_n*, *jèè staa_n*.

Beleefd, enkelvoud: *jie staa_n*.

Iek staa_n hir náát maklik, ik sta hier niet gemakkelijk.

Wúr hè-jie stinzen? Waar hebt u gestaan?

Iek stoog óp 'e diek. Ik stond op de dijk.

Ook: gesteld zijn, in de uitdrukking:

Hó staa_n jie 'r mei? Hoe is 't er mee gesteld? Hoe vaart ge?

Hó stéét 't? Hoe gaat het?

Staarum, Stavoren.

„Aalaarem, aalaarem!

„De trómme kómt fan Staarum”. (oud rijmpje).

Alarm, alarm!

De trommel komt van Stavoren.

Zie „aalaarem”.

Staf, hardhorig.

Hie ies náát daif, mar tòch tiege staf.

Hij is niet doof, maar toch erg hardhorend.

Staig, gestadig.

Hie het trietig jier staig sien wòrk deent, hij heeft dertig jaar gestadig zijn werk gedaan.

Staipel, stapel.

'n Haigen staipel túrf, een hoge stapel turf.

Staipelgek, stapelgek.

Bist nó staipelgek? Ben je nu stapelgek?

Stalje, stallen (werkw.).

Bie waa sò-je de hiengst stalje? Bij

wien (welken stalhouder) zal u het paard stallen?

Stamme, boomstam.**Stampe**, stampen.

Náát sò óp 'e fliir stampe, niet zo op de vloer stampen!

Stanne, een knot sajete.

'n Stanne jè_n, een knot garen (sajete)

Stè_at, staart.

Liz jin foegels sdáat óp 'e stè_at, leg die vogels zout op de staart.

Stè_atswielje, achtergebleven hooi op-harken.**Stè_atte**, storten.

Fóósichtig mei die móðlken, náát stè_atte! Voorzichtig met die melk, niet storten!

Stéé, stad. Mv. *stééden*.

Hielepen ies 'n áálden stéé, Hindeloopen is een oude stad.

't Ies een van de è_lwen stééden fan Frieslánd. Het is een van de elf steden van Friesland.

Stééhuus, stadhuis, raadhuis.

Stéé_altjen, rest, kliek, overgebleven zoodje.

Der ies jitte 'n stéé_altjen èèrpels ien 'e kasse, dót we fan midde oerhè_alden hewwe. Er is nog een kliekje aardappels in de kast, dat we van middag overgehouden hebben.

Stééger, steeg, straatje.

Hie ies dizze stééger tróch ginzen. Hij is deze steeg door gegaan.

Stéék, steek (hoofddeksel).

Froeger hee-en de áálde manli_ed 'n stéék op. Vroeger droegen de oude mannen een steek.

Steenendam, naam van een lang strandhoofd tussen Hindeloopen en Molkwerum.**Steenenpaal**, grensmaal op de Slaaperdijk.**Steenglooiing**, versterkte buitenberm van de zeedijk, ten Westen van Hindeloopen.**Steenswòlm**, steenpuist.**Steet**, stoot.

Hie joog him 'n steet, hij gaf hem een stoot.

Steete, stoten.

Steete, steete, steeten; stoten, stootte, gestoten.

Steet náát tji_n him oe_n, stoot niet tegen hem aan.

De ram ken steete, de ram kan stoten.

Stéewig, stevig.

Die weide sit stéewig ien e-nèm, die hooivracht zit stevig in elkaar.

Steiger, 1°. steiger bij een in aanbouw zijnd huis.

Jèè brienge kalk op 'e steiger, zij brengen kalk op de steiger;

— 2°. steiger als aanlegplaats voor een boot.

Froeger wêéd 'r bie de Hòn 'n steiger fòòr de Amsterdamse bòòt. Vroeger was er bij de Hòn een steiger voor de Amsterdamse boot.

Stek, hek.

't Stek (of stekjen) stéét eepen, dwaan 't ti_{acht}. Het hek staat open, doe het dicht.

Ook een lage omheining van latten (**Latstek**).

Stekke, steken.

Stekke, stekte, stetsen; steken, stak, gestoken.

Hie het 'm só mar daa stetsen, hij heeft hem zó maar dood gestoken.

Stek 't bie die. Steek het bij je.

Stekkel, hoge planken schutting.

De timmerman mekkt 'n niejen stekkel, de timmerman maakt een nieuwe schutting.

Werkwoord: *òðstekkelje*, afschutten.

Stellaadje, stelling.

Hie het 'n heel stellaadje bie sien huus mekke, hij heeft een heel stelling bij zijn huis gemaakt.

Stelle, 1°. steel, stengel.

'n Blómme oe_n 'n langen stelle, een bloem aan een lange stengel.

— 2°. (werkwoord:) stelen.

Stelle, stelde (ook staal), stend; stelen, stal, gestolen.

Hie het 't allegaa bienèm stend, hij heeft 't alles bij elkaar gestolen.

Onv. Teg. tijd: *iek stel, doe stelst of stenst, hie stelt of stent; wie, jimme, jèè stelle of stenne*. Beleefde vorm: *jie stelle of stenne*.

Stemmerje, stotteren.

Stemmerje, stemmere, stemmere; stotteren, stotterde, gestotterd.

Hie stemmere 'r ien óm, hij stotterde er in om.

Step, stap.

Hie deeg 'n je-ké_{den} step, hij deed een misstap.

Steppe, 1°. stappen.

Steppe, stepte, stept; stappen, stapte, gestapt.

Iek stepte oer de kuule, ik stapte over de kuil.

Iek bin 'r henne stept, ik ben er heen gelopen.

'n Graa_{ten} step, een grote stap.

Kóm, wie gaan wúr op step! Kom, we gaan weer op mars.

— 2°. waterstoep (Fries: „stalt”).

Jó seet op 'e steppe en speelde de dooken; en dè rekke ze er ien. Zij zat op de waterstoep en spoelde de doeken; en toen geraakte ze te water.

Sterwe, sterven.

Sterwe, stierf, stóónd; sterven, stierf, gestorven.

Het bin 'r náát 'n méénksen stóónd! Wat zijn er niet een mensen gestorven.

Stúúre, bekommeren, storen.

Jie mütte jie 'r náát oe_n stúúre, dò's 't beste. U moet zich er niet aan storen, dat is het beste.

Stiek, stekel, doorn, brandnetel.

Oe_n 'e kruusbeibaimpjes sitte stiekels. Aan de kruisbessenstruikjes zitten dorens.

Dòt láánd stéét fòl stiekels, dat land staat vol brandnetels.

Stiekstiekke, de brandnetels in het weiland afsteken. Dit geschiedt met een „stiekstiekker”: stok met ijzeren mes op het eind, zodat men niet behoeft te bukken.

Stiekelbarg, egel.

Stiekje, 1°. in de uitdrukking: *hie bluuwt 'r ien stiekjen*, hij blijft er in steken.

— 2°. met een speld in een boek steken. waarin losse plaatjes liggen, die als ze geraakt worden, voor den deelnemer zijn (kinderspel).

'n Stiekboek, een steekboek.

Het gewone woord voor steken is echter *stekke*.

Stiele, stijl van een gebouw.

Stiems, onwillig.

Stiir, stuur.

Hie het gin stiir oer sien bòn, hij heeft geen stuur over zijn kinderen.

Oer stiir, in de war.

't Bòd leit oer stiir, 't bed ligt in de war (zie: oestiir).

Stiire, 1°. ster.

Het 'n helderen stiire der bòppe ien 'e lóft! Wat een heldere ster daar boven in de lucht!

— 2°. zenden.

Jie mütte mie ééwen bòòdskip stiire, u moet mij even bericht zenden.

— 3°. besturen.

Jó ken jerre huusháalding náát stiire, zij kan haar huishouding niet besturen (Ook: bestiire).

Stiesel, stijfsel.

Stieug, stijf. (Tweeklank als in 't Holl. kieuw).

Stieug, stieuger, stieugst.

'n *Stieuge ruuter*, een stijve vent.

Biend 't goo stieug; bind het goed stijf.

Stiwer, stuiver. Mv. *stiiwes*.

Het kòdstet dôt? Trèd stiiwes. Wat kost dat? Drie stuiver.

Stik, stuk. Mv. *stikken*.

Jòon mie ek 'n stik. Geef me ook een stuk.

'n *Stik braa*, een boterham.

Bie-'t-stik, schrander.

Dôt bòn ies tiege bie-'t-stik, dat kind is erg schrander.

'n *Stik of tódlef*, een stuk of twaalf.

'n *Stik mennig*, een stuk of wat.

Hie het 'n stik ien 'e kraag; hie het 'n *stik ien*; hij is dronken.

Stikke, stikken.

Stikke, stikte, stikt; stikken, stikte, gestikt.

M'n soêd hir stikke fan 'e warmte, men zou hier stikken van de warmte.

Stikken, stuk.

Doe múst 't nádt stikken brekke, je moet 't niet stuk breken.

Die ies stikken, die ken 'k nádt broeke, jòon mie 'n heelen ien plaats fan 'n stikkenen. Die is stuk, die kan ik niet gebruiken, geef me een hele in plaats van een gebroken!

Stinne, stenen (werkw.).

Stip, saus.

Músterstip, mosterdsaus.

öi-je-stip, uiensaus.

Stippe, indopen.

Stippe, stipte, stipt; indopen, doopte in, ingedoopt.

De pinne ien 'e ienket stippe, de pen in de inkt dopen.

De èèrpel ien 't fet stippe, de aardappel in het vet indopen.

Ook: „ienstippe”.

leet mie 's ééwen ienstippe, laat me eens even indopen.

Stirman, stuurman. Mv. *stirlia*.

Hie ies tródde stirman, hij is derde stuurman.

Stoe, stoel. Mv. *stullen*.

Nim 'n stoe, neem een stoel (ga zitten).

Verkleinwoord: *stúltjen*.

Stoemp, stomp.

Mekúrren het 'n stoempe toer. Molkerum heeft een „stompe toren”.

Dôt mós ies stoemp, iek ken 't nádt broeke. Dat mes is stomp, ik kan het niet gebruiken.

Só stoemp as 'n bòdr, zo stomp als een boor.

Stoenke, stinken.

Stoenke, staink, stoenken; stinken, stonk, gestonken.

Stoenket; stinkerd, deugniet.

Stoenkhèanne, letterlijk: stinkhoek; 10 minuten buiten Hindeloopen, aan de zeedijk naar Workum (bocht in de zeedijk).

Stoepe, stoep.

De bòn sitte òp 'e stoepe, de kinderen zitten op de stoep.

Stoe, stuiven. (Engelse w).

Stoe, stoe, stoe, stoe; stuiven, stoof, gestoven.

Het stoe 't buuten! Wat stuift het buiten!

Dôt sáánd ies hir allegaar henne stoe, dat zand is hier allemaal heen gestoven.

Stòk-aald, stokoud.

Stòkrait, lemoen (van een wagen).

Die hiengst rónt ien 't stòkrait, het paard loopt in 't lemoen.

Stòl, stil.

Hááld jimme stòl! Houdt jullie stil!

Stòl 's ééwen, stil eens even.

Het ies 't hir stòl, wat is 't hier stil.

Stómbòdt, stoomboot.

Jèe gaan mei de stómbòdt, zij gaan met de stoomboot.

Stómbòdtsteiger, vroegere aanlegplaats voor de Amsterdamse boot.

Stóóke, stoken.

't Ies kááld, wie sòlle goo stóóke; 't is koud, wij zullen goed stoken.

Stóólt, stout.

Het bist toe stóólt, wat ben je stout.

Stóóm, stoom. *Stóóme*, stomen (werkw.).

Stóóre, storen.

Iek wòl jie nádt stóóre, ik wil u niet storen.

Ook: *stúóre*.

Stóóter, geldswaarde van 12½ cent.

Dôt kòdstet jie 'n stóóter, dat kost u 12½ cent.

Stóówe, 1°. als substantief: stoof. Mv. *stóówen*.

Wóije 'n waarmen stóówe? Wilt u een warme stoof?

De serkestóówe, kerkstoof (die 's winters in de kerk door de vrouwen wordt gebruikt).

— 2°. als werkwoord: stoven.

- Stóówe, stóówe, stóówd; stoven, stoofde, gestoofd.*
- Stòpje**, stoppen.
Hóózen stòpje, kousen stoppen.
Stòpjd_an, stopsajet.
Stòpniidle, stopnaald.
- Stòppe**, stop of kurk op een fles.
Dwaa_n de stòppe òp 'e flesse, doe de kurk op de fles.
- Störmje**, stormen (werkw.).
Störmje, störmje, störmje; stormen, stormde, gestormd.
Het het 'n fan-naa_{te} störmje, wat heeft het van nacht gestormd.
- Stöt**, stort, dunne plaat ijzer.
- Stów-je**, stoffen (werkw.).
Iek sol 't het òdstówje, ik zal het wat afstoffen.
- Stráánd**, strand.
Bin j'-me al op 't stráánd west? Ben jullie al op het strand geweest?
't Ies haig wetter, 't stráánd stéét 'r oender. 't Is hoog water, het strand staat er onder.
Stráándleep, grutto.
- Straffe**, straffen.
Straffe, straffe, straft; straffen, strafte, gestraft.
Jie mútte döt bòn 'r mar 's goo fòòr straffe, u moet dat kind er maar eens goed voor straffen.
Zie ook: „bestrafje”.
- Strak**, straks. Ook: „strakjes”.
Iek sòl strak ééwen bie jimme kómme, ik zal straks even bij jullie komen.
Wie sòlle er strakjes ééwen oer praate, wij zullen er straks even over praten.
- Stree**, stroo.
'n Streejen hoe_d, een strooien hoed.
Liever nog, voor de duidelijkheid:
'n Streejenen hoe_d.
Bòdstree, bedstroo.
Streesèk, strozak.
Streepepier, stroopapier.
- Stréék**, 1°. landstreek.
'n Mòòien stréék, een mooie streek;
— 2°. streep.
Dwaa_n 'r 'n stréék tróch (voor *stréép*), doe er een streep door;
— 3°. poets.
'n Minne stréék, een lelijke poets.
- Stréép**, streep. Mv. *stréépen*.
Sòt 'r 'n stréép oender, zet er een streep onder.
- Streete**, straat. Mv. *streeten*.
De bòn binne òp streete, de kinderen zijn op straat.
In samenstelling verkort tot: *street*:
- streetskróbje*, de straat schrobben.
Iek mút jítte streetskróbje, ik moet de straat nog schrobben.
Streetsteen, straatsteen.
Streetploeg_eze, het gras tussen de straatstenen uittrekken.
- Strekssem**, voordelig in 't gebruik.
- Stremme**, stremmen van de melk bij de kaasmakerij.
Stremsel, kaasstremsel.
- Strieke**, strijken.
Strieke, striekte, strietsen; strijken, streek, gestreken.
Mem striekt 't wiete goe_d, moeder strijkt het linnengoed.
Jó het al strietsen. Zij heeft al gestreken.
Striekiizer, strijkijzer.
- Strieng**, snoer (koralen b.v.).
Ook een knot garen, *n' strieng jè_an*.
'n Strieng kraalen, een snoer koralen.
- Strienkjen**, smalle strook land tussen twee sloten.
't Skeep ies ien 't strienkjen. Het schaap is in het „strenkje.”
- Striepe**, stoep, trottoir, voetpad.
Op 'e striepe bluuwe, op het trottoir blijven.
- Strieps**, klappen.
Doe múst het strieps hewwe, je moet wat slaag hebben. Ook: *strips*.
- Striide**, strijden, redetwisten.
Striide, striide, striiden; strijden, streed, gestreden.
Jimme bin ek altiet só oe_n 't striiden, jullie bent ook altijd zo aan 't strijden.
Zie: „òntstriide”.
- Stroek**, stronk.
Kóólstroek, koolstronk.
- Stroep**, lus, strik.
Dwaa_n 'n stroep ien 'e das, leg een lus in de das.
- Stroepe**, villen.
Òdstroepe, afstropen.
Stroep 't fòl 'r èd_ast òd, stroop de huid er eerst af.
- Stroeper**, mouwschort.
Dòt bòn mút bie 't ieten de stroeper oe_n hewwe. Dat kind moet bij 't eten de mouwschort aan hebben.
- Stróffelje**, struikelen.
Hie stróffele oer 'n aamer, en kòòm dè_a-troch tò fallen. Hij struikelde over een emmer, en kwam daardoor te vallen.
- Stróóp**, siroop.
Wie krieje fan midde pòsteróó mei

stróóp, wij krijgen van middag meel-kost met stroop.
Stróópblótjes, broodjes met stroop gebakken en daardoor bruin van kleur. In de St.-Nicolaasdagen een lekkernij.

Ströt, strot.
'n Fiskboenke bluuwde him ien 'e ströt sitten. Een visgraat bleef hem in de keel steken.

Struuk, struik. Mv. *struuk*.
't Kenientjen sit der oender 'e struuk, het konijn zit daar onder de struiken.
Struukróówer, struikrover.

Struune, ergens rondsluipen, vooral in de nabijheid van een minnekozend paar, om dit te bespieden. Toch ook wel in het algemeen.
Iek woe 't aig op him hâalde, en hef dêrom ieder keer het om him henne struund; ik wou 't oog op hem houden, en heb daarom gedurig wat om hem heen geslopen.
 Ook wel: *struunje*.

Stöit, ogenblik.
Jêe wêden op 'n stöit allega bie e-nem. Zij waren in een ogenblik allemaal bij elkaar.

Stúllewiender, stoelenmatter.

Stúltjen, verkleinwoord van *stoele*; dus stoeltje.

Stúmpet, stumper.

Stuudje, studie.
Hie het 'r 'n búlt stuudje fan mekke, hij heeft er veel studie van gemaakt.

Stúúne, steunen.
Stúún der mar het op, steun daar maar wat op.

Súkkelje, sukkelen.

Súlle, sul, bloed.
Het 'n súlle, wat een sul!
'n Graa_{ten} súlle, een grote sul.

Súrg, 1°. zorg. Mv. *súrgen*.
 — 2°. het dorp Zurig aan de Westkust van Friesland.
Súrgje, zorgen.
Súrgje, súrgje, súrgje; zorgen, zorgde, gezorgd.
Waa het fôdr jie súrgje? Wie heeft voor u gezorgd?

Súster, zuster.

Suuden, Zuiden.
Ien 't suuden ies 't waarm. In 't Zuiden is het warm.
 Ook wel: *suujen*.

Zo bij Roosjen:
Het snúúwle 'r buutendien 'n jòlk
Ien 't suujen, aa_{st} en nó_{ad}.
 Wat sneuvelde er bovendien een volk
 In 't zuiden, oost en noord.

Suunig, 1°. zuinig.
Jó ies tiege suunig, zij is zeer zuinig.
 — 2°. langzaam.
Nádt só suunig rónne! Niet zo langzaam lopen!
 — 3°. zachtjes.
Sizzet mie suunig ien 't aar. Zeg het mij zachtjes in het oor.

Súúpelje, drinken (verg. zuipen).
 Inzonderheid gezegd van langdurig drinken in een herberg.
Jêe seeten der de heele midde tó súúpeljen, zij zaten daar de hele middag te drinken.

Suutelje, kleinhandel drijven, venten.

Suuterig, bleek, ziekelijk (van personen).
Het sógt dôt bôn 'r suuterig uut, wat ziet dat kind er ziekelijk uit.
 Van voorwerpen gezegd betekent het dof, gebrekkig, niet helder, verflenst.
Ien die wienkel ies al 't goe_d éwewen suuterig, in die winkel zijn alle artikelen even dof, vuil, gebrekkig.
Suuterje, verflensen.

Suuer, zuiver.
't Ies de suuere wuurheit, 't is de zuivere waarheid.

Suuzje, sussen, zachtjes wiegen.

Swáá_d, zwaard. Ook: *swê_d* (zie ald.).

Swáá_{de}, zwoord. Zie: *spekswáá_{de}*.

Swaal-je, zwaaien.
Hie swaaij_{de} mei d'ii_{armen}. Hij zwaaide met de armen.
Swaaije, swaai_{de}, swaaid. Zwaaien, zwaai_{de}, gezwaaid.

Swaiger, zwager.

Swak, zwak.

Swalkje, zwerven.
Swalkje, swalke, swalke; zwerven zwierf, gezworven.
Hie het het ómswalke, hij heeft wat omgezworven! (Het eerste „het” is werkwoord: heeft; het tweede bijwoord van graad: wat, zeer veel).
'n è_darmen swalker, een arme stumper.

Swan, zwaan. Mv. *swannen*.

Swarre, zweren (een eed —).
Swarre, swadde, swad; zweren, zwoer, gezworen.
Iek ken 'r op swarre, ik kan er op zweren.

Swat, zwart.

Het bist swat ien 't gesicht! Wat ben je zwart in het gezicht!
Só swat as roe_gt, zoo zwart als roet.
Swatboent, zwartbont.
Swatsel, zwartsel.

Swée, in de uitdrukking: *swée slaan*; drukte maken, zich blufferig aanstellen; praal, vertoon.

Hááld mar òp mei dót swée slaan, hou maar op met dat gebluf.

Swèè_d, zwaard.

Hie swaaide sien swèè_d, hij zwaaid zijn zwaard.
't Swèè_d fan Graa_gte Pier, het zwaard van Grote Pier.

Sweet, zoet.

'n Sweetappel, een zoete appel.
Sweete mòdiken, zoete melk.
Ies 't wól sweet genòg? Is 't wel zoet genoeg?

Swééwe, zweven.**Swelle**, zwaluw. Mv. *swellen*.

'n Swellenest, een zwaluwnest.

Swemme, zwemmen.

Swemme, swemde, swem_d; zwemmen, zwom, gezwommen.
Doe kest 'r wól ien swemme, je kunt er wel in zwemmen! (van een te ruim kledingstuk gezegd).
Hie swemt ien 't j_ald, hij zwemt in 't geld.

Swerwe, zwerven.

Swerwe, swòrf, swòrwen; zwerven, zwierf, gezworven.
Wúr ie-d'r henne swòrwen? Waar is hij heen gezworven?

Vroeger ook *swòrwe* (Hind. Zeemans-almanak 1679).

Swetse, zwetsen.

Hááld mar òp tó swetsen, houd maar op te zwetsen.

Sweeuvel, zwavel.**Swieje**, zwijgen.

Swieje, swiejde, swiej_d; zwijgen, zweeg, gezwegen.
Kest wól swieje? Kan je wel zwijgen?
Iek swiejde 'r fan, ik zweeg er van.

Swielje, zwelen, harken (van hooi).**Swien**, zwijn.

Figuurlijk in: *n' swien fan 'n kèè_ddel*, een zwijn van een kerel.

Swiepe, zweep. Mv. *swiepen*.

Hie sloog de hiengst mei de swiepe, hij sloeg het paard met de zweep.

Swiir, zwaar.

Swiir, swi_dder, swi_dst; zwaar, zwaarder, zwaarst.

Kest-toe dót swiire gewicht wól tille?

Kan je dat zware gewicht wel tillen?

Swiirigheid, zwaarigheid.

Dér ies tòch gin swiirigheid? Er is toch geen zwaarigheid (bezwaar)?

Swit, zweet.

Droegje 't swit het òd, droog het zweet wat af.

Werkwoord: *switte*, zweten.

Switte, switte, switten; zweten, zweette, gezwet.

Het hest switten! Wat heb je gezwet!

Switterig, zweterig.

Swòlgje, drinken, vooral van een zuigeling gezegd. (Verg. Ned. „zwelgen”).

't Bòn ken 't náát fe-swòlgje, het kind kan het niet opdrinken.

Swòlle, zwellen.

Swòlle, swòlde, swòllen; zwellen, zwol, gezwollen.

De fienger swòlt, de vinger zwelt.

Die fienger ies heelendal òpswòllen, de vinger is helemaal opgezwollen.

Swòlm, zweer.

Steenswòlm, steenpuist.

T

Taa_gtjen, spijkertje met grote kop, punaise. Mv. *taa_gtjes*.

'n Kòdperen taa_gtjen, een koperen punaise.

Taa_i, 1°. St. Nicolaasgebak.

— 2°. als bijv. naamw.: taai.

Dót flesk ies taa_i, dat vlees is taai.

Taa_i-iizje, 't ijs in de sloot stuk trappen (jongensspel).**Taale**, belangstellen.

Hie taalt 'r 'nt nei, hij kijkt er niet naar om.

Taa_gne, 1°. teen. Mv. *taa_gnen*.

De graa_gte taa_gne, de grote teen.

De likje taa_gne, de kleine teen.

Van iets afgrijselijks wordt wel gezegd: *dót géét mie de taa_gnen uut*, dat gaat me de tenen uit;

— 2°. tanen van netten, fuiken, enz.

Foeken taa_gne, fuiken tanen.

Tááte, taart.

Òp sien jii_ddei kreegen ze 'n graa_gten tááte, op zijn verjaardag kregen zij een grote taart.

Táátjen, taartje.

Tälje, inwendig verontwaardigd worden.

Iek tálle, dèè 't 'r dót see; ik werd verontwaardigd, toen hij dat zei.

Taffel, tafel.

Fúuten oender de taffel, beenen onder de tafel.

Taffelklééd, tafelkleed.

't Ieten stéét óp taffel, het eten staat op tafel.

Ook wel: *tafle*.

Het 'n mòdien tafle! Wat een mooie tafel!

Er waren tafels met hoge rand (*téé-taffel*) en met platte rand (*mangel-taffel*). De *téé-taffel* had een ovaal blad, ong. 110 cm lang, dat opgeschoven kon worden, zodat men de tafel tegen de wand kon plaatsen. De *mangel-taffel* had een rond of 16-hoekig blad.

Takel, takel.

Óptaikelje, omhoog takelen.

Taim, *tóóm*, toom.**Takke**, tak. Mv. *takken*.

Baimtakke, boomtak.

Iremtakke, elleboog.

Jie mútte die takke tróchsèègje, u moet die tak doorzagen.

Takkebósk, takkenbos.

Taks, taak.

't Fantjen mút breidje, tèèn ómgangen ies jerre taks. Het meisje moet breien, tien toeren is haar taak.

Takseerje, schatten.

Iek takseerje him óp trietig jûr, ik schat hem op 30 jaar.

Taksateur, schatter.

† **Takstig**, tachtig. Tegenwoordig: *tachtig*.**Talhóólt**, talhout.**Tamteerje**, teisteren, mishandelen.

Múst toe him só tamteerje? Moet je hem zo mishandelen?

Tange, tang. Mv. *tangen*.

Kriej dót stik fûr mei de tange uut 'e kachel, krijg dat stuk vuur met de tang uit de kachel.

Figuurlijk voor een boze vrouw.

Jó Fietjen ies 'n tange, die Fietje is een feeks!

Tank, dank.

Tankje, danken.

Tantum, genoeg.

Doe hest dien tantum, je hebt je deel.

Tapje, tapen.

Tapperij, tapperij.

Tè_ar, teer (verfstof).**Tè_arje**, teren, met teer bestrijken.

Wie leete uus stekkel tè_arje, wij laten onze schutting teren.

Tè_arje, terre, terre; teren, teerde, geteerd.

Tè_arkwast, teerkwast.

Tè_arpót, teerpot.

Te-bak, tabak.

Hè-je ek het tebak fòòr mie? Hebt u ook wat tabak voor mij?

Te-bek, achteruit.

De hiengst mút het tebek, het paard moet wat achteruit.

Téé, thee.

'n Kòpjen téé? Een kopje thee?

Téé mei mòdken en soeker, thee met melk en suiker.

Tééken, sein.

Hie jowwt 't tééken, hij geeft het sein.

Téékenje, tekenen.

Teeme, werktuig, door een paard voortgetrokken, om het verspreid liggende hooi bijeen te rijden. *Teemdruuwer*, de man, die dan het paard bestuurt.

Werkw.: *teemje*, tiemen.

De boer ies oe_n 't teemjen, de boer is aan het tiemen.

Tèèn, tien.

De tè_ande, de tiende.

't Ies haa_e lwe tèèn, 't is half tien.

Tèèner, agent van politie. Mv. *tèènes*.

Der kómt de tèèner! Daar komt de politie!

Tèènje, dienen.

Tèènje, tèène, tèène; dienen, diende, gediend.

Jó fáán het bie de búrgemester tèène.

Dat meisje heeft bij den burgemeester gediend.

Wúr tèènet dót tó? Waar dient dat toe?

Tèènst, dienst.

Jó fáán het 'n mòdien tèènst, dat meisje heeft een mooie dienst.

Hie stéét ien tèènst fan de peliesje, hij staat in dienst van de politie.

Mien broer mút oender tèènst, mijn broer moet in (militaire) dienst.

† **Tèènst**, koorts.

Het gebruikelijke woord is thans *kóó_ats*.

De tródde-deis tèènst (bij Roosjen, Gesprek van Tem en Fod): de derdedags koorts.

Tèènstbódde, dienstbode.**Teer**, teder, tener.

Hie sógt 'r teer uut, hij ziet er tener uit.

† **Teeuwe**, heen en weer lopen (Roosjen).**Téète**, vader (in klein-kindertaal).**Te-frée**, tevreden.

Wèès nó mar tefrée, wees nu maar tevreden.

Te-gaare, tezamen.

Te-gliek, te gelijk.

Tei-je, dooien.

Teije, teide, teid; dooien, dooide, gedooïd.

't *Het de heele naa_et teid*, 't heeft de hele nacht gedooïd.

Teister, ooghaar, wimper. Mv. *teistes*.

Jó het wiete teistes, zij heeft witte oogharen.

Ook wel: *aigteistes*. (Zie: *aig*, oog).

Tekken, deken.

Oender de tekkens, onder de dekens.
'n *Wöllen tekken*, een wollen deken.

Te-meete, te gemoet.

Kóm, wie gaan him temeete; kom, wij gaan hem te gemoet.

Tems, zeef. Mv. *temsen*.

Spreekwoordelijk: *só lek as 'n tems*, zo lek als een zeef.

Te-nel, later eens.

Tente, tent. Mv. *tenten*.

Tenten óp 't iis, tenten op het ijs.
Wie wölle ien 'e tente een gles waarme móð_elken drienke. Wij willen in de tent een glas warme melk drinken.

Te-plak, op zijn plaats.

Hie ies al wúr teplak, hij is alweer op z'n plaats.

Termienje, aan stuipen lijden.

Dòt bòn termienet, dat kind heeft een stuip.

Terring, tering, tuberculose.

Hie ies ien 'e terring, hij heeft de tering.

Jó ies ien 'e terring stóónd, zij is aan de tering gestorven.

Terwienkel, ook *trewienkel*, een oorvijs, een opstopper.

Dèè joog ick him 'n terwienkel óm sien aaren, toen gaf ik hem een klap om zijn oren.

Terwje, vouwen.

Terwje, terwe, terwe; vouwen, vouwde, gevouwen.

Ópterwje, opvouwen.

Terwje jín lekkens óp. Vouw die lakens op.

Zo ook: 'n *terf*, een vouw, plooi.

Der sitte allegaa terwen ien die dook, daar zitten allemaal plooiën in die doek.

Teskje, dorsen.

Tó Kóóldum bin de boeren wúr oe_en 't teskjen. Te Koudum zijn de boeren weer aan het dorsen.

Test, vuurtest.

Teste, tasten.

Teste, taa_est, testen; tasten, tastte, getast.

Testement, testament.

Tette, moedermelk, moederborst.

't *Bòn ies oe_en 'e tette*, 't kind wordt gezoogd (eig. is aan de moederborst).

Ti_arje, uitgelaten zijn.

Het ti_arje jín bòn jem tòch! Wat zijn die kinderen toch uitgelaten!

Zie ook: *malti_arje*.

Ti_aster, donker, duister.

Het ies 't ti_aster! Wat is het donker!

Ti_acht, dicht.

De moend ti_acht! De mond dicht.

Ti_achte bie, dicht bij.

Tiege, erg.

Hie ies tiege sèèk, hij is erg ziek.

Tiek, teek.

Skeepetiek, schapenteek.

Tiene, 1°. tand van een werktuig.

'n *Tiene fan 'n fúrke*, een tand van een vork.

'n *Tiene fan 'n ròd*, een tand van een wiel.

— 2°. als werkwoord: uitzetten, zwellen.

't *Tient uut*, het zet uit.

Tiengje, dingen.

Tiengje, tienge, tienge; dingen, dong, gedongen.

Hie het 'r het òd tienge, hij heeft er wat afgedongen.

Jèè tiengje nei de priis, zij dingen naar de prijs.

Tienke, denken.

Tienke, tòdòt, tòdòt; denken, dacht, gedacht.

Ook dunken: *mie tienkt*, mij dunkt.

Zo ook: *betienke*, bedenken;

neitienke, nadenken.

Iek tòdòt 'r 's ééwen oer nei, ik dacht er eens even over na.

Tiepelje, 1°. een jongensspel met stokjes.

— 2°. ompakken, spelen.

Sit tòch náát mei jín luusjefers óm tò tiepeljen. Zit toch niet met die lucifers te spelen.

Tiir, fleur.

Tiire, gedijen.

Jín blómme wölle hir náát tiire, die bloemen willen hier niet gedijen, groeien.

Tieskje, ompakken, trekken.

Wúr sist tòch iederkeer oe_en tò tieskjen? Waar zit je toch gedurig aan te trekken?

Tichsel, dissel.

Tiid, tijd.

Iek hè gin tiid, ik heb geen tijd.

't Ies 'n raaren tiid tji_anwòddig, het is een rare tijd tegenwoordig.

Wie hewwe him ien gin tiiden sii_and.

Wij hebben hem in lang niet gezien.

Tiidig, tijdig.

Tiidskòtting, tijdskorting.

Tilger, tijger.**Tiisde**, Dinsdag.

Tiisde-tò-mòdn, Dinsdagmorgen.

Tiizen, in de uitdrukking: *ien tiizen*, in de war.

Jerre hiir sit allegaar ien tiizen, heur haar zit geheel in de war.

Van hier ook het werkwoord: *tiizje* in de war geraken, en *uut-tiizje* uit de war halen.

Tikje, tikken.**Tilber** (eigenl. „til-baar”) wordt gezegd van roerende goederen; wat opgetild kan worden.**Tille**, tillen.

Tille, *tilde*, *tild*; tillen, tilde, getild.
Kest 't wòl òptille? Kan je 't wel optillen?

Timmerje, timmeren.**Tippe**, punt van een kledingstuk, b.v. van een omslagdoek.

De tippe hanget òp 'e groende, de punt hangt op de grond.

Tippelje, met korte stapjes lopen.**Tirm**, darm. Mv. *tirmen*.**Tji_an**, tegen.

Iek bin 'r tji_an. Ik ben er tegen.

Siz 'es tji_an him, dòt er kómme müt.

Zeg eens tegen hem, dat hij komen moet.

Tji_anhaálde, tegenhouden.

Tji_ankómme, ontmoeten.

Iek kòdm him tji_an op 't Aa_est, ik ontmoette hem op het Oost.

Tji_anpraatje, tegenspreken.

Het, wòst-toe tji_anpraatje? Wat, wil je tegenspreken?

Tji_anwòddig, tegenwoordig.

Der ies tji_anwòddig náát fuule tò fe-tènjèn. Er is tegenwoordig niet veel te verdienen.

Tjiire; twisten, ruzie maken.

Jimme mütte náát só tjiire, jullie moet niet zo ruzie maken.

Tjiire, *tji_ia_e*, *tji_ia_d*, twisten, twistte, getwist.

† **Tjoe**, slecht. Komt voor in de Zee-mansalmanak 1679: *'t Sól só tjoe náát bluuwe*, 't zal zo slecht niet blijven.**Tjoe_ene**, toveren.

Tjoe_ene, *tjoe_ende*, *tjoe_end*.

Jó ies betjoe_end, zij is betoverd.

Tjoe_enerii, toverij.

Tjoe_enster, heks.

Hè-je wòl 'es hét_ad fan jin dälde

tjoe_ensters uut Hielepen, só as Neeke

en Aibel-de-Boel? Heb je wel eens

van die oude heksen uit Hindeloo-

pen gehoord, zoals Neke en Aibel-de

Boe?

Tó, 1°. toe.

Iek bin er jitte náát oe_en tò, ik ben er nog niet aantoe.

— 2°. in de uitdrukking: *as 'n tò*, zeer erg.

't Bòn ien 'e waale, *goe_elt as 'n tò*

(versregel), het kind in de wieg huult

verschrikkelijk. Deze regel uit Roos-

jens *Brúllòftssaing* wordt buiten

Hindeloopen vaak onjuist geciteerd

(„'t Bòn ien 'e wiewaale, skreeuw 'm daa”).

Jèè saingen as 'n tò. Zij zongen er maar op los.

Toe (tusschenwerpsel), toe.

Toe, dwaa_en 't den! Toe, doe het dan!

Toe den mar! Toe dan maar!

Toe_enen, naam van een straat (= Tuinen).

Men lette er echter op, dat de soort-

naam tuin *tuun* is (zie aldaar), meerv.

tuunen.

Wie wenje òp 'e Toe_enen, wij wonen op de Tuinen. (Zie: „wenje”).

Toe_et, pruilmond.

Sòt mar náát só 'n toe_et, zet maar niet zo'n pruilmond.

Tó-eigenje, toeëigenen.**Toek**, schrande, zuinig.

Doe bist jitte al toek, je bent nog al schrande.

Toenge, 1°. tong (lichaamsdeel).

Stek dien toenge 's uut, steek je tong eens uit.

Sien toenge ies besliend, zijn tong is beslagen.

— 2°. tong (platvis).

Hie het 'n mòdi sòdtjen toenge, hij heeft een mooi zootje tong.

Toer, 1°. toren.

De Aa_estertoer, de Oostertoren.

De flag ies òp 'e toer, de vlag is op de toren.

— 2°. donder.

Hè j'me die toer wòl hét_ad? Heb jullie die donder wel gehoord?

Toerslag, donderslag.

Toerbuij, donderbui.

Toerje, donderen.

Toerje, toere, toere; donderen, donderde, gedonderd.

't *Toeret*, het dondert.

Jesterij_ande toere 't erg, gisteravond donderde het erg.

't *Het de heele náát toere*. 't Heeft de hele nacht gedonderd.

Toezen, duizend.

Toezenste, duizendste.

Toezenpóót, duizendpoot.

† **Toezjoe_as**, altijd. (Fr. toujours).

Waarschijnlijk tijdens de Franse overheersing in de Hindelooper taal opgenomen. Zelden gebruikt.

Tófal, toeval (ziekte).

Hie kriege 'n tófal, hij kreeg een toeval.

Tófalle, meevallen.

't *Sól die wól het tófalle*, 't zal je wel wat meevallen.

Tóflappe, dichtslaan.

't *Feenster slapt tó fan de wiend*, het venster slaat dicht van de wind.

Tó-flúcht, toevlucht.

Doe bist mien eenige tóflúcht, jij bent mijn enige toevlucht.

Tófrée, tevreden. Ook wel: *tófrédden*.

Mópperje náát só, doe múst tófrédden wèze mei het a'st hest. Mopper niet zo, je moet tevreden zijn met wat je hebt.

Tó-gaare, tezamen.

Jèè binne 'r tógaare henne west, zij zijn er tezamen heen geweest.

Sólle wie tógaare 'n wienkel begónne? Zullen wij tezamen een winkel opzetten?

Tó-geliek, te gelijk.

Wie kòðmen tógeliek, wij kwamen te gelijk.

Tóike, tóike spielje (spreekw. uitdrukking), zoete broodjes bakken, te vriend houden.

Tó-jòòn, toegeven.

Doe múst jer het tó-jòòn, je moet haar wat toegeven.

Tók, dik.

Tók, tókker, tókst; dik, dikker, dikst.

'n *Tókken joenge*, een dikke jongen.

Tókkens, dikte.

Hie het sien tókkens fan froeger náát meer, hij heeft zijn corpulentie van vroeger niet meer.

Tó-kómme, rechtens toekomen.

Dòt kómt jie tó, dat komt u toe.

Tó-kómmende (eig. toekomende), bruid, verloofde.

Hie wéé_a mei sien tókómmende ien 'e serke, hij was met zijn bruid (verloofde) in de kerk.

Tó-leete, toelaten.

Dòt je-kéé_a ies, mút je náát tóleete.

Wat verkeerd is, moet ge niet toelaten.

Tó-lizze, toelaggen.

Tólle, † 1°. als substantief: vertelling.

Mv. *tóllen*.

Verkleinwoord *tóltjen*.

'n *Mòdien tólle* (bij Roosjen), een mooie vertelling. *Hieleper tóltjes*, Hindelooper verhaaltjes.

— 2°. als werkwoord: tellen.

Tólle, tólde, tóld; tellen, telde, geteld. *Hest jem wól tóld?* Heb je ze wel geteld?

Doe múst jem jitte 's neitólle, je moet ze nog eens oververtellen.

† **Tóller**, mv. *tólles*; de overbrengers van de zeemansbagage naar het beurtschip. (Roosjen).

Tó-meikje, vermaken bij testamentaire beschikking.

Hie het sien súster alle góóld en selwer tómekke, hij heeft zijn zuster al het goud en zilver vermaakt.

Tómme, duim. Mv. *tómmen*.

Hest 'n swóllenen tómmen? Heb je een gezwollen duim?

Ook voor de maat duim (cm).

Tómstòk, duimstok.

Tómmelje, tuimelen.

Tómmelje, tómmele, tómmele; tuimelen, tuimelde, getuimeld.

Het woord heeft een platte, enigszins ruwe betekenis.

Wordt zowel transitief als intransitief gebruikt.

Sò 'k 'r die bie del tómmelje? Zal ik er je bij neer gooien?

Hie tómmele fan 'e sóólder dò, hij viel van de zolder af.

Tón, dun.

Tón, tónner, tónst.

'n *Káátjen tón jè_an*, een kaartje dun garen.

Tónbeie, braambes (Ton = doorn).

Tóndeldaaze, tondeldoos.

Tónje, tornen.

Tónje, tónne, tónd; tornen, tornde getornd.

Tónne, 1°. ton.

Jèè hee-en gin rienbak, derom hee-en ze 't wetter ien 'n tónne. Zij hadden geen

regenbak, daarom hadden ze het water in een ton;

— 2°. als werkw.: tornen, zie *tónje*.

Tónne, tónde, tónđ; tornen, tornde, getornd.

Tónnesmòs, tornmesje.

Tóntjen, Torentje (Vuurtoren halverwege Workum en Hindeloopen aan de zeedijk).

Anders is toren = *toer* (zie ald.).

Tóó_ande, Donderdag.

Tóó_ere, tor. Mv. *tóó_eren*.

Tóó_ast, dorst.

Het hef iek tòch 'n tòó_ast! Wat heb ik toch een dorst.

Mien tòó_ast ies fe-sliend, mijn dorst is verslagen, gelest.

Tòó_astig, dorstig.

Tòógje, slepen.

Tòógje, tòóge, tòóge; slepen, sleepte, gesleept.

Wú(r) tòógest al dót goe_d henne? Waar sleep je al dat goed heen?

Jèè heuwe jerre huus leeg tòóge, zij hebben hun huis leeg gesleept.

'n Heele tòóg, een hele sjouw!

Weitòógje, zoek brengen.

Hie hèt 't weitòóge, hij heeft het zoek gemaakt.

Tòòlef, twaalf.

De tólfte, de twaalfde.

Tòòlef ies 'n dezien, twaalf is een dozijn.

Tóómbank, toonbank.

Der binne méénken fòòr de tòómbank.

Er zijn mensen in de winkel.

Tóómesbrèège, Thomasbrug (naam van een brug te Hindeloopen).

Tòp, tol. Mv. *tòppen*.

Hie spielet mei de tòp, hij speelt met de tol.

Tó-pakje, toepakken.

Tòpje, 1°. tollen.

Joenges, souwe tòpje? Jongens, zullen we tollen?

Tòpje, tòppe, tòppe; tollen, tolde, getold.

— 2°. tobben.

Doe hest het mei jer ómtòppe, je hebt wat met haar omgetobd.

Tòpje, tòppe, tòppe; tobben, tobde, getobd.

Tòppe, in de uitdrukking: *'n tòppe gè_as*, een pol gras.

Tó-reeke, toereiken.

Dót ies náát tò-reekend, dat is niet toereikend.

Tó-rekkenje, toerekenen.

Iek sòl 't die mar náát tòrekkenje, ik zal 't je maar niet toerekenen.

Tòrkje, ómtòrkje, omslepen.

Wúr tòrket dót goe_d tòch óm? Waar ligt dat goed toch?

Tóróchte, terecht, in orde.

Hie ies tòróchte, hij is terecht.

Iek hòòpje dót 't gaauw wúr tòróchte ies. Ik hoop, dat het gauw weer in orde is.

Tó-sèèn, toezien.

Jie mútte 'r het òp tòsèèn, u moet er wat op toezien.

Tó-sizze, toezeggen.

Tósk, tand. Mv. *tóskén*.

Hoektósk, hoektand.

Tóskflesk, tandvlees.

'n Lössen tósk, een losse tand.

Tó-sprekke, toespreken.

Tó-staan, toestaan.

Tótteldoe^w, tortelduif.

Der sit 'n mòdien tòtteldoe^w ien die koer, daar zit een mooie tortelduif in die kooi.

Touter, schommel.

De bòn sitte òp 'e touter, de kinderen zitten op de schommel.

Touterje, schommelen.

Touwdoensje, touwtjespringen.

Traalje, tralie. Mv. *traaljes*.

Der sitte traaljes fòòr, er zitten tralies voor.

Traig, traag, langzaam.

Doe múst better oe_enpakje, náát só traig. Je moet beter aanpakken, niet zo traag.

Tree, 1°. draad.

De tree brekt, de draad breekt.

De tree ken náát tróch de nidle, de draad kan niet door de naald;

— 2°. in de uitdrukking: *òp tree*, op dreef.

Hie ies tiege òp tree, hij is erg op dreef.

Trèè, drie. *Trèè-e-res*, driemaal.

Tròdde, derde.

't Ies haalwe trèè, het is half drie.

Tròdderlei, drieërlei.

Tròddehaal, derdehalf.

Een fan trèè-en, een van drieën.

Trèèsproeng, driesprong.

Trèèling, drieling.

Tréé, trede.

Hie stoog òp de éé_aste tréé fan 'e tròppen, hij stond op de eerste trede van de trap.

Treedkje, in „bântjes treedkje”, de draden van prinsesseboontjes afhalen.

Trééft, metalen onderstel om het het strijkijzer er op te plaatsen.

Treen, traan. Mv. *treenen*.

Droegje dien treenen mar dò, droog je tranen maar af.

Treenen as balsteenen, tranen als straatstenen.

Dòt het jer het treenen kòdste! Dat heeft haar wat tranen gekost!

Trefte, treffen.

Trefte, trefte (tròf), tròffen; treffen, trof, getroffen.

Roosjen schreef in 1850 nog „trefte”:

't Ies wier, mie trefte ek 'n slag.

't Is waar, mij trof ook een slag.

Treffer, gelukkig toeval.

Dòt wéé_a 'n treffer! Dat was een gelukje!

Trek, lelijke streek.

Ook met de betekenis: kans, gelegenheid, in:

sien trekken waarnimme, de kans gebruiken.

Dèè 't jéé_r en mem fan huus wéé_aden, nòòmen de bòn jerre trekken waar.

Toen vader en moeder van huis waren, namen de kinderen de gelegenheid waar.

Trekke, trekken.

De téé müt jítte trekke, de thee moet nog trekken.

Trekskip, trekschuit.

Treppöt, trekpöt.

Trietig, dertig.

Trietigste, dertigste.

Trilje, trillen.

Trins, klein lusje aan een kledingstuk, om er een haakje in te hechten.

Tróch, door (voorzetsel en bijwoord).

't Sádlt ies tróch 't ieten, het zout is door het eten.

Iek ken 'r nádt tróch, ik kan er niet door.

Tróch-gang; afgang, ontlasting.

Tróch en tróch, door en door.

Tróchrónne, 1°. doorlopen.

Rón nó tróch, loop nu door!

— 2°. malen, de gedachten niet bij elkaar kunnen houden.

„'t Rónt mie tróch”, see Jappe, en hie sté_{tte} de riis tróch de trechter óp 'e groénde. „'t Loopt me door”, zei Jappe, en hij stortte de rijst door de trechter op de grond.

Tróchróóke, doorroken.

'n Tróchróóker, doorroker (soort pijpekop).

Tróchsèèk, door en door ziek.

De herhaling is * ook gebruikelijk:

tróch en tróch sèèk.

Tróchstekke, doorsteken.

Piipetróchstekker, dun rietje om door een pijp te halen.

Laampetróchstekker, stoffer om de lampegglazen te reinigen.

Figuurlijk in de uitdrukking: *tróchstetsen spól*, een doorgestoken kaart; ook: *tróchstetsen wörk*, letterlijk: doorgestoken werk.

Tróchweet, doornat.

Troemp, trommeltje.

Dwaa_n 't braa ien 'e troemp, doe 't brood in de trommel.

Trómje, trommelen (werkw.).

Trómme, trommel.

Aalaarem, aalaarem,

De trómme kómt fan Staarum. (Oud liedje:

Alarm, alarm,

De trommel komt van Stavoren, enz.).

Zie: *aalaarem*.

Trómpetter, trompet; dus niet de persoon, maar zijn instrument.

Tegen een kind b.v.:

Het hest 'n mòdten trómpetter, wat heb je een mooie trompet!

De persoonsnaam komt te Hindeloopen niet voor.

Hie bleest óp 'e trómpetter, hij blaast de trompet.

Tròòg, trog.

De barg ies bie de tròòg, het varken is bij de trog.

Tròppen, trap.

Gaan mar bie de tròppen óp, ga maar de trap op.

De joenge faal fan 'e tròppen, de jongen viel van de trap.

Bòdstròppen, trap om in de (hoge) bedstede te komen; vroeger in Hindelooper trant beschilderd.

Tròsje, iemand op de rug dragen (vergel. Ned. torsen).

Tròttin, dertien.

'n Joenge fan 'n jier of tròttin, een jongen van een jaar of dertien.

Trouwje, trouwen.

De trouwdei, de trouwdag.

Trouwje, trouwe, trouwe; trouwen, trouwde, getrouwd.

Túlle, stoeltje voor de melkers om op te zitten onder het melken. Mv. *túllen*.

Túr, mager vlees.

Het hè-je lè_{st}, spek of túr? Wat hebt u liefst, spek of mager?

Túrf, turf.

Wie stóóke altiet túrf, wij stoken al-tijd turf.

Túrfmòt, turfmolm.

Túrweje, turf inslaan.

Tútte, onnozele; vooral van vrouwen en meisjes gezegd.

Sleeuwe tútte! Onnozele bloed!

Tuug, 1°. paardetuig, scheepstuig.

— 2°. slecht goed, bocht.

Tuugje, optuigen.

Túúg, teug.

Nim mar 'n túúg, neem maareen teug.

Tuun, tuin. *Mv. tuunen.*

Wie helje alles uut uus eene tuun. Wij halen alles uit onze eigen tuin.

(De uu wordt kort uitgesproken; *niet* als in Ned. uur).

Tuunkèsse, tuinkers.

Tuunklaauwer, tuinkrabber.

Tuus, thuis.

Hó let kòdmen jie tuus? Hoe laat kwam u thuis?

Tuusbluuwe, thuisblijven.

Tuusbrienge, thuis brengen.

Tuut, tuit.

De tuut ies 'r òò, de tuit is er af.

Twaa, twee.

Twaa'res, tweemaal.

Twááde, tweede.

Twang, dwang.**Twilling**, tweeling.

Met dit woord wordt elk der tweelingen bedoeld. 'Een tweeling' is *twaa twillingen*.

Jin méénksen hewwe twaa twillingen kriege, die mensen hebben een tweeling gekregen.

Twieles, terwijl.

Gaan jie nó nei Kóóldum, twieles iek nei Waarkum bin. Gaat u nu naar Koudum, terwijl ik naar Workumben.

Twienge, dwingen.

Twienge, twaing, twoengd; dwingen, dwong, gedwongen.

Twiengeaigel, dwingerig kind.

Twientig, twintig.

Twientigste, twintigste.

Twieuwelje, twijfelen.

Twieuwelje, twieuwele, twieuwele; twijfelen, twijfelde, getwijfeld.

Hie twieuwele 'r náát oe, n, hij twijfelde er niet aan.

Iek hef 'r lang oe, n twieuwele, ik heb er lang aan getwijfeld.

Twinter, tweejarig paard, twenter; ook tweejarige koe.**Twirre**, rukwind, draaiwind.

Op 'e hoek fan 'e streete ies altiet só 'n twirre. Op de hoek van de straat is altijd zo'n draaiwind.

Werkwoord: *twirje*. 't *Twirret der só*, er is daar zo'n erge wervelwind.

Twiske, tussen.

Twiske hangen en wúrgjen, (lett.): tussen hangen en worgen.

Twiske diek en paalen, tussen dijk en zeepalen, dus op de buitenberm van de dijk en het zogenaamde „néé-láánd" (zie aldaar).

Twiskebeien, tussenbeide.

't *Ies twiskebeien*, 't *ies niemendal*, 't is tussenbeide, 't is niemendal (Uit Roosjens *Brúllóftssaing*).

Twisk'ien, tussenin.

Twòs, dwars.

Hie sit twòs òp 'e stoe, l, hij zit dwars op de stoel.

Figuurlijk in de zin van weerstrevig: *die joenge ies altied ééwen twòs*, die jongen is altijd even balsturig. Vandaar ook *twòskòp*, dwarskop.

Twuubak, beschuit. *Mv. twuubakken.*

'n *Soekertwuubak*, een beschuit met suiker.

U

Úfte, sul.**Uul**, verstoppertje.

Souwe uul spielje? Zullen we verstoppertje spelen?

De uitroep „uul!" wordt bij dit spel ver gehoord, zonder de richting aanstonds te herkennen, waarin de verstoppen zijn te vinden.

Uus, ons; en wel:

— 1°. als persoonlijk voornaamwoord: *Hèj' me uus wol sii, n?* Heb jullie ons wel gezien?

— 2°. als bezittelijk voornaamwoord: *Uus mem ies náát goo*; onze moeder is niet gezond.

Zelfstandig gebruikt: *uuzes*.

Dòt ies uuzes, dat is het onze.

Uut, uit.

Uut 'e fàát, uit de vaart.

Uut Waarkum, uit Workum.

'r *Ien òf 'r uut*, er in of er uit!

Jerre mem ies uut (of fút), haar moeder is uit.

Uut-fan-huus, uit logeren.

Jó ies uut-fan-huus nei Bòlzet, zij is uit logeren naar Bolsward.

Uutfanhuuzje, uit logeren zijn.

Jó uutfanhuuzet mar, zij is maar uit logeren!

Uutfanhuuzer, logé.

Het géést 'r uut! Wat ga je te keer!

Uut nòch ien náát, volstrekt niet, in genen dele.

Doe sòst 'r uut nòch ien náát henne, jij zult er volstrekt niet heen.

Ook wel:

uut- noch iendierekt náát, absoluut niet.

Uutaaazemje, uitademen. *Uutbaggerje*, uitbaggeren. *Uutbanne*, uitbranden.

Uutbeene, schoonboenen (een emmer b.v.). *Uutblienke*, uitblinken.

Uutbósselje, uitborstelen. *Uutbòste*, uitbarsten. *Uutbreede*, uitbraden.

Uutbroeden. *Uutbreide*, uitbreiden.

Uutbrekke, uitbreken. *Uutbrienge*, uitbrengen. *Uutbroe_e-je*, uitbroeden.

Uutdèegje, uitdagen. *Uutdèele*, uitdelen. *Uutdóówe*, uitdoven. *Uutdraaie*, uitdraaien. *Uutdrèegje*, uitdragen.

Uutdrienke, uitdrinken. *Uutdroegje*, uitdrogen. *Uutdwaan*, uittrekken (van kleren).

Uut-eende, uiteinde. *Uutens* in de uitdrukking: „óm uutens”, buiten de stad.

Uuterje, uiten.

Uuterje, *uutere*, *uutere*; uiten, uitte, geuit.

Hie ken gin wòd uuterje, hij kan geen woord uiten.

Uuterlik, uiterlijk. *Uutfalle*, uitvallen. *Uutfarre*, uitvaren. *Uutfei-je*, uitvegen. *Uutje-kaipje*, uitverkopen.

Uutjiende, uitvinden. *Uutfiskje*, uitvissen. *Uutflappe*, uitflappen. *Uutflèn*, uitvliegen. *Uutflucht*, uitvlucht. *Uutflooke*, uitvloeken. *Uutgaan*, uitgaan.

Uutgniize, uitlachen.

Iek leet mie náát uutgniize, ik laat me niet uitlachen!

Uutgoe_ele, uitschreeuwen. *Uutháalde*, uithouden. *Uuthè_elpe*, uithelpen.

Uutheere, uithoren. *Uuthelje*, uithalen. *Uuthoengerje*, uithongeren.

Uuthook, uithoek. *Uutjòdn*, uitgeven. *Uutkaauwje*, uitkauwen. *Uutkiekje*, uitkijken. *Uutklaai-je*, uitkleden. *Uutklòpje*, uitkloppen.

Uutklúrkje, uitzuigen; fig. uitvissen, te weten komen. *Uutknippe*, uitknippen. *Uutkómme*, uitkomen. *Uutkrasse*, uitkrassen.

Uutlándder, buitenlander. *Uutlakje*, uitlachen. *Uutléd_{ad}*, uitgeleerd. *Uutleede*, uitluiden (door klokgelui te kennen geven, dat iets geëindigd is, b.v. de kermis). *Uutlène*, uitlenen.

Uutleete, uitlaten. *Uutlétwerje*, uitleveren. *Uutlèeze*, uitlezen. *Uutlizze*, uitleggen. *Uutloeke*, uittrekken. *Uutlótje*, uitloten.

Uutmeikje, uitmaken. *Uutmette*, uitmeten. *Uutmóksje*, uitmesten. *Uutmólke*, uitmelken.

Uutnaai-je, 1°. hard wegllopen.

Hie ies 'r uutnaaid, hij is hard weggelopen.

— 2°. opschieten, vorderen.

Só had mei de mesiene sieje, dót naait 'r uut! Zo hard met de machine naaien, dat schiet op!

Uutnimme, uitnemen. *Uutnóódje*, uitnodigen. *Uutpakje*, uitpakken.

Uutpikje, uitpikken. *Uutplantje*, uitplanten. *Uutploezje*, uitpluizen (de pijp b.v.). *Uutploezzer*, uitpluizer. *Uutpraatje*, uitpraten. *Uutpruuste*, uitproesten.

Uutpuuste, uitrusten, adem scheppen.

Waa_etje, wie mütte's éénen uutpuuste.

Wacht, wij moeten eens even adem scheppen.

Uutpuutkje, uitpuilen.

Sien aigen puutken uut, zijn ogen puilden uit.

Uutraaze, uitrazen.

Uutredde, uitredden.

Uutreeke, uitreiken.

Uutrekke, uitrekken.

Sien sleep ies uut, hie rekt 'm uut. Zijn slaap is uit, hij rekt zich uit.

Uutrekkenje, uitrekenen. *Uutreste*, uitrusten. *Uutriide*, uitrijden. *Uutroope*, uitroepen. *Uutsakje*, uitzakken. *Uutseekje*, uitzoeken. *Uutsicht*, uitzicht. *Uutsitte*, uitzitten; 't áálde jier uutsitte, het oude jaar uitzitten.

Uutskei-je, uitscheiden. *Uutskelde*, uitschelden. *Uutskeppe*, uitscheppen. *Uutskódje*, uitschudden.

Uutskoere, uitscheuren. *Uutskóppe*, uitschoppen. *Uutskróbje*, uitschrobben. *Uutskróewe*, uitschroeven. *Uutslaan*, uitslaan. *Uutslag*, uitslag. *Uutslatte*, uitbaggeren. *Uutsleepe*, uitslapen. *Uutslíkje*, uitlikken. *Uutslóówe*, uitsloven. *Uutsluute*, uitsluiten. *Uutsluutsel*, beslissing. *Uutsnie-je*, uitsnijden. *Uutsnuute*, uitsnuiten. *Uutsoége*, uitzuigen. *Uut-*

soenge, uitzingen. *Uutsòt*, uitzet. *Uutsòtte*, uitzetten. *Uutspeele*, uitspoelen. *Uutspette*, uitspatten. *Uutspie-je*, uitspuwen. *Uutsprekke*, uitspreken. *Uutspruute*, uitspruiten. *Uutspruutsel*, uitspruitsel. *Uutstaan*, uitstaan. *Uutstekke*, uitsteken. *Uutstelle*, uitstellen. *Uutstiire*, uitzenden. *Uutstrieke*, uitstrijken. *Uutswitte*, uitzweten. *Uutléekenje*, uittekenen. *Uut-tiene*, uitdijen, uitzetten. *Uut-tòlle*, 1°. uittellen; 2°. uittrekken (van kleren). *Uutwaazemje*, uitwazemen. *Uutwèdèje*, uitwegen. *Uutwendig*, uitwendig. *Uutwónne*, uitwinnen.

Uutwósken, slim, schrand. (Letterlijk: uitgewassen).

Doe múst mei jer òppasje, jó ies uutwósken. Je moet met haar oppassen, zij is slim.

Uutwrienge, uitwringen.

Uutwriewe, uitwrijven.

† **Uuzes**, ons huis (verouderd).

Ien 't uuzes, bij ons aan huis.

Men vindt dit in Roosjen, Gesprek van Tem en Fod.

„*De Búrgemester ies jesterij_ande ien 't uuzes west*”. De Burgemeester is gisteravond bij ons geweest.

Zie ook: *uus*.

W

Waa, wie?

Waa het dót deent? Wie heeft dat gedaan?

Waa ies dót? Wie is dat?

Waafel, wafel.

Waaï, wei (hui).

De boer joog de waaï oe_n 'e arbeides, de boer gaf de wei aan de arbeiders.

Waaks, 1°. waakzaam.

Die hoend ies tiege waaks, die hond is zeer waakzaam.

Ook: geregeld vroeg wakker, matineus.

Iek bin altiet erg waaks, ik ben geregeld vroeg wakker.

— 2°. als zelfst. naamw.: was.

Waaksen, wassen.

Een waaksen béeld, een wassen beeld.

Wáald, woud.

De Frieske Wáalden, de Friese Wouden.

† **Wáald**, verkiezing.

Die God, die é_ast de méénksken mekke

nei sien wáald en winskjen. Die God, die eerst de mensen maakte naar Zijn verkiezing en wensen (Zeemans-almanak 1679).

Waa_ele, wieg.

Niet: „*wielewaale*”, zoals men buiten Hindelopen schijnt te menen.

't Bòn leit ien 'e waa_ele, het kind ligt in de wieg.

„*'t Bòn ien 'e waa_ele goe_{lt} as 'n tó*”, het kind in de wieg schreeuwt erg (S. O. Roosjen, Brúllóftssaing).

Waa_elje, wiegen.

Waa_eletouw, wiegetouw.

Wáandloe_s, weegluis. Ook: *wanloe_s*.

Wáante, 1°. handschoen.

'n Paar nije wáanten, een paar nieuwe handschoenen;

† 2°. gebreide armbedekking voor kinderen.

Waarem, warm.

Waarem, warmer, waaremst; warm, warmer, warmst.

Waarem ieten, warm eten.

't Ies joo waarem, 't is vandaag warm

Waaremje, warmen.

Waarkum, Workum.

Nei Waarkum oer 't Tóntjen is trèd ketier, naar Workum via 't Torentje is drie kwartier.

Waarkumer Niejláánd, Workumer Nieuwland, ingedijkt in 1624.

Waarskouwe (*wááskouje*), waarschuwen.

Waarskouwe, waarskouwe, waarskouwe; waarschuwen, waarschuwd, gewaarschuwd.

Iek hef jem wááskouwe, ik heb ze gewaarschuwd.

Waa_etje, wachten.

Waa_etje, waa_ete, waa_ete; wachten, wachtte, gewacht.

Het hè 'k lang waa_ete, wat heb ik lang gewacht!

Doe múst hir òp mie waa_etje, je moet hier op me wachten.

Onv. Teg. tijd: *iek waa_etje, doe waa_e-test, hi waa_ete; wie, jimme, jèè waa_etje*.

Beleefd enkelv.: *jie waa_etje*.

Hie waa_etet op die, hij wacht op je.

Wacht, 1°. (tussenwerpsel), wacht!

Wacht, iek sòl die pakje! Wacht, ik zal je pakken.

— 2°. de voorlopige gevangenis.

Hie sit ien 'e Wacht (ook: *'t Hoendegat*), Hij zit in het arrestantenlokaal.

Wachthuisjen, wachthuisje.

Wachtkamer, wachtkamer.

Wadje, waden.

As mem de streete skróbbet, meije wie 'r náát ieder keer tróch henne wadje.
Als moeder de straat schrobt, mogen wij er niet ieder keer door heen „waden”.

Waffel, wafel. Mv. *waffels*.**Waffelkoekjede**, patroon van antiek Hindelooper japonstof.**Waig**, waag.

De bútter wádd ien 'e waig wiend. De boter werd in de waag gewogen.

Waigen, de smalle ruimte tussen twee huizen.

Wúr ies de kat? Hie sit ien 'e waigen.
Waar is de kat? Zij zit tussen de huizen.

Waigenwiid, wagewijd (ofschoon Ned. wagen niet „waigen”, maar „wien” is).

Waigje, wagen.

Waigje, waige, waige; wagen, waagde, gewaagd.

Iek sòl 't er mar òp waigje. Ik zal het er maar op wagen.

Iek hef 'r 'n góone oe_n waige. Ik heb er een gulden aan gewaagd.

Waik, week.

De èè_arpels bin tò waik kòkke, de aardappels zijn te week gekookt.

Waik kuut (bij de haring), hom.

De pòstróó ies tò waik, de meelkost is te week.

Waikje, weken.

Waing, wang. Mv. *wangen* of *waingen*.

Het skilt dien waing? Wat scheelt je wang?

Onzijdig. 'n *Tók waing*, een dikke wang

Waipen, wapen.

Waipenje, wapenen (werkw.).

Wakker, erg.

Hie ies wakker niedrig, hij is erg boos.

Wal, 1°. binnenplaats, of erf achter een huis.

De bòn binne òp 'e wal, de kinderen zijn achter huis.

— 2°. de kant van het water.

't Skip leit oe_n 'e wal, het schip ligt aan wal.

Figuurlijk in de uitdrukkingen:

oe_n haiger wal, oe_n leeger wal.

Hie ies oe_n leeger wal kómá, hij is achteruit gegaan.

Walfisk, walvis.**Walgie**, walgen.

Dòt ieten walget mie, dat eten walgt mij.

Wallem, walm.

Wallemje, walmen (werkw.).

De láámpe wallemt, de lamp walmt.

Walseend of **Wááldseend**, Woudsend.**Wankelje**, wankelen.**Wans**, het dorp Warns.**Wapperje**, wapperen.**War**, verwarring.

Dòt sit ien 'e war, dat zit in de war.

Warber, weerbaar, actief.

Jó ies tiege warber, zij is erg werkzaam.

Warje, 1°. bijvereren.

Jèè warje jem, zij bijvereren zich.

Warje, wadde, wad; bijvereren, bijverde, bijverd.

De bòn wadden jem tiege, de kinderen bijverden zich erg.

Hest-tie goo wad? Heb je goed je best gedaan?

In deze betekenis ook: „warre” en „weere”.

— 2°. zich wachten voor.

Doe múst die dèrjòòr warje, je moet je daarvoor wachten.

† **Warren**, in samenstellingen als *toezenwarren*, duizendwerf. (Hind. Zee-mansalmanalk 1679).**Watjekouw**, oorveeg.

Iek joog him 'n watjekouw, ik gaf hem een oorveeg (van belang).

Watte, 1°. wrat.

Hie het 'n watte òp 'e haand, hij heeft en wrat op de hand.

— 2°. wat.

Sien iirem sit ien 'e watten, zijn arm zit in de watten.

Wéeduwe, weduw.**Wéeduwnaar**, weduwnaar.

Ook: *wéedenaar*.

Wéégerje, weigeren.

't Slòt wéégeret, het slot weigert.

Wèège, wegen.

Wèège, wèègde, wiend; wegen, woog, gewogen.

Wie sòlle 't neiwèège, wij zullen het nawegen.

Hest 't al wiend? Heb je 't al gewogen?

Wéélèè_acht, bliksem.

Hest die wéélèè_acht wòl sii_and? Heb je die bliksem wel gezien?

Wéélèè_achtje, bliksemen.

Het wéélèè_achttje 'der! Wat bliksemde het daar!

Weer, 1°. weder (subst.).

't Ies mòòi weer, 't is mooi weer.

— 2°. hamel.

Dèr ront 'n weer bie de skeepen, er loopt een hamel bij de schapen.

Weerga, wedergade.

Weergles, barometer.

Weerhaik, weerhaak.

Weerpiene, weerpijn.

Wéés, weeskind.

Wéésbôn, idem.

Wéésuus, weeshuis.

Wéésjoenge, weesjongen.

Wééswiif, voorgdes van het weeshuis.

Wéésjaader, wéésmoeder.

Wéésuusbrèège, brug bij het Weeshuis te Hindeloopen.

Weet, 1°. nat.

't Ies tji_anwòddig mar weet, het is tegenwoordig maar nat.

'n Weeten dook, een natte doek;

— 2°. tarwe.

Weeuwe, wuiven.

Jó weeuwde mei de deesikdook, dèè 't jerre man fút geeng. Zij wuifde met de zakdoek, toen haar man vertrok.

Wééwe, weven.

Wééwer, wever.

Wèèze, wezen, zijn.

Waa soè dôt wèèze? Wie zou dat zijn?

Wèèze, wéé_ad, west; wezen, was, geweest.

Waa wéé_a(d) dôt strakjes? Wie was dat straks?

Ies hir ek een west? Is hier ook een geweest?

Onv. Teg. tijd: *iek bin, doe bist, hie ies; wie, jimme, jèè binne*. Beleefd, enkelvoud: *jie binne*.

't Sôl wèèze, het zal gebeuren.

Hie doê_at 'r wèèze, hij durft er zijn.

Bie wôlwèèzen, bij welzijn.

Wéézen, 1°. karakter.

Hie hêt 'n raar wéézen, dôt sis iek die. Hij heeft een raar karakter, dat zeg ik je.

— 2°. schepsel.

Dôt ies 'n raar wéézen, dat is een raar schepsel.

Wéézling, wezel.

Hie hêt 'n wéézling fangd, hij heeft een wezel gevangen.

Weg-ende-weer, overal.

Wei, 1°. weg (subst.).

Oer de wei, over de weg.

De wei nei Kóöldum, de weg naar Koudum. Mv. *wéégen*.

Ien 'e hii_ast bin de wéégen min, in de herfst zijn de wegen slecht.

Oenderweis, onderweg.

— 2°. zoek, weg, verloren.

Mien helóóze ies wei, mijn horloge is zoek. Ook: *fút*.

Wei-brienge, verliezen.

Weibluuwe, wegblijven.

Er is verschil tussen *fútbrienge* en *weibrienge*:

Iek hef mien mós weibròdt, ik heb mijn mes verloren.

Iek hef mien mós fútbòdt, ik heb mijn mes weggebracht, b.v. om geslepen te worden. Echter wordt *fútbrienge* ook wel in de zin van *weibrienge* gebruikt. (Zie: „fút”).

Weireitje, wegraken.

Figuurlijk in de bet. van gestorven.

Jó ies wei, zij is gestorven. Zie ook: *krieje*.

Weide, volgeladen hooiwagen.

Ook: *haa-weide*.

Der kómt de boer oê_n mei 'n weide, daar komt de boer aan met een wagenvracht hooi.

Weidje, weiden (werkz.).

Weideri, vetweiderij.

Wek, wak in het ijs.

Wekje, 1°. (Onovergankelijk) waken.

Jèè mütte wekje bie 'n sèêke, zij moeten waken bij een zieke.

— 2°. (overgankelijk) wekken.

Wie sölle him wekje, wij zullen hem wekken.

Ook: *wekker meikje*.

Wekker, 1°. wakker.

Bist al wekker? Ben je al wakker?

Ôp bôd wekker lizze, op bed wakker liggen.

— 2°. wekkeruurwerk.

De wekker géét ôd, de wekker loopt af.

Welkómtuus, welkom thuis.

Ook: *wôlkómtuus*.

Wenber, bewoonbaar.

Dôt huus is nádt meer wenber, dat huis is niet meer bewoonbaar.

Wenje, wonen.

Wenje, wenne, wenne; wonen, woonde, gewoond.

Wúr wenje jimme nó? Waar woon jullie nu?

Soê_an jimme der wôl wenje wôlle? Zou jullie daar wel willen wonen?

Wenning, woning.

Verbonden met een straatnaam, is het altijd:

„wenje ôp”. Hie wennet ôp 'e Nûste, ôp 'e Toe_enen, enz.

Wenne, wennen.

Ken je ien Leeuwet het wenne? Kan u te Leeuwarden wat wennen?

Wenneer, wanneer?

Wenneer kóm jimme nó 's bie uus?

Wanneer kom jellui nu eens bij ons?

Ook wel: „wennër”.

Wenst, gewoonte.

Ook: *oe_nwenst*.

† **Wentke**, overkleed bij het antieke vrouwencostuum.**Weske**, wassen, schoon maken.

Weske, waask, wóskén; wassen, wies, gewassen.

De henden weske, de handen wassen.

Jó het de dooken uutwóskén, zij heeft de doeken uitgewassen.

Westerdiek, dijk naar Stavoren.**Westerfâat**, vaart langs de Westerdijk.**Westertoer**, Westertoren (bij de Grote Kerk).**Westlik**, westelijk. Ook: *weslik*.

Makkum leit weslik fan Bôlzet, Makkum ligt westelijk van Bolsward.

Wethâalder, wethouder.**Wette**, weten.

Wette, wist, wetten; weten, wist, geweten.

Iek hef 't nâdt wetten, ik heb 't niet geweten.

Onv. Teg. tijd: *iek wet, doe west, hie wet, wie wette, jimme wette, jêe wette*. Beleefd *jie wette*.

Jie wette ómmes wól, U weet immers wel.

Iek wist 't ôp dôt óogenblik nâdt goo meer, ik wist het op dat ogenblik niet goed meer.

Jie mütte wól wette het je dwaa_nne; ge moet wel weten, wat ge doet.

Wetter, water.

Wettergûlp, waterwulp (trekvoegel).

Wetterhòs, waterhoos.

Wettermòle, watermolen.

De áalde Wethâalder ien 't wetter, de oude Wethouder te water. (Uit: Hieleper Fetòltjes van S. van der Kooi).

Wetterpòkken, waterpokken.

Wetterròt, waterrat.

Wetterti_acht, waterdicht.

Wicht, gewichtje.**Wie**, wij. Ook: *we*.

Wie bin der jitte nâdt west, wij zijn daar nog niet geweest.

Wúr gaan we nó henne? Waar gaan we nu heen?

Wiederje, 1°. luchten.

Iek mût mie 's ééwen wiederje, ik moet eens even naar buiten;

— 2°. de waarheid zeggen, zijn tegenzin luchten.

Iek hef 't him goo seid, iek mòdòst mie 's ééwen wiederje. Ik heb 't hem goed gezegd, ik moest het eens even luchten.

Wieke, 1°. week. Mv. *wieken*.

Tèen wieken liiden, tien weken geleden.

'n Wieke ies sáán dèègen, een week is zeven dagen.

— 2°. als werkwoord: wijken.

Wie wólle nâdt wieke, wij willen niet wijken.

Wieke, wiekte, wiekt; wijken, week, geweken.

Hè jimme nâdt wiekt fòòr die ootoo? Heb jullie niet uitgeweken voor die auto?

— 3°. vleugel.

Die foegel draait oer de wieke, die vogel draait over de vleugel.

Wieken, sloot. Mv. *wiekens*.

't Fantjen faal ien 'e wieken, 't meisje viel in de sloot.

Wield, wild.

'n Wielden hiengst, een wild paard.

Bòn, jimme mütte nâdt só wield; kinderen, jullie moeten niet zo wild!

Wieldeman, wildeman.

Wieldernisse, wildernis.

Wiels, terwijl.

De stiiren kòòmen oe_n 'e lôft, wiels iek nei huus tò ròòn. De sterren kwamen aan de lucht, terwijl ik naar huis toe liep.

Wien, 1°. wagen (substantief).

Mei hiengst en wien, met paard en wagen.

— 2°. wijn.

'n Gles wien, een glas wijn.

Wiend, wind. Mv. *wienden*.

Nóó_adewiend, Suudwiend, Òòste-wiend, Westewiend.

Der ies 'n hadden wiend, er is een harde wind.

Wiendelaai, windei.

Wiendhoend, windhond.

Wiendhòs, windhoos.

Wiendsel, windsel.

Wiendwiizer, windwijzer.

Wiende, winden.

Wiende, waand, woenden; winden, wond, gewonden.

Jê_an ôpwiende, garen opwinden.

De klókke ôpwiende, de klok opwinden.

Sien wiif ken him om 'e fienger wien-de; zijn vrouw kan hem leiden („om de finger winden”).

Wienke, wenken.

Wienke, wienkte, wienkt; wenken, wenkte, gewenkt.

Jie mütte jer déwen tówienke, gij moet haar eens even toewenken.

'n Wienk, een wenk.

Winkel, winkel. Mv. *wienkels*.

Mem ies nei de winkel. Moeder is naar de winkel (om boodschap; uit winkelen).

Iizerwinkel, ijzerwinkel.

Kruudenie_{swinkel}, kruideniers-winkel.

Winkelhaik, winkelhaak.

Wienkelje, 1°. een winkel houden.

— 2°. de winkels bezoeken, om inkopen te doen.

Wiir, 1°. waar.

Ies 't wiir? Is het waar?

Wiir meikje, waar maken.

Dòt sòst mie wiir meikje, dat zal je me bewijzen.

Wiirheid, waarheid.

Wiirsizze, waarzeggen.

— 2°. zeewier.

Wiiren kessens, zeewieren kussens.

Wiet, wit.

Raa, wiet en blaauw, rood wit en blauw.

Het sògst wiet! Wat zie je wit!

Wietje, de muren witten.

Wietjild, zilvergeld.

Wietkôp, witkop, grijskop.

Wietweelen, met zwart en wit gekleurde veren; wordt b.v. van een kip gezegd.

Wietmâassum, Witmarsum.

Wieuwke, vleugel.

Die foegel ies oe_{nskè}tten, hie draait oer de wieuwke. Die vogel is aangeschoten, hij draait bij het lopen „over de vleugel”.

Wieuwkelje, moeilijk vliegen.

Wiezansje, gewoonte (van het Franse usance), usantie.

Dòt ies wiezansje, dat is usantie.

Wil, onvast.

Hie stélt só wif ôp sien fúttén, hij staat zo onvast op zijn benen.

Wig, wittebrood.

Jòdn mie 'n stikjen wig mei búttér 'r ôp. Geef me een stukje wittebrood met boter er op.

Wiid, wijd.

Wiid en brééd, wijd en breed.

Wiif, vrouw. Niet geringschattend.

De búrgemester sien wiif, de vrouw van den burgemeester.

Onzijdig geslacht:

Waa is dòt wiif? Wie is die vrouw?

Jó wiif het uus fútjèègè, die vrouw heeft ons weggejaagd.

Wiivepraag_t, vrouwenpraat.

Wordt tegenwoordig meer en meer vervangen door *frou*.

Hó gléet 't mei jien frou? Hoe gaat het met uw vrouw?

Wiis, wijs.

Wiis, wiizer, wiist; wijs, wijzer, wijst.

Die joenge ies nádt wiis, die jongen is niet wijs.

Dòt ies 'n wiis wòd, dat is een wijs woord.

Aa_nze wiis uut wòdde, ergens wijs uit worden.

Iek ken 'r gin wiis uut wòdde, ik kan er niet uit wijs worden.

Wiismeikje, 1°. doen ondervinden.

Dòt sòk 'm wiismeikje, dat zal ik hem doen ondervinden!

— 2°. voor den gek houden.

Jèè hewwe die het wiis mekke, zij hebben je wat op de mouw gespeld.

Wiismekkerit, fopperij.

Wiisnòds, wijsneus.

Wiize, wijzen.

Wiize, wiizde, wiizd; wijzen, wees, gewezen.

Hie wiizde mei de fienger, hij wees met de vinger.

Oe_nwiize, aanwijzen.

Kest jer wòl oe_nwiize? Kan je haar wel aanwijzen?

Wiizer, wijzer. Mv. *wiizes* (op de klok b.v.).

Wiizerplaat, wijzerplaat.

Wikselse, wisselen.

Ken je mie 'n góóne wikselje? Kan u mij een gulden wisselen? De k wordt tegenwoordig weggelaten: *wisselje*.

† **Wildig**, kwaad (bij Roosjen).

Wilster, lijster (zangvogel).

Wilstes flappe, lijsters vangen.

Winsk, wens.

Niej-ju_{swinsk}, nieuwejaarswens.

Winskje, wensen.

Winskje, winske, winske; wensen, wenste, gewenst.

Iek winskje jimme fuule gelók en séégen ien 't nije jier. Ik wens jullie veelgeluk en zegen in het nieuwe jaar.

Wipbrèège, wipbrug.

Wippe, wippen: Ook *wippelje*.

Wippelig, wankel.

De taffel stéét wippelig, de tafel staat niet vast; wipt heen en weer.

Pas óp, de planke leit wippelig oer de slaa_e! Pas op, het vonder ligt wankel over de sloot.

Wis, 1°. als adjectief secuur.

Hie ies 'n wissen kèè_adel, hij is een secure kerel.

— 2°. als lidwoord van bevestiging: zeker.

Wis en sèéker, ik leet 't 'r náát bie sitte, Zeker, ik laat 't er niet bij zitten.

— 3°. zeker.

Hie nimt 't wisse fòòr 't oenwisse, hij neemt het zekere voor het onzekere.

Wiske, streek met boerderijen tussen Hindeloopen, Workum en Koudum.

Wiskje, onpersoonlijk werkwoord, gebezigd voor opjagen van jachtsneeuw.

't Wisket; er is sneeuwjacht, de wind waait de sneeuw op.

Wiskje, wiske, wiske.

Wòd, woord. Mv. *wòdden*.

Gin raare wòdden sizze! Geen rare woorden zeggen!

Wòd fòòr wòd, woord voor woord.

Wòdde, worden.

Wòdde, wáád, wòdden; worden, werd, geworden.

Het wòst wòdde? Wat wil je worden?

't Ies náát maklik, het óó_s tó wòdden. Het is niet gemakkelijk, wat anders te worden.

Iek wáád 'r raar fan. Ik werd er ongesteld van.

Onv. Teg. Tijd: *iek wòd, doe wòst, hie wòd; wie, jimme, jèè wòdde*. Beleefd: enkelvoud: *jie wòdde*.

Het mút 'r fan die wòdde? het mút 'r fan die tóróchte kómme? Wat moet er van je worden? wat moet er van je terecht komen?

Wòddig, waard.

Hó fuule ies jie dót wòddig, hoeveel is u dat waard?

Wòdje, wedden.

Souwe wòdje? Zullen we wedden?

Woe_elig, woelig.

Woe_elje; woelen; ook garen opwinden.

Woende, wonde.

Ies de woende al wúr better? Is de wonde al weer genezen?

Woender, wonder.

Dót ies der 'n dròkte fan woender en

geweld. Dat is daar een drukte van belang.

'n Graa_et woender, een groot wonder.

Woenderlik, wonderlijk, vreemd.

Hó woenderlik dót m'n sóms drògje ken! Hoe wonderlijk (vreemd) men soms dromen kan! (titel van een prozastuk van S. O. Roosjen, zie Merkwaardigheden van Hindeloopen).

Wòl, wel.

„Iek hef 't náát deent”. „Wòl!”

Ik heb 't niet gedaan. Jawel!

Ook als tussenwerpsel:

Wòl, wòl, het bist groe_eid! Wel wel, wat ben je gegroeid!

Wòl nó! Welnu!

Wòl wiir, wel waar.

Wòl néé, wel neen.

Wòlfaát, welvaart.

De froegere wòlfaát fan Hielepen ies je-bie. De vroegere welvaart van Hindeloopen is voorbij.

Wòlke, wolk. Mv. *wòlken*.

'n Oenwee_eswòlke, een onweerswolk.

Wòlle, 1°. wol.

Wòlle kómt fan 't sheep, wol komt van 't schaap.

'n Wòllen tekken, een wollen deken.

— 2°. willen.

Wòlle, woē_ad, wòllen; willen, wilde, gewild.

Onv. Teg. tijd: *iek wòl, doe wòst, hie wòl, wie wòlle, jimme wòlle, jèè wòlle*. Beleefde vorm enkelvoud: *jie wòlle*.

Vragend: *wòi-je?*

Wúróm bist 'n 't kómá? Ómda-'k n't woē_ad. Waarom ben je niet gekomen? Omdat ik niet wou.

Het wòi-je? Wat wilt u?

— 3°. plezier.

Wie hee-en só 'n wòlle, wij hadden zo'n plezier!

Wòl-te-moē, welgemoed.

Wòlwedak, schuin oplopend voordak.

Wòlwèezen, welzijn.

Bie libben en wòlwèezen, bij leven en welzijn.

Wónne, winnen.

Wónne, waan, wóná; winnen, won, gewonnen.

Dwaa_en dien best mar, dèn sóst 't wòl wónne. Doe je best maar, dan zul je 't wel winnen.

Ji_aldet waan de priis, Jildert won de prijs.

Jó deeg jerre best, mar jó het 't náát

wónd. Zij deed haar best, maar zij heeft 't niet gewonnen.

Wónst, winst.

Wòònsde, Woensdag.

Wörk, werk.

Dròk oe_n 't wörk, druk aan 't werk.

Wörkdei, werkdag.

Wörkje, werken.

Wörkje, wörke, wörke; werken, werkte, gewerkt.

Hie het 'r lang oe_n wörke, hij heeft er lang aan gewerkt.

Wörksem, werkzaam.

Wòst, worst.

Wie iete wòst tróch de soerkóól, wij eten worst door (in) de zuurkool.

Wóttel, 1°. wortel.

Mei wóttel en al, met wortel en al.

— 2°. ook: peen.

Èèrpels en wóttels, aardappelen met peen.

Wóttelkroe_d, wortelloof. Mv. *wóttelkroe_den*.

Wóttelje, wortelen (werksw.).

Wouter, moederloos lammetje.

De boerin bròt de wouter mei mòdken op, de boerin fokte het lammetje met melk op.

Wrááld, wereld.

Jie binne ien de heele wrááld west; U is in de hele wereld geweest.

Sók het mòdis fien-je ien de heele wrááld náát, zo iets moois vind je in de hele wereld niet.

Wraik, wraak.

Dòt ies gin mòdien wraik, dat is geen mooie wraak.

Wrak, 1°. als substantief de rest van een vergaan schip.

Der leit 'n wrak op 't stráánd, daar ligt een wrak op het strand.

— 2°. als adjectief niet stevig, niet gaaf, brokkelig.

'n Wrak hòk, een slap gebouwd hok.

Wrakke sees, kruimelige kaas.

Wrééd, wreed.

Wréédaa_d, wreedaard.

Wrééke, wreken.

Wrééke, wréékte, wréékt; wreken, weekte, gewroken.

Doe múst die náát op him wrééke, je moet je niet op hem wreken.

Wrienge, wringen.

Wrienge, wraing, wroengd; wringen, wrong, gewrongen.

Uutwrienge, uitwringen (een natte doek b.v.), uitknijpen.

Jó het de dooken uutwroengd, zij heeft de doeken uitgeknepen.

Wrieuwe, wrijven.

Wrieuwe, wrieuwde, wrii_and; wrijven, wreef, gewreven.

Iek hef jem tji_n e-nèm oe_n wrii_and, ik heb ze tegen elkaar aan gewreven.

De tènstbòdde wrieuwet de stúllen, de dienstbode wrijft de stoelen.

Wrieuwesgoe_d, wrijfwas.

Wrieuwlappe, wrijfap.

† **Wriin**, wriinde, bed-deken.

't Láánd proenket mei blómmen as 'n boenten wriinde. Het land pronkt met bloemen als een bonte deken. (Bij Roosjen).

Wrikje, 1°. loswrikken.

— 2°. roeibootje met één riem voortbewegen.

Wrókje, mokken.

Wrókje 'r mar náát tji_n, gin een ken 'r het oe_n dwa_an. Mok er maar niet tegen, niemand kan er wat tegen doen.

Wrótte, wroeten.

De mi_ad wrót ien 'e groende, de bunzing wroet in de grond.

Meer speciaal ook in de zin van arbeiden.

M'n ken mar 'n heelen dei wrótte fòör 'n likjen dei-hiir, men kan maar een helen dag werken voor een kleine daghuur.

Wrótte, wrótte, wróttén; wroeten, wroette, gewroet.

Wúr, 1°. waar.

Wúr leit 't? Waar ligt het?

— 2°. weer.

Bist der al wúr? Ben je daar al weer?

Wúr-óm, waarom.

Wúróm blaaist? Waarom schrei je?

Wú-fòör, waarvoor.

Wúrgjen, in de uitdrukking:

twiske hangen en wúrgjen, het benauwd hebben.

Wúr-henne, waarheen.

Wúrkómme, terugkomen.

Jie mútte mar 's gaauw wúrkómme, u moet maar eens gauw weer terugkomen.

Wúrm, worm. Mv. *wúrmen*.

Wúrmkroe_d, wormkruid.

Daauw-wúrm, dauwworm.

Wúrmje, zwoegen.

Wúrmje, wúrme, wúrme; zwoegen, zwoegde, gezwoegd.

Hie ies altiet oe_n 't wúrmjen, hie het

náát 'n maklik libben. Hij is altijd
aan het zwoegen, hij heeft niet een
gemakkelijk leven.

Wúrómbrienge, terugbrengen.

Gaauw wúrombrienge, gauw terug-
brengen.

Wúrómjòð,n, teruggeven.

Wúrómkómme, terugkomen.

Wúrómreis, terugreis.

Op 'e wúrómreis, op de terugreis.

Wúrómstóit, weeromstuit.

Wúrrig, moe.

Dòt bòn ies wúrrig fan 't spieljen,
dat kind is moe van 't spelen.

Wúrwei, waarvandaan.

Wúr ies 'r wei? Waar is hij vandaan?

LIJST VAN MANSVOORNAMEN, TE HINDELOOPEN VOOR- KOMENDE ¹⁾

Aage ²⁾, *Aa_elt*, *Aânske*, *Aa_ent* (Arend), *Aabe*, *Albet*, *Alker*, *Andrii_es* ³⁾
Anne, *Auke*.
Batle, *Bauke*, *Bèè_ent* ⁴⁾, *Binte*, *Bótte*, *Broer*, *Brúcht*.
Dirk, *Doe_ede* ⁵⁾, *Doeke*, *Dòdije*, *Douwe*.
Èlle, *Eelke*, *Eeltje*, *Eeuwe*, *Eeuwke*, *Engbert*, *Ezger*.
Fedde, *Feike*, *Fekke*, *Fódde*, *Fòkke*, *Fòlket*, *Fooke* ⁶⁾, *Fóppe*, *Frans*,
Frééderik, *Freerk*.
Gaabe ⁷⁾, *Gerbren*, *Gert*, *Giesbet*, *Gòsse*.
Haai-je ⁸⁾, *Hans*, *Harmen*, *Harring*, *Hè_etman* ⁹⁾, *Heere*, *Hei-je* ¹⁰⁾,
Hessel, *Hette*, *Hidde*, *Hielke*, *Hille*, *Hindrik*, *Hisse*, *Hómme*.
Ids, *Ieble*, *Ii_ede* ¹¹⁾, *Iige* ¹²⁾, *Iike* ¹³⁾, *Iense*, *Ientje*, *Iepe*, *Iepke*,
Imke, *Ippe*.
Jaapik ¹⁴⁾, *Jaarig* ¹⁵⁾, *Jan*, *Jantjer†*, *Jappe*, *Jelle*, *Jentje*, *Jetse*,
Ji_eldet ¹⁶⁾, *Jòchem*, *Johannes*, *Jòlling*, *Jòtje*, *Jouke*, *Júrjen*.
Klaas, *Knéélis*, *Koe_en* ¹⁷⁾, *Koe_entjen*, *Krist*.
Lammet, *Liekle*, *Lieuwe*, *Lòlke*, *Lóódewiek* ¹⁸⁾, *Louwerens* ¹⁹⁾.
Matten ²⁰⁾, *Mechii_el* ²¹⁾, *Meine*, *Meinte*, *Minse*, *Mòtten*.
Nanne.
Óóbe ²²⁾, *Oe_elke* ²³⁾, *Ótte*, *Ótte*.
Peeke, *Peeter*, *Piibe* ²⁴⁾, *Piet*.
Reiner, *Reitje*, *Riek*, *Riemer*, *Rinke*, *Rinse*, *Rómke*, *Rómmet*, *Ruu_ed* ²⁵⁾.
Sii_ed ²⁶⁾, *Siibe* ²⁷⁾, *Sieboó_eld* ²⁸⁾, *Siebre*, *Sierk*, *Sikke*, *Sipke*,
Sjoé_ed ²⁹⁾, *Sjouke*, *Skelte*, *Stóffel*, *Sweeres* (verkorting van Ahasveros).
Tèè_ed ³⁰⁾, *Tèèke* ³¹⁾, *Teemen* ³²⁾, *Titte*, *Tjalling*, *Tjerk*, *Tjibbe*, *Tóó-
mes* ³³⁾, *Tóónis* ³⁴⁾, *Töi-je* ³⁵⁾.
Ulfet.
Waabe, *Wáále*, *Watse*, *Wigget*, *Wiibe* ³⁶⁾, *Wiebren*, *Wüiget* ³⁷⁾, *Wiep-
ke*, *Wietse*, *Willem*.

¹⁾ In deze lijst wordt niet de officiële spelling, doch de uitspraak aangegeven. De schrijfwijze volgt in onderstaande noten. ²⁾ Geschreven Age. ³⁾ Geschreven Andries. ⁴⁾ Berend. ⁵⁾ Doede. ⁶⁾ Foeke. ⁷⁾ Gabe. ⁸⁾ Haaie. ⁹⁾ Hartman. ¹⁰⁾ Heie ¹¹⁾ Yde. ¹²⁾ Iege. ¹³⁾ Yke. ¹⁴⁾ Jacob. ¹⁵⁾ Jarig. ¹⁶⁾ Jildert. ¹⁷⁾ Koen. ¹⁸⁾ Lodewijk. ¹⁹⁾ Laurens. ²⁰⁾ Marten. ²¹⁾ Michiel. ²²⁾ Obe. ²³⁾ Uilke. ²⁴⁾ Piebe. ²⁵⁾ Ruurd. ²⁶⁾ Sierd. ²⁷⁾ Siebe. ²⁸⁾ Siebold. ²⁹⁾ Sjoerd. ³⁰⁾ Tjeerd. ³¹⁾ Teake. ³²⁾ Tijmen. ³³⁾ Thomas. ³⁴⁾ Teunis. ³⁵⁾ Tjalling. ³⁶⁾ Wiebe. ³⁷⁾ Wiegert.

LIJST VAN VROUWENVOORNAMEN, TE HINDELOOPEN VOORKOMENDE ¹⁾

Aagjen, Aaltje, Aânskje, Afke, Akke, Albetjen ²⁾, *Ältjen, An, ännē* ³⁾,
Antje, Antke, Atjen, Aukjen.

Baauwk, Bai (verkorting van Barbara), *Baukjen, Beikj, Branda*
(van Gerbranda).

Dieuwer, Dieuwke, Dik, DirkJen, Doe, t ⁴⁾, *Dóótjen, Dötte* (van
Doortje), *Douwĳjen.*

Ē, l, Eelk, Eeuwĳ, Elske, Etk.

Foekjen, Fòk, Fòkjen, Fòðkel ⁵⁾, *Frouwĳke, Fód* (verouderd).

Gè, tjen ⁶⁾, *Gebbe, Gééske, Gòðik, Gooitske, Greet, Gretske, Grietjen.*

Heije, Heike, Hieke, Hielk, Hiltjen, Hindrikjen, Hinke, Hit,
Hötske ⁷⁾.

Idsk, Iebeltjen, Iefke, Iik ⁸⁾, *Iemkjen, Iengel, Iensk, Ient, Iesk.*

Jaai, Janke, Jantjen, Jaapikjen, Jappe, Jè, lmer, Jel, Jeltjen, Jet,
Jetske, Jikke, Jildoo (verouderd), *Jisk.*

Kanke, Kekke, Kläske ⁹⁾.

Lamkje, Lééntjen, Liebe, Liesbet, Lieuwk, Lòlkjen, Luu, tske ¹⁰⁾,
Lii, ts.

Maaĳke, Maare, Marij, Matjen, Mientje, Minke.

Neeltjen, Niene ¹¹⁾.

Pietje.

Reiner, Reinsk, Rimme (verouderd), *Rink, Rinske, Ruu, tje* ¹²⁾.

Sanne ¹³⁾, *Sii, tje* ¹⁴⁾, *Siebrig, Siemen, Sientje, Sietske, Sjoukjen,*
Stientjen, Sútje, Sietj, Skeltjen.

Tedde, Tetjen, Tiete, Tietjen, Tji, tske ¹⁵⁾, *Trien, Trientjen.*

Wiib, Wiebrig, Wiepk, Wietske, Willemke.

¹⁾ Zie noot 1 bij de mansvoornamen. ²⁾ Albertje. ³⁾ Anna. ⁴⁾ Doed. ⁵⁾ Fokel.
⁶⁾ Gerritje. ⁷⁾ Hotske. ⁸⁾ Iek. ⁹⁾ Klaaske. ¹⁰⁾ Luutsche. ¹¹⁾ Trijntje. ¹²⁾ Ruurd-
je. ¹³⁾ Suzanna. ¹⁴⁾ Sierdje. ¹⁵⁾ Tjitske.

BLOEMLEZING
UIT DE
HINDELOOPER LITERATUUR

S. O. L.

verkorting van *Sti_rman Oe_n Lâând* (Stuurman aan Land). Onder dit pseudoniem verscheen in 1679 een Hindelooper Zeemansalmanak, te Leeuwarden bij Johannes de Ruiter. Het titelblad vertoonde een Hindelooper schipper, die met een graadboog hoogte nam. Het komt voor in Halbertsma, Hulde aan Gysbert Japiks, deel II, 1827.

We ontleenen er een paar stukken aan.

Tienk 'r 's óm! Man tó roer, pas òp 't stiiren!

*Staa_n iek hir oe_n 't roer tó riiren,
Óm tó staa_n òf óm tó stiiren,
Òf óm mar òp 'mien gemak
Smóóke sók 'n piip tebak?*

*Néé, 't kiekjen en 't draiwen
Nei de tónnen, baikens, haiwen,
Dòt de lóóts en sti_rman dwaa_n,
Leere mie 't óó_s festaa_n.*

*Wó 'k mien skippers sin betrachtje,
Òp sien wòdden müt iek achtje,
Dòt iek der wòl naauw òp let;
Want sien wòdden bin mien wet.*

*Roope ze: „Man tó roer, hââld aigen ¹⁾,
„Goo en libben nâât tó waigjen;
„Hââld dien koers: Noo_ddòst ten Nóó_d,
„Den só reikje wie mòòt fút!*

¹⁾ Dit lijkt ons beter dan de tekst in de „Hulde aan G. J.”: *hââld draigen*, wat Halbertsma vertaald met: houd het dragende. Een woord „draigen” voor dragen is in het Hindelooper onbekend. Overigens blijft het een duistere plaats, die slechts gissing toelaat.

Denk er eens om! Man te roer, pas op 't sturen!

Sta ik hier aan 't roer te draaien,
Om te staan of om te sturen,
Of om slechts op mijn gemak
Te roken zulk een pijp tabak?

Neen, het kijken en het draven
Naar de tonnen, bakens, haven,
Dat de loods en stuurman doen,
Leren 't anders mij verstaan.

Wil 'k mijn schippers zin betrachten,
Op zijn woorden moet ik achten,
Dat ik daar wel nauw op let,
Want zijn woorden zijn mijn wet.

Roepen ze: „Man te roer, houd d' ogen (open),
„Om goed en leven niet te wagen;
„Houd je koers Noordoost ten Noord,
„Dan toch raken wij mooi voort!

„Der 's 'n rif, dõt mût we mieje,
 „Ôf wie kòosten 't licht belii-je,
 „Der ies banning, bank òf klip,
 „Neste goo fòòr goo en skip!”

Ies 't gin tiid den òp tó pasjen?
 Klip òf bank koo 't schip fe-rasje.
 Eer 't oe,n hoendet spoe,nen stéét,
 Tèènet 'r, tienkt mie, wòl òp let.

Mar wòl 'k òp jer wòd nâât achtje
 En fòòr klip òf bank nâât wachtje,
 Oenbetòt oe,n 't roer tó staan
 Ken wòl hest nâât wòl bestaan.

Só stéét ek ien ii,tske diengen
 Al uus libben tó tó briengen,
 Nâât óm löi en leeg tó staa,n,
 Ien 'e wrââld, gin goo tó dwaa,n.

Néé, die God, die éé,st de minsken,
 Mekke nei sien wââld en winsken,
 En de wrââld mei al jer goo
 Oe,n de minsk tó broeken joog,

Sót uus ek oe,n 't roer tó stiiren,
 Óm de siel ek oer tó fiiren
 Tróg de wrââld, die hòlle séé,
 Òp 'n goo behââlden réé.

Wouwe 't sizzen den nâât heere,
 Dõt sien lóóts en sti,rman leere,
 Lóótses die de siel uut néé
 Stiire tróg de ii,tske séé?

As jèè roope: „Der 's 'n tónne,
 „Der w' uus koers nei mûtte rónne;
 „Der 's 'n baiken, der 's 'n fiir;
 „Man tó roer, pas òp en stiir!”

Baikens, tónnen en de fiiren
 Bin Gods wòd óm uus tó stiiren,
 As de Biibel dõt beskruuwet
 Tróg sien Géést, die bie uus bluuwt;

„Daar 's 'n rif, dat moeten we mijden,
„Of wij konden 't licht belijden,
„Daar is branding, bank of klip,
„Aaklig goed voor goed en schip!”

Is 't geen tijd dan op te passen?
Klip of bank kon 't schip verrassen;
Eer 't aan honderd spanen stoot,
Dient er, dunkt me, wel op gelet.

Maar wil 'k op hun woord niet achten,
En me voor klip of bank niet wachten,
Onbedacht aan 't roer te staan
Kan wel haast niet wel bestaan.

Zo staat ook in aardse dingen
Al ons leven door te brengen,
Niet om lui en leeg te staan
In de wereld; geen goeds te doen.

Neen, die God, die eerst de mensen
Maakte naar zijn keus en wensen,
En de wereld met al haar goed
Aan den mens te gebruiken gaf,

Zet ons ook aan 't roer te sturen,
Om de ziel ook over te voeren
Door de wereld, die holle zee,
Op een goede behouden ree.

Willen we 't zeggen dan niet horen,
Dat zijn loods en stuurman leren,
Loodsers, die de ziel uit nood
Sturen door de aardse zee?

Als zij roepen: „Daar is een ton,
„Waar w' onze koers naar moeten lopen;
„Daar 's een baken, daar 's een vuur;
„Man te roer, pas op en stuur!”

Bakens, tonnen en de vuren
Zijn Gods woord om ons te sturen,
Als de Bijbel dat beschrijft
Door zijn Geest, die bij ons blijft;

*Wúr de haiwen en de stróómen,
Hó m'n der ien maklikst kómme,
Wól beskrii_and ies en betéé_ad,
Fòòr de gaauwste en slóchtste lii_ad.*

*Banning, banken, klippen, groenden
Fòòr de sielen bin de soenden;
Stiir iek jin náât uut 'e wei,
Wis beklei iek dôt dernei.*

*As we deróm heel náât tienke,
Ken uus siel ek licht fedrienke
En ien eewigheid fegaa_n,
Meer as hóólten skippen dwaa_n.*

*So ies 't best, mei lúst tó stiiren,
't Skip mei súrg tróg sée tó fiiren
En sien gles tó roere staa_n,
't Ies óm 'n kòtte tiid tó dwaa_n.*

1679.

't Séémanslibben

*Mekket bidden, swiirge en wetter
Straks de méénsken helte better,
Bidt de sééman, hets er fan,
Só ies hie de beste man.*

*Kriig en siekte en hoengers plaigen
Staaane fòòr de séémans aigen
Faik tó liekens òp 'e sée
Mids ien stòrm en wettersnéé.*

*Kriig en kaapes kenne leere,
Dòt m'n fréédzaam mût fekeere
Òp 't schip en binnen gaats;
Séélii_ad bin de beste maats.*

*Lang ien siekte òp sée tó swòrwen
En den mest en wáânt tó kòrwen,
Kómme 'r goe_e de méénsken fan,
Bóótsman ies de beste man.*

Waar de haven en de stromen,
Hoe men er gemakkelijkst in kan komen,
Wel beschreven is en aangeduid
Voor de schranderste en eenvoudigste mensen.

Branding, banken, klippen, gronden
Voor de zielen zijn de zonden;
Stuur ik die niet uit de weg,
Wis beklaag ik dat daarna.

Als wij heel niet daarom (-aan) denken,
Kan onze ziel ook licht verdrinken
En in eeuwigheid vergaan,
Meer dan houten schepen (wel) doen.

Dus is 't het best, met lust te sturen,
't Schip met zorg door zee te voeren,
En (met) zijn glas te roer te staan ¹⁾,
't Is om een korte tijd te doen.

Het zeemansleven

Maakt bidden, zwaarigheid en water
Straks de mensen de helft beter,
Bidt de zeeman, wat is er van,
Zo is hij de beste man.

Krijg en ziekte en hongers plagen
Staan voor des zeemans ogen
Vaak te gelijk op de zee
Midden in storm en watersnood.

Krijg en kapers kunnen leren,
Dat men vreedzaam moet verkeren
Op het schip en binnengaats;
Zeelui zijn de beste maats.

Lang in ziekte op zee te zwerven
En dan mast en want te kerven,
Komen er goede mensen van,
Bootsman is de beste man.

¹⁾ We hebben hier in de vertaling voor de duidelijkheid het woordje „met” ingevoegd. Glas hier = kompas.

*Hoenger-bòljen òp 'e wrakken,
 Weet fan k_ald en oengemakken,
 Lée_at dòt straks ómhaig tó sèèn,
 Séélii_ad bin de beste mèèn.*

*As de sééen ien banning blienke,
 Dòt de skippen hest heel fesienke
 En wúr riize hiemelhaig,
 Bóótsman hē_alt òp Gòd sien aig.*

*Ròlt de séé uus sóms oer d' aaren,
 È_alke séé lée_at uus bedaaren,
 En hó wielder dòt 't béé_at,
 Hó 't 'r uus meer stòlheid lée_at.*

*As de ankes, roer en mesten
 Uus bejdòne den ten lesten,
 Den tienkt nimmen meer óm kwaa
 En m'n drierwet òp Gòds genaa.*

*Hewwe kwesje óm i_atske diengen,
 Graig woē_ad iek 't ten eende brienge,
 As mie Gòd hē_alpt uut 'e néé,
 En behââlden briengt uut séé.*

*Gòd, beskerm uus fjòr 't wetter!
 Al mien dwaa_en belouwje iek better.
 Hē_alp uus slóchs uut dizze néé
 Uut 'e stòrmen òp 'n réé.*

*Kómt 'r den oe_en lâânde spriengen
 En febettert al sien diengen,
 Sééman, kómt 'r dús den fan,
 Doe bist wúr de beste man.*

*Óó gelókkig toe_ezend warren,
 Die ek só òp séé mòdgt farre,
 En só tiege kòòm tó lâând
 Òp 't róchste hiemelstrâând!*

Te razen van honger op de wrakken,
Nat van koude en ongemakken,
Leert dat straks omhoog te zien,
Zeelui zijn de beste mensen.

Als de zeeën in branding blinken,
Dat de schepen haast geheel verzinken,
En weer rijzen hemelhoog,
Bootsman houdt op God zijn oog.

Rolt de zee ons soms over de oren,
Elke zee leert ons bedaren,
En hoe wilder dat het tiert,
Hoe zij ons meer stilheid leert.

Als de ankers, roer en masten
Ons dan ten laatste begeven,
Dan denkt niemand meer aan kwaad,
En men drijft op Gods genade.

Hebben wij twist om aardse dingen,
Graag wou 'k het ten einde brengen,
Als mij God helpt uit de nood
En behouden brengt uit zee.

God, bescherm ons voor het water!
Al mijn doen beloof ik beter.
Help ons slechts uit deze nood,
Uit de stormen op een ree.

Komt hij dan aan land springen
En verbetert al zijn dingen,
Zeeman, komt gij er zo af,
Gij zijt weer de beste man.

O gelukkig duizendwerven,
Die ook zo op zee mocht varen,
En zo deeglijk kwam te land
Op het rechte hemelstrand!

(Vertaling in het Nederlands door J. H. Halbertsma, met enkele kleine veranderingen).

Johannes Hilarides

van beroep schoolmeester, leefde in het laatst der 17de en het begin der 18de eeuw. Van hem is het volgende gelegenheidsgedicht bekend. Hij was toen woonachtig te Bolsward, en niet jong meer. Immers hij tekent er zelf bij aan: „ien 't nè_ugen en féé_atigste jîr fan sien skoe_eletèènst”, in het 49ste jaar van zijn schoolmeestersdienst.

'n Hieleper Saing òp de fieftigjûrige tèènst fan de eerwòddige, haig-gelée_ade D. Dominicus Goltsius, preddecant tó Hielepen, ien 1720 1°)

*Lang libjen, ies dôt nócht? der al, het wie bedruuwe
Nâât glòd fòòr stééwen géét, mar faik tji_an wiend en stróóm.
Waa aa het meikje woe_ed, it mûit dòchz al só bluuwe,
Só as 't fòòr henne stoog, en 't géét alliek as 't kòòm.*

*Mar wis, lang libjen ies den wòl 'n graa_ete gaiwe,
As immen ien sien dwaa_n het goe_eds tó wòrkjen tienkt,
En het hie drieruwt of wrieruwt, mei rónnen en mei draiwen,
Tracht altiet dôt hie graig 'n dieng tó róchte briengt.*

*Wòl den, Hieleper lii_ad, mien áalden, jimme jòòne
De Man de rest den wòl, die fest wòl trietig jîr
Fòòrginzen het, wenneer dôt jimme kreftig rònnen,
Tó herkJen nei sien wòd, en het sien leere wiir,*

1) Dominicus Goltsius, geboren 1644, in 1684 van Tjummarum gekomen, was lange jaren predikant te Hindeloopen, waar hij in 1720 zijn gouden ambtsjubileum vierde, na het vorige jaar emeritaat te hebben verkregen.

In het Hidde-Nijlandmuseum aldaar vindt men nog een in druk uitgegeven leerrede van hem, over Nahum 1 : 6, 7: „Wie zal voor zijn gramschap bestaan, en wie zal voor de hittigheid zijns toorns bestaan? Zijn grimmigheid is uitgestort als vuur, en de rotssteen worden van hem vermorzeld. De Heere is goed, hij is ter sterkte in de dag der benauwdheid, en hij kent degenen, die op hem betrouwen.” De titel is: Predicatie wegens Hindeloopens verlossing uit Vuur en Watersnood, gehouden 19 October 1701. Het portret van Ds. Goltsius bevindt zich vóórin, met lofdicht van zijn bekenden collega Ds. Balthazar Bekker.

Een Hindelooper lied op de 50-jarige dienst van den Eerwaarden Zeergeleerden Ds. Dominicus Goltsius, predikant te Hindeloopen, in 1720.

Lang leven, is 't genot? daar al wat wij bedrijven,
Niet glad voor steven gaat, vaak tegen wind en stroom.
Wie ooit iets maken wou, het moet toch al zo blijven,
Zoals 't voorhenen stond, en 't gaat gelijk het kwam.

Maar gewis, lang leven is dan wel een grote gave,
Als iemand in zijn doen het goede te werken zoekt,
En wat hij drijft of wrijft, met lopen of met draven,
Tracht altijd, dat hij graag een ding in orde brengt.

Welaan dan, Hindeloopers, mijn ouden, jullie geeft
Den Man dan wel de rust, die vast wel dertig jaar
Voorgegaan heeft, wanneer jullie krachtig liep
Te horen naar zijn woord, en wat zijn lere was,

*En hebbe staig al oe_n sien serkepad beginzen,
 Altiet allieke graig, der è_{lk} òm 't hadste ròòn;
 Mei eepen moend en aar sien wòdden dós óntfinzen;
 Dòt nimmén den de Man nó ien sien è_{ld} bejòòn.*

*Eerwòdde Man, sòt jie nei resjen stòl dós henne
 En nim 't gemak ien rest, die God jie het beskaa_d;
 Mien ááld Hieleper lii_d jin sòlle jie wòl kenne,
 Só az jie ien jien tèènst altiet óntfinzen wáá_d.*

*Jèè sèène jie fòroe_n òp 't áálde stéé fòdr aigen,
 Jerre áálde Preddecant, ien jerre serke en eer
 Van trèèwar tèènreiz jìir, en tienke mei behaigen:
 Der sit d' Eerwòdde Man, só lang uus tò 'n leer;*

*Die bòn en bònsbòn dóópte, en joog uus 't braa tò smeikjen
 Ien 't Hallig meel; dòt ies uus lúst, die Man tò sèèn;
 Só koo 't jìt ek bie tiid wòl ien uus serke reikje,
 Dòt jitte ien d' áálde dei sien tèènst 'r 's kòòm tò lèèn,*

*As hie de bòn 'r 's dóópt, der hie den dòchs ken wèèze,
 Óf as 't 'r 's kòòm tò pas, dòt hie 'r 's préékje mòòst;
 Den koo m'n d' áálde glans jitte ien sien ansicht lèèze,
 As joenger Preddecant bie siekte of súcht náât kòòst.*

*Uus lèèwe Heere Gòd dwei, dòt sien áálde jìiren
 Fan smòt en oengemak fútoe_n só bluuwe óntlest!
 De Hiemel mei jien kreft ien d' è_{ld} jitte al bestiire,
 Jòòn ien jien griize tiid jie dèègen fòl fan rest.*

(bekòtte).

*Bölzet, de santinde fan d' éé_{ste} moe_{ne}, ien 't jìir toe_{zen}
 sáân hoendet en twientig.*

Hadpiekjen tò Hielepen òp 'e Aa_esterfâât, ien 'e kâálde winter fan
 1838

(Van een onbekenden schrijver).

*Die ii_{ns} tòòt iek, tji_n haalwe tèèn:
 'k Mút sèèn da 'k ieten kriej.
 'k Nòòm 't mòs en sniefde 'n tón stik braa,
 En iek aat het soepenbrii.
 Die naa_{ts} dèè slòpte iek stòl ien 't bòd,*

En hebt gestadig-aan zijn kerkepad betreden,
 Altijd al even graag, daar elk om 't hardste liep;
 Met open mond en oor zijn woorden dus ontvangen;
 Dat niemand dan den Man nu in zijn ouderdom begeef!

Eerwaarde Man, zet u ter ruste dus stil henen
 En neem 't gemak in rust, die God u heeft beschikt;
 Mijn oude Hindelooper lieden, die zal u wel kennen,
 Zoals gij in uw dienst altijd ontvangen werd.

Zij zien u dan vóóraan op d' oude plaats voor ogen,
 Hun ouden predikant, in hunne kerk, en eere,
 Van driewerf 'n tiental jaar, en denken met behagen:
 Daar zit d' Eerwaarde Man, zo lang ons tot een leer;

Die kind en kleinkind doopte, en gaf ons 't brood te smaken
 In 't Heilig maal; dat is ons lust, dien Man te zien,
 Zo kon 't nog ook somtijds wel in onze kerk voorkomen,
 Dat nog in d' oude dag zijn dienst eens te pas kwam,

Als hij de kindren eens doopte, daar hij er toch kan wezen,
 Of als 't eens kwam te pas, dat hij eens preken moest,
 Dan kon men d' oude glans nog in zijn aanzicht lezen,
 Als jonger predikant bij ziekte of ongesteldheid niet kon.

Onze lieve Heere God doe, dat zijn oude jaren
 Van smart en ongemak zo voortaan blijven ontlast!
 De Hemel mag uw kracht in d' ouderdom nog steeds besturen,
 U in uw grijsheid dagen vol van rust geven.

(verkort).

Bolsward, de zeventiende van de eerste maand, in het jaar
 1720.

(Voorkomende in Hulde aan Gysbert Japiks, deel II).

*Priksleewedstrijd te Hindeloopen op de Oostervaat, in de koude winter
 van 1838*

Die avond dacht ik, tegen half tien:
 'k Moet zien, dat 'k eten krijg.
 'k Nam 't mes en sneed een dun stuk brood,
 En ik at wat karnemelkspap.
 Die nacht, toen sliep ik stil in 't bed,

Kwaa dròggjend tji_n de mòòn,
 Mar iek waa_{te} tòt de sònne òp kòòm,
 Dèè klaaide iek mie oe_n.
 Mar kòt dernei ròòp Saling Jans
 Fan piekjen òp 'e baa_n
 Tróch friestes bóppe fjeftin jiir,
 En klaaid òp Hielper klaa_n.
 Dèè goelde iek 't uut: „Dòt müt iek sèèn!
 „Dòt ies jit nei d'âalde trant.
 „En fan 't echte skaai!”
 Als 't tiid wââd, dee 'k de skòtte oer 't hââd,
 En iek ròòn nei d' Aa_{sterdiek}.
 Der soog iek dèè de friestes gaa_n,
 Het hee-en ze 'n bekiek!
 Iek frigge dèè 't piekbestiir:
 „Waa bin dòt allegaar?”
 „Mien ââld,” see een, „der hè-je 'n list.”
 Dèè wéé_d iek ien eenen klaar.
 De bril die sòtte iek òp 'e nòòs,
 Geeng sitten òp 'n steen,
 En soog er 't lik pe-pii_{tjen} tróch.
 Der stoogen een fjòr een
 Twaa Mietjes, Bietje en Janneke
 Hòk, Klàske, Tjerke, Hit,
 Jentk, Liebe, Trien en Tedde, Janke
 En Sietje fan Âânske Smit.
 Dèè geeng iek bie de paalen staa_n,
 En 't doere nâât heel lang,
 Of iek héé_{de} der de trómme slaa_n,
 En 't spòl geeng oe_n 'e gang.
 Ien 't éé_{st} geeng 't nâât tò best fan stréék,
 Jèè hè_{lden} 't nâât ien 't roer;
 Jentk pieke éé_{st} went, Hit oer 'e skei,
 En Liebe ien 'n skoer.
 Sietj ròlle fan 'e sliide dò,
 En Mietje òp Tessel oe_n.
 Mar Bietje nòòm 't traiger op,
 Kóm 'k joo nâât, den kóm iek mòòn.
 De óóren deegen 't meer bedââd,
 En pieken nâât só fel
 As Janke; jó deeg goo jer best,
 Want 't lief spraing òp en del.

Slecht dromend tegen de ochtend,
Maar ik wachtte, tot de zon op kwam,
Toen kleepte ik mij aan.
Maar kort daarna riep Saling Jans
Van prikken op de baan
Door meisjes boven vijftien jaar,
En gekleed in Hindelooper kleeren.
Toen schreeuwde ik 't uit: „Dat moet ik zien!
„Dat is nog in de oude trant,
„En van de echte soort!”
Toen het tijd werd, deed 'k de schort over 't hoofd,
En 'k liep naar de Oosterdijk.
Daar zag ik toen de meisjes gaan,
Wat hadden ze een bekijk!
Ik vroeg toen aan de prik-commissie:
„Wie zijn dat allemaal?”
„Oude,” zei een, „daar heb je een lijst,”
Toen was ik in eens klaar.
De bril zette ik op de neus,
Ging zitten op een steen,
En zag er 't klein papiertje door,
Daar stonden één voor één
Twee Mietjes, Bietje en Janneke,
Hok, Klaasje, Tjerkje, Hit,
Jentke, Liebe, Trien en Teade, Janke
En Sietje van Aanske Smit.
Toen ging ik bij de palen staan,
En 't duurde niet heel lang,
Of ik hoorde daar de trommel slaan,
En 't spel ging aan de gang.
In 't eerst ging 't niet al te best van streek,
Zij hielden 't niet in 't roer;
Jentke prikte eerst scheef, Hit over de streep,
En Liebe in een scheur.
Sietje rolde van de slede af,
En Mietje op Tessel aan.
Maar Betje nam 't bedaarder op,
Kom 'k er vandaag niet, dan kom ik morgen.
De anderen deden 't meer bedaard,
En prikten niet zo fel
Als Janke; zij deed goed haar best,
Want het lijf sprong op en neer.

*Het hóólden ze dèè óm die grap,
 Ê_alk lakke dèè sien best,
 En iek, hó ááld, iek hē_aldē 't lief
 Mei beide henden fest.
 Ôp 't lest, dèè léé_aden z' al het oe_n,
 En slietken rócht langs 't iis,
 Mar Liebe en Janke koo-en 't hadst
 En waa_nden è_alk 'n priis.
 Dòt pretjen mekke mie tófrée,
 'k Geeng fergenoegd derwei,
 En iek tòòt: nó géét 't só as 't géét.
 Iek bemoe_i mie naa_nze mei.
 Want wiize kóóning Salemóó,
 Die het uus al fe-spelt:
 Oender de sónne ies heel gin niejs,
 Só 't uus de Biibel meldt.
 En 't ies tòch ek warachtig wiir,
 Het d' áálde Prééker seit:
 Al 't wrááldske kómt en géét fe-bie,
 't Ies alles iidelheit.*

(Uit: Een klachte fan 'n áálde widdofrouw ien
 'e kááldē winter van 't jier 1838. Voorkomende in
 Eykman, *Phonetische Beschrijving van de klan-*
ken der Hindelooper Taal).

Wat joelden ze toen om die grap,
Elk lachte toen zijn best,
En ik, hoe oud, ik hield het lijf
Met beide handen vast.
Op 't laatst, toen leerden ze al wat aan,
En reden recht langs 't ijs,
Maar Liebe en Janke konden het hardst
En wonnen elk een prijs.
Dat pretje maakte mij tevree,
'k Ging er vergenoegd vandaan,
En 'k dacht: nu ga het zoals 't gaat,
Ik bemoei me nergens mee.
Want wijze koning Salomo,
Die heeft ons al voorspeld:
Onder de zon is heel geen nieuws,
Zoals ons de Bijbel meldt.
En 't is toch ook waarachtig waar,
Wat de oude Prediker zegt:
Al 't wereldse komt en gaat voorbij,
't Is alles ijdelheid.

(Uit: *Een klacht van een oude weduwe in de
koude winter van het jaar 1838*).

Sierd Okkes Roosjen

(Hindelooper uitspraak: *Sii_ad Ôkkes Róósjen*) was geboren te Hindeloopen in 1786. Hij huwde met Griet Douwes Pauw, en oefende het beroep van bakker uit. Ook was hij een tijd lang lid van de Raad en Wethouder.

Met N. D. Kroeze van Hindeloopen en W. Eekhof van Leeuwarden gaf hij in 1855 het boekje uit „Merkwaardigheden van Hindeloopen, benevens taalproeven in rijm en onrijm”. De taalproeven, bijdragen in proza en rijm, waren van Roosjen afkomstig.

Hij overleed 12 September 1868.

'n Fòdlèezing ien 1832 op Kóónings jii_adei

*Wúr ies op è_ade 'n lâând tó fienden,
Dòt sók 'n braiwen Kóóning het,
Die 't ien sien dwaa_n en ien sien leeten
Altiet op rócht en oenrócht let?*

*Die 't nooit gin kwesje mei sien búrren
Of eenig méénske seekje sól,
Mar óm de frééde tó behââlden,
Altiet wòl graig het tójdòn wòl;*

*Ja, óm de óólog tó óntkómmen,
As 't móóglik ies, éé_ast dweit sien best;
En as 'r dòt náât ken fe-krieje,
Den stéét geliek 'n paal só fest;*

*Den 't hââd wòl bèèd oe_n graa_{te} machten,
Ja, sómtieds wòl oe_n twaa geliek,
Jin 't him ien sterkte fiir oertrefte,
Want hie het mar 'n heel lik riek;*

*En as de nóód be-gónt tó naikjen,
Dòt immen tji_an him mekket twist,
Den roenduut tji_an sien fòlk doer sizze:
„Hir bóppe ies mien lòt beslist;”*

Een voorlezing in 1832 op 's Konings verjaardag

Waar is op aarde een land te vinden,
Dat zulk een braven koning heeft,
Die in zijn doen en in zijn laten
Altijd op recht en onrecht let?

Die nooit geen kwestie met zijn bureu
Of enig mens zoeken zal,
Maar om de vrede te behouden,
Altijd wel graag wat toegeven wil;

Ja, om de oorlog te vermijden,
Als 't mogelijk is, eerst doet zijn best,
En als hij dat niet kan verkrijgen,
Dan staat gelijk een paal zo vast;

Dan 't hoofd wel biedt aan grote machten,
Ja soms wel aan twee te gelijk,
Die hem in sterkte ver overtreffen,
Want hij heeft maar een heel klein rijk;

En als de nood begint te naken,
Dat iemand tegen hem twist maakt,
Dan ronduit tegen zijn volk durft zeggen:
„Hier boven is mijn lot beslist;”

*En mei een wienk, as hie 't be-jerret,
Fe-scheidne toezen man sógt staa_n,
Jin 't jem friewóllig sem oe_nbèède,
Om fòòr him ien de daa tó gaa_n.*

*Dòt láând ies uuze, 't ies uus Kóóning,
Die 't mei die dúúgd sien tróón fe-sii_at;
Leet uus den nó ek nóchlik wèèze,
Omdòt m'n joo sien ji_addei fii_at.*

*Kóm, dòt we sien gesoendheid drienke,
Sien wiif en bòn, ja 't heele hòf,
En alle jin dòt uus regeerje,
Gelók en séégen, eer en lòf!*

Hó woenderlik dòt m'n sóms dròògje ken

(As biedrèège fòò-lèèsd, dèè 't mester Kroe_{ze} mei sien leerlingen ien 'e Sangkúunst 'n concert joog ten fòò-dééle fan de èè_rmen ien 't jiiir 1851.)

Mester Kroe_{ze} fetòlde mie, dòt 'r plan hee, óm dè-mei wú_r 'n concert tó jòòn mei sien leerlingen ien 't soengen.

Die naa_ats dròòge iek, dòt iek mien wiif bepraatte hee, om der tógaare henne tó gaan. Krekt dèè 't wie de dòòr uut soé_{den}, kòòm 'r bie de droempel 'n áâld man fòòr uus òpbòddeljen, die 't uus frigge, hó 't wie 'r mei stoogen.

Iek see: „goo, hó géét 't mei jie? mar iek ken jie náât.”

„Dòt wòl iek wòl leeuwe,” see 'r, „mar iek bin jitte fan jimme femielje, fan jimme memme kâânt, en iek hef hir fòòr 'n hoendet jiiir dòdehaal sem ek wenne. Mar wú_r soé_{den} jimme henne?”

„Wie soé_{den} nei 't concert.”

„Het dieng ies dòt, Nééf?”

„Gaa_n mei uus, den ken je 't sèèn.” Dòt wéé_d ien eenen klaar. Dèè fetòlde 'r mie, hie hee de neimiddes de stéé ek al 's roend west, en hie hee him fewoendere, hó fuule huuzen 'r wei wéé_{den}. Fan de heele Doebelstreete wéé_a weinig meer tó sèèn; fan Saskers Grietenii stoog jitte mar een áâld huus, en fan de Wééwerstreete, de Westerig, de Nóó_adig wéé_ad niks meer tó fienden.

Der mei sloog de klòkke sâân oere. Wie wéé_{den} pas òp 'e herberg, der frigge Oom: „Bin dòt lantè_nnen, Nééf, jin 't der oe_n de sóöldes hangje?”

En met één wenk, als hij 't begeert,
Verscheidene duizend man ziet staan,
Die zich vrijwillig zelf aanbieden,
Om voor hem in de dood te gaan.

Dat land is 't onze; 't is onze Koning,
Die met die deugd zijn troon versiert;
Laat ons dan nu ook vrolijk wezen,
Omdat men vandaag zijn jaardag viert.

Kom, dat we zijn gezondheid drinken,
Zijn vrouw en kroost, ja 't hele hof,
En al hun, die ons regeren,
Geluk en zegen, eer en lof!

Hoe wonderlijk men soms kan dromen

(Als bijdrage voorgelezen, toen meester Kroeze met zijn leerlingen in de Zangkunst een concert gaf ten voordeele van de armen in het jaar 1851.)

Meester Kroeze vertelde mij, dat hij van plan was, om binnen kort weer een concert te geven met zijn leerlingen in de zang.

Die nacht droomde ik, dat ik mijn vrouw overreed had, om daar samen heen te gaan. Juist toen wij de deur uit zouden, kwam er bij de drempel een oud man voor ons op duiken, die ons vroeg, hoe het met ons ging.

Ik zei: „goed, hoe gaat met u? maar ik ken u niet.”

„Dat wil ik wel geloven,” zei hij, „maar ik ben nog van jullie familie, van je moeders zijde, en ik heb hier voor zo 'n honderd vijftig jaar zelf ook gewoond. Maar waar zou jullie heen?”

„Wij zouden naar 't concert.”

„Wat is dat voor een ding, Neef?”

„Ga mee, dan kun je 't zien.” Dat was ineens klaar. Toen vertelde hij mij, dat hij des namiddags de stad ook al eens rond geweest was, en dat hij zich verwonderd had, hoeveel huizen er weg waren (opgeruimd waren). Van de hele Dubbelstraat was weinig meer te zien; van Saskers Grietenij stond nog maar een oud huis, en van de Weverstraat, de Westerig, de Noordig was niets meer te vinden.

Te gelijker tijd sloeg de klok zeven uur. Wij waren pas in de herberg, daar vroeg Oom: „Zijn dat lantaarns, Neef, die daar aan de zolder hangen?”

Iek see: „wol néé, Oom, dõt binne laampen.”
 „Het diengen bin dõt mei jin linten 'r óm henne, jin der òp die graa_{te} stellaa_{dje} staa_n? wòdde der kúnsten mei deent?”
 „Hó kóm je 'r bie; dõt binne de hoe_{den} fan 'e froulii_d.”
 „Nó wòd 't jitte raarder, froulii_d hoe_{den} òp?”
 „Ja, Oom, dõt ies tji_nwòddig só de móóde.”
 „Ies dõt allegaar sielersfòlk, dõt hir ien 'e kaimer ies?”
 „Hó kóm je derbie?”
 „Ómdõt se allegaar lange brooken drèège, skóón dõt wie ze het wiider heeën.”
 „Oom, jie mütte tienke, alles ies feróóre. Tji_nwòddig ken je 'n heer, skipper, me-tróós of boer nâat meer uut e-nèm. Die 't 'n lèè lik dwaa_n ken, het Sendes 'n mòdi lekkens pak oe_n, of müt 'r 't ek bie de wieke betèlje.”
 De bòn hee-en al feskeidene stikjes soengd. „Nó, Oom, het tienk je fan sók soengen?” frigge iek.
 Hie helle de skóóldes òp. „Het sò 'k der fuule fan sizze. Iek bin sééker tó dóm, óm 't mòdie 'r fan tó heeren. Mar iek hee meer mei uus soengen òp. As wie saingen: „Wat lijdt er een zeeman al verdriet,” of „Te Vlis-singen ligt er een jachtje bereid”, dèn koo 't huus 'r fan drúúne, en die 't den 't hadst skreeuwe kòost, dõt wéé_a de beste man.”
 Ééwen letter see 'r: „hir het 'n graa_{ten} efteruutgang plaats hèè_{nd}, mar as iek hir 't gesèlskap 's roend kiekje, dèn soé_a m'n 't nâat sizze.”
 Iek wist nâat, het 'k der òp sizze soé_ad. Iek begòòn 'r het ien óm tó stemmerjen, mar tó mien graa_t gelók kée_ade mien wiif jer òp 't bòd óm, en der wâad iek wekker fan. Mien dròögjen weer deent.

(Hir en der 'n lik feróóre, en fekòtte).

Oertienking òp Niejii_asdei

't Ies 'n ââld gebroek,
 Bekend bie fuule méénsken,
 Dõt m'n òp dizze dei
 E-nèm oerstróómt mei wéénsken.

En dõt wòl allermest
 Oer 't libjen en oer 't sterwen,
 En óm eens nei de daa
 De hiemel tó be-erwjen.

Ik zei: „wel neen, Oom, dat zijn lampen.”

„Wat dingen zijn dat met die linten er om heen, die daar op die grote stellage staan? worden daar kunsten mee gedaan?”

„Hoe kom je er bij; dat zijn de hoeden van de vrouwen.”

„Nu wordt het nog raarder; vrouwen hoeden op?”

„Ja, Oom. dat is tegenwoordig zo de mode.”

„Is dat allemaal zeevolk, dat hier in de zaal is?”

„Hoe kom je dáárbij?”

„Omdat ze allemaal lange broeken dragen, ofschoon wij ze wat wijder hadden.”

„Oom, u moet weten, alles is veranderd. Tegenwoordig kent ge een heer, schipper, matroos of boer niet meer uit elkaar. Wie het een klein beetje doen kan, heeft 's Zondags een mooi lakens pak aan, al moet hij het ook wekelijks afbetalen.”

De kinderen hadden al verscheidene stukjes gezongen. „Nu, Oom, wat dunkt u van zulk zingen?” vroeg ik.

Hij haalde de schouders op. „Wat zal ik daar veel van zeggen. Ik ben zeker te dom, om het mooie er van te horen. Maar ik hield meer van óns zingen. Als wij zongen: „Wat lijdt er een zeeman al verdriet”, of: „Te Vlissingen ligt er een jachtje bereid,” dan kon het huis er van dreunen, en wie dan het hardst schreeuwen kon, dat was de beste man.”

Even later zei hij: „hier heeft een grote achteruitgang plaats gehad, maar als ik het gezelschap eens rond kijk, dan zou men het niet zeggen.”

Ik wist niet, wat ik daarop zeggen zou. Ik begon er wat in om te stotteren, maar tot mijn groot geluk keerde mijn vrouw zich in het bed om, en daarvan werd ik wakker. Mijn droom was gedaan.

(Hier en daar een weinig veranderd en verkort.)

Overdenking op Nieuwjaarsdag

Het is een oud gebruik,
Bekend bij vele mensen,
Dat men op deze dag
Elkaar overstroomt met wensen.

En dat wel allermeeest
Over 't leven en het sterven,
En om eens na den dood
De hemel te beërven.

'k Hef òp die dei wòl tòt:
 As 'k mie sem nâât misleid,
 Den wòd die heilge winsk
 Mar oenbetòt faik seid.

'k Tòt jester ien mie sem:
 Gaaw ies 't jîr wûr fe-fliend;
 Hó ies 't mei mie gesteld?
 Hó hef iek mie gedriend?

Wéé_a 'k altiet ien mien dwaan
 Oe_n wet en plicht getrouw?
 En as iek 'r 's faal,
 Hee 'k den òprócht berouw?

'k Lòò òp de moend mien haa_{nd};
 'k Tòt bie mie sem: óó Gòd,
 Wèès mie genaadig, Heer!
 Iek seèt wûr jîr tó kòt.

Hó strófle iek ien dît jîr
 Wûr faik ien fuule diengen;
 Tòch bleuwen Jie só goo
 Mie séégen tó tó briengen.

Dèè ròòpt 'k mien Skepper oe_n,
 Dòt Hie mie krachten joog,
 Dòt 'k mie ien 't nieje jîr
 Hir better ien gedroog.

Skienk mie Jien heilge Géést,
 Dòt die mie daiglik leid,
 En iek fòòr daa en gròf
 Mie altiet fiend bereid.

En as iek, graa_{te} God,
 Fe-skien òp d' óórdeelsdei,
 Dòt 'k den óm Jeezus wòl
 Genaade fiende mei!

'k Heb op die dag wel gedacht:
Als 'k me zelven niet vergis,
Dan wordt die heilge wens,
Vaak maar onbedacht gezegd.

'k Dacht gister bij me zelf:
Gauw is 't jaar weer vervlogen;
Hoe is 't met mij gesteld?
Hoe heb ik mij gedragen?

Was 'k altijd in mijn doen
Aan wet en plicht getrouw?
En als ik ereis viel,
Had 'k dan oprecht berouw?

'k Lei op de mond mijn hand;
'k Dacht bij me zelf: o God,
Wees mij genadig, Heer!
Ik kom weer veel te kort.

Hoe struikelde ik dit jaar
Weer vaak in vele dingen,
Toch bleeft Gij zo goed,
Mij zegen toe te brengen.

Toen riep 'k mijn Schepper aan,
Dat hij mij krachten gaf,
Dat 'k mij in 't nieuwe jaar
Hier beter in gedroeg.

Schenk mij Uw heilge Geest,
Dat die mij daaglijks leid,
En ik voor dood en graf
Mij altijd vind bereid.

En als ik, grote God,
Verschijn op d' oordeelsdag,
Dat 'k dan om Jezus wil
Genade vinden mag!

Het dweit m'n al óm 't jīald!

*Iek wééd langlestē òp 'n búúas,
Fòl kóóplīād, búrges, boeren;
Der wééd 'n hevēsen rumoer!
Iek kieke stòl 't fòlk 's oer.
Der rónne ek wòl tó loeren,*

*Of hir sóms ek akkaadzje ies,
Dòt se immen piire kenne;
Want der ies 't sókken óm tó dwaaen,
't Mei den fróóm of oenfróóm gaaen,
Dòt mūt den só mar henne.*

*Iek tòt, het dweit 'n méénske al,
Om oeen 't jīald tó kómmen!
En as m'n 't 'r 's wòl iensógt,
Hó gaauw dòt hir uus tiid ferflógt!
't Géét krekt as mei de blómmen,*

*Jin 't mòons ien 't láând tó proenkjen staaen,
Liek as 'n boenten wriinde;
En òp een en de sòldige dei
Ken m'n, jaik eer de sónnē ies wei,
Jerr' plak náât eens wúr fiende.*

*Dèróm waaskouwe iek èlk as friiend,
Óm der jaik óm tó tienken.
Het hèlpt 't uus hir ien 'e wráald,
M'n ies den joeng òf m'n ies áald,
Ien riekdom uut tó blienken?*

*Eens kómt 'r sieker dòch 'n tiid,
Dòt w' alles misse mūtte.
Den stéét de Kóóning wúr geliek,
Al wééd 'r hir ek nòg só riek,
Mei d'allerèèrmste bútte.*

*Dwaaen dèróm fuule goo,
En mīej altiet 't kwaa;
Acht nooit 't wráaldse goeēd
Bóppe riekdom nei de daa.*

Wat doet men al om 't geld!

Ik was verleden op een beurs
Vol kooplui, burgers, boeren;
Daar was een verschrikkelijk rumoer!
Ik keek stil het volk eens over.
Daar lopen ook wel te loeren,

Of hier soms ook occasie is,
Dat ze iemand foppen kunnen;
Want daar is 't zulken om te doen,
Het mag dan vroom of onvroom gaan,
Dat ga dan maar zo 't gaat.

Ik dacht, wat doet een mens toch wel,
Om aan het geld te komen!
En als men het eens goed inziет,
Hoe snel hier onze tijd vervliegt!
t' Gaat net als met de bloemen,

Die 's morgens in 't land te pronken staan,
Gelijk een bonte deken;
En op één en dezelfde dag
Kan men, vaak eer de zon weg is,
Haar plaats niet eens meer vinden.

Daarom waarschuw ik elk als vriend,
Om daar vaak aan te denken.
Wat helpt het ons hier in de wereld,
Men zij dan jong of men zij oud,
In rijkdom uit te blinken?

Eens komt er zeker toch een tijd,
Dat we alles moeten missen.
Dan staat de Koning weer gelijk,
Al was hij hier ook nog zo rijk,
Met d'allerarmste stumper.

Doe daarom veel goed,
En mijd altijd het kwaad;
Acht nooit het werelds goed
Boven rijkdom nà de dood.

Nicolaas Daniël Kroese

geboren in 1806, was hoofd der openbare lagere school te Hindeloopen. Behalve in de gewone vakken van het lager onderwijs, gaf hij ook les in wis-, zeevaart- en sterrekunde en leidde hij zeelieden op voor stuurman.

In 1855 was hij medewerker aan het bij W. Eekhof te Leeuwarden verschenen werk „Merkwaardigheden van Hindeloopen”. Hij stierf 15 Maart 1871.

In het door Johan Winkler verzamelde werk „Algemeen Nederduitsch en Friesch Dialecticon” (186 vertalingen der gelijkenis van den verloren zoon in verschillende dialecten) gaf hij de bewerking in de Hindelooper taal, die we hier, in gewijzigde spelling, laten volgen.

Lukas 15 : 11—32

11. 'n Siker méénske hee twaa sóónen. 12. En de joengste fan jem see *tji_an* sien féé_ar: Féé_ar, jòòn mie 't déél fan 't goe_d dòt mie tókómt. En hie déélde jem 't goe_d. 13. En nâât fuule dèègen dernei ies de joengste sóón, dèè 't 'r alles binnen pakt hee, weireizge nei 'n lâând der fiir fan denne, en der het 'r al dòt 'r hee, oerwèè_lâsk tróchbròòt. 14. En dèè 't 'r alles òp hee, kðòm 'r 'n graa_ten hoengersnóód ien dòt lâând, en hie begòdost gebrek tó liejen. 15. En hie geeng henne en ferfoe_ege him bie een fan de búrges fan dòt lâând, en die stii_ade him òp sien lâând, óm òp de bargaen tó pasjen. 16. En hie frigge, òf 't 'r ek het iete mòocht fan 't barge-ieten, mar nimmen joog 't him. 17. En dèè 't 'r goo tó him sem kómd wéé_ad, see 'r: Hó fuule knechten fan mien féé_ar hewwe fòl òp jerre braa en iek fergaan fan hoenger! 18. Iek sòl òpstaa_n en nei mien féé_ar tó gaan, en iek sòl *tji_an* him sizze: Féé_ar, iek hef soendige *tji_an* de hiemel en fòòr jie, 19. iek bin nâât meer wòddig jien sóón nèeme tó wòdden, meikje mie as een fan jien knechten. 20. En hie stoog òp en geeng nei sien féé_ar tó. En dèè 't 'r jitte fiir fan him òd wéé_ad, soog sien féé_ar him al, en hie wââd fòl fan meiliejen; hie ròòn nei him tó, faal him óm 'e hals en papte him. 21. En de sóón see *tji_an* him: Féé_ar, iek hef soendige *tji_an* de hiemel en fòòr jie, en iek bin nâât meer wòddig jien sóón nèeme tó wòdden, 22. Mar de féé_ar

see *tji*_a*n* sien *tènstbòdden*: Brieng hir 't beste pak *klaa*_a*n*, en *dwa*_a*n* 't him *oe*_a*n* en *jòon* him 'n *rieng* *oe*_a*n* 'e haand en *skoe*_a*n* *oe*_a*n* 'e *fütten*, 23. en brieng 't *fetmeste* kaal en *slachtje* 't, en *leet* uus *iete* en *nóchlik* *wèeze*, 24. want dizze mien *sóon* *wéé*_a *daa*, en hie ies *wúr* libbendig *wòdden*, hie *wéé*_a *felónd* en hie ies *wúr* foenden. En *jèè* begòosten *nóchlik* *tó* *wèezen*. 25. En sien *è*_a*lste* *sóon* *wéé*_a *d* ien 't *fi*_a*ld*, en *dèè* 't 'r *ti*_a*cht* bie huus *kòom*, *héé*_a *de* hie 't *soengen* en *doensjen*, 26. en *dèè* 't hie een fan de *knechten* bie him *ròopt* hee, frigge hie, het *dòt* to *beti*_a*dden* hee. 27. En dizze see *tji*_a*n* him: Dien broer ies *kómd*, en *jimme* *fée*_a*r* het 't *fetmeste* kaal *slachte*, ómdòt 'r him *gesoend* *wúr* *kriege* het. 28. Mar hie *wâad* *niedig* en *woé*_a *d* *nâat* ien huus *gaa*_a*n*. *Dèè* geeng sien *fée*_a*r* nei him *tó* en *baad* him 'r *óm*. 29. Mar hie *joog* sien *fée*_a*r* *tó* 'n *antwòd*: *Sèèn* 'r 's, *iek* *tèenje* *jie* *nó* *sófuule* *jiir*, en *nooit* *hef* *iek* *jien* *gebòd* *oertréeden*, en *jie* *hewwe* mie *nooit* 'n *bókjén* *joend*, *dòt* *iek* mei mien *frii*_a*nden* *ek* 'r 's het *nócht* *hewwe* *koo*, 30. mar *nó* dizze *sóon* *kómd* ies, *die* 't *jien* *goe*_a *d* 'r mei *hoeren* *tróch* *bròdt* het, *nó* *hewwe* *jie* *fòdr* him 't *fetmeste* kaal *slachte*. 31. En hie see *tji*_a*n* him: *Bòn*, doe bist *altiet* bie mie, en al *dòt* *iek* *hef*, ies *dienen*; 32. wie *behéé*_a *den* *nóchlik* en *blii* *tó* *wèezen*; want dizze dien broer *wéé*_a *daa* en hie ies *wúr* libbendig *wòdden*, hie *wéé*_a *felónd* en hie ies foenden.

Sjouke van der Kooi

geboren te Hindeloopen 3 Juli 1851, was als onderwijzer werkzaam te Koudum, Hindeloopen, Franeker, Workum en IJlst, en daarna als hoofd ener Christelijke school te Wirdum, Arum en Sint-Annaparochie.

Op hoge leeftijd gaf hij in 1930 zijn „*Hinlepper Fortoltjes*” in 't licht (bij Osinga te Bolsward), als aflevering in de serie „*De Frieske Librye*” onder leiding van Dr. G. A. Wumkes. Sommige dezer vertellingen, door den schrijver in de Hindelooper taal uitgesproken, werden in phonogrammen vastgelegd, en in het Provinciaal Archief in het Kanselarijgebouw te Leeuwarden bewaard, waar zij voor belangstellenden ten gehore worden gebracht.

De Hieleper Lúúgenbank

As wie fan de Waarkemer kâânt, de Aa_esterhekke tó Hielepen ien kómme, en den 't Aa_est langs gaa_en, ti_echt oe_en 'e Siel tó, den krieje wie oe_en 'e lófterhaa_end 'n huus mei 'n toer 'r òp: de Aa_estertoer. Fòòr dót huus stéét 'n graa_et hóólten òò-dak, oe_en 'e siiden ti_echt en fan fòrren heelendal eepen. Langs de trèè ti_echte kâântten staan 'r fan binnen banken ien.

Bóppe 't skééwe dak stéét ien 'e gééwel fan 't huus 'n ââlde steenen òòbéélding ien heldere farwen: de fiskfangst fan Peetrus. Dèr-uut kenne wie al òpmeikje, dót dit òòdak de ââlde fisk-òòslag west ies.

Froeger geeng bie tiiden de ómrooper mei 't bekken tróch de streeten en mekke bekend, dót 'r fisk tó kaip weer oe_en 'e òòslag. En den kòòmen de lii_ed ien bewééging: memmen, féé_eren, fâânen, fienten en bòn, òp kloempen, muulen, en ek wòl òp blaa_ete fúttten, alles geeng nei 't Aa_est.

Ê_elk miende sien uutkeesd sòòtjen fisk. Dót bat nó náât meer. En d' òòslag tèenet nó, leeuw 'k, allónnig fòòr „Lúúgenbank”.

Der kómme de manlii_ed jin 't niks tó dwaa_en hewwe, of jin 't jem tuus fe-fééle; fiskes jin 't op 't óógenblik gin wòrk òp 't wetter hewwe; nies-kiirigen nei weer en wiend en séé, òf nei láând- en wetterniejtjes.

De Hindelooper Leugenbank

Als wij, van de Workumer kant, het Oosterhek te Hindeloopen binnenkomen, en dan het Oost langs gaan, tot dicht bij de sluis, dan krijgen wij aan de linkerhand een huis met een toren er op: de Oostertoren. Vóór dat huis, staat een groot houten afdak, aan de zijden dicht en van vóór helemaal open. Langs de drie dichte kanten staan er van binnen banken in.

Boven 't scheve dak staat in de gevel van het huis een oude stenen afbeelding in heldere kleuren: de visvangst van Petrus. Daaruit kunnen wij al opmaken, dat dit afdak de oude visafslag geweest is.

Vroeger ging somtijds de omroeper met het bekken door de straten en maakte bekend, dat er vis te koop was aan de afslag. En dan kwamen de lui in beweging: moeders, vaders, jongelingen en kinderen, op klompen, muilen, en ook wel op blote voeten, alles ging naar het Oost.

Elk mijnde zijn uitgekozen zoodje vis. Dat gebeurt nu niet meer. En de afslag dient nu, geloof ik, alleen voor „Leugenbank”.

Daar komen de mannen, die niets te doen hebben, of die zich thuis vervelen; vissers, die op het oogenblik geen werk op het water hebben; nieuwsgierigen naar weer en wind en zee, of naar land- en water-nieuwtjes.

Ien mien joenge tiid wennen 'r tó Hielepen jitte fuule séélie_ad. Ien 'e winter, as jèè binnen wée_aden, soog m'n ek wòl kòks, metróózen en stirlii_ad ien 'e Lúúgenbank. En den kóósten de nieskiirigen jerre aaren de kòst jòòn oe_n al jin ferhaalen fan fremde aiwentoeren tó láând en òp séé, jin 't de séélie_ad òpdisten.

Den gloepten wie as kwaajoenges 'r ek wòl henne en lóttèn uus blaauw wòdde of haal befreeze fan 'e ki_ald.

Ja, ien die Lúúgenbank ies het fer-hak-stoeke! En als jie mie frigje, of alles wierheit ies? Dòt soe 'k náât graig sizze. Sòms kòòm 'r 'n grap, dòt de Lúúgenbank daiwere fan 't lakjen; sòms 'n ferhaal uut 't libben fan d' eene of d' óóre Hieleper. Ienkelde keeren kreegen jèè ek wòl 'r 's roe_ezje.

Albet en Tòì-je en Heije en Ûlfet en Reitje kòòsten 't náât altièten eens wòdde, mar mest-al begrièpten jèè sem wòl, dòt der gin áádigheid oe_n weer.

Tjoe_enerii

Dòt weer 'n bewééging ien Hielepen!

Oeral stoogen de wiiwen ien 'e dörren tó retteljen oer 'e tjoe_enerii. De moenden geengen as 'n Lazarúsklap. De diiwelbänder tó Wans wáád dròk beseke òm hē_alp fòòr de likje bòn jin 't betjoe_end wée_aden.

Ien 'e Lúúgenbank wáád 'r ek brééd en wiid oer réédekaiwele.

Tèè_adboer sien sē_anne wée_a betjoe_end.

Hie kòòst gin bútter fan 'e mòòlken krieje. De diiwelbänder hee seid, hie mòòst 'n gloe_ei-jend hoeftiizer ien 'e sē_anne dwaa_n. Dòt dee hie, en dèè 't lid òp 'e sē_anne. Mar dèè mòòsten jimme 'r 's sii_end hewwe! Éé_ast 'n gesis fan woender; dèè 'n gebòrrel as fan 'n kaal dòt ien 'e fâât fesoept; en de wallem bòsite mei sò fuule geweld uut alle naaden fan 't sē_annelid, dòt 't wòl lieke, òf de Kwaade sem mei al sien bóóze géésten 'r uut floogen. En dèè kòòst Tèè_adboer bútter sē_anje.

D'óóre deis geeng sien joenge nei aptééker Meyer tó Waarkum, en die see: „Jimme féé_ar müt náât wúr nei de diiwelbänder gaa_n. 'n Leppelfòl uut dit flesjen, en de sē_anne begónt òp tiid tó bútterjen.” En dòt wée_ad ek sò.

En het ies 's gebúúd ien 'e twádde Minsker, 'n stik láând buuten de stéé? De skipper Hans Ages geeng 'r tróch, oer 't fútpad, en ti_acht bie de hekke wee_aden tróttin graauwe katten oe_n 't kōi-erjen.

„Wúr kómme jimme wei, poesjes?” see Hans.

Der geengen de poesjes òp d'efteste póó_eten staa_n; joogen e-nèm de fòòste póó_et, en begòosten roendóm him tó doensjen en tó soengen:

In mijn jonge tijd woonden er te Hindeloopen nog veel zeelui. In de winter, als zij binnen waren, zag men ook wel koks, matrozen en stuurlui in de Leugenbank. En dan konden de nieuwsgierigen hun oren de kost geven aan al die verhalen van vreemde avonturen te land en op zee, die de zeelui opdisten.

Dan slopen wij als kwajongens er ook wel heen, en lieten ons blauw worden of half bevrozen van de kou.

Ja, in die Leugenbank is wat verhandeld! En als ge mij vraagt, of alles waarheid is? Dat zou ik niet graag zeggen. Soms kwam er een grap, dat de Leugenbank daverde van het lachen; soms een verhaal uit het leven van den een of anderen Hindelooper. Enkele malen kregen ze ook wel eens ruzie.

Albert en Tui-je en Heije en Ulfert en Reitje konden het niet altijd eens worden, maar meestal begrepen zij zelf wel, dat daar geen aardigheid aan was.

Hekserij

Dat was een beweging in Hindeloopen!

Overall stonden de vrouwen in de deuren te babbelen (eig. te rate-len) over de hekserij. De monden gingen als een Lazarusklap. De duivelbanner te Warns werd druk bezocht om hulp voor de kleine kinderen, die behekst waren.

In de Leugenbank werd er ook wijd en breed over geredekaveld.

Tjeerdboers karnton was behekst.

Hij kon geen boter van de melk krijgen. De duivelbanner had gezegd, hij moest een gloeiend hoefijzer in de karn doen. Dat deed hij, en toen het deksel op de karnton. Maar toen had jullie eens moeten zien! Eerst een gesis van wonder; toen een geborrel als van een kalf, dat in de vaart verdrinkt; en de walm barstte met zoveel geweld uit alle naden van het karndeksel, dat het wel leek, of de Boze zelf met al zijn boze geeesten er uit vlogen. En toen kon Tjeerdboer boter karnen.

De andere dag ging zijn jongen naar apotheker Meyer te Workum, en die zei: „Je vader moet niet weer naarden duivelbanner gaan. Een lepelvol uit dit flesje, en de karn begint op tijd te boteren.” En dat was ook zo.

En wat is eens gebeurd in de tweede Minsker, een stuk land buiten de stad? De schipper Hans Ages ging er door, over het voetpad, en dicht bij het hek waren dertien grijze katten aan het kuieren.

„Waar komen jullie vandaan, poesjes?” zei Hans.

Daar gingen de poesjes op de achterste poten staan; gaven mekaar de voorste poot, en begonnen om hem heen te dansen en te zingen:

Hans Ages vraagde mij:

„Poesjemenelle, vanwaar komt gij?”

*„Óm een dieng bin iek blii.” see Jan Pen, dèè 't se him dit fe-tòlden,
„'t wééden gin Hieleper tjoe_nstes, want jèè praatten Hòllansk.”*

*„Dòt wòl sizze,” see d' óóre, „jèè saingen Hòllansk, mar dwaa_n wie
dòt ek náât? En bin wie deróm gin Hielepes?”*

Nei skoe_ele tó

... En só geengen wie den nei skoe_ele.

*Antje Kóól hee 'n bewaarskoe_ele, wúr 't ek grättere bòn geengen, óm
lèèzen, skruuwen en rekkenjen tó leeren. 't Wéé_d 'n graa_{te}n kaimer mei
'n tafle en 'n skep likje kòtte sitbankjes, dè_a 't de likje bòn óp sitte kòds-
ten. De grättere seeten óp stúllen bie de taffel, en lèèzden uut áâlde boeken
en uut de Biibel. De begónnes kreegen 't Hönnebook mei graa_{te} Duutse
lettes.*

*Fòral een dieng hef iek 'r goo fan ónthè_dlden: 't soengen! „Wie sòlle
soenge: „De lofzang klimt uit Sions zalen”, wáád 'r seid, en der bòstten
de skelle stemmen lòs, dòt 't wéé_d, òf de heele kaimer uut e-nèm spáâlde
òf sprienge soé_d.*

*Dòt kòst iek mar náât fe-jètte. „Sions saalen, Sions saalen”, klaink
't mar ien mien háád. En 't sprekt fan sem, dòt iek wòl wist, dòt jin
wòdden het heel mòdis beti_dde mòosten.*

*Náât lang dernei mòcht iek mei uus féé_r nei 't láând; féé_r mòst de
kii mòlke. Óp 'e wúrómreis wéé_d 't al 'n lik nei de ii_{nd} tó. De sònne
wéé_d al oe_n 't sakjen en skiende mar pas oer de diek henne. De lóft
wéé_d as góóld en blienkend raa kòðper, en 't wetter fan 'e fáât lieke wòl
'n effene spèègel, wúr 't de raade hiemel só oenpeilber dèèp ien wúr-
kaatste. O, 't weer só bask! Iek ròòn nest Féé_r, die 't 'r, leeuw 'k, ek al
stòl fan wéé_d. Óp eens see 'k: „Feer, binne dòt nó Sions saalen?” „Het
seist?” see Féé_r. Iek see 't jítte 'r 's. Féé_r hè_dde him 'n póósjen stòl,
en dèè see 'r: „Née joenge, mar 't ies wòl mòdi.”*

*Tuus fetòlde hie 't al gaauw oe_n Mem, en jèè lakken 'r beide óm. Iek
skemme mie en mekke 't fòð_nimmen óm tó nei náât wúr sòkke dómme
fraigen tó dwaa_n.*

*Dèè 't iek è_dlwen jìir wéé_d, bluuwde de kóó_{ts} wei en kòst iek nei
skoe_ele gaa_n. Der kòòm iek bie de likje bòn tó sitten, as 'n rúús twiske de
dwerger. De graa_{te} joenges en fáânen lakken mie uut. Fòòr de klasse
hange 'n plaat fòl swatte printen. De oendermester lòtte uus 'r fòòr
staa_n en see, dòt we 't mar goo bekiekje mòosten.*

„Nu, wat staat er op de plaat?”

„'n Man.”

Hans Ages vroegde mij:

„Poesjemenelle, vanwaar komt gij?”

„Om één ding ben ik blij,” zei Jan Pen, toen ze hem dit vertelden, „het waren geen Hindelooper heksen, want zij praatten Hollands.”

„Dat wil zeggen,” zei de ander, „zij *zongen* Hollands, maar doen wij dat ook niet? En zijn wij daarom geen Hindeloopers?”

Naar school

. . . . En zo gingen we dan naar school.

Antje Kool had een bewaarschool, waar ook grotere kinderen gingen, om lezen, schrijven en rekenen te leren. 't Was een grote kamer met een tafel en heel veel kleine korte zitbankjes, waar de kleine kinderen op konden zitten. De groteren zaten op stoelen bij de tafel, en lazen uit oude boeken en uit de Bijbel. De beginners kregen het Haneboek met grote Duitse letters.

Voor al één ding heb ik er goed van onthouden: het zingen! „Wij zullen zingen: „De lofzang klimt uit Sions zalen”, werd er gezegd, en daar barstten de schelle stemmen los, dat het was, of de hele kamer uit elkaar zou splijten of springen.

Dat kon ik maar niet vergeten. „Sions saalen, Sions saalen”, klonk het maar in mijn hoofd. En het spreekt van zelf, dat ik wel wist, dat die woorden wat heel moois moesten betekenen.

Niet lang daarna mocht ik met Vader naar het land; Vader moest de koeien melken. Op de terugreis begon het al avond te worden. De zon was al aan het zinken en scheen maar net over de dijk heen. De lucht was als goud en blinkend rood koper, en het water van de vaart leek wel een effen spiegel, waarin de rode hemel zo onpeilbaar diep weerkaatste. O, het was zo schoon! Ik liep naast Vader, die er, geloof ik, ook al stil om was. Opeens zei ik: „Vader, zijn dat nu Sions zalen?” „Wat zeg je?” zei Vader. Ik zei het nog eens. Vader hield zich een poosje stil, en toen zei hij: „Neen, jongen, maar het is wel mooi.”

Thuis vertelde hij het al gauw aan Moeder, en zij lachten er beide om. Ik schaamde mij, en vormde het voornemen (nam mij voor), om later niet weer zulke domme vragen te doen.

Toen ik elf jaar was, bleef de koorts weg en kon ik naar school gaan. Daar kwam ik bij de kleine kinderen te zitten, als een reus tussen de dwergen. De grote jongens en meisjes lachten mij uit. Vóór de klas hing een plaat vol zwarte prentjes. De ondermeester liet ons er vóór staan, en zei, dat we het maar goed moesten bekijken.

„Nu, wat staat er op de plaat?”

„Een man.”

„Wat heeft die man in de hand?”

Dòt wist gin-een, en derom see iek 't mar: „'n Lódde.”

De twädde klasse daiwere fan 't lakjen. Mester see: „daar zeggen we tegen van spa.”

*Spa, tòd*de* iek, hó gek! En Féé*de*r see lesten, dèè 't 'r uus uut de Psalmen fòòrlèèzde („Men loof Hem vroeg en spa”), dòt spa betéékent let en froeg betiid. Spa ien plaats fan lódde, dòt hee 'k jitte nooit héé*de*.*

Uit: Hieleper Fe-tòltjes; gewijzigde spelling.

„Wat heeft die man in de hand?”

Dat wist niemand en daarom zei ik het maar: „Een lódde.”

De tweede klas daverde van het lachen. Meester zei: „daar zeggen we tegen een spa.”

Spa, dacht ik, hoe gek! En Vader zei onlangs, toen hij ons uit de Psalmen voorlas „(Men loof Hem vroeg en spa’), dat spa betekent laat, en vroeg bijtijds. Spa in plaats van lodde, dat had ik nog nooit gehoord.

Uit: *Hindelooper Vertellingen*, gewijzigde spelling.

Heye Johanna Eidsma

geboren 7 Febr. 1856, dochter van Jappe Wiggerts Eidsma en Ellina Auen, huwde in 1875 met Baron J. L. D. van Slingelandt, en vertoefde sedert op het slot Huize van Maltzen te Well-Ammerzoden in Gelderland. Zij bleef voor Hindeloopen en zijn taal veel sympathie gevoelen. Met haar halfzuster Fokje Rinia van Nauta (gehuwd met Jhr. van Eysinga) was zij oprichtster der vereeniging „Oud-Hindeloopen”. Baronesse Hijke, zooals zij te Hindeloopen genoemd werd, overleed 21 December 1921 te Schijndel (N.-Brab.), nalatende drie dochters, en werd 26 December te Hindeloopen begraven. Van haar is het volgende (rijmloze) gedicht.

Oeën Hielepen, in 1914

*Hielepen, Hielepen, hó sòl 't mei die kómme
Ien dizze fòòr die só nijeje tiid?
Soé_ast-toe jitte 'r 's wòdde kenne
'n Aâld-nijeje Stéé
Fan wolfaât en fan raing?
Óó uus lèèf Hielepen, dôt wòlle wie hòòpje,
E_alk dwaa_en der fòòr sien best!
't Begón ies 'r, mar 'r ies só fuule oe_en fest!
Doe hest náât meer dien skipfaât;
Só 'n tiid kómt náât meer fòòr,
Want doe múst wòl betienke,
't Ies nó de tiid fan bòòt en spòòr.
Wèès blii dôt jèè die wekker skódde hewwe
Om 't swemjen oe_en dien feilig strâând!
Dôt hewwe dien frii_anden fóór die uutseeke
Ien dien een, ien e_alks belang.
't Lieket fremd fòòr die,
As-toe tienkst oe_en ââlde tiiden,
Dôt oe_en dien strâând
Nó 'n graa_eten Tente stéét.*

Aan Hindeloopen, in 1914

Hindeloopen, Hindeloopen, hoe zal 't met je komen
In deze voor jou zo nieuwe tijd?
Zou je nog eens kunnen worden
Een oud-nieuwe stad
Van welvaart en van rang?
O, ons lief Hindeloopen, dat willen wij hopen,
Elk zijn best daarvoor doen!
't Begin is er, maar er is zo veel aan vast!
Je hebt niet meer je scheepvaart;
Zulk een tijd komt niet meer voor.
Want je moet wel bedenken,
't Is nu de tijd van boot en spoor.
Wees blij, dat ze je wakker hebben geschud
Om het zwemmen aan je veilig strand!
Dat hebben je vrienden voor je uitgezocht
In je eigen, in elks belang.
't Lijkt vreemd voor je,
Als je denkt aan oude tijden,
Dat aan je strand
Nu een grote „tent” staat.

Óó_as? só soé_ast toe
 Ien dien eene spraik 't nèemje,
 Mar tji_nwòddig sizze ze 'n Paviljoen.
 De méénsken kómmè nó oeral wei
 En hòðpje allegaar òp bask weer,
 Óm ien de Séé fòòr jerre wòlwèèzen tó swemmen,
 Óf jem tó fe-meikjen oe_n 't stráând.
 Mar jèè kómmè ek wòl fòòr die sem
 En óm dien áálde roem.
 Doe kest der nó 'r 's fan fetòlle,
 Fan oeráálde eeuwen tiid,
 En fan dien skippes en fan dien huuzen,
 Fan dien spraik en fan dien klaa_n.
 È_alk wòl nó graig 'r het fan wette,
 En nìmt 'n gedachtenisse fan Hielepen mei.
 Fetòlst-toe den fan áálde tiiden,
 Fejèt jem nooit, mar ek de nieje náât!
 Nó doe herlibbest, fetòl nó oer 't fuule,
 Dòt wúr bie die ies tó fienden;
 Fan al 't nieje, nei de áálde trant.
 Het soé_aden dien oerè_aldes raar opkiekje
 As jèè die soogen só as nó!
 Jèè soe_aden sééker wòl 'r 's tienke:
 Wúr mùt dòt só mei die nei tó?
 Mar tòch, jèè soé_aden ek wòl begriepe,
 Dòt, nó de wrááld feróóre ies,
 't Allegaar náât geliek ken bluuwe,
 Want è_alkeen wòl nó wúr het óó_as.
 Jèè soe_aden ek wòl sizze:
 Mien lèèwe méénsken,
 Gaa_n jimme stòl jimme gang,
 Want wie sèèn, 't ies óm bestwòl fòòr Hielepen,
 En 't ies fòòr jer lang náât slócht;
 't Jouwt jer fòòrdéél, en ek nócht.
 Mar jèè soé_aden ek wòl sizze:
 Wie jòòne jimme dizze goe_ede ree:
 Wèès mei 't foruutflèèn náât tó haastig,
 Want tji_nwòddig ies immen náât gaauw tófrée.
 't Ies sóms mar daalik:
 „Jij gaat met je tijd niet mee.”
 Wie wette allegaar wòl:
 't Sprekwòd seit,

Niet waar? zo zou je
Het in je eigen sprake noemen,
Maar tegenwoordig zeggen ze een Paviljoen.
De mensen komen nu overal vandaan
En hopen allemaal op fijn weer,
Om in de zee voor hun welwezen te zwemmen,
Of zich te vermaken aan het strand,
Maar zij komen ook wel voor je zelf
En om je oude roem.
Daar kan je nu eens van vertellen,
Van de tijd van oeroude eeuwen,
En van je schippers en van je huizen,
Van je spraak en van je klederdracht.
Ieder wil er nu graag wat van weten,
En neemt een souvenir van Hindeloopen mee,
Vertel je dan van oude tijden,
Vergeet ze nooit, maar ook de nieuwe niet!
Nu je herleeft, vertel nu over het vele,
Dat weer bij je te vinden is;
Van al 't nieuwe, naar de oude trant.
Wat zouden je voorouders raar opkijken,
Als zij je zagen zoals nu!
Zij zouden zeker wel eens denken:
Waar moet dat zo met je naar toe?
Maar toch, zij zouden ook wel begrijpen,
Dat, nu de wereld veranderd is,
Het niet allemaal gelijk kan blijven,
Want iedereen wil nu weer wat anders.
Zij zouden ook wel zeggen:
Mijn lieve mensen,
Ga jullie stil je gang,
Want wij zien, het is om Hindeloopens bestwil,
En 't is voor haar lang niet min;
't Geeft haar voordeel, en ook genoeg.
Maar zij zouden ook wel zeggen:
Wij geven jullie deze goede raad:
Wees met 't vooruitstreven niet te haastig,
Want tegenwoordig is men niet gauw tevree.
't Is soms maar onmiddellijk:
„Jij gaat met je tijd niet mee.”
Wij weten allemaal wel:
't Spreekwoord zegt,

*En 't ies só, wòl be-skouwd:
Keulen en Aken binne nâât op een dei bouwð.
Gedûld mar 'n lik, den sòl 't wòl gaa_n!
En Hieþer lii_d, tienk 'r óm,
Dòt jimme, bie jimme dwaa_n
Nâât fejette 't drèðgen fan Hieleþer klaa_n.*

Uit: „Zeebad Hindeloopen, officieele Badcou-
rant“, van 30 Juli 1914.

En 't is zo, wel beschouwd:
Keulen en Aken zijn niet op één dag gebouwd.
Geduld maar een beetje, dan zal 't wel gaan!
En Hindelooper mensen, denk er om,
Dat jullie, bij je doen,
Niet vergeet het dragen van Hindelooper kleding!

Paulus van der Kooi

werd te Hindeloopen geboren in 1871. Sedert zijn 16de jaar was hij bij het onderwijs werkzaam: te Ruinerwold en te Meppel, en daarna als hoofd der school te Nijeveen tot 1936. Het langjarig verblijf in het land der „Drenten” belette niet, dat hij steeds liefde voor zijn geboorteplaats bleef voelen, en belang bleef stellen in de Hindelooper taal.

In het volgende stuk geeft hij een herinnering uit zijn jeugd: het verhaal van de storm van 31 Januari 1877.

'n Benaauwde naa_et

't Wée_a Wòònsde een en trietig Jannewaaris achttin hoendet sâân en santig. Iek wée_ad 'n joenkjen fan jitte gin seks jiir.

Wie heejen Wòònsdeneimiddes gin skoe_{le} en iek wée_ad bie mien kammeraad Wiiget, die 't skôin oer uus wenne.

Wiiget sien mem seej nó en den: „Joenge, joenge, het begónt 't tó waai-jen.”

„Jaa,” seej jerre man, „dòt stéét 'r raar fòòr. De wiend hellet almar oe_n en de sée stéét al só haig. As de wiend jitte 'n lik nei 't nóó_dwesten draait, den wòd 't nóó_dweer só as we 't jitte náât belibbe hewwe.”

Aânske de knecht wée_a nei 't Aa_{st}, en die bròòt, dèè 't 'r tuuskòòm, ek al gin best niejs mei. De Kòòbrèège en de Òòstpaalen stoogen al oender wetter, en éé_{st} óm tòòlefoeren wée_a 't haigwetter. „En jie kenne hest náât òp streete wèèze, de dakpannen ròlje nei oenderen, 't leit hir en der fòl mei wrak, en 'r ies ek al 'n skòstin del kómd.”

Aânske bròòt mie nei huus. Het ies dòt 'n benaauwde ii_{nd} wòdden! Féé_r geeng nó en den 's nei 't Aa_{st}, óm 's haigte tó nimmen bie de fiskerlii_d, mar hie kòòm altiet mei de sòldigste bòòdskíp wúróm: de stòrm mindere náât, hie nòòm è_dder tó, 't gefaar wáâd mei 't oere grätter, de wiend wée_ad pal nóó_dwest, m'n koo 'r hest náât tji_n òp kómme, de diggels roegelden hir en der fan 't dak òò.

De sée stoog haiger as 't lâând. Jèè seejen al ien 'e Lúúgenbank: „as de sieldörren 't mar hââlde kenne!”

Een bange nacht

Het was Woensdag 31 Januari 1877. Ik was een jongetje van nog geen zes jaar.

Wij hadden Woensdagsnamiddags geen school, en ik was bij mijn kameraad Wieger, die schuin over ons woonde.

Wiegers moeder zei nu en dan: „Jongen, jongen, wat begint het te waaïen.”

„Ja,” zei haar man, „dat staat er slecht voor. De wind haalt steeds aan en de zee staat al zo hoog. Als de wind nog een beetje naar het noordwesten draait, dan wordt het noodweer, zoals wij het nog niet hebben beleefd.”

Aanske de knecht was naar het Oost, en die bracht, toen hij thuis kwam, ook al geen best nieuws mee. De Korte Brug en de Oostpalen stonden al onder water, en eerst om twaalf uur was het vloed. „En je kunt haast niet op straat wezen, de dakpannen rollen naar beneden, 't ligt hier en daar vol met puin, en er is ook al een schoorsteen neer gekomen.”

Aanske bracht mij naar huis. Wat is dat een benauwde avond geworden! Vader ging nu en dan eens naar het Oost, om eens hoogte te nemen bij de visserlui, maar hij kwam altijd met dezelfde boodschap terug: de storm minderde niet; hij nam eerder toe; het gevaar werd met het uur groter; de wind was pal noordwest; men kon er haast niet tegen op komen; de scherven rolden hier en daar van het dak af.

De zee stond hoger dan het land. In de Leugenbank zeiden ze al: „als de sluisdeuren het maar kunnen uithouden!”

As de sieldörren beswieke, rónt heel Hielpen ien 'n óogenblik oender.

Dèè 't bòdtiíd wéé_a fòòr de bòn, seej féé_ar, dòt wie mar opbluuwe mòòsten. Wie seeten 'r de heele ii_and bie, mar wie heejen naa_nze áádigheid oe_n.

't Wéé_a só het middenaa_t, en de nóód wéé_ad òp 't haigste. De mannen op 't Aa_st wéé_aden béézig óm de sieldörren tó stúúnen mei twaa poentes, tji_an è_alke ddòr een, en oe_n è_alke poenter tòòlef man. Só stúúnden ze de dörren tji_an de haige gòlwen jín 't de haiwen ien kòòmen. Fan sem geeng 't sééwetter der mei è_alke gòlf oer henne.

Hó lang as se dòt deent hewwe, wet iek náát. Mar de dörren hewwe 't hè_alden.

Tji_an de mòontiid ies de wiend bedaa_ge. Dèè 't de óóre mòòns lèé_acht wáád, mòocht iek ek 's òp 't Aa_st sèèn. Het 'n gesicht! De séé stoog jítte só wièld. Het geengen der graa_{te} gòlwen ien. Het stoog de séé haig! En de Sielroe_ede wéé_a só goo as leeg, 't binnewetter wéé_a fútwaaid, müt je tienke.

Mar de wiend wéé_a wúr stòl. De stòrm wéé_a febie.

Al gaauw héé_aden we dèè ien Hielpen, dòt 'r ien die naa_t 'n stómòòt mei man en muus jeginzen wéé_ad op 't Hèègemer mòr. Dòt wéé_ad 'n griis! Het wáád der oer praatte.

Ien Hielepen wéé_an Gòddank jítte gin daaden kómd, en dòt kapòt wéé_ad, koo wò' wú' mekke wòdde.

Mar 't wéé_a mei dòt al mar 'n benaauwde naa_t west, en dòt só ien 't midden fan 'e winter!

De fe-mielje oer uus

...Wie wennen òp 'e Toe_nen, en skééf tji_an uus oer wenne Pieter Hóbma. Die wéé_a feerskipper. Mendes geeng 'r mei 't skip nei Snits (der ies 't Tiisdes ómmes wiekmörke), en den kòòm 'r Tiisdetii_antied wúróm. En Tóónsdes geeng 'r nei Leeuwet (der ies 't Friedes wiekmörke), den kòòm 'r Friedetii_antied wúr mee 't skip ien Hielpen.

Die 't dèè sien knecht wéé_ad (en letter jít ek, 'n jii_r menning oe_n e-nèm), dòt wéé_ad Áánske Smid; die mòòst Peterómme sizze tji_an de skipper. As 't skip den oe_n 'e wal kòòm, den mòòst 'r 'n heele boe_l goe_d fútbròòt wòdde; den heej Áánske 't dròk. 't Skip lòòt den ien 'e Sielroe_ede, dè_a bie de Brak.

Áánske bròòt den alles òp só 'n pletten kròdde nei de méénsken tó, fan sem 't meste nei de wienkels. En wie joenges mòòchten den wòl 's mei 'm, só'n lík hè_alpe, só as dòt mei líkje joenges géét.

Als de sluisdeuren bezwijken, loopt heel Hindeloopen in een ogenblik onder.

Toen het bedtijd was voor de kinderen, zei vader, dat we maar moesten opblijven. Wij zaten er de hele avond bij, maar wij hadden nergens aardigheid aan.

't Was zo wat middernacht, en de nood was op het hoogst. De mannen op het Oost waren bezig, de sluisdeuren te steunen met twee weesbomen, tegen elke deur een, en aan elke weesboom twaalf man.

Zo steunden ze de deuren tegen de hoge golven, die de haven in kwamen.

Natuurlijk ging het zeewater daar met elke golf over heen.

Hoe lang ze dat gedaan hebben, weet ik niet. Maar de deuren hebben het uitgehouden.

Tegen de ochtend is de wind bedaard. Toen het den volgenden morgen licht werd, mocht ik ook eens op het Oost zien. Wat een aanblik! De zee stond nog zo wild. Wat gingen er grote golven in. Wat stond de zee hoog! En de Zijlroede was zo goed als leeg; het binnenwater was weggewaaid, begrijpt ge.

Maar de wind was weer stil. De storm was voorbij.

Al spoedig hoorden we toen in Hindeloopen, dat er in die nacht een stoomboot op het Heeger meer met man en muis was vergaan. Dat was een ontroerend bericht! Wat werd daarover gepraat.

In Hindeloopen waren Goddank nog geen doden gekomen, en wat gebroken was, kon wel weer gemaakt worden.

Maar 't was met dat al maar een bange nacht geweest, en dat zo in het midden van de winter!

De familie tegenover ons

... Wij woonden aan de Tuinen, en schuin tegenover ons woonde Pieter Hobma. Die was veerschipper. 's Maandags ging hij met het schip naar Sneek (daar is het 's Dindags immers weekmarkt), en dan kwam hij Dinsdagavonds terug. En des Donderdags ging hij naar Leeuwarden (daar is het 's Vrijdags weekmarkt); dan kwam hij Vrijdagavond weer met het schip in Hindeloopen.

Die toen zijn knecht was (en later nog ook, een jaar of wat aaneen), dat was Aanske Smid; die moest oom Pieter zeggen tegen den schipper. Als het schip dan aan de wal kwam, dan moesten er een hele boel goederen weggebracht worden; dan had Aanske het druk. 't Schip lag dan in de Zijlroede, daar bij de Brak.

Aanske bracht dan alles op zo'n platte kruiwagen naar de mensen, natuurlijk 't meeste naar de winkels. En wij jongens mochten dan wel eens met hem, zo'n beetje helpen, zoals dat met kleine jongens gaat.

Hóbma hee fiiuw joenges. Sierk wée_a só ââld as uus Klaas; hie wée_ad nèeme nei sien aate, ââlde Sierk Hóbma, die der bie Sierkebrèège wenne. Den kòòm Âânske; die heette krekt as de knecht; dòt kòòm fan sem fan de fe-mielje; jèè wée_aden allebei nei de sòldigste nèeme. De tròdde wée_a Wiiget, dòt wée_a mien kammeraad. Den kòòm 'r jitte twaa likje: Pee-ter en Albet; jin tòlden jitte nâât mei. Wiiget en iek wée_aden al heele kèè_adels bie jin beide likjen; wie wée_aden ek al seks jîir! Wie skilden mar 'n paar moe_enen: Wiiget wée_a jîirig ien April en iek ien Feebrewaaris.

As 't feerskip den oe_enkòòm, den mòchten wie ek al mei oe_en 't tòggjen. Der mòst altiet 'n knörre nei Albet Poe_eze en Afke; jin heejen 'n wienkel, en jèè wennen flak fòòr de Skoe_elestééger.

Fan alles wée_a dè_a tó kriejen: alle sóó_aten fan snóbbesgoe_ad, kloempen, èè_arpels, kóólen, ôi-ens, kookebraa, kooke, knaptaaien; ien 'e neisómmer appels en parren, ek wòl spiiren en doe_eren, en iek tienk fan jitte wòl fuule meer. 't Meste kòòm mei 't féé_askip, en den mòchten wie mei Âânske de kròdde só 'n lik stúúne, en awwe bie Albet en Afke kòòm, wòl het oe_enreeke fan 'e kròdde òf likje diengen ien 'e wienkel drèège en só. Graa_ete-méénsken-wòrk dwaa_en. (ies 't n't só?), den bin likje joenges òp 'e tree.

Ak Âânske den 's frigge: „Wúr binne al jin blómkóólen wei kómd, Âânske?” den seej 'r: „Fan Belkum”, en dòt sòl ek wòl só west hewwe.

„En jin tókke kooken?”

„Uut de Jouwer.”

En den hee 'k jitte wòl meer frigje wòllen, mar Âânske wée_a nâât só heel spreksem, só as 't gewóónlik ies mei méénsken, jin 't heel het uut 'e wei sòtte, mannen fan pak-oe_en, want sók een wée_a 't.

'n Skip ien nóód

. . . Der op 't Aa_est, bie de siel der ies de Lúúgenbank. Nó wet iek wòl, dòt m'n der hest op gin oere fan 'e dei langs rónne ken, soender dòt 'r fòlk ien ies, mar dít siz-iek jie: as 't stòrmweer ies, en Hielpen ies ien nóód, den ies de Lúúgenbank fòl, òft 't dei ies òf naa_et, dòt ies geliek.

Den ken je der jin mannen fiende, jin 't ien 'n lik bóó_etjen de kòkjende séé ien gaa_ene, as 'r 'n skip ien nóód ies, óm de èè_arme méénsken 'r dò tó hè_alpen.

Hewwe 't allegaar wòl nâât 's sii_and bie stòrmweer, hó de reddingsbòò_et tróch de haige gòlwen geeng, rócht 'r op oe_en?

Hobma had vijf jongens. Sierk was zo oud als onze Klaas; hij was genoemd naar zijn grootvader, oude Sierk Hobma, die daar bij de Sierkebrug woonde. Dan kwam Aanske, die heette net als de knecht; dat kwam natuurlijk door de familiebetrekking; zij waren beide naar denzelfden genoemd. De derde was Wieger, dat was mijn kameraad. Dan kwamen er nog twee kleine: Peter en Albert; die telden nog niet mee. Wieger en ik waren al hele kerels, bij die beide kleinen vergeleken; wij waren ook al zes jaar! Wij verschilden maar een paar maanden: Wieger was jarig in April en ik in Februari.

Als het veerschip dan aankwam, dan mochten wij ook al mee aan het sjouwen. Er moest altijd heel wat naar Albert Poeze en Afke, die hadden een winkel, en zij woonden vlak vóór de Schoolstraat.

Daar was allerlei te krijgen; alle soorten snoeperijen, klompen, aardappels, kool, uien, grove koek, fijne koek, taaitaai, in de nazomer appels en peren, ook wel pruimen en eetbare wortels van waterplanten, en ik denk nog wel veel meer. Het meeste kwam met het veerschip, en dan mochten wij met Aanske de kruiwagen zo'n beetje steunen, en als wij bij Albert en Afke kwamen, wel wat aanreiken van de kruiwagen, of kleine dingen in de winkel dragen en zo meer. Het werk van grote mensen doen (is het niet zo), dan zijn kleine jongens in hun schik.

Als ik Aanske dan eens vroeg: „Waar zijn al die bloemkolen vandaan gekomen, Aanske?” dan zei hij: „van Berlikum”, en dat zal ook wel zo geweest zijn.

„En die dikke koeken?”

„Uit Joure.”

En dan had ik nog wel meer willen vragen, maar Aanske was niet zo heel spraakzaam, zoals het gewoonlijk is met mensen, die heel wat uit de weg zetten (presteren), mannen van pak-aan, want zo een was het.

Een schip in nood

...Daar op het Oost, bij de sluis, daar is de Leugenbank. Nu weet ik wel, dat men daar haast op geen uur van de dag voorbij lopen kan, zonder dat er mensen in zijn, maar dit zeg ik u: als het stormweer is, en Hindeloopen is in nood, dan is de Leugenbank vol, of het dag is of nacht, dat is gelijk.

Dan kunt ge daar die mannen vinden, die in een klein bootje de kokende zee in gaan, als er een schip in nood is, om de arme mensen er af te helpen.

Hebben wij het niet allemaal wel eens gezien bij stormweer, hoe de reddingsboot door de hoge golven ging, recht er op aan?

„Kiek, der ies 'r al ien séé, de haiwen al uut.”

En letter: „der . . . heel fiir wei, sógt der n't het? Dòt ies 't skip, de mesten bin 'r al dò. Jie kenne 't hest náât sèèn. Mar kiek, dè_a géét 't henne en wúr; dòt binne de méénsken; jin rónne fan efteren nei förrenen en fan förrenen nei efteren òp 't dek. Jin méénsken binne fan sem daa feléégen!

M'n ken náât sèèn, hó fuule 't 'r binne; jin èè_{rme} méénsken binne fan sem ek speelende weet; de séé slagt 'r oer henne.”

Mar óó hééden, wúr ies nó de reddingsbòò_t? Werkelik, jèè sèène 'm náât. Hie leit iederkeer mei de séélen hest plet òp 't wetter. De méénsken òp 'e diek hââlde jerre hè_a fest. Het sòl 'r mei jin dappere mannen gebuure, jin 't jerre libben waigje? Gelókkig, dè_a sèèn we 'm wúr. Kiek 'm's, hie géét wúr rócht òp. Strakjes fedwiende 'r heelendal efter de haige gòlwen. Kiek 'r's, hie géét òp en del! Nó òp 'n haige séé, en den wúr, ploemp! ien 'e dèèpte. Mar hie jouwt 't náât òp, en hie fòdderet.

„Jèè kómme 'r wòl, jèè redde 't!” só klienkt 't òp 'e diek oender 't fòlk.

„Mar óm nó strak de méénsken 'r dò, en ien 't bòò_tjen tó kriejen,” seit 'r een.

Òp 't lest ies 't bòò_tjen bie 't skip. 't Lieket nó fòòr uus mar 'n lik stipjen. De méénsken jin 't 'r nei kiekje hââlde d'aazem ien. Hó sòl 't gaa_n? Der sógt m'n, dòt de reddingsbòò_t wúrom kómt; hie ies lòs fan 't skip, en kómt wúr nei uus tó. De méénsken libje wúr òp, 'r ies 'n steen fan 't hè_at. Só libbet alles mei der òp 'e diek.

„Nó redde ze 't wòl,” seit 'r een. Jèè kenne de kuuren fan 'e bòò_t, müt je tienke, mar 't wéé_a 'n heis!”

„Kijk, daar is hij al in zee, de haven al uit.”

En later: „daar . . . heel ver weg . . . zie je daar niet wat? Dat is een schip, de masten zijn er al af. Ge kunt het haast niet zien. Maar kijk, daar gaat wat heen en weer; dat zijn de mensen; die lopen van achter naar voor, en van voor naar achter op het dek. Die mensen zijn natuurlijk dood verlegen! Men kan niet zien, hoeveel er zijn; die arme mensen zijn natuurlijk ook druipnat; de zee slaat er over heen.”

Maar o heden, waar is nu de reddingsboot? Waarlijk, ge ziet hem niet. Hij ligt telkens met de zeilen haast plat op het water.

De mensen op de dijk houden hun hart vast. Wat zal er met die dappere mannen gebeuren, die hun leven wagen? Gelukkig, daar zien wij hem weer. Kijk hem eens, hij gaat weer recht op. Straks verdween hij helemaal achter de hoge golven. Kijk eens, hij gaat op en neer! Nu op een hoge zee, en dan weer plomp in de diepte. Maar hij geeft het niet op, en hij vordert.

„Zij komen er wel, zij redden 't!” zo klinkt het op de dijk onder het volk.

„Maar hoe nu straks de mensen er af, en in het bootje te krijgen,” zegt er een.

Op het laatst is het bootje bij het schip. 't Lijkt nu voor ons maar een klein stipje. De mensen, die er naar kijken, houden de adem in. Hoe zal het gaan? Daar ziet men, dat de reddingsboot terug komt; hij is los van het schip, en komt weer op ons aan.

De mensen leven weer op, er is een steen van het hart. Zo leeft alles mee daar op de dijk.

„Nu redden ze het wel,” zegt er een. „Zij kennen de grillen van de boot, moet u denken, maar 't kwam er op aan!”

Tijmen van der Kooy Dz.

broeder van den vorigen, en evenals deze geboren te Hindeloopen (1875) en sedert zijn 16de jaar bij het onderwijs werkzaam, te Sint-Annaparochie, Oppenhuizen, Utrecht, Oostwold (Old.), en als hoofd der school te De Krim, Bolsward, Wildervank, en na 1914 te Vlaardingen. In 1936 trad hij als zodanig af en vestigde zich te Den Haag. Van hem zijn de volgende stukken.

Âalde spòoken

Wúr bin jimme tòch, âalde spòoken fan froegere tiiden, jin 't se wòl 'r 's sii_and hee-en efter 'e séépaalen òf òp 'e diek?

Bin jimme 'r nâat meer? Of doere jimme 'r nó nâat meer kómme? Lieket 't jimme nâat goo meer tó, der bie dôt Badpaviljoen?

M'n sógt jimme nooit meer. Jimme hâalde jimme sééker nó het efteròò.

Dòt ies ek mar goo. Jimme feele jimme nâat tuus bie al jin strâând-stúllen en jin fremde badgasten.

Froeger, dèè wéé_a 't het óó_s. Dèn kòòmen jimme sóms oer de diek kiekjen. De bòn soogen jimme wòl 'r 's, as se oe_n 't spieljen wéé_aden. Fóral as 't skiemere, en as 't dèn buujig weer wéé_ad.

Waa doé_ade den op 'e diek sèèn? En as een 't waige, heel suunig, fútje fòòr fútje. . . . mei 't hâad bóppe de diek. . . ., òch den wee_aden jimme al lang wúr fút.

M'n soog jimme mar een keer, en nooit fòòr de twäddé keer.

De fòlgende ii_and wâad 't je-tòld, de eene héé_ade 't fan de óóre. Den wâad 'r wòl 's òppasse. . . . Der bie de Hòn, der aa_nze hee-en ze jem sii_and. . . .

Mar nó bin 'r badgasten, en Hielepen ies 'n badplaats. Jimme doere nó naat rócht meer. Jimme pasje nó wòl òp, dat se jimme nâat tó sèèn krieje.

En de âalde tjoe_nstes bin 'r ek nâat meer. Och, het hewwe jin froeger ek wòl 'n stikken uuthelle! Az-je dôt's héé_aden, ien 'e Lúúgenbank òf òp 'e Kòzze. Der wisten ze 'r fan, dôt siz-iek jie! Het wâad der wòl nâat

Oude spoken

Waar ben jullie toch, oude spoken van vroeger tijden, die ze wel eens gezien hadden achter de zeepalen of op de dijk?

Ben jullie er niet meer? Of durven jullie er nu niet meer komen? Lijkt het jullie niet goed meer toe, daar bij dat Badpaviljoen?

Men ziet je nooit meer. Je houdt je nu zeker wat achteraf.

Dat is maar goed ook. Je voelt je niet thuis bij al die strandstoelen en die vreemde badgasten.

Vroeger, toen was het wat anders. Toen kwam jullie soms over de dijk kijken. De kinderen zagen jullie wel eens, als ze aan het spelen waren. Vooral wanneer het schemerde, en als 't dan buiig weer was.

Wie durfde dan op de dijk zien? En als een het waagde, heel zachtjes, voetje voor voetje, ...met 't hoofd boven de dijk.... och, dan was jullie al lang weer weg.

Men zag jullie maar één maal, en nooit voor de tweede keer.

De volgende avond werd het verteld, de een hoorde het van de ander. Dan werd er wel eens opgepast.... Daar bij de Hon, daar ergens hadden zij ze gezien....

Maar nu zijn er badgasten, en Hindeloopen is een badplaats. Jullie durft nu niet recht meer. Jullie past nu wel op, dat ze je niet te zien krijgen.

En de oude heksen zijn er ook niet meer. Och, wat hebben die vroeger ook wel stukken uitgehaald! Als u dat eens hoorde, in de Leugenbank of de Közze. Daar wisten ze er van, dat zeg ik u! Wat werd

fe-tòld: fan Aibel-de-Boé, en Neeke, en meer sókke ââlde beroemdhéeden.

Ôp 'e sè_annen fan de boeren hee-en ze 't fe-sii_and. Een keer lòòj 'r 'n sè_anne mei de eepening nei de dòòr tò. „Óó!” see de boerinne, „der hè-je Neeke!” Mar 't weer tò let, Neeke stoog ien 'e dòòr. En nó wéé_a't oen-móógelik, om der bütter uut die sè_anne tò kriejen. Hie woé_ad náât meer. 't Haalp allegaa niks, het se 'r oe_an deegen.

Ôp 't lest nei de diiwelbander tò. Die joog 'r 'n haa_andfòl kro_eden fòòr Jin mòosten ien 'e sè_anne. Dèè wee_a 't wûr better.

Het wââd 'r ek fan wiete katten fe-tòld.! Jin heeën ek 'n heele boe_el ien aksje. Ien 'e tuun fan Feike de Boer, ôp 'e hook, der stoog froeger altiet 'n graa_eten parrebaim, mei krómme tókke takken.

Nó, skrik náât. 't Mút gebúú_ad wèeze ôp 'n ii_and let, de moe_ene wéé_ad 'r bie. Der ròon jütte een ien 'e stééger, iek sòl nó mar náât sizze waa. En die soog sâân wiete katten, mòòl efter e-nèm; jèè deegen òm de parrebaim òm 'e króónen. Jèè hee-en e-nèm bie de stè_at béét. Jèè saingen 'r ek bie.

't Wéé_aden wòl katte-geluuten, mar hie koo fe-staa_an dòt se fan 't paa-tertje saingen.

Az-je 't nò mar leeuwe wòlle! Iek tienk dòt 't ien Mâât west ies. Mar dòt fe-tòlde de segsman ôp 'e Kòzze 'r náât bie.

Iek hef ek 's een ôp 'n ii_and kómmen sii_and langs de Toe_enen.... 't Wéé_ad al let en ti_aster. Mar de moe_ene joog het lòcht. 't Wéé_ad niks mòòl der buuten, 't waaide, en graa_ete wòlken jèègen langs de lòft. Iek kieke tróch 't feenster.

Der kómt een.... 'n Swatten gedaante.... Het rónt 'r skééf. Het 'r 'n stieugen foe_et? Het het 'r ien 'e haand? 'n Rèètel. Hie sógt nei 't feenster. Sógt 'r mie?

Iek gaauw fút, oender 'e tekkens.

Het ies dòt? Rrrrr! Ôp 'e hook fan 'e Skoe_elestééger rèètelt hie, en nó roopt 'r: „Elf uur heeft de klok. Elf!”

't Wéé_ad de nachtwacht.

Dòt ies 't eenige dòt iek sii_and hef. Echte spòòkerii ôf fòòrtirmerii nooit.

(Uit: „Zeebad Hindeloopen, officieele Badcou-
rant”, fan 16 September 1915. Uitgave H. Bran-
denburg, Sneek).

daar wel niet verteld: van Aibel-de-Boê, en Neeke, en meer zulke oude beroemdheden.

Op de karntonnen van de boeren hadden zij het gemunt. Eenmaal lag er een karnton met de opening naar de deur. „O,” zei de boerin, „daar heb je Neeke!” Maar ’t was te laat, Neeke stond in de deur. En nu was het onmogelijk, om daar boter uit die karn te krijgen. Hij wou niet meer. ’t Hielp allemaal niets, wat ze er aan deden.

Op het laatst naar den duivelbanner. Die gaf er een handvol kruiden voor. Die moesten in de karn. Toen was het weer beter.

Wat werd er ook van witte katten verteld? Die hadden ook heel wat in de melk te brokken. In de tuin van Feike de Boer, op de hoek, daar stond vroeger altijd een grote pereboom, met kromme dikke takken.

Nu, schrik niet. Het moet gebeurd zijn op een avond laat, de maan was er bij. Daar liep nog iemand in de steeg, ik zal nu maar niet zeggen wie. En die zag zeven witte katten, mooi achter elkaar; zij deden een patertje om de pereboom („om de Pinksterkronen”). Zij hadden elkaar bij de staart beet. Zij zongen er ook bij.

’t Waren wel kattedeluiden, maar hij kon verstaan, dat ze van het patertje zongen.

Als gij het nu maar geloven wilt. Ik denk, dat het in Maart geweest is. Maar dat vertelde de zegsman op de Kötze er niet bij.

Ik heb ook eens iemand op een avond zien komen langs de Tuinen. . . . ’t Was al laat en duister. Maar de maan gaf enig licht. Het was heel niet mooi daar buiten, het waaide, en grote wolken joegen langs de lucht. Ik keek door het raam.

Daar komt een. . . . Een zwarte gedaante. Wat loopt hij scheef. Heeft hij een stijf been? Wat heeft hij in de hand? Een ratel. Hij ziet naar het raam. Ziet hij mij?

Ik gauw weg, onder de dekens.

Wat is dat? Rrrrr! Op de hoek van de Schoolstraat ratelt hij, en nu roept hij: „Elf uur heeft de klok. Elf!”

’t Was de nachtwacht.

Dat is ’t enige, wat ik (van dien aard) gezien heb. Echte spokerij nooit.

Sómmerii_and bie Hielepen

Het ies 't lekker buuten dòòr, en 't ies ien de huuzen só waarm. M'n soé_a wòl buuten wenje wòlle.

Nó nei de Westerdiek tó, bie de Langbrèège 'r òp, en só de diek óm. Dòt ken m'n den ómmes náât leete?

Waa géét den ek náât ééwen oe_n 'e diek lizzen, óm nei die mòdie séé tó sèèn?

De lóft ies só helder as 'n spèègel; blaauw ien 't dòsten, mei hir en der 'n stiire; geel nei 't westen tó; oenderoe_n raa en pèè_as. Het 'n kleuren, en het mòdi; m'n wòd náât sat fan 't sèèn.

De kleuren lizze der só òp de séé, en de séé wòd 'r ek mòdi fan. Só stòl as 'n klééd, mar den 'n glezzen klééd. Jie sèene gin rimpeltjen ien 't wetter.

't Waait 'n lik uut 'e séé; hó lekker ies dòt oe_n 't háád. M'n wòl 'r hest náât wei; m'n súrget wúr nei huus tó.

„Bòn, jimme mútte òp bòd,” seit 'n wiif tji_an jerre joenges en jáânen, jin 't der jitte het óm spielje. „'t Ies tiid, toe tòch!”

Òch Mem, de bòn hewwe 'r gin sin oe_n, krekt só min as jie sem. Waa wòl nó graig òp bòd? Leet jem jitte het spielje òp 'e diek en òp 't Néé-lâând.

Ien 'e fii_ate heer je 't spòòr oe_nnkómmen fan 'e Staarumer káânt. En jie heere het bòn spieljen en lakjen, en nó en den héé_at m'n 'r 's 'n skè_atjen praa_atjen, dòt de diek óm köieret. Mar óó_as ies alles só stòl, só fréédig en só restig.

Bie 't Peilhuusjen bluuwe we jitte ééwen staa_n. Hir hewwe 'n mòdi gesicht òp 'e stéé. Sèèn dòt lèèwe Hielepen der nó's lizzen; ies 't náât béélderig? En die mòdie toer, die 't altiet só ómhaig wiist?

Kóm, nó mútte we tòch nei huus. Het souwe: de Áâldweide òò òf bie 't Tròppentjen del?

't Tròppentjen fan sem, en den de Niejweide ien. Ê_alk géét nei huus tó; mòdn kómt 'r wúr 'n dei. En wie gaan 'r ek mar ien. Nii_and meinèm!

Tróch't iis ien 'e Aa_asterfâât

Hè j'me Ji_aldet 'r wòl ien sitten sii_and, dèè 'r 's òp 'n neimidde ien 'e winter?

't Wéé_ad ien 'e Aa_asterfâât, bie 't Leeg.

't Hee krekt 'n lik fòòzen 'n paar naa_aten.

Mar de siel stoog eepen, en den kómt 'r fan riiden náât fuule. Het

Zomeravond bij Hindeloopen

Wat is het lekker buiten, en het is in de huizen zo warm. Men zou wel buiten willen wonen.

Nu naar de Westerdijk, bij de Lange Havenbrug er op en zo de dijk om. Dat *kan* men dan immers niet laten?

Wie gaat dan ook niet even aan de dijk liggen, om naar de mooie zee te zien?

De lucht is zo helder als een spiegel; blauw in het oosten, met hier en daar een ster; geel naar het westen toe; onderaan rood en paars. Wat een kleuren, en hoe mooi; men wordt niet zat van het zien.

De kleuren liggen daar zó op de zee, en de zee wordt er ook mooi van. Zo stil als een kleed, maar dan een glazen kleed. Ge ziet geen rimpeltje in het water.

Het waait een beetje uit de zee; hoe lekker is dat aan het hoofd. Men wil er haast niet vandaan; men ziet er tegen op, weer naar huise gaan.

„Kinderen, jullie moet naar bed,” zegt een vrouw tegen haar jongens en meisjes, die daar nog wat rond spelen. „’t Is tijd, toe toch!”

Och Moeder, de kinderen hebben er geen zin in, net zoo min als gij zelf. Wie wil nu graag te bed? Laat ze nog wat spelen op de dijk en op het Néélâand.

In de verte hoor je de trein aankomen van de Staverse kant. En ge hoort wat kinderen spelen en lachen, en nu en dan hoort men eens een troepje praten, dat de dijk om wandelt. Maar overigens is alles zo stil, zo vredig en zo rustig.

Bij het Peilhuisje blijven we nog even staan. Hier hebben we een mooi gezicht op de stad. Zie dat lieve Hindeloopen daar nu eens liggen; is het niet beeldig? En die mooie toren, die altijd zo omhoog wijst?

Kom, nu moeten we toch naar huis. Wat zullen we: de Aâldweide af, of bij het Trapje neer?

Het Trapje natuurlijk, en dan de Niejweide in. Elk gaat naar huis toe; morgen komt er weer een dag, En wij gaan er ook maar binnen. Goeden avond samen!

(Zeebad Hindeloopen, 2 Juli 1914).

Door het ijs in de Oostervaart

Heb jullie Jildert wel in het water gezien, eens op een namiddag in de winter?

’t Was in de Oostervaart, bij het Laag.

’t Had juist een beetje gevroren een paar nachten.

Maar de sluis stond open, en dan komt er van schaatsenrijden niet

soé_aden se den riide kenne ien 'e Sielroe_ede, de Aa_esterfâât ôf de Iendiek;
't lieket 'r ómmes nâât nei.

D_e wieken bie Eeltje Fòkkes wéé_ad nâât eens sterk. Der kòòsten likje
bòn óó_s só mòòdi riiden leere, mei stúltjes en sliiden.

Mar 't Leeg stoog oender wetter. Joenges, der henne! Éé_ast 'n eendjen
rónne, 'n mien uut ôf tèèn. Oer de Éé_aste Wiete Brèège, en den jitte 'n
paar keer óm 'n hekke. Ôp 't Leeg wéé_aden se al dròk oe_n 't riiden.

„Bòn, fòòrsichtig wèèze!” hee Féé_ar seid. „Nâât op 'e Aa_esterfâât
kómme, dò's nâât fetrouwd.”

„Néé Féé_ar,” wââd 'r seid. Mar òch, hó géét dèt den?

Het hee-en ze 'n nócht! Jie soogen jem ek al gaauw mee 'n fâân efter
jem. Dòt mekke 't jitte möjjer.

Mar een woé_ad 't 's prebeerje ôp 'e Aa_esterfâât. Ôp 'e kâânt allónnig
mar. Jèè keeken 'r allegaar nei. 't Geeng goo. Der kòòm al 'n twäddé.

En der géét Ji_aldet ek. Ji_aldet tòt; iek wòl 't 's fi_adder prebeerje. Hie
geeng nei 't midden, hie woé_ad 'r twòs oer henne.

Der brekte 't iis oender him. Ien 'n óógenblik seet hie 'r ien, oe_n
'e skóóldes tó. Het 'n skrik! Waa soé_ad 'm hè_alpe? Gin een woé_ad 'r
bie ien.

Hie wéé_ad al ti_acht oe_n 'e Aa_esterdieks kâânt. Der kòòmen gelókkig 'n
paar arbeides langs, jin 't fan 'e boer tuus kòòmen. Jèè smeten him 'n
touw tó, en só loekten ze him 'r uut. En hie ôp 'n draf nei huus!

Jin ââlde hoekjes

Óó, jin ââlde hoekjes fan Hielepen! Jin ââlde echte, sóms skilderach-
tige hoekjes!

Dòt hoekjen der bie de Kattebrèège. 't Ies jitte krekt só as froeger.
't Wéé_ad altièt só 'n echt plak óm uul tó spieljen. Het kòòsten wie der
mòòdi sitte, en het kòòsten wie jem der mòòdi oer 't mòt kómme, soender
sii_and tó wòdden.

't Achtfútten, dòt wéé_ad ek 'n mòòdi plak. Bie de Wipbrèège del; den
ròòpten we, só had as we kòòsten: „uul,” en den gaauw de róchterkâânt
óm, tróch de stééger, nei de Niiste. Mar as 't ti_aster wéé_ad, mòòsten wie
knap wèèze, of jèè hee-en uus.

Der hewwe wòl het dòspiele!

Ôf ek wòl bie de skoe_ele. Der ien de Skoe_elestééger bie de skoere fan de
bakker mòòsten we staa_n. „Joenges, stòl!” see-en we den, „ôf we ek
het heere!”

veel. Wat zouden ze dan rijden kunnen in de Zijlroede, de Oostervaart of de Indijk; het lijkt er immers niet naar.

De sloot bij Eeltje Fokkes was niet eens sterk. Daar konden kleine kinderen anders zo mooi leren schaatsenrijden, met stoeltjes en sleden.

Maar het Laag stond onder water. Jongens, daarheen! Eerst een eindje lopen, een minuut of tien. Over de Eerste Witte Brug, en dan nog een paar keer om een hek. Op het Laag waren ze al druk aan het schaatsenrijden.

„Kinderen, voorichtig zijn!” had Vader gezegd. „Niet op de Oostervaart komen, dat is niet vertrouwd.”

„Nee, Vader,” werd er gezegd. Maar och, hoe gaat dat dan?

Wat hadden ze een schik! Je zag ze ook al gauw met een meisje achter zich. Dat maakte het nog mooier.

Maar één wou het eens proberen op de Oostervaart. Op de kant alleen maar. Zij keken er allemaal naar. 't Ging goed. Daar kwam al een tweede.

En daar gaat Jildert ook. Jildert dacht: ik wil 't eens verder proberen. Hij ging naar het midden, hij wou er dwars over heen.

Daar brak het ijs onder hem. In een ogenblik zat hij in het water, aan de schouders toe. Wat een schrik! Wie zou hem helpen? Niemand wou er bij in.

Hij was al dicht bij de kant van de Oosterdijk. Daar passeerden gelukkig een paar arbeiders, die van den boer thuis kwamen. Zij wierpen hem een touw toe, en zo trokken zij hem er uit. En hij op een draf naar huis!

(*Zeebad Hindeloopen*, 17 Mei 1915).

Die oude hoekjes

O, die oude hoekjes van Hindeloopen! Die oude echte, soms schilderachtige hoekjes!

Dat hoekje daar bij de Kattebrug. 't Is nog net zo als vroeger. 't Was altijd zo'n echte plaats, om verstoppertje te spelen. Wat konden we daar mooi zitten, en wat konden we ze daar mooi betrappen, zonder gezien te worden.

't Achtfutten, dat was ook een mooie plek. De Wipbrug over; dan riepen we, zo hard we konden: „uul,” en dan gauw rechtsom, door de steeg, naar de Nieuwstad. Maar als 't donker was, moesten we knap wezen, of zij hadden ons.

Daar hebben we wel wat afgespeeld!

Of ook wel bij de school. Daar in de Schoolstraat bij de schuur van den bakker moesten we staan. „Jongens, stil!” zeiden we dan, „of we ook wat horen!”

„Uul!” wââd 'r den rôôpt. Den seeten jèè dôt òp nei 't Aa_{st}. Bie de brèège, òf òm 'e hook fan 't heem. Och, der wéé_aden oeral wòl fan jin mòdie plakjes.

De boerlii_ad hee-en 'r wòl 's lest fan. Sòms geeng 'n dòòr eepen, en den stoéwde uus een efternei. „Fút, joenges, fút; der kómt een!” Het wéé_a dôt rónnen! Mar waa kòòst sòkke kwaajoenges krieje? 't Mòòst al sloekfuul gaa_n, want die 't jen efternei geeng, kriege jem tòch nâât.

Sòkke herinneringen kómme ien jie op, as m'n jin ââlde „hooken en gatten” wúr 's sógt. Der lizze feskeidene fútsteppen fan uus; der hewwe het nócht hêè_{nd}!

Soé_a 't dèfan kómme, dôt 'n ââld Hieleper jitte altiet sô graig 's jin ââlde hoekjes òpseekje mei? Hie ken 't nâât leete, hie mût jitte 's ééwen bie de Kattebrèège langs; hie géét jitte 'r 's oer de Ââldweide; hie woé_ad eigenlik wòl langs 't Achtfútten òf de Klinten.

Ien sien joenge jüren woé_ad 'r wòl Hielepen uut (want dôt wòlle sòkke joenges fan 'n jüir of tróttin altiet), mar as se den letter wúr 's ien Hielepen kómme, den tienke jèè wòl 's wúróm oe_n jin mòdie dèègen fan froeger, dèè 't se jitte bòn wéé_aden en spielen, mar jin dèègen binne nó febie....

Graa_{te} Piir

Wijze: De Zilvervloot

Hè-jie wòl 's hée_ad fan Graa_{te} Piir?
 Tó Kimswet der het 'r wenne,
 En as hie gin kriigsman fan boer wòdden wéé_ad,
 Wie soé_aden sien nemme nâât kenne.
 Die Piir, dôt wéé_ad
 'n Kèè_adel graa_t en swiir;
 Het roég fan hiir en bi_ad,
 Het roég fan hiir en bi_ad,
 Hie greep fòòr Frieslâând en frieheit 't swòd. (bis.)

Der kòòmen 'r 's hoengerige Poe_{pen} ien 't lâând
 Tó bannen, tó róówen, tó stellen;
 Jin stekten uus Piir sien huus ien 'e brâând,
 Wúrbie z' him fan alles ónthellen.
 Dèè wéé_ad uus Piir
 Hest koegels, sieker wiir:
 „Waa hê_alpt 'n handjen mei?
 „Waa hê_alpt 'n handjen mei,
 Dôt iek jin Poe_{pen} Frieslâând uut jei?” (bis.)

„Uul!” werd er dan geroepen. Dan zaten ze dat op naar het Oost. Bij de brug, of om de hoek van het erf. Och, daar waren overal wel van die mooie plekjes.

De burens hadden er wel eens hinder van. Soms ging een deur open, en dan stoof ons een achterna. „Weg, jongens, weg; daar komt een!” Wat was dat lopen! Maar wie kon zulke kwajongens krijgen? 't Moest al met list gaan, want wie ze achterna ging, kreeg ze toch niet.

Zulke herinneringen komen in u op, als men die oude „hoeken en gaten” weer eens ziet. Daar liggen verscheidene voetstappen van ons; daar hebben we wat plezier gehad!

Zou het daarvan komen, dat een oud Hindelooper nog altijd zo graag eens die oude hoekjes mag opzoeken? Hij kan het niet laten, hij moet nog eens even de Kattebrug langs; hij gaat nog eens over de Aaldweide; hij *wou* eigenlijk wel langs het Achtfutten of de Klinten.

In zijn jonge jaren wou hij wel Hindeloopen uit (want dat willen zulke jongens van een jaar of dertien altijd), maar als ze dan later weer eens in Hindeloopen komen, dan denken ze wel eens terug aan die mooie dagen van vroeger, toen ze nog kinderen waren en speelden, maar die dagen zijn nu voorbij. . . .

(Zeebad Hindeloopen, 26 Aug. 1915).

Grote Pier

Heb je wel eens gehoord van Grote Pier?
Te Kimsward daar heeft hij gewoond,
En als hij geen krijgsman van boer was geworden,
Wij zouden zijn naam niet kennen.
Die Pier, dat was
Een kerel groot en zwaar,
Wat ruig van haar en baard,
Wat ruig van haar en baard,
Hij greep voor Friesland en vrijheid 't zwaard.

Daar kwamen eens hongerige Duitsers in 't land
Te branden, te roven, te stelen;
Die staken onze Pier zijn huis in de brand,
Waarbij ze hem van alles ontroofden.
Toen was onze Pier
Haast razend, zeker waar:
„Wie helpt een handje mee?
„Wie helpt een handje mee,
„Dat ik die Duitsers Friesland uit jaag?”

Dèè geeng 't 'r òp lòs òp 'e Suuderséé,
 Der kaapten ze al het se jaanden,
 En de Hòllandes jin 't se der kriegén, óówéé,
 Fesoepten z' as katten en hoenden.
 Want Piir, die wéé_ad
 Het bót en raauw, dò 's wiir!
 Hie mekke roeme baa_n,
 Hie mekke roeme baa_n,
 't Wéé_ad óm frieheit fòòr Frieslâând tò dwaa_n. (bis.)

De hertòg fan Gelderlâând die sei: „Iek hef plan,
 „De Friezen jin wòl iek befrieje”;
 Dèè see Graa_ete Piir: „Wòl, den bin jie mien man,
 „Der mei iek jie lè_uer óm lieje.”
 Dèè wéé_ad uus Piir
 Oe_n 't fóchten let en iir;
 Hie haalp de hertog mei,
 Hie haalp de hertog mei,
 En jèège Poe_epen en Hòllandes wei. (bis.)

Mar de Geldersman wéé_ad só 'k 'n falsen fent,
 Die hee 't sem òp Frieslâând begréépen;
 Hie leidde de Kimsweter boer óm 'e tuun,
 Mar die kòòm wòl efter sien knéépen.
 Dèè wéé_ad uus Piir
 Nâât tiege mak, dò 's wiir.
 „Die kèè_adel brekt sien wòd,
 „Die kèè_adel brekt sien wòd,
 „Iek wòl nâât langer, der hanget mien swòd.” (bis.)

Hie wéé_ad ek fan dòt fóchten en róówen gin frii_and,
 Hie dee 't óm de frieheit tò tèenjen;
 Hie wéé_ad bie de ploeg en sien féé lè_uer blii_and;
 Nó geeng 'r nei Snits tò wenjen.
 't Ies wiir, dòt Piir
 Het oenbehowwen wéé_ad,
 Mar éé_alik bie sien wòd,
 Mar éé_alik bie sien wòd,
 Hie greep fòòr Frieslâând en frieheit 't swòd.” (bis.)

Toen ging het er op los op de Zuiderzee,
Daar kaaptten ze al wat ze vonden,
En de Hollanders die ze daar kregen, o wee,
Verdronken ze als katten en honden.
Want Pier, die was
Wat bot en ruw, dat 's waar!
Hij maakte ruime baan,
Hij maakte ruime baan,
't Was om vrijheid voor Friesland te doen.

De hertog van Gelderland, die zei: „Ik heb plan,
„De Friezen die wil ik bevrijden.”
Toen zei Grote Pier: „Wel, dan is u mijn man,
„Daar mag ik u liever om lijden.”
Toen was onze Pier
Aan 't vechten laat en vroeg;
Hij hielp den hertog mee,
Hij hielp den hertog mee,
En joeg de Duitsers en Hollanders weg.

Maar de Geldersman was zo'n valse vent,
Die had 't zelf op Friesland begrepen;
Hij leidde de Kimswerder boer om de tuin,
Maar die kwam wel achter zijn knepen.
Toen was onze Pier
Niet bijster mak, da 's waar.
„Die kerel breekt zijn woord,
„Die kerel breekt zijn woord,
„Ik wil niet langer, daar hangt mijn zwaard.”

Hij was ook van dat vechten en roven geen vriend,
Hij deed 't om de vrijheid te dienen;
Hij was bij de ploeg en zijn vee liever gebleven;
Nu ging hij naar Sneek te wonen.
't Is waar, dat Pier
Wat onbehouden was,
Maar eerlijk bij zijn woord,
Maar eerlijk bij zijn woord,
Hij greep voor Friesland en vrijheid 't zwaard.

(Naar het Fries van Waling Dijkstra).

'n Sómmeri_and bie de sée

'n Sómmeri_and,
't Wée_ad òp 'n Snii_and,
Dèè lòòì iek tji_an de Westerdiek;
En dèè 'k der lòòì,
Het wée_a 't tòch mòòì;
De hiemel wée_a kristal geliek.

Só as 't der lòòì,
Het wée_a dèt mòòì:
De Iendiek tróch 't greene lâând.
Der wée_a gin klank,
En 't wetter blank,
Dèt lieke wòl 'n sekwen bâând.

En ien de lóft
'n Graa_aten klóft
Fan foegels kómmend uut 'e sée.
Het wée_an ze haig,
Só fier fjòòr 't aig;
Jèè seeken wis 'n feilge réé....

En den òp 't strâând,
Dè_a ti_acht bie 't lâând,
Het wée_a dè_a tòch 'n fjòlk bie 't Bad;
't Krio_ele sem
Mar tróch e-nèm;
Fan méénsken wée_ad 't strâând hest swat.

't Wée_ad alles wòl
Só fréédig stòl,
Mar óó, soogst-toe dèt wòl ien sée?
't Wée_{lèè}chtte fel
Fan bóppen del,
En 't toere nó en den, óó wée_l....

Wie gaa_an nei huus,
En efter uus,
(Sèèn mar) der fjòlgje z' allegaar.
Deent ies 't mòòì weer!
Uus liewen Heer
Sien wiisheid ies só woenderbaar.

Een zomeravond bij de zee

Een zomeravond,
't Was op een Zaterdag,
Toen lag ik tegen de Westerdijk;
En toen ik daar lag,
Wat was 't toch mooi;
De hemel was kristal gelijk.

Zoals 't daar lag,
Wat was dat mooi:
De Indijk door het groene land.
Daar was geen klank,
En 't water blank,
Dat leek wel een zilvren band.

En in de lucht
Een grote menigte
Van vogels komende uit de zee.
Wat waren ze hoog,
Zó ver voor 't oog;
Zij zochten wis een veilge plaats....

En dan op 't strand,
Daar dicht bij 't land,
Wat was daar toch een volk bij 't Bad;
't Krioelde zelf
Maar door elkaar;
Van mensen was het strand haast zwart.

't Was alles wel
Zo vredig stil,
Maar o, zag je dat wel in zee?
't Weerlichtte fel
Van boven neer,
En 't donderde nu en dan, o wee!....

Wij gaan naar huis,
En achter ons,
(Zie maar) daar volgen z' allegaar.
Gedaan is 't mooie weer!
Onze lieve Heer
Zijn wijsheid is zo wonderbaar.

Kòtte stikjes

Fòòr de búrgemester. Douwe mòòst fòòr de búrgemester kómme. En de búrgemester heette ek Douwe fan sien fòòrnemme.

„Hoe heet je?” frigge de búrgemester.

„Douwe, m'neer, krek as jie.”

Ien 'e skoele. „Wat zou je zeggen, Albert, als je eens bij de koning kwam?”

„Dei, kóóning!”

Jitte 'r 's ien 'e skoele. Mester hee wòdden òp bòrd skrii_and, en de bòn mòòsten der sinnen mei meikje.

„Engbert, een zin met „koning”!”

„Het kind vraagt de koning om een broodkorst.”

't Daiwere fan lakjen. Mester wááð niedig. „Een lelijke zin! Hoe krijg je 't zo bij elkaar?” Wigget, een zin met „nooit”!”

„Ik heb nog nooit zo'n lol gehad.”

Het hee-en ze 't kwaa!

Lekker ieten! Bie de juffer hee-en ze fòòr de niejii_s-winkske òljekoo-ken bakt.

Der kómt Jan. „Fuule gelók en séégen mei 't nieje jüür.”

„Dankje, Jan. Wöi-je ek 'n òljekooke?”

„Asjeblèèft. . . . Die wéé_ad lekker.”

„Wöi-je jitte een, Jan?”

„Asjeblèèft!”

„Jie kan jitte wòl een krieje.”

„Asjeblèèft!”

Só het Jan twaa en twientig efter e-nèm òpieten, sizze ze.

'n Sééhoend. Fóppe ròòn mei 'n sééhoend òp 'e krödde bie de dörren langs, óm him sèèn tó leeten. Oenderweis dee 'r 't ferhaal, hó 't 'r him fangd hee.

„'t Wéé_ad bie 't Kattedóófd, der soogen we het swats ien 't wetter. Reitje dòòst 'r náât henne en Stóffel ek náât, en Knéélis ek náât. Mar iek see: bist-toe de diiwel, iek bin dien maat! en iek sloog 'm 't touw oer de kòp, en helle him nei mie tó.”

Anecdoten

Vóór den burgemeester. Douwe moest vóór den burgemeester komen En de burgemeester heette ook Douwe bij zijn voornaam.

„Hoe heet je?” vroeg de burgemeester.

„Douwe, mijnheer, net als u!”

In school. „Wat zou je zeggen, Albert, als je eens bij den koning kwam?”

„Dag, koning!”

Nog eens in school. Meester had woorden op bord geschreven, en de kinderen moesten zinnen daarmee maken.

„Engbert, een zin met „koning”!”

„Het kind vraagt den koning om een broodkorst.”

Het daverde van het lachen. Meester werd boos. „Een lelijke zin! Hoe krijg je 't zo bij elkaar? Wiggert, een zin met „nooit”!”

„Ik heb nog nooit zo'n lol gehad.”

Wat hadden ze 't kwaad!

Smakelijk eten! Bij de juffrouw hadden ze voor de nieuwsjaarswensers oliekoeken gebakken.

Daar komt Jan. „Veel geluk en zegen met het nieuwe jaar.”

„Dank je, Jan. Wil je ook een oliekoek?”

„Asjeblieft. . . . Die was lekker.”

„Wil je nog een, Jan?”

„Asjeblieft!” . . .

„Je kunt nog wel een krijgen.”

„Asjeblieft!”

Zo heeft Jan twee en twintig na elkaar opgegeten, zeggen ze.

Een zeehond. Foppe liep met een zeehond op de kruiwagen langs de deuren, om hem te laten zien. Onderweg deed hij het verhaal, hoe hij hem gevangen had.

„'t Was bij het Kattehoofd, daar zagen we iets zwarts in het water. Reitje durfde er niet heen, en Stoffel ook niet, en Cornelis ook niet. Maar ik zei: ben jij de duivel, ik ben je maat! en ik sloeg hem het touw over de kop, en haalde hem naar mij toe.”

ALPHABETISCHE LIJST VAN NEDERLANDSE WOORDEN ¹⁾,

met aanduiding van de pagina, waarop zij voorkomen

Aagje 41	afgelopen 128, 49	assurantie 44	bedenken 49
aaïen 41	afhandig maken 127	au 45	bederven 46
aak 43	afkondiging 79	Augustus 45	bedienen 49
aal 64	afscheid 128	avanceren 43	bedingen 49
aalbessen 47	afschutten 157	avond 94	bedorven 46, 116
Aaltje 44	afwachten 128	avontuur 43	bedragen 46
aan 122	akelig 42	azijn 95	bedstee 52, 54
aangebrand 122, 141	aker 43		beduiden 49
aanmanen 113	akkefietje 43	Baanveger 45	been 46, 52
aanstonds 57	akker 94	baar 45	beest 46
aantrekken 122	akkoord maken 43	baard 50	beet 46
aard 41	alarm 42	baars 46	begaan met 47
aardappel 63	alleen 44	babbelen 45, 135	beginnen 47
aardbeien 63	allemaal 44	baggeren 45	begluren 47
aarde 63	Allerheiligen 44	baggerturf 45	begrafenis 47
aarden 41	als 44	bak 45	begraven 47, 129
aardig 41	als 't u blijft 44	baken 45	begrijpen 47
aardigheid 41	altijd 44, 165	baker 45	begroetelijk 47
aars 63	aluin 44	bakkerij 45	behelpen 47
A.B.C.-boekje 41	ambitie 44	bakkerin 45	behoeven 92
absoluut 43, 134	amerijtje 43	bal 45	behoren 88
accorderen 43	andere 128	balg 46	beitel 47
acht 43	anderhalf 127	balk 45	bek 47
achter 64	anders 127	balsteen 45	beker 46
achterlijk 64	anijs 44	balustrade 126	bekleumen 47
achterruit 65, 162	Anna 44	band 45	beknibbelen 47
acht geven 41	Anne 44	bang 147, 148.	bekwaam 47
achtkant 43	antiek 42	bankroet 45	belangstellen 161
achttien 43	antwoord 44	barak 55	belet 68
Achtvoeten 43	apart 44	barst 54	belhamel 48
actie 43	apenootje 42	barsten 54	believen 48
adem 143, 42	appel 44	bazaltmuur 48	belopen 48
ademhalen 143	arbeiden 44, 148	bed 52	beloven 48
ademhaling 143	ark 44	bedaard 46	belt 144
ader 94	arm 63, 94	bedanken 49	benepen 48
advocaat 42	armoede 63	bedaren 46	beraad 48
af 127	arreslee 48	bedelen 46, 147	beraden 48
afbranden 127	as 94	bedelven 46	bereiken 46, 48

¹⁾ De Hindelooper taal omvat meer woorden dan de hier vermelde. Woorden, die in vorm en betekenis met de Nederlandse overeenkomen (als *dorp, hol, kat, mol, put*) hebben we, ter wille van de beperking, hier niet apart vermeld. Hier zijn alleen de woorden gegeven, die een specifiek Hindelooper merk vertonen.

bergen 54	blaasbalg 135	braaf 55	corpulent 80
berk 50	blad 51	braambessen 165	courant 105
beroep 48	bladstil 51	braden 55	cyprisch 143
beroerte 48	bladzijde 51	braken 103, 104, 154	
berouwen 140	blauw 51	brand 55	Daalder 57
bes 47	blazen 51	branden 45	daar 58
beschuit 168	bleek 51	breed 55	dadelijk 57
beslag 48	blij 51	breedte 55	dag 58
besluiten 138	blijven 52	breien 55	dagelijks 58
bestaan 49	blik 51	breinaald 134	dagen 58
bestrafen 48, 49	bliksem 51	breken 55	dahlia 57
besturen 157	blind 51	brenghen 55	dakvenster 99
bestuur 49	blinken 51	bretel 78	dammen 58
betalen 49	bloed 52	brief 55	damp 57
bete 50	bloeden 51	bril 56	dan 58
betekenen 49	bloederig 51	broddelen 56	danken 162
beter 82	bloedig 51	broeds 56	dansen 60
beterschap 49	bloedzuiger 51	broeien 56	darm 164
betonen 49	bloei 51	broeiend 56	dartel 58
betoveren 49	bloem 51	broek 56	dat 61
betrouwen 49	bloemkool 52	broekspijp 53	dauw 57
betten 59, 61	blok 51	broekzak 58	dauwen 57
betwisten 127	bochel 56	brommen 56	dauwworm 58
beu 57	bodem 54	bromvlieg 56	daveren 58
beuren 46	boek 53	brood 55	deeg 57
beurt 57	boekweit 53	brooddranken 113	deel 58
bevalen 47	boekweitenpap 53, 84	broodje 53	defect 136
bewassen 49	boel 52	brug 55	degelijk 58
bewijzen 50	boeldag 52	bruid 56	deken 163
bewoonbaar 172	boer 52	bruidegom 55	delen 58, 131
bezelen 48	boerin 52	bruiloft 56	denken 163
bezien 48	boete 52	bruin 56	dertien 167
bezitten 48	boezeroen 49	brutaal 55	dertig 167
bezoeken 48	boksen 53	bui 57	deugd 62
bezwaar 49	Bolsward 53	buigen 52	deugen 60
bezwijmen 73	bont 52	buik 57	deugniet 60, 111
bibberen 50	bonzen 53	buikspreken 52	deuntje 62
bidden 50	boodschap 53	buil 52	deur 61
bieden 46	boom 45	buis 45	deurwaarder 59
biest 46	boon 45	buit 57	Deventer 59
bieze 140	boor 54	buiten 57	deze 59
big 50	boord 53	bullepees 53	diaken 59
bij 50	boorlint 150	bult 56	dicht 163
Bijbel 50	boosaardig 83	bun 98	die 96
bijl 50	boot 54	bunzing 115	dief 58
bijna 50	boren 54	burgemeester 56	dienen 162
bijster 50	borg 56	burgerij 56	diep 58
bijten 50	borgen 54	bus 54	dier 59
bijtijds 50	borst 54	buurman 53	dijen 163
bijtring 50	borstel 54	buurt 53, 57	dijk 59
bijzonder 50	bos 54		dik 165
bikkelen 50	bot 54	Cadeau 134	ding 59
binden 50	boter 57	canaille 98	dingen 163
binnen 50	botter 55	cent 142	Dinsdag 164
binnenvaarder 50	bout 54	cholera 103	dissel 163
bitteren 50	boven 54	cichorei 153	dit 59
blaar 51	boveneind 54	concurreren 150	dobber 52
blaas 52		conditie 49	dochter 61

doek 60	duim 165	erwt 63	gebruiken 56
doel 59	duister 163	eten 94	gedoe 79
doen 62	Duits 62	etmaal 95	gedragen 79
dog 60	Duitser 133	ettelijke 65	gedijen 163
dokter 60	duivel 58, 59	etter 113	gedurig 89
dom 60	duizelig 59	even 64	geen 81
dominé 61	duizend 165	evenredig 119	geep 81
dominospel 61	duren 60	evenwicht 64	geest 79
donder 164	durven 60	ezel 64	geeuwen 78
Donderdag 166	duur 59	Ezger 65	geil 80
donker 60	duurzaam 62		geld 95
dood 57	duwen 60	Fabriek 67	gelden 95
doodkist 57	dwang 168	familie 69	geldzak 133
doof 58	dwars 168	fatsoen 71	geleden 110
dooien 163	dweil 63	Februari 67	gelegen 80
Doopsgezind 115		Ferwoude 71	gelegenheid 80, 43
door 167	Eed 64	fijn 72	gelijk 80, 110
doornat 167	eelt 93	fijt 72	geloven 109
doorsteken 167	een 64	fladderen 73, 61	geluk 80
doos 58	eend 64	flap 73	gelukken 112
dop 61	eerder 63	flard 73	gemak 80
dopen 61	eergister 65	flater 116	gemakkelijk 113, 121
dor 154	eerlijk 63	flauw 73, 108	gemeenzaam 65
dorsen 163	eerst 63	fles 73	gemoed 116
dorst 166	eeuwig 94	fleur 163	gemoet 114
Douwe 61	effen 150	fluim 135	genezen 80
doven 61	egaal 93	fluit 74	genoeg 80, 162
dozijn 61	egel 157	fluweel 73	genoegen 121, 146
draad 166	ei 41	foei 75	geraken 137
dragen 61	eierdop 41	fok 75	geranium 83
draven 61	eiernetje 41	force 76	gerecht 80
dreef 61	eierschaal 41	Franeker 76	gereedschap 44, 136
dreigen 62	eierzoeken 41	Frans 76	gerief 80
drek 61	eigen 64	fris 77	gerij 80
drempel 62	eigenaardig 120	fuchsia 75	geschikt 80
drenken 53	eikel 93	fuik 75	geschreeuw 80
drentelen 58	eikenhout 64		geslepen 49
dreunen 62, 59	eiland 65	Gaaf 79	gevaarlijk 80
drevel 61	eindelijk 65	gaan 78	gevel 79
drie 166	eisen 42	gaar 78	geven 97
drijven 61	eiwit 41	gaas 78	geweten 81
dringen 105	el 63	Gaasterland 78	gewoon 81
drinken 61	elf 63	gal 78	gewoonte 81, 173
drogen 62	elk 63	galmen 78	gezond 80
dromen 62	elkaar 65	gang 78	gierig 63
dronken 62	elkander 65	gangbaar 78	gieten 95
droog 62	emelt 64	gans 78	gij 59
droom 62	emmer 42	garen 95	gist 95
druipen 62	emmervol 42	garnaal 83	gister 95
druif 62	engel 93	gat 78	glad 64, 81
druk 62	Engeland 93	gauw 78	glas 81
drukken 62	enkel 93	gebaren 116	glazenmaker 81
drup 62	Enkhuizen 93	gebeuren 79	glijden 81
dubbel 59	erf 87	gebint 50	glimlachen 81
dubbeltje 59	erfenis 65	gebit 50	glimmen 81
duidelijk 62	erg 57, 65, 163, 171	geboorte 79	gloeien 81
duif 60	ergens 41	gebrek 55, 113	gloeiend 81
duiken 60	erven 65	gebruik 79	gluipen 81

goed 82	halve cent 87	hik 90	ijver 94
goedendag 82	hamei 91	hinde 89	ijzer 94
goedkoop 82	hamel 172	Hindeloopen 89	ik 93
golf 45	hamer 86	hinkelen 90	immers 126
gonzen 82	hand 85	ho 92	in 93
goochelen 82	handelen 86	hobbelen 90	inademen 169
goot 82	handschoen 170	hoe 90	indopen 93, 158
gort 84	hangen 87	hoed 90	ingewand 93
goud 82	hangijzer 87	hoefijzer 91	inhoud 93
graag 83	hard 86	hoek 91	inkopen 93
graat 52	harden 86	hoepel 92	inkt 93
grabbelen 83	hardhorig 156	hoesten 92	inslag 94
gracht 83	haring 89	hoeveelheid 153	
graf 84	Harlingen 87	hoewel 43	Jaar 96
gras 79	hars 87	hokkeling 91	jagen 95
gratis 67	hart 87	Hollands 91	jaloers 95
grauw 83	haven 86	hond 91	Januari 95
graven 83	haver 86	honderd 91	jarig 42, 96
grendel 145	hazelnoot 89	honger 91	jas 95
griffel 84	hebben 89	honing 91	je 59
grijpen 84	hecht 156	hoofd 85	jeuken 97, 146
grijs 84, 146	heden 87	hoofdonderwijzer 54	jokken 73
grinneken 82	Heeg 87	hoog 86	jong 96
groeien 84	heel 163	hooi 85	jongeling 72
groen 83	heen 88	hooiberg 82, 85	jongen 96
groepje 144	heerlijk 87	hooien 123	jood 97
groeten 82	hees 85	hooihoop 129, 136	Joure 97
grof 84	heideboender 87	hooiing 124	jouw 59
grommen 83	heiwerk 88	hoop 92	juichen 91
Groningen 84	hek 88	hoor 90	juist 97, 105
groot 83	hekel 87	hoos 92	juk 97
grootmoeder 42	heks 164	hop 92	jullie 96
grootvader 41	helft 88	hopen 92	jus 144
grutto 147	helpen 87	horen 87	juttepeer 97
guit 85	hem 90	horloge 88	
gulden 83	hemd 90	horzel 56	Kaag 97
gunnen 82	hemel 89	hossen 92	kaan 83
gust 65	hen 90, 95	houden 85	kaars 99
guur 124	hengel 44	hout 91	kaart 98
	hengelen 44	hozen 42	kaas 142
Haag Den 86	hengsel 87	huid 90	kaatsbal 88
haak 86	hengst 89, 140	huidplooï 42	kakelen 98
haan 91	hennep 88	huig 91	kalf 97
Haanmeer 88	herberg 88	huilen 79, 82	kam 98
haar 90, 95	herfst 90	huis 92	kamer 98
haard 87	hermelijn 87	huiveren 93	kamertje 98
haas 89	hersen 87	huizen 93, 45	kan 98
haasten 95	hert 87	hulp 87	kanarie 98
haastig 138	heten 88	huppelen 90	kandelaar 98
hagel 86	heug 92	hurken 91, 104	kandij 101
hak 86	heugen 92	huur 90	kaneel 99, 131
haken 86	heulen 92		kant 97
hakken 98	heup 92	Iemand 64	kap 98
halen 88	hiel 86	iep 94	kar 98
half 85	hier 90	ijken 93	karnemelk 153
hallo 86	hij 89	ijlen 63	karnen 141
halsboord 86	hijgen 89	Ylst 61	kast 98
halster 86	hijsen 90	ijs 94	kastanje 99

kater 54	klomp 101	krekel 106	laken 109
katoen 99	kloppen 102	kreng 105	lamp 107
kauwen 86, 98	kluit 102	krent 105	land 107, 134
keet 99	kluwen 101	kreuken 102	langdradig 108
kegel 99	knagen 81	kreunen 106	langs 126
kennen 99	knap 88	kreupel 106	langzaam 108, 156
kerel 99	knarsen 102	krijgen 105	lantaarn 108
kerk 142	knecht 72	krijgertje 106	last 109
kerkhof 142	knie 102	krijt 106	lastig 109
kermis 118	knieholt 91	krijten 106	lat 108
kers 99	knijpen 102	krimpen 106	laten 109
Kerstmis 106	knoeien 102	krioelen 105, 106	lauw 110
ketel 142	knol 102	kroon 106	laveren 108
ketelkoek 95	knoop 102	kruid 106	leeftijd 63
keuken 107	knopen 103	kruik 106	leeg 108
keus 99	knorren 103	kruimel 106	leer 109
kever 99	knot 156	kruin 132	leest 109
kies 99	knutselen 131	kruipen 106	Leeuwarden 109
kievit 109	koe 103	kruis 106	leeuwerik 112
kievitse 109	koek 103	kruisbes 107	leggen 111
kijken 100	koets 103	kruit 106	lei 109
kikvors 100	koffie 103	kruiwagen 106	leiden 109
kind 53	kogel 103	krul 106	lekken 109
kinderstoel 106	koken 103	kuchen 100	lelijk 135
kinderwagen 106	kolonie 103	kuieren 107	lemmet 109
kinds 100	komen 103	kuiken 131	lemoen 158
kinkhoest 100	konijn 99	kuil 107	lendenen 146
kip 90, 100	kooj 103	Kuinre 107	lenen 108
kippen 90	kool 104	kuip 107	lenig 110
kippevoer 103	koolzaad 103	kuiper 103	lepel 109
kist 100	koopman 104	kuit 107	leren 109
kistje 100	koord 103	kunnen 99	les 109
klagen 101	koorts 103	kurk 159	lessenaar 109
klandizie 84	kop 104	kus 130	letten 110
klant 100	koper 104	kussen 130	leugen 112
klap 115	koperen 104	kwaad 107, 120	leven 110
klapbus 154	koraal 104	kwajongen 151	lever 109
klappen 56, 101	koren 104	kwelijk 107	leverantie 109
klauteren 101	korf 103	kwartaal 67	lezen 109
klaver 100	korrel 99	kwartier 99	lichaam 110
klaverbloem 100	korst 104	kwartje 107	licht 108, 111
kleden 100	kort 104	kwast 107	lieden 110
kleding 61, 100	kortademig 58	kwestie 107	liedje 141
kleed 101	kost 104	kwijl 107	lief 108
klei 100	kosten 104	kwijlen 74	liegen 111
klein 111	kosthuis 104	kwijnen 107	lies 108
kleingoed 105	kou 99	kwijt 107	liever 110
kleinkind 53	koud 97	kwikstaart 130	liggen 111
klep 101	Koudum 104		lijden 110
kleren 46, 100	kous 92	Laag 108	lijf 110
kleumen 101	kouseband 92	laan 107	lijk 110
kleven 101	krab 104	laars 108	lijken 110
klik 156	krabben 97	laat 109	lijn 110
klimmen 101	krakeling 105	laatst 110	lijnkoek 110
klink 101	kraken 105	lachen 108	lijst 111
klinken 101	kramp 104	ladder 108	lijster 110, 174
klinkersteen 101	krans 104	lade 107	likdoorn 110
klok 101	kras 105	lak 108	linker 110

lip 111	mat 114, 118	molen 117	Noorden 121
listig 150	mazelen 114	Molkwerum 114	noot 121
litteken 84	medelijden 114	mond 117	nors 56
loden 107	mee 114	mooi 46, 117	nu 121
loeren 82	meel 117	moord 117	nuchteren 121
lok 112	meelspijs 133	moorden 116	nu en dan 44
lomp 112	meenemen 114	mopperen 106, 117	nukkig 143
long 112	meepreten 114	morgen 117	nummer 121
lood 107	meer 117	morsen 45, 83, 118	
loof 112	meest 115	mossel 118	Obligatie 121
loon 107, 112	meester 115	mosterd 118	och 63
lopen 139	meevallen 114	mot 118	October 126
los maken 112	Mei 113	mouwschort 159	ogenblik 160
lot 112	meisje 65	muiltje 118	olie 127
loten 112	melk 117	muis 118	oliebol 127
lovertjes 112	melkbak 41	mutts 118	oliekoek 127
lucht 112	melken 117	muur 117	olifant 128
luchtbel 56	men 94		om 126
lucifer 113	menen 114	Na 119	omhakken 126
luid 111	mengen 116	naad 118	omhoog 125, 126
luiden 108	menig 115	naaien 142	omslagdoek 126
luier 138	menigte 101, 151	naakt 119	omslepen 127
luieren 112	mens 114	naald 120	onder 123
luifel 112	merg 118, 131	naam 120	onderhandeling 49
luik 111	merk 118	na-apen 119	ondervinding 123
luis 111	merken 118	naar 119	ondeugend 123
luisteren 113	merrie 115	naast 120	oneven 123
luiwagen 112	mes 118	nacht 119	ongeveer 126
lus 159, 152, 167	mest 60	nachtvlinder 41	onkosten 124
lusten 109, 114	mesten 115	nagel 119	onlangs 104, 109, 125
	met 114	nat 172	onmacht 124
Maag 114	meten 115	nat maken 59, 47	onnozel 124, 149
maakloon 114	meug 118	nauwelijks 147, 44	onnut 144
maaltijd 114	middag 115	navel 119	onpas (te —) 124
maan 116	midden 115	neef 119	onpasselijk 116
maand 117	mij 116	neen 119	ons 168
Maandag 115	mijden 116	neer 58	onschuld 124
maar 113	mijl 116	neet 120	onthouden 124
Maart 113	mijmeren 116	negen 120	onweer 124
machine 115	mijn 116	nek 120	oog 43, 126
machte (bij —) 113	mijnen 116	nemen 120	oogleden 43
made 113	mikken 116	nergens 119	ooi 65
mager 114	milt 115, 116	net 121	ook 65
majoor 114	minuut 115	netjes 99, 100, 105	oom 126
maken 114	mirakel 115	neus 121	oor 42
makker 113	misbruik 116	neusgat 121	oorijzer 130
malen 114	misgunnen 69	nevelig 59, 116	oorveeg 67, 163, 171
mand 113	mislukken 116	niemand 120	oorworm 42
manen 113	misschien 116, 65	niet 119	oorzaak 128
manier 115	missen 116	nieuw 120	oost 41
manlui 113	misstap 116	Nieuwjaar 120	Oosten 41
mannetje 113	moe 177	nieuws 120	Oosterdijk 41
mantel 113	moeder 114, 117	nieuwsgierig 120, 41	Oosterklok 41
markt 118	moedermelk 163	Nieuwstad 120	Oostertoren 41
mars 113	moeten 118	niezen 134	Oostervaat 41
martelen 114	mogen 114	nijptang 102	Oost-Indië 128
masker 117	moker 117	noemen 119	opdagen 129
mast 115	mokken 176	nog 96	open 64

opeten 129	peluw 131	pruilemond 164	roeien 139
ophouden 68, 129	pen 132	pruilen 134	roek 139
opkamertje 129, 130	pens 130	pruim 134	roepen 140
opklaren 129	peper 132	pruimen 134	roeren 133
oplettendheid 43	pepermunt 131	pruttelen 134	roest 140
opspatten 130	peterselie 131	puik 135	roet 139
optillen 90, 130	peueren 133	puist 135	roken 140, 151
opzet 130, 143	peul 135	punaise 161	rollen 139
order 121	pijl 131	puthaak 144	rommel 141
os 126	pijn 131		rommelpot 82
otter 130	pijp 132	Raad 136	rond 139
oud 42	pikken 132	raaf 97	rondzeggen 126
oudachtig 42	pil 132	raam 67	rood 135
Oudega 42	pink 131	raap 136	roof 140
Oudejaar 42	Pinksteren 131	raapolie 135	rooien 140, 60
Oudejaarsdag 42	pisbed 106	rad 139	rook 140
ouderdom 42	pittig 105	raden 136	rookvlees 140
ouderlijk 42	plaag 132	radijs 136	room 136
ouderling 42	plaats 132	rag 136	roos 140
ouders 63	plagen 132	rakelings 62	rooster 140
ouderwets 42	plak 132	raken 137	rouw 136
oude vrijster 42	plank 53, 132	rakker 136	royaal 138
oudoom 42	plat 132	raming 48	rozijn 137
oudtante 42	plukken 132	rand 135	rug 136, 47
Oudweide 42	poeder 135	rasp 136	ruig 139
oud zeer 42	poffertje 53	rat 140	ruiken 139
over 124	pokdalig 133	ratel 136	ruilen 140
overal 125	pol 133, 166	rauw 135	ruim 139
overgrootvader 125	politie 131	razen 135	ruimschoots 139, 137
overoud 125	politie-agent 162	recht 138	ruit 140
overval 125	pomp 133	rechter 139	ruiter 140
	pond 133	redden 136	rukwind 168
Paaien 130	poort 133	redeneren 136	rumoer 110
paard 89	poos 138, 140, 147	redenering 137	rups 139
paarlemoer 130	poot 133	regel 137	rust 137
paars 131	pop 60	regenbak 138	rustig 137
pad 133	porcelein 130	regenen 138	ruzie 139, 43, 58, 107
pan 130	portemonnaie 133	regenwater 138	
pannekoek 130	portret 131	reiken 136	Salaris 93
pap 56	pot 133	rek 136	sarren 92, 119.
papier 130	potlood 133	rekenen 137	saus 158
papieren zakje 135	praaïen 133	remplaçant 136	schaaf 144
paraplu 130	praam 133, 134	reus 140	schaap 145
pardoes 134	praten 133	reuzel 140	schaar 146
paren 130	precies 134	riet 137	schaarste 105
parmantig 134	prei 134	rijden 138	schaatsen 136
part 131	premie 134	rijgen 138	schade 144
partij 131	prent 134	rijk 137	schaduw 144
Pasen 130	prijs 134	rijmen 138	schalen 144
passen 130	prik 134	rijp 138	schamen 145
pastorie 133	prikken 134	rijst 138	schande 144
patrijs 131	prinsessebonen 45	rijzen 138	schar 144
pauw 130	proberen 134	rimpel 65	scharnier 102
peen 176	proeven 134	ring 138	schatten 47, 140, 162
peer 130	professor 134	rinkelen 138	scheef 55, 145
pegel 131	profijt 134	risico 43	scheel 145
pek 132	pronken 134	roede 139	scheen 146
pekel 131	provincie 134	roef 139	schel 145

schelden 145, 135	schuut 148, 152	smoel 151	stapel 92, 156
schelen 145	schuiven 148	snater 151	stapelen 111
schelpen 146	schuld 145	snauwen 151	stappen 157
schemering 145	schuren 147	snede 95	Statenbijbel 50
schenden 145	schurftig 139	Sneek 152	Stavoren 156
schenkel 146	schutting 157	snees 151	steeg 156
schenken 146	schuur 147	sneeuw 151	steek 156
scheplepel 149	secretaris 143	sneeuwen 152	steel 157
scheppen 145	sedert 153	snijden 152	steenpuist 156
schepsel 172	sekuur 175	snoeien 152	stekel 157
scheren 145	sierlijk 143	snoepen 152	steken 157
scherf 59	sigaar 142	snoer 159	stelen 157
scherp 145	sinaasappel 44	snorken 152	stelage 157
schertsen 113	siroop 159	snuif 152	stengel 157
scheur 147	sjees 144	snuiten 152	ster 157
schieten 142	slaan 148	snuiver 152	sterven 157
schiften 146	slaapmuts 133	soda 62	steunen 160
schikken 146	slabbetje 149	soep 154	stevig 61, 156
schil 145, 92	slag 149	sommigen 93, 131	stier 53
schilderen 146	slager 149	soort 153	stijf 158
schilfer 146	slak 149	spa 111	stijfsel 158
schillen 145, 95	slap 149	spaak 154	stikken 158
schimmel 146	slapen 149	spaander 155	stil 158
schip 146	slecht 116, 150	Spanjaard 154	stinken 158
schoen 146	slede 150	spannen 154	stoel 158
schol 147	sleetje rijden 150	spartelen 154	stoelenmatter 160
schommel 166	slepen 149, 166	spatten 46, 154	stoep 158, 159
school 146	slet 149	speeksel 154	stoffen 52, 159
schoolbord 148	sleutel 97	spektakel 154	stoken 158
schoon 145	sleutelbloem 132	spel 155	stomp 158
schoonmaken 145, 88	slijk 150	speld 154	stoof 158
schoorsteen 147	slijm 149	spelen 154	stoomboot 158
schoot 144	slijpen 150	spelevaren 66	stoot 156
schoppen 147	slijten 150	spiegel 154	stoppen 159
schor 147	slikken 150	spiering 155	storen 158
schort 144	slim 82, 150, 112	spijskast 154	stormen 159
schotel 148	slinger 150	spijten 117, 155	stort 159
schots 147	sloof 150	spinnen 155	stoten 156
schouder 147	sloop 151	splijten 154, 155	stotteren 157
schraal 147	sloot 148, 173	spoedig 63, 78	stout 158
schrabben 147	slopen 151	spoelen 154	stoven 158
schram 147	slot 151	spokerij 76	straat 159
schrand 147, 50, 164, 170	Sloten 149	spook 155	straffen 159
schreeuwen 147, 45	sluipen 81	spoor 155	straks 159
schreien 51, 80, 131	sluis 143	spraak 155	strand 159
schrijven 148	sluiten 151	spreeuw 134	streek 159, 167
schrik 148	smaak 151	spreken 155	streep 159
schril 79	smachten 151	springen 155	stremmen 159
schrobben 148	smaken 151	spruit 156	strijden 159
schroef 148	smakken 151	spuiten 155	strijken 159
schroeien 143	smal 151	spuwen 154	stronk 159
schub 146	smederij 151	staan 156	stroo 159
schudden 146	smeer 151	staart 156	strooien 139
schuifraam 148	smeken 151	stad 156	strot 160
schuim 147, 56	smelten 151	stallen 156	struik 160
schuimen 147	smerig 151	stam 156	struikelen 159
schuin 145	smeulen 151	stampen 156	studie 160
	smijten 151	stap 157	stuipen 163

stuiter 52	tijd 164	twee 168	vel 53, 75
stuiven 158	tikken 164	tweeling 168	veld 71
stuiwer 158	tillen 164	twijfelen 168	venster 67
stuk 56, 158, 136	timmeren 164	twijg 138	vensterluik 51
stumper 160	tippelen 164	twintig 168	vent 72, 92
stuur 157	toe 164	twisten 164	venten 160
stuurman 158	toeëigenen 164		ver 72
sufferd 150	toegeven 165	Ui 126	verbeteren 66
suiker 152	toekomen 165	uier 95	verbieden 66
suizen 152	toelaten 165	uil 121	verbranden 66
sukkel 57, 160, 62	toen 58	uit 168	verdelen 67
sukkelen 160	toepakken 166	uitademen 169	verder 71
sul 160, 168	toer 126	uitblazen 135	verdienen 71
sussen 160	toerekenen 166	uitdiepen 149	verdrag 67
	toestaan 166	uiten 169	verdriet 71
Taak 162	toeval 165	uitgelaten zijn 163	verdwijnen 67
taart 161	toevlucht 165	uitmesten 117, 169	veren 67
tabak 162	foezien 166	uitnodigen 121, 169	vereten 69
tabaksdoos 51	tol 166	uitstaan 69, 170	verf 66
tachtig 162	ton 165	usantie 174	vergaan 67
tafel 162	tondeldoos 165	uur 125	vergen 69
tak 162	tong 164	uw 96	vergeten 68
takel 162	toom 50		vergeven 68
talhout 162	toonbank 166	Vaak 65	vergiet 79
talrijk 65, 113	tor 166	vaars 138	vergissen 70
tam 113	toren 164	vaart 65	vergroeid 68
tand 163, 166	tornen 165	vaarwater 66	vergulden 68
tanen 161	torsen 167	vaatdoek 148	verhemelte 70, 71
tang 162	tortelduif 166	vacantie 65	verhuizen 69
tappen 162	touwtje springen 166	vadem 67	verjaardag 96
tasten 163	toveren 164	vader 67	verkleeden 68, 70
tarwe 172	traag 166	vaderland 67	verkouden 68
teder 162	traan 167	vak 68	verlangen 108, 68,
teek 163	tralie 166	val 66	112
teen 161	trap 167	valbrug 66	verleden 74
teer 162	trede 166	vallen 66	verlegen 68
tegel 65	treffen 167	vals 66	verlichting 110
te gelijk 165	trein 109, 155	van 66	verlies 68
te gemoet 114	trek 85, 167	vandaag 97	verlossen 68
tegen 164	trekken 167	vangen 66, 73	verloten 68
tegenwoordig 164	trekpot 167	varen 66	vermaken 68
teisteren 162	trekschuit 167	varken 45	Vermaning 69
teken 162	trillen 167	vast 70	vermolmen 117
tekenen 162	trog 167	vastenavond 92	vermoorden 69
tellen 165	trommel 167	vasthouden 70	vernemen 69
tenger 90, 162	trommelen 167	vat 76	vernielen 70
tent 163	trompet 167	vatten 71	verongelukken 69
terecht 166	trots 83	vechten 74	verpozing 70
tering 163	trouwen 167	vee 67	verrekijker 70
ternauwernood 147	tuig 80, 168	veeg 67	verroesten 69
terwijl 168	tuimelen 165	veel 77	verrotten 70, 140
test 163	tuin 168	veen 67	vers 76
testament 163	Tuinen 164	veer 67	verscheidene 70
tevreden 162	tuit 168	veertien 67	verschieten 70
tezamen 163	turf 168	veertig 67	verschijnen 70
thee 162	turfmolm 168	vegen 68	verschil 70
thuis 168	tussen 168	veger 67	verslaan 70
tien 162	twáalf 166	veilig 68	versnoepen 70

verstaan 70	vlug 86	wachten 170	Westervvaart 173
verstoppertje 168	vochtig 57	waden 171	weten 173
vertellen 71	voeden 75	wafel 170, 171	weven 172
verteren 71	voeg 74	wagen 171, 173, 43	wezel 172
vertrouwd 49	voelen 67	wak 172	wezen 172
verval 67	voet 74	waken 172	wie 170
vervolg 67	voetpad 77, 50	wakker 172	wieg 170
verwelken 70	vogel 75	wal 171	wiel 139
verwijten 71	vol 75	walgen 171	wij 173
verzinken 70	volgens 119	walm 171	wijd 174
verzuimen 70	vonk 75	wand 117, 147	wijken 173
vest 70	voogd 75	wang 171	wijn 173
vet 71	voor 75	wankel 175	wijs 174
veter 72	voorbij 66, 125	wankelen 171	wijzen 174
vetpot 71	oordeel 75	wanneer 91, 173	wild 81, 173
vetweider 71	voordeur 74	wanorde 59	willen 175
veulen 75	voorhoofd 75	wapen 171	wimpel 74
vier 71	voorlijk 75	war 164, 171	wimper 163
vierde 71	voor zo ver 76	warm 170	wind 173
vies 72	vorderen 74	Warns 171	winden 173
vijand 71	voren 75	was 170	winkel 174
vijf 72	vork 77	wassen 173	winnen 175
vijftig 71	vorst (v. h. dak) 118	wat 89	wipbrug 175
vijg 72	vos 76	water 173	wisselen 174
vijl 72	vouw 65	waterput 140	wit 174
villen 159	vouwen 163	waterstoep 157	wittebrood 53, 174
vin 73	vraag 76	wedden 175	woelig 175
vinden 72	vragen 77	weder 176	Woensdag 176
vinger 72	vrede 76	weduw 171	woerd 65
vink 72	vreemd 76	weegluis 170	wol 175
viool 72	vreter 76, 140	week 173	wolk 175
vis 73	vriend 77	weesboom 133	wonde 175
vissen 73	vriezen 76	weeskind 172	wonder 175
vla 151	vrij 76	weg 141, 172, 77	wonen 172
vlaag 73	Vrijdag 76	wegen 171	woord 175
vlag 73	vrijer 76	weggaan 172	worden 175
vlak 73	vrijgezel 42	weggooien 154	worgen 151
vlam 73	vrijpostig 45	weglopen 77, 169	Workum 170
vlas 73	vroedschap 77	wei 170	worm 176
vlechten 77	vroeg 49, 94	weiden 172	worst 176
vleermuis 73	vrolijk 51, 121	weigeren 171	wortel 176
vlees 73	vrouw 77	weinig 111, 116	woud 170
vleet 73	vuil 77	wekken 172	wraak 176
vleien 73	vuilblik 77, 51	wel 175	wrak 176
vleugel 74, 173, 174	vuilnis 77	welke 91	wrat 171
vlieg 115	vuist 77, 103	welvaart 175	wreed 176
vliegen 73	vurenhout 72	welzijn 175	wreef 106
vlierboom 73	vuur 72	wenkbrauwen 43	wreken 176
vlies 74	vuurscherm 87	wenken 174	wrijven 176
vlijm 74	Waag 171	wennen 173	wringen 176
vlijt 74	waar 176	wensen 174	wroeten 176
vlinder 74	waard 175	wereld 176	wuiven 172
vloeien 74	waarheen 176	werken 176	
vloeken 74	waarschuwen 140,	wervel 121	Zaad 141
vloer 74	170	Westen 173	zaag 141
vloo 73	waar vandaan 177	Westerdijk 173	zaaien 140
vlucht 73	wacht 170	Westerklok 41	zaak 141
		Westertoren 41	zacht 142, 116

zachts 141	zestig 142	zodoende 152	zuurdeeg 57
zak 142	zet 154	zoeken 141	zwaaien 160
zakken 141	zetten 154	zoet 161	zwaan 160
zakmes 102	zeug 152	zolder 153	zwaar 161
zalf 141	zeulen 138, 144	zomersproeten 144	zwaard 161
zand 140	zeuren 64, 154, 141	zon 153	zwaar gebouwd 80
zat 141	zeven 140	Zondag 142	zwaar liggen 49
Zaterdag 152	zeventig 141	zonde 153	zwager 160
zee 141	ziek 141	zonder 153	zwak 160
zeef 163	ziel 143	zonneblind 51	zwaluw 161
zeen 143	zien 142	zool 153	zwarigheid 161
zeep 142	zier 143	zoon 154	zwart 161
zeer 142	ziezo 143	zootje 153	zweep 161
zeggen 44	zij 95, 96	zorg 121, 160	zweet 161
zeggen 144	zijde 143	zorgen 160	zweetdruppel 103
zeil 141	zijgen 143	zout 140	zwelen 161
zeilen 143	Zijlroede 143	Zuiden 160	zwellen 161
zeis 142	zijn 143	zuigen 152	zwellen 161, 163
zeker 143	zilver 142	zuinig 150, 101, 105	zwemmen 161
zeldzaam 142	zin 143	zuipen 153, 160	zwerfen 160, 161
zelf 142	zingen 153	zuiver 160	zweven 161
zelfde 153	zink 143	zulke 153	zwijgen 161
zemel 143	zinken 143	zullen 153	zwijn 161
zenden 157	zitten 143	zuster 160	zwoegen 176
zes 142	zo 152, 153	zuur 153	

Noord- en Zuid-Nederlandsche Dialectbibliotheek

ONDER LEIDING VAN

Dr. L. GROOTAERS en Dr. G. G. KLOEKE

Deel I. GROOTAERS, Dr. L. en Dr. G. G. KLOEKE, Handleiding bij het Noord- en Zuid-Nederlandsche Dialectonderzoek.

1926. XII en 112 blz. gr. 8vo. Met 1 kaart. f 6.—; in linnen band f 7.50

Deel II. KLOEKE, Dr. G. G., De Hollandsche expansie in de zestiende en zeventiende eeuw en haar weerspiegeling in de hedendaagsche Nederlandsche Dialecten.

1927. XVI en 200 blz. gr. 8vo. Met een uitslaande kaart in kleuren. f 8.—; in linnen band f 9.50

Deel III. HOF, J. J., Friesche dialectgeographie.

1933. XVI en 278 blz. gr. 8vo. Met 68 kaarten. f 8.—; in linnen band f 9.50

Deel IV. WELTER, WILHELM, Die niederfraenkischen Mundarten im Nordosten der Provinz Luettich.

1933. XVIII en 206 blz. gr. 8vo. Met 45 afbeeldingen in den tekst. f 6.—; in linnen band f 7.50

Deel V. PAUWELS, Dr. J. L., Enkele bloemnamen in de Zuid-Nederlandsche dialecten.

1933. VIII en 322 blz. gr. 8vo. Met 7 uitslaande kaarten. f 8.40; in linnen band f 10.—

Deel VI. HOL, A. R., Een tegenstelling Noord:Zuid in de praeterita en participia van de sterke werkwoorden.

1937. VIII en 206 blz. gr. 8vo. Met 3 kaartjes. f 4.40; in linnen band f 6.—

Deel VII. KOOY Dz., T. VAN DER, De taal van Hindeloopen. Grammaticaal overzicht en woordenboek. Met een bloemlezing van Hindelooper proza en poëzie.

1937. XII en 258 blz. gr. 8vo. Met 3 kaartjes. f 5.40; in linnen band f 7.—

Voor hen die thans inteekenen op deze Dialectbibliotheek is de prijs der deelen I-V ing. f 16.50 inplaats van f 36.40 en geb. f 20.— inplaats van f 44.—.